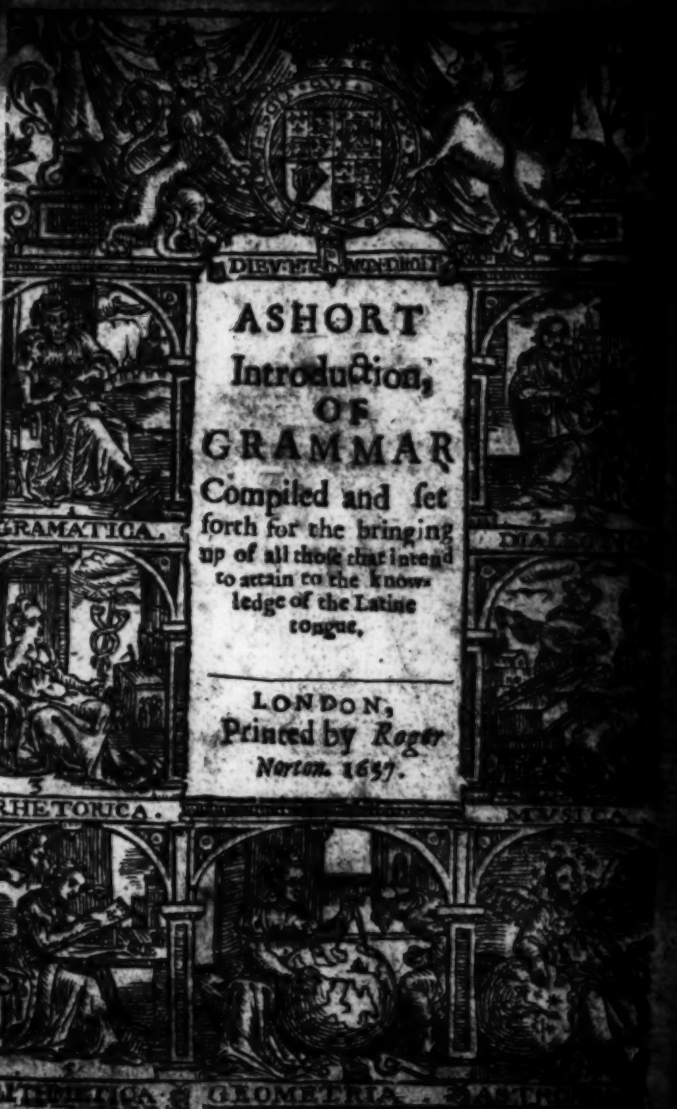

A SHORT Introduction, OF GRAMMAR

Compiled and set forth for the bringing up of all those that intend to attain to the knowledge of the Latine tongue.

LONDON, Printed by *Roger Norton.* 1637.

UMI

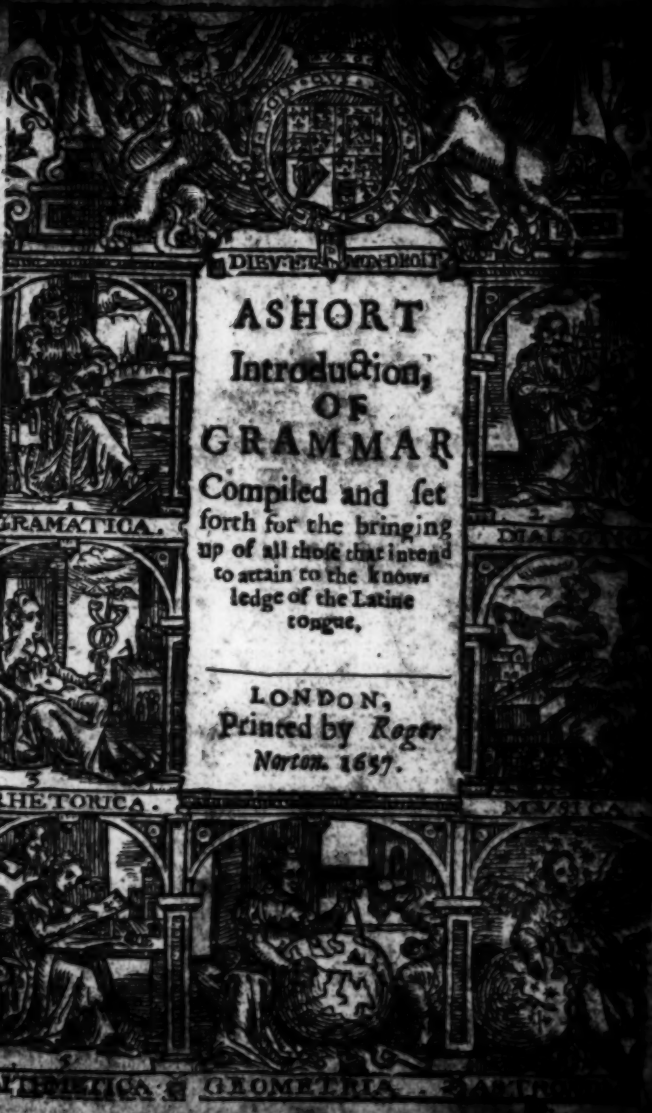

A SHORT Introduction, OF GRAMMAR

Compiled and set forth for the bringing up of all those that intend to attain to the knowledge of the Latine tongue.

LONDON, Printed by *Roger Norton.* 1657.

X495
L62a
H657

Dan Rec English Hartford Mich 12 1870

UMI

D exhort every man to the learning of Or… that intendeth to attain to the understanding of … tongues, (wherein is contained a great treasure … wisedome and knowledge) it would seem much … and little needfull; for so much as it is to be … that nothing can surely be ended whole begun … is either … or faulty; and no building be … when as … foundation and ground work is … to fall, and unable to uphold the burden of the frame. Wherefo… were better for the thing it self, and more profitable for the learner … derstand how he may best come to that which he ought most … rily to have; and to learne the plainest way of obtaining that … must be his best and certainest guide, both of reading and … then to fall in doubt of the goodnesse and necessity thereof: … doubt whether he shall more lament that lacketh, or esteemeth … he hath it: and whether he shall oftner stumble at trifles, and … ceived in light matters, when he hath it not; or judge truly … faithfully of divers weighty things when he hath it. The … seemed to many very hard to compasse at one time, because … professed this art of teaching Grammar, did teach divers … and not one: and if by chance they taught one … did diversly, and so could not do it all best, because there … bestnesse, not onely in every thing, but also in the manner of … thing.

As for the diversity of Grammars, it is well and profitably … way by the Kings Majesties wisedome, who foreseeing … ence, and favourably providing the remedy, causes one kind of … mar by sundry learned men to be diligently drawn, and so to be … onely: every where to be taught for the use of learners, and for … ing the hurt in changing of Schoolmasters.

The variety of teaching is divers yet, and always will be, for that every Schoolmaster liketh that he knoweth, and seeth not the … of that he knoweth not, and therefore judgeth that the most … which he seeth to be the readiest meane, and perfectest kinde, … learner to have a through knowledge therein.

Wherefore it is not amisse, if one seeing by triall an easier and … er way then the common sort of teachers use, would say what he … proved, and for the commodity allowed: that others not knowing … same, might by experience prove the like, and then by proof reasonable judge the like: not hereby excluding the better way when it is found … but in the mean season forbidding the worse.

The first and chiefest point is, that the diligent Master make not the Scholar hast too much, but that he in continuance and diligence … teaching, make him so rehearse so, that while he hath perfectly that which is behinde, he suffer him not to goe forwards: for this … ance …

overthroweth and hurteth a great sort of wits, and casteth them into an amazednesse, when they know not how they shall either go forward or backward, but stick fast, as one plunged that cannot tell what to do, or which way to turne him: and then the Master thinketh the Scholar to be a dullard: and the Scholar thinketh the thing to be unease, and so hard for his wit: and the one hath an evil opinion of the other, when sometimes it is neither, but in the kind of teaching. Wherefore the first and chiefest point throughly to be kept, is, that the Scholar have in minde so perfectly that which he hath learned, and understand it so, as not only it be not a stop for him, but also a light & help unto the rest that followeth. This shall be the Masters ease, and the childes encouraging: when the one shall see his labour take good effect, and thereby in teaching be lesse tormented, and the other shall thinke the thing lesse taxer, and so with more gladnesse be ready to go about the same.

In going forward, let him have of every declension of Nouns and conjugation of Verbs, so many several examples, as they passe them, that it may seem to the Schoolmaster, no word in the Latine tongue to be so hard for that part, as the Scholar shall not be able praiseably to enter into the forming thereof. And surely the multitude of examples (if the easiest and commonest be taken first, and so come to the stranger and harder) must needs bring this profit withall, that the Scholar shall best understand, and soonest conceive the reason of the rules, and best be acquainted with the fashion of the tongue. Wherein it is profitable, not only that he can orderly decline his Noun and his Verb: but every way forward, backward, by cases, by persons; that neither case of noun, nor person of Verb can be required, that he cannot without stop or study tell. And untill this time I count not the Scholar perfect, nor ready to go any further till he hath this already learned.

This when he can perfectly do, and hath learned every part: not by rote, but by reason, and is more cunning in the understanding of the thing, then in rehearsing of the words (which is not past a quarter of a years diligence, or very little more to a painfull and diligent man, if the Scholar have a mean wit) then let him passe to the Concords, to know the agreement of parts among themselves, with like way and diligence as is afore described.

Wherein plain and sundry examples, and continuall rehearsall of things learned, and especially the daily declining of a Verb, and turning him into all fashions, shall make the great and heavy labour so easie and so pleasant for the framing of sentences, that it will be rather a delight unto them, that they be able to do well, then pain in searching of an unlerd, and unacquainted thing.

When these Concords be well known unto them (an easie and pleasant pain, if the fore-grounds be well and throughly beaten in) let them

them not continue in learning of the rules orderly, as they lie in their Syntax, but rather learn some pretty book, wherein is contained not only the eloquence of the tongue, but also a good plain lesson of honesty and godlinesse, and thereof take some little sentence as it lyeth, and learn to make the same first out of English into Latine, not seeing the book as construing it thereupon. And if there fall any necessary rule of the Syntax to be known, then to learn it as the occasion of the sentence given cause that day; which sentence once made well, and as nigh as may be with the words of the book, then to take the book and construe it, and so shall he be lesse troubled with the parsing of it, and easilliest carry the lesson in minde.

And although it was said before, that the Scholars should learn but a little at once, it is not meant that when the Master hath heard them a while, he should let them alone (for that were mere negligence for both parts) but I would all their time they be at School, they should never be idle, but alwayes occupied in a continuall rehearsing and looking back again to those things they have learned, and be more bound to keep well their old, then to take forth any new.

Thus if the Master occupy them, he shall see a little lesson take a great deal of time; and diligently enquiring and examining of the parts and the rules, not to be done so quickly & speedily as it might be thought to be; within a while, by this use, the Scholar shall be brought to a good kind of readinesse of making, to the which if there be adjoyned some use of speaking (which must necessarily be had) he shal be brought past the wearisome bitternesse of his learning.

A great help to further this readinesse of making and speaking, shall be, if the Master give him an English book, and cause him ordinarily every day to turne some part into Latine. This exercise cannot be done without his rules, and therefore both establish them, and ground them surely in his minde for readinesse, and maketh him more able to speak suddenly, whensoever any present occasion is offered for the same. And it both help his learning more a great deal to turne out of English into Latine, then on the contrary.

Furthermore, we see many can understand Latine, that cannot speak it, and when they read the Latine word in the book, can tell you the English thereof at any time; but when they have laid away their book, they cannot contrariwise tell you for the English the Latine again, whensoever you will aske them. And therefore this exercise helpeth this sore well, and maketh those words which he understandeth, to be readier by use unto him, and so perfecteth him in the tongue handsomely.

These precepts well kept, will bring a man clean past the use of this Grammar book, and make him as ready as his book, and so meet to further things; whereof it were out of season to give precepts here

Wherefore this may be for this purpose enough, which to good schoolmasters and skilfull is not so needfull; to other manner and less practised it may be, not onely worth the labour of reading, but also of the using.

An Advertisement to the Reader.

IN this Edition, for the greater profit and ease both of Master and Scholar, in the English Rules, and in the Latine Syntax, those words wherein the force of each example lieth, are noted with letters and figures, where need is: the governour, director, or guider, or that which is in place of it, with an [a]; the governed, or that which is guided by it, with [b]: or if there be more governors, the first with [a], the second with [aa]: and so if more governeds the first with [b], the second with [bb]: and sometimes, the order is directed by [a], [b], [c]: or by figures, and words of the same, or such like nature, coupled together with little strokes between, so much as may be. That so in saying the ensamples, the children may (where or when the Master pleaseth) render again, only those words which are the ensample: as saying, *Quis nisi* [b] *mentis* [a] *inops oblatum respuat aurum?* may repeat again, [a] *inops* [b] *mentis*. So throughout all the Latine rules, for better understanding thereof, and for a short repetition, when the master pleaseth, the sums of all the rules are set down, either in the words before the rule, or in the margent, that so they may be chained together briefly, and make perfect sense.

The

The capitall letters.

ABCDEFGHIJKLMNOP
QRSTVUXYZ.
ABCDEFGHIJKLMNOP
QRSTVUXYZ.

The ſmall letters.

abcdefghiklmnopqr
ſstvuxyz.
abcdefghiklmnopqr
ſstvuxyz.

Letters are divided into Vowels and conſonants

A vowel is a letter which maketh a full and perfect ſound of it ſelf; and there are five in number namely, *a, e, i, o, u*; whereunto is added the Greek vowel *y*.

A conſonant is a letter which muſt needs be ſounded with a vowell, as *b* with *e*. And all the letters, except the vowels are Conſonants.

A ſyllable is the pronouncing of one letter or more with one breath: as *A-ve*.

A Diphthong is the ſound of two vowels in one ſyllable; and of them there be four in number, namely, *æ, œ, au, eu*; whereunto is added *ei*: as *Æneas, cœna, audio, euge, hei*.

Inſtead of æ and œ we commonly do pronounce *e*.

The Greek letters are thus written.

The Capitall letters.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ
Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.

The ſmall letters.

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ ς
σ τ υ φ χ ψ ω.

DOmine Pater, cœli ac terræ Effector, qui liberaliter tribuis sapientiam omnibus eam cum fiduciâ abs te petentibus, exorna ingenii mei bonitatem, quã cum cæteris naturæ viribus mihi infudisti, lumine divinæ gratiæ tuæ; ut non modo quæ ad cognoscendum te & Servatorem nostrum Dominum Jesum valeant, intelligam, sed etiam ità mente & voluntate persequar, & indies benignitate tuâ, cum doctrinâ tum pietate proficiam, ut qui efficis omnia in omnibus, in me resplendescere dona tua facias, ad gloriam sempiternam immortalis Majestatis tuæ. AMEN.

A PRAYER.

OAlmighty Lord and mercifull Father Maker of heaven and earth, which of thy free liberality giveſt wisedome abundantly to all that with faith and full assurance aske it of thee, beautifie by the light of thy heavenly grace the towardnesse of my wit, the which with all powers of nature thou hast powred into me; that I may not onely understand those things which may effectually bring me to the knowledge of thee and the Lord Jesu our Saviour, but also with my whole heart and will, constantly follow the same, and receive daily increase through thy bountifull goodnesse towards me, as well in good life as doctrine: so that thou which worketh all things in all creatures, mayest make thy gracious benefits shine in me, to the endlesse glorie and honour of thine immortall Majestie. So beit.

¶ An

IN ſpeech be theſe eight parts following.

Noune, Pronoune, Verb, Participle. } declined.

Adverb, Conjunction, Prepoſition, Interjection. } undeclined.

Of a Noune.

A Noun is the name of a thing that may be ſeen, felt, heard, or underſtood: as the name of my hand in Latine, is manus: the name of an houſe, is domus: the name of goodneſſe, is bonitas.

A Noun.

Of Nouns, ſome be Subſtantives, and ſome be adjectives.

and ſome

A Noun Subſtantive is that ſtandeth by himſelf, and requireth not another word to be joyned with him to ſhew his ſignification: as Homo, a *man*; And it is declined with one article: as Hic magiſter *a maſter*: or elſe with two at the moſt, as Hic & hæc parens, *a father or mother*.

A Noun ſubſtantive.

A Noun Adjective is that cannot ſtand by it ſelf in reaſon or ſignification, but requireth to be joyned with another word: as Bonus, *Good*, Pulcher, *Fair*, And it is declined either with three terminations, as Bonus, bona, bonum: or elſe with three articles, as Hic hæc & hoc Fœlix, *Happy*: Hic & hæc Levis, & hoc Leve, *Light*.

A Noune adjective

A Noune Subſtantive either is Proper to the thing that it betokeneth: as, Edvardus is my proper name: or elſe is common to more: as Homo is a common name to all men.

Two kindes of Nounes ſubſtantives

Numbers

Numbers of Nounes.

IN Nouns be two Numbers, the Singular and the Plurall. The Singular number speaketh but of one: as Lapis, *a stone*. The Plurall number speaketh of more then one: as Lapides, *stones*.

Cases of Nounes.

NOuns be declined with six cases, Singularly and Plurally: the Nominative, the Genitive, the Dative, the Accusative, the Vocative, and the Ablative.

Nomina-tive case. The Nominative case commeth before the Verb, and answereth to this question, Who, or What? as Magister docet, *The Master teacheth.*

Genitive. The Genitive case is known by this token *Of*: and answereth to this question, Whose, or Whereof? as Doctrina Magistri, *The learning of the Master.*

Dative. The Dative case is known by this token *To*: and answereth to this question, To whom, or To What? as Do librum Magistro, *I give a book to the Master.*

Accusativ The accusative case followeth the Verb, and answereth to this question, Whom or what? as Amo magistrum, *I love the master.*

Vocative. The Vocative case is known by calling or speaking to: as O Magister, *O Master.*

Ablative The Ablative case is commonly joyned with Prepositions serving to the Ablative case: as De Magistro, *Of the Master.* Coram Magistro, *Before the Master.*

Also In, With, Through, For, From, By, and Than, after the Comparative degree, be signes of the Ablative case.

Articles

Articles.

ARticles are borrowed of the Pronoun, and be thus declined.

Singulariter	*Nominat. hic, hæc, hoc*	Pluraliter	*Nominat. hi, hæ, hæc:*
	Genitive huius.		*G. horum, harum, horum*
	Dativo huic.		*Dative his.*
	Accus. hunc, hanc, hoc.		*Accus. hos, has, hæc.*
	Vocative caret.		*Vocative caret.*
	Ablative hoc, hac, hoc		*Ablative his.*

Genders of Nounes.

GEnders of Nounes be seven: the Masculine, the Feminine, the Neuter, the Commune of two, the Commune of three, the Doubtfull, and the Epicene.

The Masculine Gender is declined with this article Hic: as Hic vir, *a Man.*

The Feminine Gender is declined with this article Hæc: as Hæc mulier, *a woman.*

The Neuter Gender is declined with this article Hoc: as Hoc saxum, *a stone.*

The Commune of two is declined with Hic and Hæc, as Hic & hæc parens, *a father, or mother.*

The Commune of three is declined with Hic, hæc, and hoc: as Hic, hæc & hoc fœlix, *happy.*

The Doubtfull Gender is declined with Hic or hæc, as, Hic vel hæc dies, *a day.*

The Epicene Gender is declined with one article, and under that one article both kindes are signified: as, Hic passer, *a sparrow.* Hæc aquila, *an eagle,* both be male.

The

The declenſions of Nounes.

There be five declenſions of Nounes.

1. The firſt is when the Genitive and Dative caſe ſingular end in æ. The Accuſative in am. The Uocative like the Nominative, the Ablative in a, The Nominative plurall in æ. The Genitive in arum. The Dative in is. The Acculative in as The Uocative like the Nominative. The Ablative in is.

As in example.

Hæc mensa. Hic Poeta Hic & Hæc Verna.

Singulariter.	*Nominat. hæc muſa.*	Pluraliter.	*Nominativo hæ muſæ*
	Gent. hujus muſæ.		*Ge. harum muſarum*
	Dativo huic muſæ.		*Dativo his muſis.*
	Accuſ. hanc muſam.		*Accuſat. has muſas*
	Vocativo ô muſa.		*Vocativo ô muſæ.*
	Ablat. ab hac muſâ.		*Ablat. ab his muſis.*

Note that Filia and Nata, do make the Dative and the Ablative plurall in is or in abus. Alſo Dea Mula, Equa, liberta, make the Dative and the Ablative caſe purall in abus onely.

2. The ſecond is when the Genitive ſingular ends in i. The Dative in o. The Accuſative in um. The Uocative for the moſt part like the Nominative, The Ablative in o. The Nominative plural in i, The Genitive in orum. The Dative in is. The Accuſative in os. The Uocative like the Nominative: The Ablative in is.

As in example.

Hic vir. wie liber hæc colus his locus

Singulariter.	*Nom. hic magiſter.*	Pluraliter	*Nominat. hi magiſtri.*
	Gen. hujus magiſtri.		*G. horũ magiſtrorum.*
	Dat. huic magiſtro.		*Dativo his magiſtris*
	Ac. hunc magiſtrum.		*Accuſ. hos magiſtros*
	Vocat. ô magiſter.		*Vocativo ô magiſtri*
	Ab. ab hoc magiſtro.		*Abl. ab his magiſtris*

Here is to be noted, that when the Nominative endeth in us, the Uocative ſhall end in e: as, Nominativo

nativo hic Dominus, Vocativo ô Domine; Except Deus, that maketh ô Deus, and Filius, that maketh ô Fili.

When the Nominative endeth in ius, if it be a proper name of a man, the Vocative ſhall end in i; as Nominativo Hic Georgius, Vocativo ô Georgi.

Alſo theſe Nounes following, make their Vocative in e or in us; as Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluvius.

Note alſo that all Nounes of the Neuter Gender, of what declenſion ſoever they be, have the Nominative, the Accuſative, and the Vocative alike in both numbers, and in the plurall number they end all in a, as in example. Note.

Singulariter	*Nom. hoc regnum.*	Plurali.	*Nominat. hac regna.*	Hoc donum.
	Gen. hujus regni.		*Gen. horum regnorum*	Hoc regnum.
	Dat. huic regno.		*Dativo his regnis.*	Hoc verbum.
	Accu. hoc regnum.		*Accuſat. hac regna.*	
	Vocati. ô regnum.		*Vocativo ô regna.*	
	Abl. ab hoc regno.		*Ablat. ab his regnis.*	

Except Ambo and Duo, which make the Neuter gender in o, and be thus declined.

Pluraliter	*Nominativo Ambo, amba, ambo.*
	Genitivo Amborum, ambarum, amborum.
	Dativo Ambobus, ambabus, ambobus.
	Accuſativo Ambos, ambas, ambo.
	Vocativo Ambo, amba, ambo.
	Ab. Ambobus, ambabus, ambobus. Likewiſe Duo.

The third is when the Genitive ſingular endeth in is: The Dative in i: The Acculative in em, and ſometime in im, and ſometime in both: The Vocative, like the Nominative: The Ablative in e, or i, and ſometime in both: The Nominative plurall in es, The Genitive in um, and ſometime in ium: The Dative in bus. The Accuſative in es: The Vocative, like the Nominative: The Ablative in bus.

As

As in example.

Hic pater
Hic panis
Hoc opus
Hoc caput
Hæc nubes.

Singulariter	Nomin. hic lapis.	Pluraliter	Nomin. hi lapides.
	Genit. hujus lapidis.		Gen. horum lapidum.
	Dativo huic lapidi.		Dat. his lapidibus.
	Accu. hunc lapidem.		Accuſ. hos lapides.
	Vocativo ó lapis.		Vocativo ó lapides.
	Ablat. ab hoc lapide.		Ab. ab his lapidibus

Hic vel hæc bubo
Hæc virtus.
Hoc animal.
Hoc cubile.
Hoc calcar.

Singulariter	No. hic & hæc parens	Pluraliter.	No. hi. & hæ parẽtes
	Gen. hujus parentis		G. horũ & harũ parẽ
	Dativo huic parenti		D. his parentibus (ti
	A. hũc & hãc parẽtẽ		A. hos & has parẽtes
	Vo. ó parens. (rente.		Vocat ó parentes
	Ab. ab hoc & hac pa-		Ab ab his parentibu

v. The fourth, is when the Genitive cale ſingular endeth in us. The Dative in ui: The Accuſative in um: The Vocative like the Nominative. The Ablative in u. The Nominative plurall in us: The Genitive in uum: The Dative in ibus: The Accuſative in us: The Vocative like the Nominative. The Ablative in ibus.

As in example.

Hic gradus.
Hæc porticus.
Hoc cornu.

Singulariter	Nomi. hæc manus.	Pluraliter	Nominati. ha manus
	Gen. hujus manus.		Ge. harum manuum.
	Da. huic manui.		Dativo his manibus.
	Accu. hanc manum.		Accuſati. has manus.
	Vocat. ó manus.		Vocativo ó manus.
	Ab. ab hac manu.		Ab ab his manibus.

v. The fifth is when the Genitive and Dative caſe ſingular do end in ei: The Accuſative in em: The Vocative like the Nominative, The Ablative in e: The Nominative plurall in es: The Genitive in erum. The Dative in ebus. The Accuſative in es. The Vocative like the Nominative: The Ablative in ebus.

As in example.

Singulariter	Nom. hic meridies.	Pluraliter	Nom. hi meridies.
	Gen. hujus meridiei.		G. horum meridierum.
	Dat. huic meridiei.		Dat. his meridiebus.
	Ac. hunc meridiem.		Accusat. hos meridies.
	Vocat. ô meridies.		Vocat. ô meridies.
	Ab. ab hoc meridie.		Ab. ab his meridiebus.

Hæc res, hæc facies, hæc acies.

Note that all Nounes of the fifth declension be of the [illegible]ine gender, except meridies and dies.

Nota.

The declining of Adjectives.

A Noun adjective of three terminations, is thus declined, after the first and second declension.

Singulariter	N. bonus, bona, bonũ.	Pluraliter	Nom. boni, bonæ, bona.
	Gen. boni, bonæ, boni.		G. bonorum, bonarum,
	Da. bono, bonæ, bono.		Dat bonis. (bonorum.
	A. bonũ. bonã, bonũ.		Ac. bonos, bonas, bona.
	Vo. bone, bona, bonũ.		Vocat. boni, bonæ, bona.
	Ab. bono, bona, bono.		Ablativo bonis.

Nigeŕ o. ra. rum. Tardus, a, um. Sacrũ, i, a, um.

There are besides these, certain Nounes adjectives of another manner of declining, which make the Genitive case singular in ius, and the Dative in i: which be these that follow, with their compounds.

An exception.

Singulariter	No. unus, una, unum.	Pluraliter	Nom. uni, unæ, una.
	Genitivo unius.		Genti. unorum, unarum,
	Dativo uni.		Dat. unis. (unorum.
	A. unũ, unam, unum.		Accu. unos, unas, una.
	Vo. une, una, unum.		Vocat. uni, unæ, una.
	Abla. uno, unâ, uno.		Ablativo unis.

Nota.

Note that Unus, a, um, hath not the plural number, but when it is joyned with a word that lacketh the singular number: as Unæ literæ, Una mœnia.

Alius lacketh alterius neutrius.

In like manner be declined totus, solus, and also ullus, alius, alter, uter, and neuter: saving that these five last rehearsed lack the Vocative case.

A Noun Adjective of three Articles is thus declined, after the third declension.

Ingena. Solers. Capax. Vetus.	Singulariter.	*Nomina.hic hæc & hoc felix.*	pluraliter	*Nomi.hi & hæ felices, & hæc felicia.*
		Genit.hujus felicis		*Gen. horum,harum,& horum, felicium.*
		Dativo huic felici.		*Dativo his felicibus.*
		A.hunc & hanc felicem & hoc felix.		*Acc.hos & has felices, & hæc feli[illegible]*
		Vocativo ó felix.		*V.ó felices, [illegible] felicia*
		A.ab hoc hac & hoc felice, vel felici.		*A. ab his felicibus.*
Levis & leve. Celer celeris, & celere. Melior & melius.	Singulariter	*No.hic,hæc tristis & hoc triste.*	pluraliter	*Nom.hi & hæ tristes, & hæc tristia.*
		Genit.hujus tristis.		*Gen.horum,harum & horum tristium.*
		Dativo huic tristi.		*Dativo his tristibus.*
		Accus.hunc & hanc tristem,& hoc triste		*Acc.hos & has tristes & hæc tristia.*
		V.ó tristis,& ó triste		*V.ó tristes & ó tristia*
		Abl.ab hoc,hac & hoc tristi.		*Ablat.ab his tristibus.*

Comparisons of Nounes.

Three degrees of comparison.

Adjectives whose signification may increase or be diminished, may form comparison. There be three degrees of Comparison: The Positive, the Comparative and the Superlative. The Positive betokeneth the thing absolutely without excess: as Durus, *Hard.*

The positive.

The comparative.

The Comparative somewhat exceedeth his Positive in signification: as Durior, *Harder.* And it is formed of the first case of his Positive that endeth in i, by putting thereto or and us: as of Duri, hic & hæc durior, & hoc durius: of Tristi, hic & hæc tristior, & hoc tristius: of Dulci, hic & hæc dulcior, & hoc dulcius.

The Superlative.

The Superlative exceedeth his positive in the high-

highest degree: as *Durissimus, Hardest.* And it is formed of the first case of his Positive that endeth in i, by putting thereto ſ, and simus: as of *Duri*, durissimus, of Triſti, triſtiſſimus, of Dulci, dulciſſimus.

From these general rules are accepted these that follow: Bonus, melior, optimus, Malus, pejor, pessimus. Magnus, major, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum. Exceptions. Alter Tetri, Aeger.

And if the Positive end in er, the Superlative is formed of the Nominative case, by putting to rimus: as, Pulcher, pulcherrimus.

Also these Nouns ending in lis, make the Superlative by changing lis, into limus: as Humilis, humillimus, Similis, simillimus: Facilis, facillimus, Gracilis, graeillimus: Agilis, agillimus: Docilis, docillimus.

All other Nouns ending lis, do follow the general rule aforegoing: as Utilis, Utilissimus.

Also if a vowel come before us, it is compared by Magis, and Maxime: as Pius, magis pius, maxime pius; Assiduus, magis assiduus, maxime assiduus. Irregulars. Assiduus Strenuus

OF THE PRONOUNE.

A Pronoun is a part of speech much like to a Noun: which is used in shewing or rehearsing. There be fifteen Pronouns.

There be fifteen Pronouns, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, suus, ſuus, noster, vester, nostras, vestras, whereof four have the Vocative case: as Tu, meus, noster, and nostras: and all others lack the Vocative case. To these may be added their compounds, Egomet, tute, idem, and also Qui, quae, quod.

These eight Pronouns, Ego, tu, sui, illi, ipse,

Primitives. iſte, hic, and is, be Primitiues: ſo called, for becauſe they be not derived of others. And they be alſo

Demonſtratives. called Demonſtratives, becauſe they ſhew a thing not ſpoken of before.

Relatives And theſe ſix Hic, ille, iſte, is, idem, and qui, be Relatives, becauſe they rehearſe a thing that was ſpoken of before.

Derivatives. Theſe ſeven, Mens, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras, be Derivatives: for they be derived of their Primitives, mei, tui, ſui, noſtri, and veſtri.

Five things belonging to a Pronoun There belong to a Pronoun theſe five things, Number, Caſe, and Gender, as are in a Noun, Declenſion, and Perſon, as here followeth.

The Declenſions of Pronounes.

There be four Declenſions of Pronounes.

The firſt declenſion Theſe three Ego, tu, ſui, be of the firſt declenſion, and be thus declined.

Singulariter	*Nominativo Ego.*	Pluraliter	*Nominativo nos.*
	Genitivo mei.		*G. noſtrûm vel noſtri.*
	Dativo mihi.		*Dativo nobis.*
	Accuſativo me.		*Accuſativo nos.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablativo à me		*Ablativo à nobis.*

Singulariter	*Nominativo Tu.*	Pluraliter	*Nominativo vos.*
	Genitivo tui.		*Ge. veſtrûm vel veſtri.*
	Dativo tibi.		*Dativo vobis.*
	Accuſativo te.		*Accuſativo vos.*
	Vocativo ô tu.		*Vocativo ô vos.*
	Ablativo à te.		*Ablativo à vobis.*

Singu. and Plural.	*Nominativo caret*	*Accuſativo ſe*
	Genitivo ſui.	*Vocativo caret*
	Dativo ſibi.	*Ablativo, à ſe.*

Second declenſ. Theſe ſix, Ille, ipſe, Iſte, hic, is, and qui, be of the ſecond declenſion, and be thus declined.

Nom-

Singulariter	Nom. iſte, iſta, iſtud.	Pluraliter	Nom. iſti, iſtæ, iſta.
	Genitivo iſtius.		G. iſtorũ, iſtarum, iſtorũ.
	Dativo iſti.		Dativo iſtis.
	Ac. iſtum, iſtã, iſtud.		Accuſ. iſtos, iſtas, iſta.
	Vocativo caret.		Vocativo caret.
	Abla. iſto, iſtâ, iſto.		Ablativo iſtis.

Ille is declined like Iſte, and alſo Ipſe, ſaving that the Neuter gender in the Nominative caſe and in the accuſative caſe ſingular maketh ipſum, Nominativo, hic, hæc, hoc. Genitivo hujus, Dativo huic: as afore in the Noun.

Singulariter	Nomin. is, ea, id.	Pluraliter.	Nominativo ii, eæ, ea.
	Genitivo ejus.		G. eorum, earum, eorum.
	Dativo ei.		Dativo iis, vel eis.
	Ac. eum, eam, id.		Accuſat. eos, eas, ea.
	Vocativo caret.		Vocativo caret.
	Ablati. eo, eâ, eo.		Ablat. iis, vel eis.

Singulariter	Nom. qui, quæ, quod.	Pluraliter	No. qui, quæ, quæ.
	Genitivo cujus.		G. quorum, quarũ, quorum.
	Dativo cui.		Dati. quibus, vel queis.
	A. quem, quam, quod		Ac. quos, quas, quæ.
	Vocati. caret. qui		Vocativo caret.
	Ab. quo, quâ, quo vel		Ab. quibus vel queis.

Likewiſe Quis and Quid be declined, whether they be Interrogatives, or Indefinites. Alſo Quisquis is thus declined. The compounded Quis.

No.	Quiſquis. / Quicquid.	Ac.	Quicquid.	Ab.	Quoquo. / Quaquâ. / Quoquo.

Where note that Quid is alwayes a Subſtantive of the Neuter gender. Note.

Theſe five, Meus, tuus, ſuus, noſter, and veſter, are of the third declenſion, and be declined like nouns Adjectives of three terminations, in this wiſe. The third declenſion.

Singulariter	N. meus, mea, meum.	pluraliter	Nomin. mei, meæ, mea.
	Geni. mei, meæ, mei.		Gen. meorum, mearum.
	Dat. meo, meæ, meo.		Dat. meis. (meorum.
	A. meũ, meã, meum.		Accuſ. meos, meas, mea.
	Vo. mi, mea, meum.		Vocat. mei, meæ, mea.
	Ab. meo, meâ, meo.		Ablatiuo meis.

So is noſter declined, and Tuus, ſuus, veſter, ſaving that theſe three laſt do lack the Vocative caſe.

The fourth declenſion.

Noſtras, Veſtras, and this Noun Cujas, be of the fourth declenſion, and be thus declined.

Singulariter	No. hic & hæc noſtras & hoc noſtrate.	pluraliter	N. hi & hæ noſtrates & hæc noſtratia.
	Gen. hujus noſtratis.		G. horum, harum & horum noſtratium.
	Dative huic noſtrati.		Dat. his noſtratibus.
	A. hunc & hã noſtratem, & hoc noſtrate.		A. hos & has noſtrates & hæc noſtratia.
	Voca. ô noſtras & ô noſtrate.		Voca. ô noſtrates, & ô noſtratia.
	Ab. ab hoc, hac & hoc noſtrate vel noſtrati.		A. ab his noſtratibus.

Note. Here is to be noted, that Noſtras, Veſtras, and this Noun Cujas be called Gentiles, becauſe they propetly betoken pertaining to Countries or Nations, to Sects, or Factions.

A Pronoune hath three Perſons.

Perſons three.

The firſt perſon ſpeaketh of himſelf. as Ego I, Nos, We.

The ſecond perſon is ſpoken to as, Tu, Thou, Vos, ye. And of this perſon is alſo every Vocative caſe.

The third perſon is ſpoken of, as Ille, He, Illi, They. And therefore all Nouns, Pronouns and Participles be of the third perſon.

OF

OF A VERBE.

A Verb is a part ſpeech, declined with mood and tenſe, and betokeneth doing, as, Amo, I loue, or ſuffering, as Amor, I am loued, or being, as, Sum, I am. A verbe.

Of Verbs ſuch as haue perſons, be called Perſonals, as, Ego amo, Tu amas. And ſuch as haue no perſons, be called Impertonals, as Tædet, it irketh, Oportet, it behoueth.

Of Verbs Perſonals there be fiue kinds. Actiue, Paſſiue, Neuter, Deponent, and Common. Verbs perſonals.

A Verb Actiue endeth in o, and betokeneth to do, as, Amo, I loue, and by putting to r, it may be a Paſſiue; as Amor. Actiue.

A Verb Paſſiue endeth in or, and betokeneth to ſuffer, as, Amor, I am loued, and by putting away r, it may be an Actiue, as Amo. Paſſiue.

A Verb Neuter endeth in o, or m, and cannot take r, to make him a Paſſiue, as, Curro, I run, Sum, I am. And it is Engliſhed ſometime Actiuely; as Curro, I run, and ſometime Paſſiuely; as Ægroto, I am ſick. Neuter.

A Verb Deponent endeth in r, like a Paſſiue, and yet in ſignification is but either Actiue as Loquor verbum, I ſpeak a Word; or Neuter; as Glorior, I boaſt. Deponent.

A verb Commune endeth in r, and yet in ſignification is both Actiue and Paſſiue: as, Oſculor te, I kiſſe thee; Oſculor à te, I am kiſſed of thee. Commune.

MOODS.

Moods six. There be six Moods: the Indicative, the Imperative, the Optative, the Potential, the Subjunctive, and the Infinitive.

Indicative. The Indicative Mood sheweth a reason true or false; as, Ego amo, *I love*: Or else asketh a question; as, Amas tu *Doest thou love?*

Imperat. The Imperative biddeth, or commandeth: as Ama, *Love thou.*

Optative. The Optative wisheth or desireth, with these signes, *Would God, I pray God*, or *God grant*: as Utinam amem, *I pray God I love*: and hath commonly an Adverb of wishing joyned with him.

Potential. The Potential mood is known by these signes, *May, can, might, would should, could*, or *ought*, as Amem, *I may* or *can love*: without an Adverb joyned with him.

Subjunct. The subjunctive mood hath evermore some Conjunction joyned with him: as Cùm amarem *when I loved.* And it is called the Subjunctive mood, because it dependeth upon another Verb in the same sentence, either going before, or comming after: as, Cùm amarem, eram miser, *when I loved, I was a wretch.*

Infinitive. The Infinitive signifieth to do, to suffer, or to be: and hath neither number, nor person, nor Nominative case before him: and is known commonly by this sign *To*, as Amare, *To love.* Also when two verbs come together without any Nominative case between them, then the latter shall be the Infinitive mood: as, Cupio discere, *I desire to learn.*

GERUNDS.

GERUNDS.

Gerunds, how they are formed.

THere be moreover belonging to the Infinitive mood of Verbs, certain voyces called Gerunds, ending in di, do, and dum: which have both the active and passive signification: as Amandi, *of loving*, or *of being loved*. Amando, *In loving* or *in being loved*. Amandum, *To love*, or *to be loved*.

SUPINES.

Supines two in um and u.

THere be also pertaining unto Verbs, two Supines: the one ending in um, which is called the first Supine, because it hath the signification of the Verb active: as Eo amatum *I go to love*. And the other in u, which is called the latter Supine, because it hath for the most part the signification passive: as Difficilis amatu, *Hard to be loved*.

TENSES.

Tenses five.

THere be five tenses or Times: the Present tense, the Preterimperfect, the Preterperfect, the Preterpluperfect, and the Future tense.

Present tense.

The Present tense speaketh of the time that now is: as Amo, *I love*.

Preterim. perfect.

The Preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: as Amabam, *I loved* or *did love*.

Preter. perfect.

The Preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this sign *Have*: as Amavi, *I have loved*.

Preterplu perfect.

The Preterpluperfect tense speaketh of the time more then perfectly past, with this sign *Had*: as Amaveram, *I had loved*.

Future.

The Future tense speaketh of the time to come, with this sign *Shall* or *will*: as Amabo, *I shall or will love*.

PER-

PERSONS.

Diffinit. There be also in verbs three persons, in both numbers: as singulariter, Ego, amo, *I love.* Tu amas, *Thou lovest.* Ille amat, *He loveth.* pluraliter, Nos amamus, *We love.* Vos amatis, *Ye love.* Illi amant, *They love.*

CONJUGATIONS.

Conjugationes, 4. VErbs have four Conjugations, which be knowen after this manner.

The first Conjugation hath a long, before re and ris: as amāre, amāris.

The second Conjugation hath e long, before re and ris: as Docēre, docēris.

The third Conjugation hath e short, before re and ris: as Legĕre, legĕris.

The fourth Conjugation hath i long, before re and ris: as Audire, audiris.

Verbs in O, of the foure Conjugations, be declined after these examples.

AMo, amas, amavi, amare, amandi, amando, amandum: amatum amatu, amans, amaturus. — To love.

Doceo, doces, docui, docere, Docendi, docendo, docendum: Doctum, doctu, doceus, docturus: — To teach.

Lego, legis, legi, legere: Legendi, legendo, legendum: Lectum, lectu, legens, lecturus. — To read.

Audio, audis, audivi, audire: audiendi, audiendo, audiendum: auditum, auditu, audiens, auditurus. — To hear.

Indica-

Indicative Mood, Preſent tenſe ſingular.

I love, or, *doe love,*	*Thou loveſt,* or *doeſt love.*	*He loveth* or *doth love.*	*We love,* or *doe love,*	*Ye love,* or *doe love.*	*They love,* or *doe love.*

Amo,	amas,	amat.	*Plurallter.*	Amamus, amatis, amant.
Docco,	doces,	docet.		Docemus, docetis, docent.
Lego,	legis,	legit.		Legimus, legitis, legunt.
Audio,	audis,	audit.		Audimus, auditis, audiunt.

Preter imperfect tenſe ſingular. Amabam, Docebam, Legebam, Audiebam, — *I loved or did love.* bas, bat. *Plur.* bamus, batis, bant.

Preterperfect tenſe ſingular. Amavi, Docui, Legi, Audivi, — *I have loved.* iſti, it. *Plur.* imus, iſtis, êrunt vel êre.

Preterplxperfect tenſe ſingular. Amaveram, Docueram, Legeram, Audiveram, — *I had loved.* ras, rat. *Plur.* ramus, ratis, rant.

Future tenſe ſingular. Amabo, Docebo, Legam, Audiam, — *I ſhall or will love.* bis, bit. *Plur.* bimus, bitis, bunt. es, et. *Plur.* emus, etis, ent.

Impera-

Imperative Mood.

	Love thou.	*Love he, or let him love.*	*Love we, or let us love.*	*Love ye: let them love.*
Present tense singular.	Ama, amet,	amato. amato.	Pl. amemus,	amate, ament,
	Doce, doceat,	doceto. doceto.	Pl. doceamus,	docete, doceant,
	Lege, legat,	legito. legito.	Pl. legamus,	docetote. docēto
	Audi, audiat	audito. audito.	Pl. audiamus,	legite, legant
				legitote. legunto
				audite, audiant,
				auditote. audiūto.

Optative Mood.

God grant I love.

Present tense sing. utinam	Amem, ames, amet.	Pl. utinam amemus, ametis, ent.
	Docam, Legam, Audiam,	as, at. Pl. utinam amus, atis, ant.

Preterimperfect tense sing. utinam	Amarem, Docerem, Legerem, Audirem,	*Would God I loved, or did love.* res, ret. Pl. utinam, remus, retis, rent.
Preterperfect tense singular, utinam	Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim.	*I pray God I have loved.* ris, rit. Pl. utinam, rimus, ritis, rint.
Preterpluperfect tense sing. utinam	Amavissem, Docuissem, Legissem, Audivissem,	*Would God I had loved.* ses, set. Pl. utinam semus, setis, sent
Future tense singular. utinam	Amavero Docuero Legero Audivero	*God grant I shall or will love hereafter.* ris, rit. *Plur.* utin. rimus, ritis, rint.

Poten-

Potentiall Mood.

I may or can love.

Preſent tenſe ſing.
Amem, ames, amet, *Plur.* amemus, ametis, ament.
Doceam, Legam, Audiam, as, at. *Plur.* amus, atis, ant.

Preterim-perfect tenſe ſing.
Amarem, Docerem, Legerem, Audirem — *I might, would, ſhould, ought, or could love.* res, ret. *Plur.* remus, retis, rent.

Preterperfect tenſe ſingul.
Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim — *I might, would, ſhould, or ought to have loued.* ris, rit. *Plur.* rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tenſe ſing.
Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſe — *I might, would, ſhould, or ought to had loued.* ſes, ſet. *Plur.* ſemus, ſetis, ſent.

Future tenſe ſing.
Amavero, Docuero, Legero, Audivero — *I may or can love hereafter.* ris, rit. *Plur.* rimus, ritis, rint.

Subjunctive Mood.

When I love.

Preſent tenſe ſing.
Cùm Amem, ames, amet. *Plur.* cùm amemus, ametis, ent.
Doceam, Legam, Audiam, as, at, *Pluraliter*, cùm amus, atis, ant.

Preter-

Preterimper. fect tenſe ſing. Cùm	Amarem, Docerem, Legerem, Audirem,	res, ret. *Plu.* rem rent.	*When I loved or did love.*
Preterperfect tenſe ſingular, Cùm	Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim,	ris, rit, *P.* rim rint	*When I have loved.*
Preterpluperf. tenſe ſingular, Cùm	Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem,	ſes, ſet, *P.* rim ſent	*When I had loved.*
Future tenſe ſing. Cùm	Amavero, Docuero, Legero, Audivero,	ris, rit. *P.* rint.	*When I ſhall or will love.*

Infinitive Mood.

Preſent and Preterimperfect tenſe.	Amare, Docere, Legere, Audire,	To	Love. Teach. Read. Hear.
Preterperfect & preterpluperfect tenſe.	Amaviſſe, Docuiſſe, Legiſſe, Audiviſſe,	To have or had	Loved. Taught. Read. Heard.
Future tenſe,	Amaturum Doctarum Lecturum Auditarum	eſſe, To	love teach read hear hereafter.

Gerunds Amandi, of loving.	do, in loving.	dum to love.
Docendi, of teaching.	do, in teaching.	dum to teach
Legendi, of reading.	do, in reading.	dum to read.
Audiendi, of hearing.	do, in hearing.	dum to hear.

Supines

Supines.

Amatum,	To love,	Amatu,	To be	loved,
Doctum,	teach.	Doctu.		taught.
Lectum,	read.	Lectu,		read.
Auditum,	heare.	Auditu,		heard.

A participle of the present tense.

Amans, loving.
Docens, teaching.
Legens, reading.
Audiens, hearing.

The participle of the first future tense.

Amaturus, to love, or about to love.
Docturus, to teach, or about to teach.
Lecturus, to reade, or about to reade.
Auditurus, to heare or about to heart.

Before we decline any Verbs in or, for supplying of many tenses lacking in all such Verbs, we must learn to decline this Verbe Sum, in this wise following.

Sum, es, fui, esse, Futurus. To be.

Indicative Mood.

Present tense singular, Sum, I am: es, est. *Plural.* Sumus, estis, sunt.

Preterimperfect tense sing. Eram, I was: eras, erat. *Plural.* eramus, eratis, erant.

Preterperfect tense singular, Fui, I have been: fuisti, fuit. *Plural.* fuimus, fuistis, fuêrunt vel fuêre.

Preterpluperfect tense sing. Fueram, I had been: fueras, fuerat. *Plural.* fueramus, fueratis, fuerant.

Future tense singular, Ero, I shall or will be: eris, erit. *Plu.* erimus, eritis, erunt.

Imperative

Imperative Mood.

Pres. tense sing.	Sis, Es, Esto,	*Plur.*	Sit, Esto.	*Pl.* Simus	Sitis, Este, Estote,	Sint; Sunto.

Optative Mood.

Present tense sing. utinam.	Sim. I pray God I be: sis, sit. *Plur.* utinam simus, sitis, sint.
Preterimperf. tense sing. utin.	Essem, Would God I were: esses. esset. *Plu.* utinam essemus, essetis, essent.
Preterperfect tense sing. utin.	Fuerim, I pray God I have been: fueris, fuerit *Plu.* utinam fuerimus, fueritis, fuerint.
Preterpluperf. tense. sing. utin.	Fuissem, Would God I had been: fuisses, fuisset *Pl.* utinam fuissemus, fuissetis, fuissent.
Future tense singular, utin.	Fuero, God grant I be hereafter: fueris, fuerit. *Plur.* utinam fuerimus, fueritis, fuerint.

Potentiall Mood.

Present tense singular.	Sim, I may or can be: sis, sit. *Plur.* simus, sitis sint.
Preterimperf. tense singular.	Essem, I might or could be: esses, esset *Plu.* essemus, essetis, essent.
Preterperfect. tense singular.	Fuerim, I might, could, should, or ought to have been: fueris, fuerit *P.* fuerimus, fueritis, fuerint.
Preterplu. tense sing.	Fuisse, I might, could, should, or ought to have been fuisses, fuisset, *Pl.* fuissemus, fuissetis, fuissent.
Future tense singular.	Fuero, I may or can be hereafter: fueris fuerit. *Pl.* fuerimus, fueritis, fuerint.

subjus

Subjunctive Mood.

Preſent ten. ſing. cùm { Sim, When I am: ſis, ſit. *Plural.* cùm ſimus, ſitis, ſint.

Preterimperf. tenſe ſing. cùm { Eſſem, When I was: eſſes, eſſet. *Plural.* cùm eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preterperfect tenſe ſing. cùm { Fuerim, When I have been: fueris, fuerit. *Plural.* cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluper. tenſe ſing. cùm { Fuiſſem, When I had been: fuiſſes, fuiſſet. *Plural.* cùm fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future tenſe ſingular, cùm { Fuero, When I ſhall or will be: fueris, fuerit. *Plur.* cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Infinitive Mood.

Preſent and preterimperfect tenſe, { Eſſe, to be. { *Preterperfect, and preterpluperfect tenſe.* } Fuiſſe, { to have or had been

Future tenſe, [Fore vel futurum eſſe, To be hereafter.

Verbes in *Or* of the four Conjugations, be declined after theſe examples.

AMor, amâris vel amâre, amatus ſum vel fui, amâri, amatus, amandus. To be loved.

Doceor, docêris, vel docêre, doctus ſum vel fui, docêri: doctus Docendus. To be taught.

Legor, legeris vel legere, lectus ſum vel fui, legi, lectus, legendus. To be read.

Audior, audiris vel audire, auditus ſum vel fui, audiri, auditus, audiendus. To be heard.

Indicative Mood.

I am loved.

Present tense sing.	Amor, amâris vel amâre, amâtur.	Docеor, docêris, vel docêre, docetur.	Legor, legeris, vel legere, legitur.	Audior, audiris, vel audire, auditur.
Plurall.	mur.	mini.	ntur.	ntur.

Preterimperfect tense singular.	Amabar,	Docebar,	Legebar,	Audiebar.

I was loved.

baris vel bare, batur. *Plurali.* bamur, bamini, bantur.

Preterperfect tense singular.	Amatus,	Doctus,	Lectus,	Auditus.

I have bin loved, fum vel fui,

tus es vel fuisti, tus est vel fuit. *Plur.* ti sumus vel fumus, ti estis vel fuistis, ti sunt, fuêrunt vel fuêre.

Preterpluperfect tense singular.	Amatus,	Doctus,	Lectus,	Auditus,

I had bin loved. eram vel fueram.

tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Pl.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tense sing.	Amabor,	Docebor,	Legar,	Audiar,

I shall or will be loved.

beris vel bere, itur. *Pl.* bimur, imini, untur

êris vel êre, etur. *P.* êmur êmini, entur

Imperative Mood.

	Be thou loved.	*Let him be loved.*	*Let us be loved.*	*Be yee loved.*	*Let them bee loved.*
Present tense singular.	Amare, ametur,	amator, amator.	Docere, doceatur,	docêtor: docêtor,	Legere, legatur.
	legitor: legitor.	Audire, audiatur	auditor: auditor.	*Pl.* amemur.	*P.* docemur.
	Pl. legamur.	*P.* audiamur.	Amamini, amentur.	amaminor: amantor.	Docemini, doceantur.
	doceminor, docentor.	Legimini, legantur.	legiminor, leguntor.	Audimini, audiantur,	Audiminor, audiuntor.

Optative

Optative Mood.

God grant I be loved.

Preſent tenſe ſingular. utinam { Amer, êris vel ere, êtur. *Pl.* utin. êmur, êmini, enetur / Docear, / Legar, / Audiar, } aris vel are, atur. *Plu.* utin. amur, amini (antur

Would God I were loved.

Preterimperfect tenſe ſingular. utinam { Amarer, / Docerer, / Legerer, / Audirer, } reris vel rere, retur. *Plu.* utinam remur, (remini, rentur.

I pray God I have been loved.

Preterperfect tenſe ſingular, utinam { Amatus / Doctus / Lectus / Auditus } ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *Plu.* utinam ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.

Would God I had been loved.

Preterplu: perfect tenſe ſingular, utinam { Amatus / Doctus / Lectus / Auditus } eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Pl.* utinam ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

God grant I be loved hereafter.

Future tenſe ſingular, utinam { Amatus / Doctus / Lectus / Auditus } ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plu.* utinam ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Potential Mood.

I may or can be loved.

Preſent tenſe ſingular, { Amer, êris vel êre, êtur. *Plural.* êmur, êmini, êntur / Docear, / Legar, / Audiar, } aris vel are, atur. *Pl.* amur, amini, antur

Preter-imperfect tense singular. Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, *I would, should, or ought to be loved.* reris vel rere, retur. *Pl.* remur, remini, rentur.

Preter-perfect tense singular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, *I would, should, or ought to have been loved.* fim vel fuerim, tus fis vel fueris, tus sit vel fuerit. *Plur.* ti fimus vel fuerimus, ti fitis vel fueritis, ti fint vel fuerint.

I would, should, or ought to had been loved.

Preter-pluperfect tense singular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, esſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Plural.* ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

Future tense singular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, *I may or can be loved hereafter.* ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plur.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint

Subjunctive Mood.

When I am loved.

Present tense singular. Cùm, Amer, êris vel êre, êtur. *P. cùm* êmur, êmini, entur. Docear, Legar, Audiar, aris vel are, atur. *Plu. cùm* amur, amini, antur.

Preterimperfect tense singular. Cùm, Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, *When I was loved.* rêris vel rêre, rêtur. *Pl. cùm* rêmur, rêmini, rentur.

Preterperfect tense singular. Cùm, Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, *When I have been loved.* fim vel fuerim, tus fis vel fueris, tus fit vel fuerit. *P. cùm* ti fimus vel fuerimus, ti fitis vel fueritis, ti fint vel fuerint.

Preterper-

When I had been loved.

Preterplu-perfect tense singular, Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, Cùm — eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Plur.* cùm ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

Future tense ſingular, Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, Cùm — *When I ſhall or will be loved.* ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *P.* cùm ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint

Infinitive Mood.

Preſent and Preter-imperfect tenſe. Amari, Doceri, Legi, Audiri — To be — Loved. Taught. Read. Heard.

Preterperf. tenſe, and preterplu-perf. tenſe. Amatum, Doctum, Lectum, Auditum — *To have or had been loved.* eſſe vel fuiſſe.

Future tenſe Amatum iri, vel amandum eſſe, Doctum iri, vel docendum eſſe, Lectum iri, vel legendum eſſe, Auditū iri, vel audiendum eſſe, — to be — loved, taught, read, heard — hereafter

A participle of the preterperfect tenſe, Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, — Loved. Taught. Read. Heard.

A participle of the Future in Dus. Amandus, Docendus, Legendus, Audiendus, — To be — Loved. [illegible]ught. [illegible]. [illegible]ard.

Of certaine Verbs going out of Rule, *which are declined and formed in manner following.*

POſſum, potes, potui, poſſe, potens. To may or can.
Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendū: ſupinis caret; volens: To will, or to be willing.

Nolo, nonvis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolendum: ſupinis caret, nolens: To nill, or to be unwilling.

Malo, mavis, malui, malle: malendi, malendo, malendum: ſupinis caret, malens: To have rather, or to be more willing.

Edo, edis vel es, edi, edere vel eſſe: edendi, edendo, edendum: eſum, eſu, vel eſtum eſtu, edens, eſurus vel eſturus: To eat.

Fio, fis, factus ſum vel fui, fieri: factus, faciendus: To be made, or to be done

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum: latum, latu: ferens, laturus: To bear or ſuffer.

Feror, ferris vel ferre, latus ſum vel fui, ferri: latus, ferendus: To be born or ſuffered.

Indicative Mood.

Præſens tantū ſingulare	POſſum, potes, poteſt.	*Pluraliter.* Poſſumus, poteſtis, poſſunt
	Volo, vis, vult.	Volumus, vultis, volunt.
	Nolo, nonvis, nonvult.	Nolum⁹, nonvultis, nolunt.
	Malo, mavis, mavult. (eſt.	Malumus, mavultis, malunt
	Edo, edis vel es, edit vel	Edim⁹ editis vel eſtis, edūt
	Fio, fis, fit.	Fimus, fitis, fiunt.
	Fero, fers, fert.	Ferimus, fertis, ferunt.
	Feror, ferris vel ferre, ferrur.	Ferimur, ferimini, feruntur

Præterim-

Preter-imperfecti tenſe ſingular, Poteram, Volebam, Nolebam, Malebam, Edebam, Fiebam, Ferebam, Ferebar, baris vel bare, batur. *Plu.* bamur, bamini, bantur — as, at. *Pluraliter* amus, atis, ant.

Preterperfecti tenſe ſingular. Potui, Volui, Nolui, Malui, Edi, Tuli, iſti it, *Plur.* imus, iſtis, êrunt vel êre. Factus, Latus ſum vel fui, tus es vel fuiſti, tus eſt vel fuit. *Plur.* ti ſumus vel fuimus, ti eſtis vel fuiſtis, ti ſunt, fuêrunt vel fuêre.

Preterpluperfecti tenſe ſingular, Potueram, Volueram, Nolueram, Malueram, Ederam, Tuleram, ras, rat. *Plur.* ramus, ratis, rant. Factus, Latus eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Plur.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tenſe ſingular, Potero, eris, erit. *Plural.* poterimus, eritis, erunt. Volam, Nolam, Malam, Edam, Fiam, Feram, es, et. *Plur.* emus, etis, ent. Ferar, ferêris vel ferêre, ferêtur. *Plural.* ferêmur, feremini, ferentur.

Poſſum, Volo, Malo, have no Imperative Mood.

Imperative Mood.

Noli, Nolito. *Pluraliter*, Nolite, Nolitote.

Present tense singular.

Es, esto	edat, esto, edite.	*P.* Edamus,	edite, este, estote, editote.	edant, edunto.
ede, edito,				
Fito tu,	Fiat, Fito.	*P.* Fiamus,	Fite, fitote.	Fiant, fiunto
Fer, ferto.	Ferat, ferto.	*Pl.* Feramus,	Ferte, fertote.	Ferant, ferunto.
Ferre fertor	Feratur, fertor.	*Pl.* Feramur.	Ferimini, feriminor.	Ferantur feruntor

Optative Mood

Present tense singular, Utinam

Possim, Velim, Edam, Fiam, feram, Nolim, Malim, is, it. *Plural. utinam* imus, itis, int.

Ferar, raris vel rare, ratur, *Pl. ut.* amur, amini, antur.

Preterimperfect tense sing. Utinam

Possem, Vellem, Nollem, Mallem, Ederem vel essem, Fierem, Ferrem, es, et. *Pluraliter utinam* emus, etis, ent.

Ferret, reris vel rere, retur. *Pl. ut.* remur, remini, rentur.

Preterperfect tense singular, Utinam

Potuerim, Voluerim, Noluerim, Maluerim, Ederim, Tulerim, ris, rit. *Pluraliter utinam* rimus, ritis, rint.

Factus Latus sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *Pl. ut.* ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preterpluperfect tense sing. Utinam

Potuissem, Voluissem, Noluissem, Maluissem, Edissem, Tulissem, ses, set. *Plur. utinam* semus, setis, sent.

Factus Latus essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Plur. uti.* ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future

Future tense singular, Huius am

Potuero, Maluero, Edero, Tulero, } ris, rit. *Plur.* mus tis rint.
Voluero, Noluero, }
Factus Latus } ero, vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plur.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

The potentiall and the Subjunctive Moode be formed like the Optative in voice, and do differ only in signification and signe of the Moode.

Infinitive Moode.

Present tense and preterimperf. tense,

Posse. Velle. Nolle. Malle. } *Preterperfect & Preterpluperfect tense.* Potuisse. Voluisse. Noluisse. Maluisse.
Edere vel esse. Ferre. Fieri. Ferri. } *Preterperfect & Preterpluperfect tense.* Edisse. Tulisse. Factum esse vel fuisse. Latum esse vel fuisse.

Future tense. Esurum esse. Laturum esse. } Factum iri, vel faciendum esse. Latum iri, vel ferendum esse.

Eo and queo make ibam and quibam in the Preterimperfect tense of the Indicative Moode, and ibo and quibo in the Future tense: and in all other moodes and tenses are varied like verbs in o of the fourth Conjugation, saving that they make their Gerunds Eundi; eundo, eundum. Queundi, quendo, quendum.

Tenses formed of the Preterperfect ten.

Of the Preterperfect tense of the Indicative moode, be formed the Preterpluperfect tense of the same moode; the Preterperfect tense, the Preterpluperfect tense, and the Future tense, of the Optative moode, the Potentiall moode, and the Subjunctive moode, the Preterperfect tense, and the Preterpluperfect tense of the Infinitive moode: as of

Amavi,

Amavi, are formed Amaveram, amaverim, amavero, by changing i into e short: and, Amavissem, amavisse, keeping i still.

IMpersonals be declined throughout all Moods & tenses in the voice of the third person singular only, as, Delectat, delectabat, delectavit, delectaverat, delectabit. Decet, decebat, Decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur, &c.

And they have commonly before their English, this sign *It*: as, It delighteth, Delectat. It becommeth not, Non decet.

OF THE PARTICIPLE.

A Participle is a part of speech, derived of a Verb, and taketh part of a Noun, as Gender, case and declension: and part of a Verb, as Tense and signification, and part of both, as number and figure.

There be four kinds of Participles: one of the Present tense, another of the Preter tense, one of the Future in rus, and another of the Future in dus.

A Participle of the Present tense, hath his English ending in *ing*: as *Loving*. And his Latine in ans, or ens; as: Amans, docens. And it is formed of the Preterimperfect tense of the Indicative Mood, by changing the last syllable into ns: as Amabam, amans. Audiebam, audiens. Auxiliabar, auxilians. Poteram, potens.

A participle of the Future in rus, betokeneth to do, like the Infinitive Mood of the Active voice: as Amaturus, *To love* or *about to love*. And it is formed of the latter Supine by putting to rus: as Doctu, doctarus.

A Participle of the Preter tense hath his English

ith ending in *d*, *t*, or *n*; as, *Loved*, *taught*, *slain*: and his Latine in tus, sus, xus; as Amatus, visus, nexus: and one in uus, as Mortuus. And it is formed of the latter Supine, by putting to s: as Lectu, lectus; except Mortuus.

A Participle of the Future in dus betokeneth to suffer like the Infinitive Mood of the Passive voyce: as, Amandus *To be loved*. And it is formed of the Genitive case of the Participle of the Present tense by changing tis into dus: as Amantis amandus, Legentis legendus. And it is also found to have the signification of the Participle of the Present tense: as, Legendis veteribus proficis, *in reading old Authors thou dost profit*. The second Future ends in dus.

Of a verb Active, and of a verb Neuter which hath the Supines come two Participles: one of the Present tense, and another of the Future in rus: as of Amo, cometh Amans, amaturus: of Curro, currens, cursorus. Of an active come two participles.

Of a verb Passive, whose Active hath the Supines come two Participles: one of the Preter tense, and another of the Future tense in dus: as of Amor cometh Amatus, amandus. Of a passive come two.

Of a verb Deponent come three Participles: one of the Present tense, one of the Preter tense, and another of the Future in rus: as of Auxilior cometh auxilians, auxiliatus, auxiliaturus. Of a deponent three.

And if the verb Deponent do govern an Accusative case after him, it may form also a Participle in dus; as of Loquor, loquendus.

Of a verb Commune come foure Participles: as of Largior cometh largiens, largiturus, largiens, largiendus. Of a common four.

Participles of the present tense be declined like Nounes Adjectives of three articles: as, Nominativo hic, hæc & hoc amans, Genitivo hujus amantis, Dativo huic amanti, &c. Participles declined like Adjectives.

Parti-

Participles of other tenses be declined like Nounes Adjectives of three divers endings: as Amaturus, amatura, amaturum: Amatus, amata, amatum: Amandus, amandi, amandum.

OF AN ADVERB.

An adverbe is a part of speech joyned to the Verbe, to declare their signification.

Adverbes come be of time: as Hodiè, cras, heri, perindè, olim, aliquando, nuper, quando

Adverbes come be of
- Place: as Ubi ibi, hîc, istîc, illic, intûs, foris.
- Number: as Semel, bis, ter, quater, iterum.
- Order: as Inde, deinde, denique, postremò.
- Asking or doubting: as Cur, quare, unde, quorsum, num, nunquid.
- Calling: as Heûs, ô, ehodum.

Adverbes come be of
- Affirming: as Certè, næ, profectò, sanè, scilicet, licet, cstò.
- Denying: as Non, haud, minimè, neutiquam nequaquam.
- Swearing: as pol, edepol, hercle, medius fidius.
- Exhorting: as Eia, agè, agitè, agedum.

Adverbes come be of
- Flattering: as Sodes, amabo.
- Forbidding: as Ne.
- Wishing: as Utinam, si, ô si, ô.
- Gathering together: as Simul, unà, pariter, non modo, non solùm.
- Parting: as Seorsùm, sigillatim, vicatim.

Nouns

Some be of
- Chooſing: as, Potiùs, Imò.
- A thing not finiſhed: as Penè, ferè, propè, vix, modò, non.
- Shewing: as En, ecce.
- Doubting: as Forſan, forſitan, fortaſſis, fortaſſe.
- Chance: as Fortè, fortuitò.

Some be of
- Likeneſſe: as, Sic, ſicut, quaſi, ceu, tanquam velut.
- Quality: as, Benè, malè, doctè, fortiter.
- Quantity: as, Multùm, parùm, minimùm, paululùm, plurimùm.
- Compariſon: as, Tàm, quàm, magis, minùs maximè.

Certain Adverbs be compared: as, Doctè, doctiùs, doctiſſimè. Fortiter, fortiùs, fortiſſimè. Propè, propiùs, proximè.

Alſo the voices of Prepoſitions, if they be ſet alone, not having any caſuall word to ſerve unto joyned with them, be not Prepoſitions, but are changed into Adverbs: as, Qui antè non cavet, pòſt dolebit, He that beware not afore, ſhall be ſorry afterward. Coràm laudare, & clàm vituperare, inhoneſtum eſt, In preſence to commend one, and behinde the back to diſpraiſe, is an unhoneſt point.

OF A CONJUNCTION.

A Conjunction is a part of ſpeech, that joyneth words and ſentences together.

Of Conjunctions ſome be Copulatives: as, Et, que, quoque, ac, atque, nec, neque.

Some be
- Diſjunctives: as, Aut, ve, vel, ſeu, ſive.
- Diſcretives: as, Sed, quidem, autem, vero, at, aſt.
- Cauſals: as, Nam, namque, enim, etenim, quia, ut, quod, quum, quoniam, and quando ſet for quoniam. Some

Some be
- Conditionals: as Si, ſin, modò, dum, dummodò.
- Exceptives: as Ni, niſi, quin, alioquin, præterquam.
- Interrogatives: as Ne, an, vtrùm, neone, anne, nonne.
- Illatives: as Ergo, ideo, igitur, quare, itaque, proin.

Some be
- Adverſatives: as Etſi, quanquam, quamvis, licèt, eſto.
- Redditives to the ſame: as Tamen, attamen.
- Electives: as Quam, ac, atque.
- Diminutives: as Saltem, vel.

OF A PREPOSITION.

A Prepoſition is a part of ſpeech moſt commonly ſet before other parts, either in appoſition: as Ad patrem; or elſe in Compoſition: as Indoctus.

Theſe Prepoſitions following ſerve to the *Accuſative caſe.*

Ad, To.
Apud, At.
- Ante, Before.
- Adverſus, } Againſt.
- Adverſum; }

Cis, } On this
Citra; } ſide.
Circum, } About.
Circa; }
- Extra, Without.
- Intra, Within.
- Inter, Between.
- Infra, Beneath.
- Juxta, Beſide, or nigh to.

Contra, Againſt.
Erga, Towards.
- Ob, For.

Pone

Ponè, Behinde.
Per, By, or through.
Propè, Nigh.
Propter, For.
Secundùm, } After.
Poſt,
Trans, On the further ſide.
Ultra, Beyond.
Præter, Beſide.
Supra, Above.
Circiter, About.
Uſque, Untill.
Secùs, By.
Verſus, Towards.
Penès, In the power.

Where note, that Verſus is ſet after his caſuall word as Londinum verſus, Towards London.
And likewiſe may Penès be ſet alſo.

Theſe Prepoſitions following ſerve to the Ablative caſe.

A, ab, abs. From or fro.
Cum, With.
Coram, Before, or in preſence.
Clam, Privily.
De, } Of or fro.
E, }
Ex. }
Pro, For.
Præ, Before, or in comparison.
Palàm, Openly.
Sine, } without.
Abſque }
Tenus, until, or up to.

Where note, that if the caſuall word ſigned with Tenus, be the plurall number, it ſhall be put in the Genitive caſe, and be ſet before Tenus: as Aurium tenus, Up to the ears. Genuum tenus, Up to the knees.

Note alſo that the voices of Prepoſitions being ſet alone without their caſuall words, be not Prepoſitions, but are changed into Adverbs: as in aſunder in the Adverbe.

Theſe

These Prepositions following serve to both cases.

In with this signe *To*, to the Accusative case: as In urbem. Into the city. In without this signe *To*, to the Ablative case: as In te spes est, My hope is in thee. Sub noctem, A little before night.
Sub judice lis est, The matter is before the Judge.
Super lapidem, Upon a stone.
Super viridi fronde, Upon a green leaf.
Subter terram, Under the earth.
Subter aquis, under the water.

OF AN INTERJECTION.

AN Interjection is a part of speech which betokeneth a sudden passion of the minde under an unperfect voice.

Some are of Mirth: as, Evax, vah.
Some are of sorrow: as, Heu, hei.
Some are of
- Dread: as, Atat.
- Marvelling: as, Papæ.
- Disdaining: as, Hem, vah.
- Shunning: as, Apage.
- Praising: as, Euge.
- Scorning: as, Hui.
- Exclamation: as, Proh Deum atque hominum fidem.
- Cursing: as, Væ malùm.
- Laughing: as, Ha, ha, he.
- Calling: as, Eho, oh, io.
- Silence: as, Au. And such others.

THE

THE CONCORDS OF Latine Speech.

FOr the due joyning of words in construction, it is to be understood, that in Latine speech there be three Concords. The first, between the nominative case and the Verb: The second, between the Substantive and the Adjective: The third between the Antecedent and the Relative.

The first Concord.

WHen an English is given to be made in Latine, look out the Principall verbs. If there be more verbes than one in a sentence, the first is the principall verbe, except it be the infinitive mood, or have before it a Relative: as, that, whom, which or a Conjunction: as, Ut, *that*; cùm, *when*; si, *if*, and such others.

When ye have found the verb, ask this question, *who?* or *what?* and the word that answereth to the question shall be the Nominative case to the verbe; except it be a verbe Impersonal, which will have no nominative case. And the Nominative shall, in making and construing Latine, be set before the verb, except a question be asked, and then the Nominative is set after the verb, or after the sign of the verb: as, b Amas a tu? Lovest thou? b Venit ne a Rex? Doth the King come?

Likewise if the verb be of the Imperative mood; as, Love thou. b Amato a ille, Let him love.

And sometime when this signe it or there commeth before the English of the verb: as b est a liber

meane, If by any [illegible] b Venit ad me a quidam, There came one to me. And that caſuall word which commeth next after the verb, and anſwereth to this queſtion whom? or what? made by the verb, ſhall commonly be the Accuſatiue caſe; except the verb do properly gouern another caſe after him to be conſtrued withall: as, Si cupis a placere b magiſtro a utere b diligentiâ, nec a ſis tantus b ceſſator, ut b calcaribus a indigeas, If thou couet to pleaſe thy maſter, uſe diligence, and be not ſo ſlack, that thou ſhalt need ſpurres.

A Verb perſonall agreeth with his Nominatiue caſe in number and perſon: as, a Præceptor b legit, a vos verò b negligitis, The maſter readeth, and ye regard not. Where note, that the firſt perſon is more worthy than the ſecond, and the ſecond more worthy than the third.

Many nominatiue caſes ſingular, with a conjunction copulatiue comming between them, will haue a verb plurall, which verb plurall ſhall agree with the nominatiue caſe of the moſt worthy perſon: as, a Ego & a tu ſumus in tuto, I and thou be in ſafegard. a Tu a & b pater b periclitamini. Thou and thy father are in ieopardy. a Pater & a Præceptor b accerſunt te, Thy Father and thy Maſter haue ſent for thee.

When a verb cometh between two nominatiue caſes of diuers numbers, the verb may indifferently accord with either of them, ſo that they be both of one perſon: as, Amantium a iræ, amoris a redintegratio b eſt. The falling out of louers, is the renewing of loue. a Quid enim niſi a vota b ſuperſunt? For what remaineth ſauing onely prayers? Pectora percuſſit, a pectus quoque a robora b fiunt, She ſtroke her breaſt, and her breaſt turned into oak alſo.

Here note alſo, that ſometime the Infinitiue mood of a Verb, or elſe a whole clauſe afore-going, or elſe ſome member of a ſentence may be the nomi-

natiue

ture the case to the verb as: a Dilectulo surgere, salu-berrimum b est, To rise betime, to the meaning, is the most wholsome thing in the world. a Multum scire, vita b est jucundissima, To know much, is the most pleasant (or sweetest) life of all.

The second Concord.

When ye have an adjective, ask this question *who?* or *what?* and the word that answereth to the question, shall be the Substantive to it.

The adjective, whether it be a noune, pronoune, or participle, agreeth with his Substantive in case, gender and number: as, a Amicus b certus in a re b incerta cernitur, A sure friend is tried in a doubtfull matter. a Homo b armatus, A man armed. a Ager b colendus, A field to be tilled, b Hic a vir, This man, b Meus a herus est, It is my master.

Where note, that the Masculine gender is more worthy than the Feminine, and the Feminine more worthy than the Neuter.

Many Substantives singular having a conjunction copulative coming between them, will have an adjective plurall; which adjective shall agree with the Substantive of the most worthy gender: as a Rex & regina b beati, The king and the queen are blessed.

The third Concord.

When ye have a Relative, ask this question *who?* or *what?* and the word that answereth to the question shall be the antecedent to it.

The antecedent most commonly is a word that goeth before the relative, and is rehearsed again of the relative.

The relative agreeth with his antecedent in gender, number, and person: as, a Vir sapit b qui pauca loquitur, That man is wise that speaketh few things or words.

Sometime the Relative hath for his Antecedent the whole reason that goeth before him, and then he shall be put in the neuter gender, and singular number: as, [a] In tempore veni, [b] quod omnium rerum est primum, I came in season, which is the chiefest thing of all: But if the Relative be referred to two clauses or more, then the relative shall be put in the plural number: as, [a] Tu multum dormis, & [aa] sæpe potas, [b] quæ ambo sunt corpori inimica, Thou sleepest much and drinkest often, both which things are naught for the body.

When this English *that* may be turned into this English *which*, it is a relative; otherwise it is a conjunction, which in Latine is called quòd, or ut: and in making Latine it may elegantly be put away by turning the nominative case into the Accusative, and the verb into the Infinitive mood: as, Gaudeo [a] quòd tu bene [b] vales: Gaudeo [a] te bene [b] valere, I am glad that thou art in good health. Jubeo [a] ut tu [b] abeas: Jubeo [a] te [b] abire, I bid that thou goe hence.

Many antecedents singular, having a Conjunction copulative between them, will have a relative plurall, which relative shal agree with the antecedent of the most worthy gender: as, [a] Imperium & [aa] dignitas [b] quæ petiisti, The rule and dignity which thou hast required.

But in things not apt to have life, the neuter gender is most worthy: yea, and in such case, though the substantives or antecedents be of the masculine, or of the feminine gender, and none of them of the neuter, yet may the Adjective or relative be put in the neuter gender: as, [a] arcus & [aa] calami sunt [b] bona, The bow and arrows be good, [a] Arcus & [aa] calami [b] quæ fregisti, The bow and arrows which thou hast broken.

The Caſe of the Relative.

When there cometh no Nominative caſe betweene the Relative and the Verb, the Relative ſhall be the Nominative Caſe to the Verb: as, Miſer eſt [a] qui nummos [b] admiratur, Wretched is that perſon which is in loue with money.

But when there cometh a Nominative caſe betweene the Relative and the Verb, the Relative ſhall be ſuch caſe as the Verb will haue after him: as, Felix, [b] quem [aa] faciunt aliena [a] pericula cautum, Happy is he whom other mens harms do make to beware.

As the Relative may be the Nominative caſe to the Verb, ſo it may be the ſubſtantive to the adjective that is ioyned with him, or that cometh after him: as, Diuitias amare noli, [a] quod omnium eſt [b] ſordidiſſimum, Loue not thou riches, which to do is the moſt beggerly thing in the world.

Nouns Interrogatives and Indefinites follow the rule of the Relative: as, Quis, uter, qualis, quantus, quotus, &c. which euermore come before the Verb like as the Relative doth: as, Hei mihi, qualis erat! Talis erat, [b] qualem nunquam [a] vidi.

Yet here is to be vnderſtood and noted, that the Relative is not alwayes gouerned of the Verb that he cometh before, but ſometimes of the Infinitive mood that cometh before the Verb: as, [b] Quibus voluiſti me gratias [a] agere, egi; What perſons thou willedſt me to thank, I haue thanked.

Sometime of a participle: as, [b] Quibus rebus [a] adductus feciſti? With what things moued didſt thou it.

Sometime of the Gerund: as, [b] Quæ nunc non eſt [a] narrandi locus, Which things at this preſent is no time to tell.

Sometime of the Prepoſition ſet before him: as, [b] Quem [a] in locum deducta res ſit, vides, Vnto what

state the matter is now brought thou seest.

Sometime of the Substantive that it doth accord with: as, Senties b qui a vir siem, Thou shalt perceive what a fellow I am. Albeit in this manner of speaking, qui is an infinite, and not a relative.

Sometime of a Noune Partitive or Distributive as, b Quarum rerum a utram mauis velim, non facilè possum existimare, Of the which two things whether I would with lesse will have, I cannot easily esteem.

Sometime it is put in the Genitive case, by reason of a Substantive comming next after him: as, Ego illum non novi, b cujus a causâ hoc incipis, I knew him not for whose cause thou beginnest this matter.

Sometime it is otherwise governed of a noune Substantive: as, Omnia tibi dabuntur, b quibus a opus habes, All things shall be given thee which thou hast need of.

Sometime of an Adverb: as, b Cui utrùm a obviàm procedam, nondum statui. Whom whether I will go to meet with, I have not yet determined.

Sometime it is put in the ablative case with this sign than, and is governed of the comparative degree coming after him: as Utere virtute, b quâ nihil est a melius, Use vertue, than the which nothing is better.

Sometime it is not governed at all, but is put in the Ablative case absolute: as, Quantus erat Julius Cæsar, a b quo Imperatore, Romani primum Britanniam ingressi sunt? How worthy a man was Julius Cesar, under whose conduct the Romans first entred into Britaine.

Also when it signifieth an instrument wherewith a thing is to be done, it is put in the ablative case: as, Ferrum habuit b quo se a occideret, he had a knife wherewith he would have slain himself.

When a Relative commeth between two Substantives

ſtantives of divers genders, it may indifferently accord with either of them: as, a Avis quæ paſſer appellatur, or, Avis, b qui a paſſer appellatur, The bird which is called a ſparrow. Yea, though the Subſtantives be of divers numbers alſo: as, Eſtne ea a Lutetia, b quam nos Pariſios dicimus? Is not that called Lutetia, that we do call Paris? Or elſe, Eſtne ea Lutetia, b quos nos a Pariſios dicimus?

Conſtructions of nounes Subſtantives.

When two Subſtantives come together betokening divers things, the latter ſhall be the genitive caſe: as, a Facundia b Ciceronis. The eloquence of Cicero. a Opus b Virgilii, The work of Virgil. a Amator b ſtudiorum, A lover of ſtudies. a Dogma b Platonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing, they ſhall be put both in one caſe: as, a Pater meus b vir amat a me b puerum, My father being a man, loveth me a childe.

When the Engliſh of this word res is put with an adjective, ye may put away res, and put the adjective in the neuter gender, like a Subſtantive: as, a b Multa me impedierunt, Many things have letted me. And being ſo put, it may be the Subſtantive to an Adjective: as, a Pauca his b ſimilia, A few things like unto theſe. a Nonnulla b hujuſmodi, Many things of like ſort.

An adjective in the neuter gender put alone without a ſubſtantive, ſtandeth for a ſubſtantive, and may have a genitive caſe after him, as if it were a ſubſtantive: as, a Multum b lucri, Much gain. a Quantum b negotii? How much buſineſſe? a Id b operis, That work.

Words importing meaſure of any quality or property, to the praiſe or diſpraiſe of a thing, coming after a nonne Subſtantive, or a verbe Subſtantive, may be put in the Ablative caſe, or in the

genitive: as a Puer b bona indole; or a Puer b bonæ indolis, A childe of good towardnes. a Puer b boni ingenii, or a Puer b bono ingenio, a childe of a good wit.

Opus and usus, when they be Latine for need, require an Ablative case: as, a Opus est mihi tuo b judicio, I have need of thy judgement. Viginti b minis a usus est filio, My son hath need of twenty pounds.

Constructions of Adjectives.

The Genitive cast.

ADjectives that signifie desire, knowledge, remembrance, ignorance or forgetting, and such other like, require a genitive case: as, a Cupidus b auri, Coveteous of money. a Peritus b belli, Expert of warfare. b Ignarus b omnium, Ignorant of all things. a Fidens b animi, Bold of heart. a Dubius b mentis, Doubtfull of minde. a Memor b præteriti, Mindful of that is past, a Reus b furti, Accused of theft.

Nouns Partitives and certain Interrogatives, with certain nouns of number, require a genitive case: as Aliquis, uter, neuter, nemo, nullus, solus, unus, medius, quisque, quisquis, quicunque, quidam, quis for aliquis, or quis an Interrogative: Unus, duo, tres; primus, secundus, tertius, &c. as a Aliquis b nostrum. a Primus omnium.

When a question is asked, the answer in Latine must be made by the same Case of a Noun, pronoun or participle, and by the same tense of a Verb, that the question is asked by; as, a Cujus est fundus? b Vicini. Quid agitur in ludo literario? b Studetur. Except a question be asked by Cujus, ja, jum: as, a Cujus est sententia? b Ciceronis. Or by a word that may govern divers cases: as, b Quanti emisti librum? b Parvo. Or except I must answer by one of these possessives, Meus, tuus, suus, noster, vester: as, a Cujus est domus? non vestra, sed nostra.

Nouns

Nounes of the comparative and the ſuperlative degree, being put partitively, that is to ſay, having after them this engliſh *of*, or *among*, require a genitive caſe: as, b Aurium a mollior eſt ſiniſtra, Of the eares, the left is the ſofter. Cicero b Oratorum a eloquentiſſimus, Cicero the moſt eloquent of Orators.

Nouns of the comparative degree, having *than* or *by* after them, do cauſe the word following to be the ablative caſe: as, a Frigidior b glacie, More cold than ice. a Doctior b multo. Better learned by a great deal. Uno b pede a altior, Higher by a foot.

The Dative caſe.

Adjectives that betoken profit or diſprofit, likeneſſe or unlikeneſſe, pleaſure, ſubmitting, or belonging to any thing, require a dative caſe: as, Labor eſt a utilis b corpori, Labor is profitable to the body. a Æqualis b Hectori, Equal to Hector. a Idoneus b bello, Fit for war. a Jucundus b omnibus, Pleaſant to all perſons. b parenti a ſupplex, Suppliant to his father. b Mihi a proprium, Proper to me.

Likewiſe nounes adjectives of the paſſive ſignification in bilis, and participials in dus: as, a Flebilis aa flendus b omnibus, To be lamented of all men. a Formidabilis aa formidandus b hoſti, To be feared of his enemie.

The Accuſative caſe.

The meaſure of length, breadth, or thickneſſe of any thing, is put after adjectives in the Accuſative caſe, and ſometime in the Ablative caſe: as, Turris a alta b centum pedes. A tower an hundred foot high. Arbor a lata b tres digitos, A tree three fingers broad. Liber a craſſus b tres pollices, *vel* bb tribus pollicibus, A book three inches thick.

The

The Ablative case.

ADjectives signifying fulnesse, emptinesse, plenty or wanting, require an ablative case, and sometime a genitive: as, b Copiis a abundans. Crura b thymo a plena. a Vacuus b irâ, b ira, ab ira. Nulla epistola a inanis b re aliqua. a Ditissimus b agri. b Stultorum a plena sunt omnia. Quis, nisi b mentis a inops, oblatum respuat aurum? a Integer b vitæ, b scelerisque a purus, non eget Mauri jaculis nec arcu. a Expers b omnium. Corpus a inane b animæ.

These adjectives, Dignus, indignus, prædictus, captus, contentus, with such others, will have an ablative case: as, a Dignus b honore. a Captus b oculis. b Virtute a prædictus. b Paucis a contentus.

Where note that Dignus, indignus, and contentus, may in stead of the ablative case have an infinitive mood of a verb: as, a Dignus b laudari, Worthy to be praised. a Contentus in pace b vivere, content to live in peace.

Construction of the Pronoune.

THese genitive cases of the primitives, Mei, tui, sui nostri, and vestri, be used when suffering or passion is signified: as, a Pars b tui. a Amor b mei. But when possession is signified, Meus, tuus, suus, noster, and vester be used: as, a Ars b tua. a Imago b tua.

These genitive cases, Nostrûm, vestrûm, be used after distributives, partitives, comparatives, and superlatives: as, a Nemo b vestrûm. a Aliquis b nostrûm. a Major b vestrûm. a Maximus natu b nostrûm.

Construction of the Verb: and first *with the Nominative case.*

SUm, forem, fio, existo, and certain verbs passives, as, Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor, existimor, videor, with other like, will have such case after

ter them, as they have before them: as, a Fama aa eſt malum, Fame is an evil thing. a Malus Cultus aa ſit bonus, An evil perſon by due ordering or governance made good. a Creſſus aa vocatur b dives, Creſſus is called rich. a Horatius aa ſalutatur b Poeta, Horace is ſaluted by the name of Poet. Malo a te b divitem a eſſe, quàm haberi, I had rather thou wert rich indeed, than ſo accounted.

Alſo verbs that betoken bodily moving, going, reſting, or doing, which be properly called verbs of geſture: as, Eo, incedo, curro, ſedeo, appareo, bibo, cubo, ſtudeo, dormio, ſomnio, and ſuch other like, as they have before them a nominative caſe of the doer or ſufferer, ſo may they have after them a nominative caſe of a noune, or participle, declaring the manner of circumſtance of the doing or ſuffering: as, a Incedo b claudus, I go lame. a Petrus aa dormit b ſecurus, Peter ſleepeth void of care. a Tu aa cubas b ſupinus, Thou lyeſt in bed with thy face upward. a Somnias, b vigilans, Thou dreameſt waking. a Studeto b ſtans Studie thou ſtanding. And likewiſe in the accuſative caſes: as, Non decet a quenquam aa meiere b currentem, aut mandentem, It doth not become any man to piſſe running or eating.

And generally, when the word that goeth before the verb, and the word that cometh after the verb belong both to one thing, that is to ſay, have reſpect either to other, or depend either of other, they ſhall be put both in one caſe, whether the verb be tranſitive or intranſitive, of what kinde ſoever the verb be: as, a Loquor b frequens, I ſpeak often. a Taceo b multus, I hold my peace much. a Scribo epiſtolas b rariſſimus, I write letters very ſeldome. Ne a aſſueſcas aa bibere vinum b jejunus. Accuſtom not thy ſelf to drink wine neer thy heart, or not having eaten ſome what before.

The Genitive case.

This verb sum, when it betokeneth or importe
possession, owing, or otherwise pertaining to
thing, as a token, property, dutie, or guise, it c
leth the noune, pronoune, or participle follow
to be put in the Genitive case: as, Hæc vestis a
b patris, This garment is my Fathers. b Insipien
a est dicere, non putâram, It is the property o
fool to say I had not thought. Extremæ a est b d
mentiæ discere dediscenda, It is a point of the gr
est folly in the world, to learn things that m
afterward be learned otherwise. b Orantis a est n
nisi cœlestia cogitare, It is the duty of a man th
saying his prayers, to have minde on nothing but h
venly things. Except that these Pronouns, Me
tuus, suus, noster, and vester, shall in such man
of speaking be used in the Nominative case: a
Hic b eodex a est meus, This book is mine. Hæc d
mus a est b vestra, This house is yours. Non a
mentiri b meum, It is not my guise (or property
to lye. b Nostrum a est iniuriam non inferre, It
our parts not to do wrong. b Tuum a est omnia jux
pati, It is thy part (or duty) to suffer all thing
alike.

Verbs that betoken to esteem or regard, require
Genitive case, betokening the value: as, b Parvi a d
citur probitas, Honesty is reckoned little worth
b Maximi a penditur nobilitas, Nobleneſſe of bir
is very much regarded.

Verbs of accusing, condemning, warning, purg
ing, quitting, or assoyling, will have a Genitiv
case, of the crime, or of the cause, or of the thing th
one is accused, condemned, or warned of: or t
an Ablative case most commonly without a prep
tion: as, Hic b furti se a alligat, vel bb furto. a Ad
modu

nnit me b errati, vel bb errato. b De pecuniis rei
erundis a damnatus eſt.

Satago, miſereor, miſereſco, require a Genitive
e: as, b Rerum ſuarum a ſatagit. a Miſerere b mei
eus.

Reminiſcor, obliviſcor, recordor, and memini,
ll have a Genitive, or an Accuſative caſe: as, a Re-
miniſcor b hiſtoriæ. a Obliviſcor b carminis. a Re-
ordor b pueritiam. a Obliviſcor b lectionem. a Me-
ini b tui, vel bb te, I remember thee. a Meminib de
I ſpeak of thee. a Egeo, or a indigeo b tui, vel bb te,
have need of thee. a Potior b urbis, I conquer the
ity. a Potior b voto, I obtain my deſire.

The Dative caſe.

All manner of verbs put acquiſitively, that is to
ſay, with theſe tokens *to* or *for* after them, will
ve a Dative caſe: as, Non b omnibus a dormio,
ſleep not to all men. b Huic a habeo non b tibi, I
ve it for this man, and not for thee.

To this rule do alſo belong Verbs betokening
profit, or diſprofit: as, Commodo, incommodo,
oceo.

Compare: as, Comparo, compono, confero.
Give or reſtore: as, Dono, reddo, refero.
Promiſe or to pay: as, Promitto, polliceor, ſolvo.
Command or ſhew: as, Impero, indico, monſtro.
Truſt: as, Fido, confido, fidem habeo.
Obey or to be againſt: as, Obedio, adulor, repug-
no. (nor, Iraſcor.
Threaten or to be angry with: as, Minor, indig-

Alſo Sum with his compounds, except Poſſum.
lſo Verbs compound with Satis, benè, and malè, as,
isfacio, benefacio, malefacio. Finally certain
erbs compound with theſe Prepoſitions, Præ, ad,
on, ſub, ante, poſt, ob, in, and inter, will have a
Dative caſe; as, Præluceo, adjaceo, condono, ſub-

oleo

olen, antefto, posthabeo, obsicio, insulvo, interfero.

This verb Sum, es, fui, may sometimes be set for habeo, and then the word that seemeth in the English to be the Nominative case, shall be put in the Dative, and the word that seemeth to be the Accusative case, shall be the Nominative; as, a Est b mihi a mater, I have a Mother. Non a est b mihi a argentum, I have no money. But if Sum be the Infinitive mood, this Nominative shall be turned into the Accusative: as, Scio b tibi non a esse a argentum, I know thou hast no money.

Also when Sum hath after him a Nominative case and a Dative, the word that is the Nominative case may be also the Dative: So that Sum may in such manner of speaking be construed with a double Dative case: as a Sum b tibi bb præsidio, I am to thee a safegard. Hæc res a est b mihi bb voluptati, This thing is to me a pleasure.

And not onely Sum, but also many other verbs may in such manner of speaking have a double Dative case, one of the person, and another of the thing: as, a Do b tibi vestem bb pignori. a Verto hoc b tibi bb vitio. Hoc tu b tibi bb laudi a ducis.

The Accusative case.

VErbs transitives are all such as have after them an Accusative case of the doer or sufferer, whether they be active, commune, or deponent: as, Usus b promptos a facit. Fœminæ a ludificantur b viros. a Largitur b pecuniam.

Also verbs neuters may have an Accusative case of their own signification: as, Endymionis b somnum a dormis. a Gaudeo b gaudium. a Vivo b vitam.

Verbs of asking, teaching, and arraying, will have two Accusative cases; one of the sufferer, and another of the thing: as, a Rogo b te bb pecuniam. a Doceo b te bb literas. b Quod bb te jamdudum a horto.

a Exuo b me bb gladium.

ALL verbs require an Ablative case of the instrument, put with this signe *with* before it, or of the cause, or of the manner of doing: as, a Ferit cum b gladio. a Taceo b metu. Sūmā b eloquentiā causā a egit.

The word of price is put after verbs in the Ablative case: as, a Vendidi b auro. a Emptus sum b argento. Except these genitives when they be put alone without Substantives: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantivis, tantidem, quantivis, quantilibet, quanticunque: as, b Quanti a mercatus es hunc equum? Certè b pluris quàm a vellem. Saving that after verbs of price we shall always use these Adverbs, Caris, vilis, melis, and pejus, in stead of their causals.

Verbs of plenty or scarcenes, filling, emptying, loading or unloading, will have an Ablative case: as, a Affluis b opibus. a Cares b virtute. a Expleo te b fabulis. a Spoliavit me b bonis omnibus. a Onerat stomachum b cibo. a Levabo te hoc b onere. Likewise Utor, fungor, fruor, potior, lætor, gaudeo, dignor, muto, munero, communico, afficio, prosequor, impertio, impertior.

Verbs that betoken receiving, or distance, or taking away, will have an Ablative case, with à ab, è ex, or de: as, a Accepit literas b à Petro. a Audivi b ex nuncio. Longè a distat b à nobis. a Eripui te b è malis. And this Ablative after verbs of taking away may be turned into a Dative: as, a Subtraxit b mihi cingulum. a Eripuit b illi vitam.

Verbs of comparing or exceeding, may have an Ablative case of the word that signifieth the measure of exceeding: as, a Præfero hunc multis b gradibus, I prefer this man by many degrees b Paulò intervallo illum a superat, He is beyond the other but a little space.

A Nowne, or a Pronoune Substantive, joyned with a Participle, expressed or understood, and having none other word whereof it may be governed, it shall be put in the Ablative case absolute: as, a Rege b veniente, hostes fugerunt, The king comming, the enemies fled. a Me b duce vinces, I being Captain, thou shalt overcome.

And it may be resolved by any of these words, dum, quũ, quando, si, quanquam, postquam: as a Rege b veniente; id est, Dum veniret Rex. a Me b duce; id est, Si ego dux fuero.

Constructions of Passives.

A Verb Passive will have after him an Ablative case with a preposition, or sometime a Dative of the doer: as, Virgilius a legitur b à me. b Tibi fama a petatur. And the same Ablative or Dative, shall be the Nominative case to the Verb, if it be made by the active: as, a Ego b lego Virgilium. b peta a tu famam.

Gerunds.

GErunds and Supines, will have such cases as the Verbs that they come of: as, Otium a scribendi b literas. Ad a consulendum b tibi. a Auditum b poëtas.

When the English of the Infinitive Mood commeth after any of these Nownes Substantives, Studium, causa, tempus, gratia, otium, occasio, libido, spes, opportunitas, voluntas, modus, ratio, gestus, satietas, potestas, licentia, consuetudo, consilium, vis, norma, amor, cupido, locus, and others like, if the verb should be of the active voyce, it shall be made by the Gerund in di. And the same Gerund in di, is used also after certain adjectives: as, a Cupidus b visendi. a Certus b eundi. a peritus a iaculandi. a Gnarus b bellandi.

Other

When ye have an english of the participle of the preſent tenſe, with this ſigne *of* or *with*, coming after a noune adjective, it ſhall in Latine making be put in the gerund in do: as, [a] Defeſſus ſum [b] ambulando, I am weary of walking.

Alſo the english of the participle of the preſent tenſe coming without a Subſtantive, with this ſigne *in* or *by* before him, ſhall in Latine making be put in the gerund in do, as, Cæſar, [b] dando, [b] ſublevando, [b] ignoſcendo, gloriam [a] adeptus eſt. [b] Inapparando totum hunc [a] conſumunt diem: And the ſame gerund in do is uſed either without a prepoſition, or [a] with one of theſe prepoſitions, A ab, de è, ex, cum, in, pro: as, Deterrent [a] à [b] bibendo, [a] *Ab* [b] amando. Cogitat [a] de [b] edendo. Ratio bene ſcribendi [a] cum [b] loquendo conjuncta eſt.

The Engliſh of the infinitive mood, coming after a reaſon, and ſhewing the cauſe of a reaſon, may be put in the gerund in dum: as, Dies mihi ut ſatisfit [a] ad [b] agendum, vereor: I fear that a whole day will not be enough for me to do my buſineſſe.

The gerund in dum is uſed after one of theſe prepoſitions, *Ad*, ob, propter, inter, ante: as, [a] *Ad* [b] capiendum hoſtes, [a] Ob (*vel* [a] propter) [b] redimendum captivos. [a] Inter [b] cœnandum. [a] *Ante* [b] damnandum.

And when ye have this engliſh *muſt* or *ought* in a reaſon, where it ſeemeth to be made by this verb oportet, it may be put in the gerund in dum, with this verb eſt ſet impersonally: and then the word that ſeemeth in the Engliſh to be the Nominative caſe, ſhall be put in the dative: as, [a] *Abeundum* eſt [b] mihi, I muſt go hence.

Supines.

The firſt Supine hath his active ſignification, and is put after Verbs and Participles that betoken moving to a place: as, a Eo b cubitum. b Spectatum a admiſſi, riſum teneatis amici?

The latter Supine hath his paſſive ſignification, and is put after Nouns Adjectives: as, Dignus, indignus, turpis, fœdus, proclivis, facilis, odioſus, mirabilis, optimus, and ſuch like. And the ſame Supine may alſo be turned into the Infinitive mood Paſſive: as it may be indifferently ſayd in Latine, a Facile b factu, or a Facile b fieri, Eaſie to be done. a Turpe b dictu, or a Turpe b dici, Unhoneſt to be ſpoken.

The Time.

NOuns that betoken part of time, be commonly put in the Ablative caſe: as, b Nocte a vigilas b Luce a dormis. But Nounes that betoken continuall term of time, without ceaſing or intermiſſion, be commonly uſed in the Accuſative caſe: as, b Sexaginta annos a natus. b Hyemem totam a ſtertis.

Space of place.

NOunes that betoken ſpace between place and place, be commonly put in the accuſative caſe: as, b Pedem hinc ne a diſceſſeris, Go not thou a foot from this place.

A place.

NOuns Appellatives, or names of great places, be put with a prepoſition, if they follow a Verbe that ſignifieth In a place, to a place, from a place or by a place: as a Vivo b in Anglia. a Veni b per Galliam bb in Italiam. a Proficiſcor b ex urbe.

In a place, or at a place, if the place be a proper name

name of the firſt or ſecond declenſion, and the ſingular number, it ſhall be put in the genitive caſe: as, a Vixit b Londinii. a Studuit b Oxoniæ.

And theſe nounes, Humi, domi, militiæ, belli, be likewiſe uſed: as, a Procumbit b humi bos. b Militiæ a enutritus eſt. b Domi bb belliſque otioſi a vivitis.

But if the place be of the third declenſion, or the plural number, it ſhall be put in the dative, or in the ablative caſe: as, a Militavit b Carthagini, or bb Carthagine. b Athenis a natus eſt. Likewiſe we ſay, b Ruri, or bb Rure a educatus eſt.

To a place, if the place be a proper name, it ſhall be put in the accuſative caſe without a preposition: as, a Eo b Romam. Likewiſe, a Confero me b domum. a Recipio me b rus.

From a place, or By a place, if the place be a proper name, it ſhall be put in the ablative caſe without a preposition: as, a Diſceſſit b Londino. a Profectus eſt b Londino (*vel* per Londinum) Cantabrigiam. Domus and Rus be likewiſe uſed: as, a Abiit b domo b Rure a reverſus eſt.

Impersonals.

A Verb impersonall hath no Nominative caſe before him; and this word *it*, or *there* is commonly his ſigne: as, Decet. It becometh. a Oportet b aliquem eſſe, There muſt be ſome body. But if he hath neither of theſe words before him, then the word that ſeemeth to be the nominative caſe, ſhalbe ſuch caſe as the verb impersonall will have after him: as, b Me a oportet, I muſt. b Tibi a licet, Thou mayeſt.

Intereſt, refert, and eſt for intereſt, require a genitive caſe of all caſuall words, except meâ, tuâ, ſuâ, noſtrâ, veſtrâ, and cujâ, the Ablative caſes of the

pronounes poſſeſſives: as, a Intereſt b omnium recte agere b Tua a refert teipſum nôſſe.

Certain impersonals require a dative caſe: as, Libet, licet, patet, liquet, conſtat, placet, expedit, prodeſt, ſufficit, vacat, accidit, convenit, contingit, and other like. Some will have an accuſative caſe onely: as, delectat, decet, juvat, oportet. Some beſide the accuſative caſe will have alſo a genitive: as, bb Noſtri b noſmet a pœnitet. b Me bb civitatis a tædet. a Pudet b me bb negligentiæ. a Miſeret b me bb tui. bMe bb illorum a miſereſcit.

Verbs impersonalls of the paſſive voice, being formed of neuters, do govern ſuch caſes as the verbs neuters which they come of: as, aParcatur b ſumptui, Let coſt be ſpared. Becauſe we ſay, a parcamus b pecuniæ, Let us ſpare coſt.

A verb impersonall of the paſſive voice, hath like caſe as other verbs paſſives have: as, a Benefit multis b à principe. Yet many times the caſe is not expreſſed, but underſtood as, Maxima vi a certatur, ſubaudi, b ab illis.

When a deed is ſignified to be done of many, the verb being a verb neuter, we may well change the verb neuter into the impersonall in tur: as, b In ignem poſita eſt, a fletur.

A participle.

PArticiples govern ſuch caſes as the verbs that they come of: as, aFruiturus b amicis. a Conſulens b tibi. a Diligendus b ab omnibus.

Here note, that participles may four manner of wayes be changed into nounes. The firſt is, when the voice of a participle is conſtrued with another caſe then the verb that it cometh of: as, a Appetens b vini, Greedy of wine.

The

The fourth, when it is compounded with a preposition, which the verb that it cometh of cannot be compounded withall: as, Indoctus, Innocens.

The third, when it formeth all the degrees of comparison: as, Amans, amantior, amantissimus, Doctus, doctior, doctissimus.

The fourth, when it hath no respect, nor expresse difference of time: as, Homo laudatus. A man laudable. Puer⁹ amandus, *id est*, amari dignus, A childe worthy to be loved. And all these are properly called nounes participials.

Participles when they be changed into nounes require a Genitive case: as, a Fugitans b litium. a Indoctus b pilæ. a Cupientissimus b rei. b Lactis a abundans.

These participiall voices, perosus, exosus, pertæsus, have alwaies the active signification, when they govern an Accusative case: as, a Exosus b sævitiam, hating cruelty. b Vitam a pertæsus, weary of life.

The Adverb.

ADverbs of quantity, time and place, do require a Genitive case: as, a Multum b lucri. a Tunc b temporis. a Vbique b gentium.

Certain Adverbs will have a Dative case, like as the Nounes that they come of: as, Venit a obviam b illi. Canit a similiter b huic.

These Datives be used adverbially, Tempori, luci, vesperi: as Tempori surgendum. Vesperi cubandum. Luci laborandum.

Certain adverbs will have an accusative case of the Preposition that they come of: as a Propiùs b urbem: a Proximè b castra.

Where note, that Prepositions, when they be set without a case, or else do form the degrees of comparison, be changed into Adverbs.

The Conjunction.

COnjunctions Copulatives and Disjunctives and these four, Quam, nisi, præterquam, an, couple like cases: as a Xenophon & b Plato fuere æquales. And sometimes they be put between divers cases: as a Studui b Romæ & bb Athenis. Est a libet b meus & bb fratris. a Emi fundum centum b nummis & bb pluris.

Conjunctions Copulatives and Disjunctives most commonly joyne like Woodes and tenses tógether: as, a Petrus & Johannes b precabantur & bb docebant. And sometimes divers tenses: as, Et b habetur & bb referetur tibi à me a gratia.

The Prepositiõ.

SOmetime this Prepositiõ In is not expressed, but understood, and the casuall word nevertheless put in the ablative case: as, Habeo te b loco parentis, id est, a in b loco.

A verbe compound, sometime requireth the case of the prepositiõ that he is compounded withall: as, a Exeo b domo. a Prætereo b te insalutatum. a Adeo b templum.

The Interjection.

CErtaine interjections require a nominative case: as, a O festus b dies hominis. Certaine a Dative: as, a Hei b mihi. Certaine an Accusative: as a Heu b stirpem invisam. Certaine a vocative: as, a Proh b sancte Jupiter. And the same proh will have an Accusative case: as, a Proh Deum atque hominum b fidem.

FINIS.

Diſcipulos monita Pædagogica, ſeu Carmen de Moribus.

QVI mihi diſcipulus Puer es, cupis atque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Mane citus lectum fuge, mollem diſcute ſomnum:
Templa petas ſupplex, & venerare Deum:
Attamen inprimis facies ſit lota manuſque;
Sint nitidæ veſtes, comptaque cæſaries.
Deſidiam fugiens, cum te ſchola noſtra vocarit,
Adſis; nulla pigræ ſit tibi cauſa moræ.
Me Præceptorem cum videris, ore ſaluta,
Et condiſcipulos ordine quoſque tuos.
Tu quoque fac ſedeas, ubi te ſediſſe jubemus,
Inque loco, niſi iis juſſus abire, mane.
Ac magis ut quiſque eſt doctrinæ munere clarus,
Sic magis is clara ſede locandus erit.
Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint ſemper ſtudiis arma parata tuis.
Si quid dictabo, ſcribes, at ſingula recte,
Nec macula, aut ſcriptis menda ſit ulla tuis.
Sed tua nec laceris dictata aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inſeruiſſe decet.
Sæpe recognoſcas tibi lecta, animoque revolvas.
Si dubites, nunc hos conſule, nunc alios.
Qui dubitat, qui ſæpe rogat, mea dicta tenebit,
Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Diſce puer quæſo, noli dediſcere quicquam,
Ne mens te inſimulet conſcia deſidiæ.
Diſque animo attentus: quid enim docuiſſe juvabit
Si mea non firmo pectore verba prema?
Nil tam difficile eſt, quod non ſolertia vincat:
Invigila, & parta eſt gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus nec ſemina profert,
Ne ſit continuo victa labore manus:
Sic puer, ingenium ſi non exerciteſ, ipſum
Tempus & amittit, ſpem ſimul ingenii.
Eſt etiam ſemper lex in ſermone tenenda,
Ne nos offendat improba garrulitas:
Incumbens ſtudio, ſubmiſſa voce loqueris,
Nobis dum reddes, voce canorus eris:
Et quæcunque mihi reddis, diſcantur ad unguem,
Singula & abjecto verbula redde libro.
Nec verbum quiſquam dicturo ſuggerat illum
Quod puero exitium non mediocre parit.

[illegible]
ut laudem dictis & mereare decus.
Non lingua celeri nimis, aut laudabere tarda:
Est virtus medium, quod temnisse juvat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latine,
Et veluti scopulos barbara verba fuge.
Præterea socios, quoties te cunque rogabunt,
Instrue; & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licet indoctissimus esset,
Ipse brevi reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquii:
Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
Quem non authorem barbara turba probet.
Grammaticas recte si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultius ore loqui:
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos authores turba Latina docet.
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,
Nunc simul amplecti te Ciceronis opus:
Quos qui non didicit, nil præter somnia vidit,
Certat & in tenebris vivere Cimmeriis.
Sunt quos delectat (studio virtutis honestæ
Posthabito) nugis tempora conterere:
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibusve sodales,
Aut alio quovis sollicitare modo:
Est alius, qui se dum clarum sanguine jactat,
Insulso reliquis improbat ore genus.
Te tam prava sequi nolim vestigia morum,
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis emesve,
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte aliis, puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, joci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul a vobis, Martis & arma procul.
Nil penitus dices quod turpe, aut non sit honestum,
Est vitæ, ac pariter janua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
Jurare aut magni numina sacra Dei.
Denique servabis res omnes atque, libellos,
Ut tecum quoties isque redisque feres.
Fuge vel causas, faciunt quæcunque nocentes;
In quibus & nobis displicuisse potes.

FINIS.

BREVISIMA INSTITUTIO,

Seu,

Ratio Grammatices cognoscendæ, ad omnium puerorum utilitatem præscripta:

Quam solam Regia Majestas in omnibus Scholis docendam præcipit.

LONDINI,
Excudit *Rogerus Nortonus*

1657.

Studium Grammatices omnibus esse necessarium.

GRammatices labor est parvus, sed fructus in illa est
Non parvus: Parva hæc discito parve puer.
Nemo est tam doctus, qui non cognoverit ista:
Cur pudeat pueros ista labore sequi?

DE GRAMMATICA & ejus partibus.

GRAMMATICA est rectè scribendi atque loquendi Ars.

GRAMMATICÆ quatuor sunt partes.
Orthographia, Syntaxis,
Etymologia, Prosodia.

DE ORTHOGRAPHIA.

ORTHOGRAPHIA est recte scribendi ratio, qua docemur, quibus quæq; dictio fit formãda literis: ut, Lectio, non Lexio: ab ὀρθὸς rectus, & γραφὴ scriptura.

De literis.

XVIginti duabus literis quinq; sunt vocales: *a, e, i, o, u*: nam *y* Græca est. Ex quibus variè dispositæ Vocales. diphthongum. Consonantium.

Vocales ut diphthongi quinque.	*a*	ut	*Musa.*	Reliquæ literæ consonantes appellantur: quarum novem sunt mutæ. *b, c, d, f, g, k, p, q, t.* Mutæ.
	au		*Audio*	
	e		*Cælum*	
	ei		*Hei*	
	eu		*Euge*	

Septem autem semi-vocales: *l, m, n, r, s, x, z.* Semivocales.

Liquidæ. Ex quibus quatuor vocantur etiam liquidæ, *l, m, n, r.*

S. S verò suæ cujusdam potestatis litera est; quæ interdum etiam liquescit. *X* & *Z* duplices sunt consonantes, atque etiam *I* inter duas vocales.

I et V consonantes aliquando. *Adduntur* etiam consonantibus *I* & *V*, quando sibi vel aliis vocalibus in eadem syllaba præponuntur; ut, Juno, Jovis, voluntas, valtus.

K, Y, et Z. *K*, *y* & *z*, latinis dictionibus nunquam admiscentur.

H aspiratio. *H*. propriè quidem litera non est, sed aspirationis nota; Apud Poetas autem interdum consonantis vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus, omnibus ut, Hamus, hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus; consonantibus verò nullis; rectè itaque enunciamus.

Hiulcus, } triffyl- } Hieronymus, } pentasyl-
Hiacchus, } laba. } Hieremias. } laba.

At in latinis dictionibus interdum H postponitur C: ut Charus, charitas, pulcher, pulchritudo.

Bifariam pinguntur literæ; majusculis scilicet characteribus, & minusculis. Majusculis inchoantur sententiæ: ut, *Deum time, Regem honora:* & propria nomina: ut, *Henricus, Anglia.*

Diligenter observari oportebit, quæ dictiones diphthongis scribantur, nam hæ quidem vel scribi omnino vel signari debent: ut, *Musæ præsunt*, vel *Musæ præsunt*.

Literæ majusculæ. Literæ majusculæ, eum solæ ac paucæ scribuntur aliquando significant prænomen, aliquando numerum.

ut,
- A. Aulus.
- C. Caius.
- D. Decius.
- G. Gaius.
- L. Lucius.
- M. Marcus.
- P Publius.
- P.R. Populus Romanus.
- P. C. Patres conscripti.
- Q. Quintus, Quæstor, Quirites.
- R.P. Respublica.
- Sp. Spurius.
- Sex. Sextus.
- S. P. Q. R. Senat. populusq;
- T. Titus.
- T. C. Tua clementia. Et ejus generis infinita.

numeris verò ſignificant.

I	Unum,
V	Quinque,
IX	Novem,
X	Decem,
XL	Quadraginta,
L	Quinquaginta,
XC	Nonaginta,
C	Centum,
D	Quingenta,
M	Mille.

De ſyllabarum diſtinctionibus.

RECTÈ ſcripturo diſcendum eſt inprimis, ſyllabas inter ſcribendum aptè diſtinguere atque connectere. In ſimplicibus vocibus, *bd*, vocali ſequenti adhærent: ut, A--bdomen, A--bdera.

Quam quidem rationem ſequuntur & iſta;

ct ut Do-ctus; San-ctus;

gm gn ut *A*-gmen, I-gnis,

pſ ut Scri-pſi; Sum-pſi; Pi-ſcis;

ſt ut Ve-ſter; Magi-ſter;

ſc ut Di-ſco;

xi ut An-xius Di-xi: & ſimilia.

m ut Æ-tna;

Inter *m* & *n* non inteſeritur *p*: Malè igitur pinxetur Sõpnus, pro somnus, Colũpna, pro columna.

Poſt *x* non ſcribitur *ſ*: ut, Excribo, exolvo; non ſcribo, exſolvo. In compoſitis cum præpoſitionibus & euphoniæ ſerviendum eſt:

ut Occurro, Officio potiùs quàm Aufero, Obcurro. Obficio. Abfero.

contrà Abſtineo, Obtineo, Obrepo, non autem, Auſtineo. Ottineo. Orrepo.

Atque

Atque hujus rei gratiâ, etiam consonantes in com positione aliquando interseruntur: ut, Redamo, re deo, ambigo, ambio.

DE ORTHOEPIA.

Ὀρθοεπ. Orthographiæ affinis est Orthoepia hoc est, emendatè rectéque loquendi ratio: ab ὀρθὸς rectus, & ἔπος verbum. Hîc inprimis curandum est, ut præceptores tenera ac balbutientia puerorum ora sic effingant & figurent, ut vel continuâ linguæ volubilitate ita sermonem præcipitent, ut nusquam, nisi ubi spiritus deficit, orationem claudant: vel contra, ad singulas quasque voces longa interspiratione confilescant, ructu, risu, singultu screatu, vel tussi, sermonis tenorem ineptè dirimente. Cæterùm ante omnia deterrendi sunt pueri ab illis vitiis, quæ nostro vulgo penè propria esse videntur, cujusmodi sunt Iotacismus, Lambdacismus, Ischnotes, Traulismus, Plateasmus, & similia.

Ἰωτακισμ. Iotacismus dicitur, quando, (I) litera pleniore sono & supra justum decorum extenditur; quo vitio et nostratibus maximè laborant Angli septentrionales.

Λαμβδακισμ. Lambdacismus est, ubi quis (*l*) nimis opere sonat: ut, Ellucet, pro elucet, Sallvus, pro salvus.

Nostrati vulgo diversum vitium impingitur, nempe quòd hanc literam pinguiùs justo pronuntiant, dum

pro { Multus, Mollis, Falsus, } auditur { Moultus. Moolis. Faulsus. }

Ἰσχνότης Ischnotes est quædam loquendi exilitas, quoties syllabas aliquas exilius & gracilius enuntiamus quàm par est: ut cum

pro { Nunc Tunc, Aliquis Alius, } proferimus { Nync. Tync. Eliquis. Ellus. }

Tr

Traulismus est hæsitantia quædam aut titubantis oris, quando eadem syllaba sæpius repetitur: ut, Cacacanit, pro canit: Tutullius, pro Tullius. Traulis mus.

Huic vitio ut fœdissimo, ita periculosissimo, sic succurrendum putat Fabius: si exigatur à puerili ut nomina versus affectatæ difficultatis, ac plurimis & asperrimis inter se coeuntibus syllabis concatenatis, ac velut confragosis, quam citissimè volvant: ut,

Arx, tridens, rostris, sphinx, præster, torrida, seps, strix,

——— *postquam discordia tetra*

Belli ferratos postes portasque refregit.

Plateasmus est, quando crassiùs & voce plusquam virili loqui nitimur: ut cum Plateasmus.

pro { Montes, / Fontes, / Pontes, } efferimus { Mountes. / Fountes. / Pountes. }

Ut etiam pro { Ergo, / Sperma, / Perago, } efferimus { Argo. / Sparma. / Parago. }

Sunt et alibi apud nostrates, qui pro V consonante F pro V.
sonant F, & è contra, U, pro F.

ut { Folo, / Fis, / Folui / Felle } pro { Volo. / Vis. / Volui. / Velle. }

Et rursum { Vero, / Vers, / Verre } pro { Fero, / Fers, / Ferre. } V pro F.

S Vero mediam inter duas vocales corruptè so- S.
nant nonnulli.

pro { Lasus / Visus, / Risus, } pronunciantes { Lazus. / Vizus. / Rizus. }

H, in initio dictionis lenius, in medio asperius H.
enuntiari volunt: Malè ergò

pro

Homo,		Omo.
Hamus,		Amus.
Humus,		Umus.
Chriſtus,		Criſtus.
Chriſma,	Eſſeſimus	Criſma.
Chremes,		Cremes.
Thus,		Tus.
Diphthong',		Diptongus.
Sphæra,		Spæra

Fœdè quoque erratur à noſtris ubi, *t* & *d* tanquam aſpiratas pronuntiant.

ut { Amath, Caputh, Aputh, } pro { Amat. Caput. Apud. }

At innumera penè ſunt hujus generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiæ emendanda relinquimus.

De ſententiarum punctis.

NEque exigua Orthographiæ pars in ſcriptura rectè diſtinguenda conſiſtere videtur: Proinde de clauſularum diſtinctionibus paucula annotâſſe non fuerit ſupervacaneum.

Puncta ergò ſive notæ, quibus in ſcribendo utuntur eruditi, Latinis dicuntur, Subdiſtinctio, Media diſtinctio, Plena ac perfecta diſtinctio: Græcis, Comma, Colon, Periodus.

Plena ac perfecta diſtinctio.

Subdiſtinctio ſeu Comma, eſt ſilentii nota, ſeu potiùs reſpirandi locus: utpote quâ pronuntiationis tenor minus, ſenſu manente, ità ſuſpenditur, ut quod ſequitur, continuò ſuccedere debeat. Notatur autem puncto deorſum caudato, ad hunc modum (,)

Comma.

Ovid. *Utendum eſt ætate; cito pede præterit ætas:*
Nec bona tam ſequitur, quam bona prima fuit.

Hæc item nota diſtinguuntur orationum ſingulæ partes: ut.

Juv

Iuven. *Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,*
Græculus esuriens in cœlum, jusseris, ibit.

Media distinctio, seu Colon, est ubi tantum ferè de sententia restat, quantum jam dictum est: & est perfecta Periodi pars, notatúrq; duobus punctis, sic (:) ut, Colon.

Quemadmodum horologii umbram progressam sentimus, progredientem non cernimus: & fruticem aut herbam crevisse apparet, crescere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat auctibus, ex intervallo sentitur.

Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur post perfectam sententiam; quæ & puncto plano notatur, hoc modo (.) ut, Periodus.

Die mihi Musa virum, captæ post tempora Trojæ,
Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.

Huc annumerari solent Parenthesis & Interrogatio.

Parenthesis est sententia duabus semilunulis inclusa; quâ remotâ, sermo tamen manet integer: ut, Parenthesis.

——*Princeps (quia bella minantur*
Hostes) militibus urbes præmunit, & armis.

Interrogatio signatur duobus punctis, ac superiore sursum caudato, sic (?) ut, Interrogatio.

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?

DE ETYMOLOGIA.

ETymologia versatur imprimis circa investigandas dictionum origines: ut, num *Cælebs* dicatur, quasi *cælestem vitam agens*, num *Lepus*, quasi *levipes*.

Cæterùm Etymologia (quatenus nos hoc loco de ea differimus) est ratio cognoscendi earum dictionum discrimina: ut, *fortis, fortiter; lego, legit*: omnésque orationis partes complectitur. Cicero Notationem, seu Veriloquium vocat. Componitur autem ab Ἔτυμος verus, & λόγος sermo.

DE OCTO PARTIBUS ORATIONIS.

Partes orationis sunt octo. { declinabiles: *Nomen*, *Pronomen*, *Verbum*, *Participium* } { indeclinabiles: *Adverbium*, *Conjunctio*, *Præpositio*, *Interjectio* }

Nomen.

NOmen est pars orationis, quæ rem significat sine ulla temporis aut personæ differentia.

Nomen dupliciter dicitur: Substantivum et Adjectivum.

Substantivum

Substantivum est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem substantivum duplex { Appellativum, et Proprium.

Appellativum.

Appellativum est, quod rem multis communem significat: ut, *Homo*, *lapis*, *justitia*, *bonitas*.

Proprium.

Proprium est, quod rem uni individuo propriam significat: ut, *Jesus*, *Maria*, *Londinum*, *Thamesis*.

Proprii nominis tria sunt genera.

Prænomen.

Prænomen, quod vel differentiæ causâ, vel veteri ritu præponitur: ut, *Lucius*, *Publius*, *Aulus*, *Marcus*.

Nomen

Nomen, quod suum est cuiquenut, *Petrus*, *Paulus*, *Cato*, *Tullius*.

Cognomen.

Cognomen, quod vel à cognatione impositum est; ut *Gracchus*, *Fabius*, *Scipio*, *Cicero*: vel ab eventu aliquo; ut, *Africanus*, *Macedonicus*, *Germanicus*.

Adjectivum.

Adjectivum est, quod Substantivo indiget, cui in oratione adhæreat: ut *Piger*, *alacris*, *candidus*, *clemens*.

Commune.

Adjectivum est duplex: commune et proprium.

Commune est, quod affectionem multis communem significat: ut, *Bonus*, *malus*, *solers*, *satur*.

proprium

Proprium est, quod affectionem uni individuo peculiarem significat: ut, *Gradivus Marti*: *Quirinus Romulo*

DE

DE ACCIDENTIBUS NOMINI.

Nomini accidunt ſeptem: Species, Figura, Numerus, Caſus, Genus, Declinatio, Comparatio. Nom. accid. 7.

DE SPECIE.

Species nominum eſt duplex: { Primitiva, & Derivativa. } Species.

Primitiva eſt, quæ aliunde non trahitur.

Derivativa eſt, quæ aliunde formatur. Primitiva. Derivativa.

Primitivæ ſubjiciuntur hæc quæ ſequuntur, & hujusmodi.

Collectivum ſcilicet, quod ſingulari numero multitudinem ſignificat: ut, *Concio, cœtus, plebs, turba, pecus, grex.* Collectivum.

Fictitium, quod à ſono fingitur: ut, *Sibilus, tintinnabulum, ſtridor, clangor.* fictitium.

Interrogativum: ut, *Quis, uter, qualis, quantus, quot, nunquis:* Quæ aliquando migrant in Indefinita, aliquando in relativa. Interrogativum.

Redditivum, quod interrogativo reſpondet: ut, *Talis tantus, tot.* Redditivum.

Numerale, cujus ſpecies hæ numerantur: Numerale.

Cardinale, à quo, ceu à fonte, alii numeri dimanant: ut, *Unus, duo, tres, quatuor.* Cardinale.

Ordinale: ut, *Primus, ſecundus, tertius, quartus.* Ordinale.

Diſtributivum: ut, *Singuli, bini, terni, quaterni.* Diſtributivum.

Partitivum, quod ſignificat vel multa ſingulatim; ut, *Quiſq; , unuſquiſq; , uterq; , neuter:* vel unum è multis: ut, *Alter, aliquis, cætera, reliquus.* Partitivum.

Vniverſale: ut, *Omnis, cunctus, nullus, nemo.* Vniverſale.

Particulare: ut, *Aliquis, quiſquam, ullus, quidam.* Particulare.

Derivativa. Derivativa autem has ſpecies ſubjectas habet; nimirum

Verbale. Verbale: ut, *Lectio, litura, auditus, aratrum.*

Patrium. Patrium: ut, *Eboracenſis, Londinenſis, Oxonienſis, Ætonenſis.*

Gentile. Gentile: ut, *Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus.*

Patronymicum. Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia quapiam ſuæ familiæ perſona derivatur:

ut
- *Æacides*, filius vel nepos *Æaci.*
- *Nerine*, filia vel neptis *Nerei.*
- *Latoides*, filius *Latonæ.*
- *Menelais*, uxor *Menelai.*

Diminutivum. Diminutivum. ut, *Regulus, popellus, majuſculus, minuſculus.*

Poſſeſſivum. Poſſeſſivum: ut, *Herilis, ſervilis, regius, paternus.*

Materiale. Materiale: ut, *Faginus, lapideus, gemmeus, aureus.*

Locale. Locale: ut, *Hortenſis, agreſtis, marinus, montanus.*

Adverbiale. Adverbiale: ut *Hodiernus, heſternus, craſtinus, clandeſtinus.*

Participiale. Participiale: ut, *Amandus, docendus, videndus, ſcribendus.*

Et quæ in *lis* exeunt à verbis deducta: ut *Fictilis, collilis, flexilis, penſilis.*

DE FIGURA.

Figura nominum. Figura aut eſt ſimplex, ut *Juſtus*: aut compoſita, ut *Injuſtus.* Sunt qui huc addunt & decompoſitam; ut *Irreparabilis.*

DE NUMERO.

Numerus Numeri ſunt duo: Singularis de uno; ut *Pater*, Pluralis de pluribus; ut *Patres.*

DE CASU.

Caſus nominum ſunt ſex.

Nominativus Nominativus, qui & rectus dicitur, eſt prima vox, qua rem aliquam nominamus.

Genitivus. Genitivus, qui ſignificat cujus ſit res quæpiam; atque hic patrius, gignendi, aut interrogandi caſus dici ſolet.

Dativus Octavus Dativus, ſive dandi caſus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hac voce octavum etiam caſum compre-

prehenderunt: ut, *It clamor cœlo*, id est, *in cœlum*.

Accusativus, qui & incusativus, vel causativus dici- Accusa-
potest, qui verbum sequitur; utpote in quem actio ver- tivus.
bi immediate transit: ut *Amo patrem*.

Vocativus, quem & salutatorium vocant, vocandis Vocati-
compellandisve personis accommodatur. vus

Ablativus, quo quippiam ab aliquo auferri significa- Ablati-
mus. Hic sextus atque Latinus casus appellatur, nempe vus,
quòd Latinorum sit proprius. Latinus casus.

DE GENERE.

Genus est sexûs discretio. Et sunt genera numero Genera
septem: Masculinum, cujus nota est *Hic*: fœmininum, septem.
Hæc: neutrum, *Hoc*: commune, *Hic & hæc*: commune trium, *Hic, hæc, & hoc*: dubium, *Hic* vel *hæc*: epicœnum seu promiscuum, quum sub una generis nota utrumque sexum complectimur, ut, *Hic anser, hæc aquila*. Quanquam hoc quidem genus ad præsens negotium non ità propriè spectare videtur; cùm hoc quidem loco non de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum.

Porrò, inter commune genus & dubium hæc est differentia: quòd ubi semel communis generis nomini Communis & dubii differentia.
adjectivum copulaveris, non jam integrum fuerit de eadē re loquenti, mutare genus adjectivi: ut, si dixeris *Durus parens*, aut *Canis fœta*; quamdiu de eisdem ipsis individuis loquêris, non licebit mutato genere dicere *parentem iniquam*, aut *Canem fœtum*. At verò, dubii generis substantivo posito, etiamsi adjectivum masculinū addideris, nihilo tamen seciùs de eadem re sermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adjectivi: ut si dixeris, *Durum corticem*, poteris etiam de eodem loqui, pergens dicere, *eandem corticem esse & amaram*.

Ut autem genera nominum ad amussim calleas, hi sequentes canones tibi summâ diligentiâ imbibendi sunt, quos & *Guliel. Lilio* Anglo acceptos referre debes.

GUILIELMI LIIII

Regulæ generales propriorum.

PRopria quæ maribus tribuuntur, maſcula dicas:
Ut ſunt divorum; Mars, Bacchus, Apollo: virorum;
Ut, Cato, Virgilius: fluviorum; ut, Tybris, orontes:
Menſium, ut, October: ventorum, ut, Libs, Notus, Auſter:

Maſcula ſunt nomina Divorum, virorum, Fluviorum. menſium, Ventorum. Feminina Dearum, Mulierum, Urbium, Regionum, Inſularum. exceptio. etiam * Hippo. etiam * Reate, Cære.

De Fœmininis.

PRopria fœmineum referentia nomina ſexum,
Fœmineo generi tribuuntur: ſive dearum
Sunt; ut, Juno, Venus: mulierum; ceu, Anna, Philotis:
Urbium; ut, Elis, Opus: regionum; ut, Græcia, Perſis:
Inſulæ item nomen; ceu, Creta, Britannia, Cyprus.
Excipienda tamen quædam ſunt urbium; ut iſta
Maſcula, * Sulmo, Agragas: quædam neutralia, ut * Argos,
Tibur Præneſte: & genus Anxur quod dat utrumque.

Appel. arborum foemin. * Rectius quilegunt mas pinus, viz. Pinaſter nomina Volucrum. Ferarum, Piſcium exceptio generaliſ. viz. de appellativis

Regulæ generales Appellativorum

APpellativa arborum erunt muliebria; ut, alnus,
Cupreſſus, cedrus. Mas * ſpinus, mas oleaſter:
Et ſunt neutra, ſiler, ſuber, thus, robur, acer, &c.

Epicœna

SUnt etiam Volucrum; ceu, paſſer, hirundo: ferarum
Ut Tigris, Vulpes: & piſcium; ut, oſtrea, cetus,
Dicta epicœna: quibus vox ipſa genus feret aptum.
Attamen ex * cunctis quæ diximus antè, notandum,
Omne quod exit in um, ſeu Græcum ſive Latinum,
Eſſe genus neutrum; ſic invariabile nomen.
Sed nunc de reliquis, quæ Appellativa vocantur,
Aut quæ ſunt tanquam Appellativa, ordine dicam;

Nam

Nam genus his ſemper dignoſcitur ex genitivo,
Infrà ut monſtrabit ſpecialis regula triplex.

Tres ſpeciales regulæ generales.

Prima regula ſpecialis.

NOmen non creſcens genitivo, ceu, caro carnis,
Capra capræ, nubes nubis, genus eſt muliebre.

Regula ſpecialis Prima.

Quoniam Lilius noſter genus nominum appellativorum ex genitivo dignoſcendum docet, admonendi hoc loco ſunt pueri, hanc primam regulam eſſe omnium nominum appellativorum non creſcentium in genitivo; cujus generis ſunt omnia primæ et quartæ inflexionis; & ſecundæ etiam, præter paucula quædam, quæ infrà in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiam ad hanc claſſem pleraq; tertiæ declinationis: cujuſmodi ſunt, Labes, labis; peſtes peſtis; nis, genitivo vis; mater, matris; caro, carnis.

Maſculina excepta ex non creſcentibus.

MAſcula nomina in a dicuntur multa virorum:
Ut ſcriba, aſſecla, ſcurra, & rabula, lixa, laniſta.
Maſcula, Græcorum quot declinatio prima
Fundit in as & in es; & ab illis quot per a ſiunt:
*Ut, ſatrapæ, ſatrapa; * athletes, athleta. Leguntur*
Maſcula item, verres, natalis, aqualis: ab eſſe
Nata, ut centuſſis: conjunge lienis, & orbis,
Callis, caulis, follis, collis, nenſis, & enſis,
Fuſtis, funis, panis, penis, crinis, & ignis,
Caſſis, faſcis, torris, ſentis, piſcis, & unguis,
Et vermis, vectis, poſtis, ſocietur & axis.
Maſcula in er, ceu venter: in os vel us, ut, logos, annus.

I nomina virorum in a 2 Inas, es, & a, primæ declinat. Græcorum.

* Sic Poeta, Comeeta. Bibliopola.

§ Verres &c.

In er, os, & us.

Fœminina non creſcentia

FOeminei generis ſunt mater, humus, domus, alvus,
Et colus, & quarta pro fructu ficus, acuſſis,

Fœmin. in a, in o, in

vir. nardus, Methodus, Dialectus, &c.

Porticus, atque tribus, ſocrus, nurus & manus, idus:
Huc anus addenda eſt, huc myſtica vannus Iacchi:
His jungas os in us vertentia Græca, papyrus,
Antidotus, coſtus, diphthongus, byſſus, abyſſus,
Chryſtallus, ſynodus, ſapphirus, eremus & Arctus,
Cum multis aliis, quæ nunc perſcribere longum eſt.

Neutra non creſcentia.

NEutrum nomen in e, ſi gignit is, ut mare, rete:
Et quot in on vel in um ſiunt; ut barbiton, ovum.
Eſt neutrum hippomanes genus, & neutrum cacoëthes,
Et virus, pelagus: neutrum modò, mas modò vulgus.

Dubia non creſcentia.

INcerti generis ſunt talpa, & dama, canalis,
Halcyonis, ſtatis, chanis, reſtis, penus, amnis,
Pampinus, et corbis, linter, torquis, ſpecus, anguis,
Pro morbo ficus ſici dans, atque phaſelus,
Lecythus, ac atomus, groſſus, pharus, et paradiſus.

Communia non creſcentia.

COmpoſitum à verbo dans a commune duorum eſt:
Grajugena à gigno, agricola à colo, id advena monſtrat
A venio: adde ſenex, auriga, et verna, ſodalis,
Vates, extorris, patruelis, perque duellis,
Affinis, juvenis, teſtis, civis, canis, hoſtis.

Excipe Puer. pera.

Secunda regula ſpecialis.

Regula ſpecialis ſecunda

NOmen creſcentis penultima ſi genitivi:
Syllaba acuta ſonat, velut hæc pietas pietatis,
Virtus virtutis monſtrant, genus eſt muliebre.

Huc ſpectant quæ acuunt penultimâ genitivi creſcentis: qualia ſunt omnia quintæ inflexionis, præter *Fides*.

Omnia item monoſyllaba, præter *Vis*. Reliqua omnia ſunt tertiæ declinationis: ut ſunt omnia deſinentia

In

In { ec / In / An } ut { Halec, halêcis. / Delphin, Titan, } { Inis, ânis,

In { Ans } ut { Infans. Quadrans, } antis

In { Ens } ut { Continens, Triens, } entis

In { Uns } ut { Decuns, decuncis.

In *er* longum, quæ Græcis per η ſcribuntur: ut, Character, crater, ſtater, ſoter, êris.

Latina in *er* ad tertiam regulam pertinent: quare Mulier haud rectè in hac claſſe collocatur.

In { Inx / Anx } ut { Syrinx, ingis. / Phalanx, angis.

In { Vnx } ut { Deunx, Septunx, } uncis.

{ Ons } ut { Effrons, Bifrons, } ontis.

{ Ors } { Cohors, Conſors, } ortis.

Præterea in ο Latina, quæ *ônis* & *ênis* habent in genitivo: ut, Lectio, ligo, ſpado, ônis; Anio, ênis.

Præter paucula gentilia, quæ ad tertiam regulam pertinent: ut, Macedo, Erito, Saxo, Vangio, Lingo, ônis.

In *al* neutra: ut, Veſtigal, animal, âlis. Cætera in *al* ſunt tertiæ regulæ.

In *en*, quæ *énis* habent in genitivo: ut, Lien, Siren, ênis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In ων Græca, quæ retinent ω in genitivo: ut, Damon, Ladon, Simon, Trion, ônis.

Quædam variant: ut, Orion, Edon, Ægeon, ônis & ônis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *ar* Latina: ut, Laquear, exemplar, calcar, âris: præter Jubar, nectar, âris; hepar, hepâtis.

In ρ Latina: ut, Amor, timor, uxor, ôris.

Præter ſequentia, quæ ad tertiam regulam ſpectant:

ut

ut Arbor, marmor, æquor, ador, robor, &c. ŏris. Et Græca quoque nonnulla: ut, Rhetor, Hector, Nestor, Stentor, &c. ŏris.

In *as* Latina: ut, Majestas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. ātis. Excipe, Anas, anătis; & Græca quædam: ut, Lampas, monas, trias, decas, ădis.

In *es* Latina aliquot: ut, Quies, magnes, locuples, ētis; Merces, hæres, cohæres, ēdis.

Accedunt his etiam Græca quædam: ut: Lebes, tapes, Dares, Chremes, ētis.

In *is*, quæ faciunt ītis, īnis, & ĭdis * in genitivo: ut, Samnis, Quiris, ītis: Salamis, Trachis, ĭnis: Psophis, Crenis, idis, Cætera sunt tertiæ regulæ.

* Pyrois entis.

In *os* Latina: ut, Custos, ōdis: Nepos, ōtis. Præter Compos, impos, ŏtis.

Et Græca quæ retinent *o* in penultima genitivi: ut, Heros, Minos, ōis, Rhinoceros, ægoceros, ōtis.

In *us* quæ mittunt genitivum singularem in ūtis, ūdis ūris, ūntis: ut, Salus, palus, tellus, † Opus. Præter unam vocem, Pecus pecŭdis.

† Pro civitate Locr.

Huc pertinent et comparativa neutra in *us*: ut, Sanctius, probius, melius, pejus, ōris.

In *ax*, tam Latina quam Græca: ut, Limax, fornax, thorax, Phœax, audax, bibax, ācis.

Excipe, Græca quædam appellativa et gentilia: ut, Abax, storax, styrax, smilax, colax, corax, dropax, Pharnax, Candax, ācis: Syphax tamen variat ācis, & ăcis.

In *ex* pancula quædam: ut, Vervex, ēcis; Vibex, ĭcis; Exlex, ēgis; Alex, alēcis.

Reliqua in *ex* ad tertiam regulam referenda sunt.

In *ix* Latina & Græca: ut, Lodix, radix, cornix, spadix, fœlix, phœnix, perdix, coturnix, &c. ĭcis. Et verbalia omnia in *trix*: ut, Victrix, nutrix, motrix, lotrix, &c. ĭcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In *ox* substantiva & adjectiva: ut, Celox, velox ōcis. Præter Cappadox, ŏcis; Allobrox, ŏgis; & quædam alia

In

In ux: ut, Pollux, pollucis. Cætera sunt tertiæ regulæ
In yx: ut, Bombyx, bombycis. Bebryx autem variat Bebrycis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent.
In s Greca, præcedente p: ut Hydrops, Cyclops, conops, Cercops, ôpis. Reliqua in *ops* ad tertiam regulam referenda sunt.

Masculina excepta ex acutè crescentibus.

Mascula dicuntur monosyllaba nomina quædam, Mono-
Sal, sol, ren, & splen, Car, Ser, vir, vas vadis, as, mas, syllaba
Bes, Cres, præs, & pes, glis, gliris habens genitivo: quædam.
Mos, flos, ros, & Tros, mus, dens, mons, pons, simul & fons,
Seps pro serpente, grips, Thrax, rex, grex gregis, & Phryx.
Mascula sunt etiam polysyllaba in n, ut, Acarnan, Polysyl-
Lichen & delphin: & in o signantia corpus; laba,
Ut leo, curculio: sic senio, ternio, sermo. inn & o.
Mascula in er, or, & os, ceu, crater, conditor, heros: In er, or,
Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in dens: & os.
Quale bidens, quando pro instrumento reperitur:
Adde gigas, elephas, adamas, Garamasq, tapesq,
Atque lebes, Cures, magnes, unumq, meridies nomen quintæ: & quæ componuntur ab asse;
Ut dodrans, semis: jungantur mascula, Samnis,
Hydrops, nyctlcorax, thorax, & mascula vervex,
Phœnyx & bombyx pro vermiculo. Attamen ex his
Sunt muliebre genus, Syren, mulier, soror, uxor.

Neutra excepta ex acutè crescentibus.

Sunt neutralia & hæc monosyllaba nomina, mel, fel, neut mel,
Lac, far, ver, cor, æs, vas vasis, os ossis & oris, fel, lac,
Rus, thus, jus, crus, pus. Etsi al polysyllaba in ar, &c.
Ut, capital, laquear. Neutrum halec & muliebre. & in al,
ar, poly-
syllaba.

Dubia acutè crescentia.

Sunt dubia hæc Python, scrobs, serpens, bubo, rudens, grus, Halec,
Perdix, lynx, lymax, stirps pro trunco, pedis & calx:
Adde dies numero tantùm mas esto secundo.

Com-

Communia acutè crescentia.

Sunt communes, Parens, auterque, infans, adolescens,
Dux, illex, hæres, exlex; à fronte creatus,
Vt bifrons: custos, bos, fur, sus, atque sacerdos.*

* Sic Lauro.

Tertia & ultima regula specialis.

Tertia regula specialis.

Nomen, crescentis penultima si genitivi
Sit gravis, ut sanguis genitivo sanguinis, est mas.

Huc spectant penultimam genitivi crescentis gravantia, cujus generis sunt pauca illa secundæ declinationis, de quibus suprà meminimus; videlicet, Socer, gener puer, ĕri; Adulter, adultĕri; Presbyter, ĕri.

Composita à vir viri: ut, Levir, Triumvir, Decemvir, Centumvir, ĭri.

Composita item à gero & fero: ut, Armiger, claviger, caduciser, lucifer, ĕri: et adjectiva quædam: ut, Tener, dexter, prosper, ĕri, Satur, ŭri. Spectant huc et Græca omnia neutrius generis in *a*: ut, Poëma, dogma, sophisma, ænigma, ătis.

In *yr* item Græca: ut, Martyr, martyris; Pithyr, pithyris.

Omnia item in *ur* Latina: ut, Augur, murmur, furfur, cicur, ŭris.

In *us* etiam omnia: ut, Caput, capitis; Occiput, occipitis.

Præterea in *o* Latina omnia, præter illa quæ superius excipiuntur: ut, Imago, sartago, ordo, cardo, ĭnis.

In *l*: ut, Hannibal, ălis; mugil, ĭlis; Consul, Præsul: ŭlis.

In *en*: ut, Pecten, tibicen, carmen, crimen, ĭnis.

In *on* Græca, quæ sumunt *o* parvum in penultima genitivi singularis: ut, Canon, dæmon, architecton, Philemon, ŏnis.

In *or* Latina et Græca: ut, arbor, æquor, marmor, pantocrator, xpator, ŏris.

In *as*: ut, Anas, ănătis.

Et

Et Græca: ut, Arcas, chilias, hebdomas, enneas, ădis.

In *es* Latina: ut, Fomes, limes, ĭtis; præses, deses, ĭdis.

In *is* Latina et Græca: ut, Sanguis, pollis, Inis; Tyrannis, paropsis, ĭdis.

In *ar* Latina et Græca: ut, Jubar, compar, nectar, bacchar, ăris,

In *er* Græca: ut, Aër, æther, ĕris.

In *s* præcedente consonante, tam Latina, quam* Græca: ut, * Excipe Quædam pr.

Princeps,	cĭpis;	Æthiops,	ŏpis;
Hyems,	ĕmis;	Arabs,	ăbis;
Inops,	ŏpis;	Chalybs,	ybis.

In *os* Latina: ut, Compos, ŏtis.

In *us* Latina et Græca: ut, Pecus, decus, ŏris; Vellus, vulnus, ĕris; Tripus, Oedipus, ŏdis.

In *ax* Græca: ut, Abax, storax, colax, climax, ăcis.

In *ex* Latina: ut, Index, vindex, carnifex, aruspex, ĭcis

In *ix* Latina, et Græca: ut, Varix, fornix, calix, ĭcis; Mastix, ĭgis.

In *ox* Latina et Græca: ut, Præcox, Cappadox, ŏcis; Allobrox, Polyphìllox, ŏgis.

In *ux* Latina: ut, Conjux, conjŭgis, Redux, reducis.

Denique in *yx* Græca: ut, Onyx, Sardonyx, Ceryx, Eryx, ychis.

Femin. excepta ex graviter crescentibus.

Foeminei generis sit hyperdissyllabon in do,
Quod dinis; *atque in* go, *quod dat* ginis *in genitivo.*
Id tibi dulcedo faciens dulcedinis, idque
Monstrat compago compaginis: adjice virgo,
Grando, fides, compes, teges, et seges, arbor, hyemsque:
Sic Baccar, sindon, Gorgon, icon et Amazon.

Hyperdissyllabon in do & go.

Gracula in as vel in is finita: ut, Lampas, Iaspis,
Cassis, cuspis; in us vox una pecus pecudis dans;
His forfex, pellex, carex, simul atque supellex,
Appendix, histrix, coxendix, addes filixque.

Genus dubium in x in.

Neutra

Neutra excepta ex graviter crescentibus.

Inanimat. in a, en, ar. ur, us, ut excipe.

Est neutrale genus signans rem non animatam, (dans
Nomen in a, ut problema: en, ut omen: ar, ut jubar: ur
Ut jecur: us, ut onus: put, ut occiput. Attamen ex his
Mascula sunt, pecten, furfur: sunt neutra, cadaver:
Verber, iter, juber, pro fungo tuber, & uber,
Gingiber, & laser, cicer, & piper, at̃ papaver,
Et siser, at siler. Neutra æquor, marmor, ador,
Atque pecus, quando pecoris facit in genitivo.

Dubia ex graviter crescentibus.

Sunt dubii generis, cardo, margo, cinis, obex,
Pulvis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, ibex:
Adde culex, natrix, & onyx cum prole silex:
Quamvis hæc melius vult mascula dicier usus.

Communia ex graviter crescentibus.

Sic Artifex, municeps, particeps,

Communis generis sunt ista, vigil, pugil, exul,
Præsul, homo, nemo, martyr, Ligur, augur, & Arcas,
Antistes, miles, pedes, interpres, comes, hospes,
Sic ales, præses, princeps, auceps, eques, obses:
*Atque * alia à verbis quæ nomina multa creantur,*
Ut Conjux, judex, vindex, opifex, & aruspex.

Regula Adjectivorum generalis.

Adjectiva unam duntaxat habentia vocem,
Ut fœlix, audax, retinent genus omne sub una:
Sub gemina si voce cadant, velut omnis & omne,
Vox commune duûm prior est, vox altera neutrum:
At si tres variant voces, sacer ut sacra sacrum:
Vox prima est mas, altera fœmina, tertia neutrum.
At sunt quæ flexu propè substantiva vocares,
Adjectiva tamen naturâ usuq; reperta:
Talia sunt pauper, puber, cum degener, uber,
Et dives, locuples, sospes, comes atq; superstes;
Cum paucis aliis, quæ lectio justa docebit.

Hæc

Hæc proprium quendam ſibi ſexum aſciſcere gaudent,
Campeſter, volucer, celeber, celer, atq; ſatuber:
Junge pedeſter, equeſter, & acer: Junge paluſter,
Ac alacer, ſylveſter. At hæc tu ſic variabis;
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere: Aut aliter ſic,
Hic atq; hæc celeris, turſum hoc celere eſt tibi neutrum.
Sunt quæ deficiunt genere adjectiva notanda,
De quibus atq; aliis alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATIONE.

DEclinatio eſt variatio dictionis per caſus. Sunt autem declinationes numero quinque. Declinationes nominum.

PRima declinatio complectitur quatuor terminationes: Prima nominum declinatio.

A, *As*, } ut { Menſa; Æneas; } { *Es*, *E*, } ut { Anchiſes; Penelope.

Porrò Græca ſunt omnia quæ in { *As*, *Es*, *E*, } finiuntur: ut { Thomas. Anchiſes. Phœbe.

Sunt qui huc addunt Hebræa quædam in *am*: ut Adam, Adæ, Abraham, Abrahæ. Quæ tamen meliùs ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris; Adamus, Adami; Abrahamus, Abrahami.

As, accuſativum in *am* et in *an* facit, ut, Æneas, Æneam, vel Æneân: vocativum in *a*, ut Æneas, Ænea. As.

Es, in accuſativo *en* ſumit; ut Anchiſes, Anchiſen: in vocativo et ablativo *e* vel *a* ut Anchiſe, vel Anchiſa. Es.

E, genitivum in *es* mittit, dativum in *e*, accuſativum in *en*, vocativum et ablativum in *e*: ut, E.

Nom.	Penelope,	Acc.	Penelopen,
Gen.	Penelopes,	Voc.	Penelope,
Dat.	Penelope,	Abl.	Penelope.

As in genitivo nominum Latinorum interdum repetitur ad Græcorum imitationem: ut Paterfamiliâs, Filius-familiâs, Id quod veteres obſervabant in multis aliis. Ennius; *Dux ipſe viâs.* As in G.

Livius

Livius Andronicus; *Mercurius, eumque ex filius Latonâs*, pro *Latonæ*. Sic Nævius; *Filii terrâs*, pro *terræ*. Virgilius; *Nec auràs, nec fonitûs memor*.

Anlai, & Pictai, atque id genus alia, priſcis relinquito.

Genitivus pluralis interdum Syncopen admittit: ut, Æneadûm, Grajugenûm; pro Æneadarum, Grajugenarum.

Hæc dativos et ablativos plurales mittunt in *âbus*: Dea, mula, equa, liberta, ambæ, duæ, âbus.

Hæc vero tam in *is*, quàm in *âbus*: Filia, filiis vel filiabus; Nata, natis vel natabus.

SECVNDA DECLINATIO.

Secunda declinatio.

Secundæ declinationis terminationes ſunt apud Latinos quinque; Er, Ir, Ur, Us, Um, ut Aper. Vir. Satur. Dominus. Templum.

Et Græcorum, Os, On, Eus, ut Delos. Ilion. Orpheus.

Attica in *οῦ* genitivum in *ô* mittunt, accuſativum in *ων*: ut, Androgeos, Androgeô. Accuſ. Androgeôn.

Quædam Græca contracta in *us*, vocativum formam in *û*: ut, Panthus, ô Panthu: Oedipus, ô Oedipû.

Notabis et Latina quædam, tum in *us* quàm in *e* mittere vocativum ſingularem: ut Agnus, vulgus, lucus, fluvius, chorus, populus *pro* natione.

Eus, genitivum format in *ĕi* vel *eos*, dativum in *ĕi*, accuſativum in *ea*, vocativum in *eu*: ut, (pheon.

Nom.	Orpheus. (pheos.	Acc.	Orphea. *Ovid.* Or-
Gen.	Orphĕi vel Or-	Voc.	Orpheu.
Dat.	Orphĕi.	Abl.	Orpheo.

Notanda ſunt deûm, virûm, ſyncopationes illæ, Deûm, Virûm, pro Deorum. Virorum.

Item

Item anomala illa Ambo & Duo; quis duis voces Poetæ etiam in accusativo Masculinas usurpant: ut,
Virg. *Si duo præterea tales Idæa tulisset Terra viros.*
Hor. *Nè vos titillet gloria, jurejurando obstringam ambo.*
Cic. in Phi. secund. *Præter duo vos, nemo sic loquitur.*

TERTIA DECLINATIO.

TErtia declinatio admodum varia est: cujus difficiliores duntaxat casus hoc loco attingemus.

Quorundam accusativi flectuntur tantum in *im*; ut, Vim, ravim, tussim, sitim, magudarim, amussim, Charybdim. Accusativus singularis.

Sic & quorundam fluviorum accusativi: ut, Tybrim, Ararim.

Quædam accusativos flectunt in *im* & in *em* communiter: ut, Buris, pelvis, clavis, securis, puppis, torquis, turris, restis, febris, navis, bipennis, aquilis, *im vel em.*

Ablativus regulariter in *e* definit: ut, Pectus, salus: Ablativo Pectore, salute. Ablativus.

Propria nomina adjectivis similia, ablativos in *e* mittunt: ut Felice, Clemente, Juvenale, Martiale, &c.

At neutra desinentia in *al*, *ar*, & *e*, ablativum magna ex parte mittunt in i: ut, { Vectigal, Calcar, Mare. } Ablat. { Vectigali, Calcari, Mari. }

Ablativus rete à nominativo retis est: non à nominativo rete. Par, cum compositis, tam *e* quàm *i* habet: ut, Par, compar: ablativo pare, compare, vel ri. Retis.

Hæc tamen e retinent, Far, hepar, jubar, nectar, gausape, præsepe:
Et hæc propria, { Soracte, Præneste, Reate. } Ablat. { Soractè, Præneste Reatè. }

Festorum nomina, quæ tantum pluralia sunt, genitivum interdum in *orum* mittunt, ut Agonalia, Vinalia; Genitivo Agonaliorum, Vinaliorum. Festorum nomina.

Interdum autem in *ium* : ut Floralia, Feralia; genitivo, Floralium, feralium.

Aliquando vero tam in *orum* quam in *ium*: ut Parentalia, Saturnalia: genitivo Parentaliorum, Saturnaliorum vel *ium*.

Dativos vero & ablativos in *bus* : ut Saturnalibus, Bacchanalibus; præter Quinquatriis, quod juxta ſecundam declinationem format prædictos caſus.

Menſium nomina. Menſium nomina in *er* vel *is*, ablativum in *i* ſolum mittunt : ut September, Aprilis : ablativo Septembri, Aprili.

Quorum accuſativus in *im* tantum definit, iis ablativus exit in *i*, vt Sitim, tuſſim : ablativo Siti, tuſſi.

Adjectiva, quæ nominativum in *is* vel *er* & *e* neutrum faciunt, ablativum mittunt in *i* ſolùm : ut, Fortis, mollis, dulcis; ablativo Forti, molli, dulci.

Sic Acer, acris acre; ablativo acri.

Licet Poetæ, interdum metri cauſa, *e* pro *i* uſurpent.

Nota. Cætera adjectiva tàm in *e* quàm in *i* mittunt : ut Capax, duplex; ablativo capace, duplice vel ci.

Præter pauper, degener, uber, ſoſpes, hoſpes, quæ in *e* tantum faciunt ablativum.

Comparativa etiam bifariàm faciunt ablativum : ut Melior, doctior ; ablativo Meliore, doctiore, vel ri. Similiter & ſubſtantiva quædam : ut Ignis, amnis, anguis, ſupellex, unguis, vectis; ablativo *e* vel *i*.

Rarius etiam Civis, Arpinas, } Ablativo { Cive vel civi. Arpinâte vel ti.

Et ſic de cæteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modum ablativos formant, quorum accuſativi per *em* & *im* finiunt: ut, puppis, navis; ablativo puppe, nave, vel i. & Verbalia item in *trix*: ut, victrix, altrix, ablativo victrice, altrice, vel ci.

Neutra, quorum ablativus ſingularis exit in *i* tantum, vel in *e* & *i*, nominativum pluralem mittunt in *ia*, ut Molli, duplice vel ci ; nominativo plurali, Mollia,

Mollia, duplicia. Præter Ubera, plura, vel pluria, aplustra vel aplustria: ſic comparativa; ut, Meliora, fortiora, doctiora, priora.

Genitivus pluralis.

Ex ablativis in *i* tantum, vel in *e* & *i*, fit pluraliter genitivus in *ium*: ut, Utiſi, utilium, puppe, vel *pi*, puppium, præter comparativa: ut { Majorum, Meliorum. } Item præter iſta, Supplicum, complicum, ſtrigilum, artificum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum. At plus plurium format.

Sunt & quæ Syncopen aliquando admittunt: cujuſmodi ſunt, Sapientûm pro ſapientium, ſerpentûm pro ſerpentium.

Quando nominativi ſingulares duabus conſonantibus finiuntur, genitivi plurales exeunt in *ium*: ut, Pars, urbs, falx, glans, trabs, merx; genitivo plurali Partium, urbium, falcium, glandium, trabium, mercium.

Excipe Hyemum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, cœlibum, clientum, &c.

Ubi in nominativis & genitivis ſingularibus reperiuntur pares ſyllabæ, genitivus pluralis exit in *ium*:

ut { Collis, Menſis, Auris, } in genitivo { Collium, Menſium, Aurium. } Adde iſtis,

Litium, ditium, virium, falium, manium, penatium.

Excipe tamen Canum, panum, vatum, juvenum, opum, apum, &c.

As format aſſium: Mas Marium: Vas, vadis, vadium: Nox noctium: Nix nivium: Os oſſium: Faux faucium: Mus murium: Caro carnium: Cor cordium. Alitum ab ales, aſſumit *u*.

Boum anomalum eſt, ut etiam bobus vel bubus.

Accuſativus pluralis.

Quorum genitivi plurales definunt in *ium*, accuſativum formant per *es* & *eis* diphthongum: ut, Partium, omnium; Partes, omnes vel eis.

Græcorum in *ec* chaos.

Græco fonte derivata pleraque, quando juxta linguæ

ſuæ morem variantur, genitivum mittunt in *os*: ut, Titan, Pan, Daphnis, Phyllis: genitivo Titânos, Panos, Daphnidos, Phyllidos: dativum verò in *i* breve: ut, Titani, Pani, Daphnidi, Phyllidi: accuſativum in *a* niſi ſint neutrius generis in *a* non terminata: ut, Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphea.

Is tamen & *ys* per *os* purum declinata in genitivo, accuſativum faciunt, *s* nominativi mutatâ in *n*: ut,

Tethys, Tethyos,	Accuſat.	Tethyn.
Decapolis, lios,		Decapolin.
Geneſis, ſios,		Geneſin.
Metamorphôſis, ſios.		Metamorphôſin.

Sunt quæ duplicem genitivum faciunt: alterum in *os* non purum, alterum in *os* purum. Atque hæc pro genitivorum ratione duplicem quoque accuſativum formant; alterum in *n*, alterum in *a*: ut, Paris, genitivo Paridos & Parios, accuſativo Parida & Parin: Themis genit. Themidos & Themios, accuſ. Themida & Themin.

Fœminina in *ô*, genitivum in *ûs*, & accuſativum in *ô* mittunt:

ut,	Sapphô, Sapphûs,	hanc	Sapphô.
	Mantô, Mantûs,		Mantô.
	Cliô, Cliûs,		Cliô.

Vocativus nominativo magna ex parte ſimilis eſt; in nonnullis tamen à nominativo abjicitur *s*: ut, Pallas, Pallantis; Theſeus, Theſeos; Tethys, Tethyos; vocativo ô Palla, Theſeu, Tethy. Vocat. vus.

Phyllis, Phyllidos,	Vocativo ô	Phylli.
Alexis, Alexios,		Alexi.
Achilles, Achilleos,		Achille.

Neutra ſingularia in *a* Græca ſunt: ut, Problema, poëma: quæ veteres juxta Latinam quoque formam declinabant, additâ ſyllabâ *tum*: ut, Hoc problematum, hoc poematum. Græca neutra in a.

Quorum dativi & ablativi plurales adhuc in frequentiore uſu ſunt: ut, Problematis, poematis.

QUAR-

QUARTA DECLINATIO.

QUartæ declinationi nihil ferè difficultatis ineſt, nam duas tantùm ſortitur terminationes in recto ſingulari; nempe *us* & *u*: ut, Manus, genu. Quarta declinatio duas tantùm terminationes habet.

Veteres à nominativis Anus, tumultus, ornatus, dixerunt Anuis, tumulti, ornati, in genitivo: ut, Teren. *Ejus anuis cauſâ.* Idem. *Nihil ornati, nihil tumulti.*

Dativus *ui* habet, & interdum etiam *u*: ut, Fructui, concubitui: rarius fructu, concubitu. Dativus ſingularis.

Virgilius, *Quòd neque concubitu indulgent.*

Terent. *Veſtitu nimis indulges.*

Currûm autem pro curruum Synæreſis eſt; ut & in aliis declinationibus fieri ſolet.

Iëſus, in accuſativo Iëſum habet; in reliquis verò caſibus ubique Iëſu. Iëſus.

Hæc dativum & ablativum pluralem in *ubus* formant; Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, ſpecus, quercus, partus, portus, veru, *ubus*. Dativus & ablativus plurales.

Cætera omnia in *ibus*: ut, Fructibus, fœtibus, manibus, motibus.

QUINTA DECLINATIO.

QUinta declinatio genitivum, dativum & ablativum pluralem in panciores ſortita eſt, quemadmodum infrà in Heteroclitis fuſiùs tradetur. Quibus declinatio nomen.

Olim juxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflexionis: ut, *Plebes, plebei.*

Genitivus hujus declinationis olim etiam in *es, ii*, & *e*, exibat. Genitivus ſingularis.

Cicero; *Equites verò daturos illius dies pœnas.*

Virgilius; *Munera lætitiamque dii.*

Saluſtius; *Vix decimâ parte die reliquâ.*

Cæterùm, præter iſta quæ jam diximus, notabis etiam diligenter ea nomina quæ à Grammaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim variâ probatorum authorum lectione, partim à ſequentibus regulis diſcere licebit.

DE NOMINIBUS HETEROCLITIS.

Rob. Robinſon.

Heteroclita quæ ſint.

QUæ genus aut flexum variant, quacunque novate
Ritu deficiunt, ſuperantve, Heteroclita ſunto.

Variantia genus.

1 Fœm. ſin. Neut. plurali.

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis,
Pergamus infœlix urbs Troum, Pergama gignit;
Quod, niſi plurali careat, facit ipſa ſupellex:
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent.

2 Neut. ſin maſ. & neut. plural.

Dat prior his numerus neutrum genus, alter utrumque,
Raſtrum cum fræno, filum, ſimul atque capiſtrum,
Argos item & cœlum ſunt ſingula neutra: Sed audi,

3 Neut. ſing maſ. tan. plur.

Maſcula duntaxat cœlos vocitabis & Argos;
Fræna ſed & frænos, quo pacto & cætera formant.
Nundinum, & hinc epulum, quibus addito balneum & hæc

4 Neut. ſin. fœm. plural. Excep.

Neutra quidem primo, muliebria ritè ſecundo: (*ſunt*
Balnea plurali Juvenalem conſtat habere.

5 Maſc. ſin. neut. plural.

Hæc maribus dantur ſingularia, plurima neutris,
Mænalus, atque ſacer mons Dindymus, Iſmarus, atque

6 Maſc. ſing maſ. et neut. plural.

Tartara, Taygetus, ſic Tanera Maſſica, & altus
Gargarus. At numerus genus his dabit alter utrumque,
Sibilus, atque jocus, locus, & Campanus Avernus.

Defectiva.

Quæ ſequitur manca eſt numero, caſuve, propago.

Aptôta.

Aptota ſunt quæ a recto non variant caſum.

Quæ nullum variant caſum; ut, fas nil, nihil, inſtar:
Multa & in u ſimul i; ut ſunt hæc, cornuque, genuque:
Sic gummi, frugi; ſic Tempe, tot, quot, & omnes
A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.

Mona-

Monoptota.

Eſtque Monoptoton nomen, cui vox cadit una;
Cen noctu, natu, juſſu, injuſſu, ſimul aſtu,
Promptu, permiſſu: plurali legimus aſtus;
Legimus inficias, ſed vox ea ſola reperta eſt.

2 Monoptota ſunt quæ nullo in obliquo reperiuntur.

Diptôta.

Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remanſit:
Ut fors forte dabit ſexto, ſpontis quoque ſponte;
Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis;
Jugeris & ſexto dat jugere, verberis autem
Verbere, ſuppetiæ quarto quoque ſuppetias dant:
Tantundem dat tantidem, ſimul impetis hoc dat
Impete: junge vicem ſexto vice; nec lego plura.
Verberis atque vicem, ſic plus, cum jugere, cunctos
Quatuor hæc numero caſus tenuere ſecundo.

3 Diptota quæ duobus caſibus.

Triptôta.

Tres quibus inflectis caſus, Triptôta vocantur:
Ut precis atque precem, petit & prece blandus amicam;
Sic opis eſt noſtræ, fer opem legis, atque ope dignus:
At tantùm recto frugis caret, & ditionis:
Integra vox vis eſt, niſi deſit fortè dativus:
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.
Quæ referunt, ut qui: quæ percontantur, ut ecquis:
Et quæ diſtribuunt; ut, nullus, neuter, & omnis:
Infinita ſolent his jungi; ut, quilibet, alter:
Quinto hæc ſæpe carent caſu; & pronomina, præter
Quatuor hæc infrà, noſter, noſtras, meus, & tu.

4 Triptota quæ tribus caſibus.

5. Defectiva vocativo. 6. Privata defect. plurali.

Propria cuncta notes, quibus eſt natura coërcens,
Plurima nè fuerint: ut, Mars, Cato, Gallia, Roma,
Ida, Tagus, Lælaps, Parnaſſus Bucephaluſque.
His frumenta dabis, penſa, herbas, uda, metalla;
In quibus authorum quæ ſint placita ipſe requiras:
Eſt ubi pluralem retinent hæc, eſt ubi ſpernunt.

Frument. &c. quædam alia gaudent, alia carent: plur.

1. Neutra singulari carentia quibus casibus plural. 2. Masculi defect. plural 3. Foemi. carent. plurali.

Hordea, farra, forum, mel, mulsum, defruta, thusque,
Tres tantum similes voces pluralia servant.

Hesperus & vesper, pontus, limusque, fimusque,
Sic penus & sanguis, sic æther, nemo: sed ista
Mascula sunt numerum vix excedentia primum.

Singula fœminei generis, pluralia rarò,
Pubes atqua salus, sic talio cum indole tussis,
Pix, humus, atque lues: sitis & fuga; junge quietem,
Sic cholera atque fames, bilisque, senecta, juventus;
Sed tamen hæc, soboles, labes, ut & omnia quinta,
Tres similes casus plurali sæpe tenebunt:
Excipe res, species, facies, aciesque, diesque;
Quas voces numero totas licet esse secundo.
Istis multa solent muliebria nectere; ut hæc sunt,
Stultitia, invidia, & sapientia, desidia, atque
Id genus innumeræ voces, quas lectio præbet:
Quam tibi præfixam ceu certum collige filum.
Rarius his numerum, quandoque sed adde secundum.

3. Neutra carentia plura i.

Nec licet his neutris numerum deferre secundum,
delicium, senium, lethum, cœnumque, salumque;
Sic barathrum, virus, vitrum, viscumque, penumque,
Justitium, nihilum, ver, lac, gluten, simul halec:
Adde gelu, solium, jubar. Hîc quoque talia ponas,
Quæ tibi si observes, occurent multa legenti.

1. Mascu. carentia singulari

Mascula sunt tantùm numero contenta secundo,
Manes, majores, cancelli, liberi, & antes,
Menses profluvium, lemures, fasti, atque minores.
Cùm genus assignant natales: adde penates,
Et loca plurali, quales Gabiique, Locrique,
Et quæcunque legas passim similis rationis.

2. Foem. carentia singulari

Hæc sunt fœminei generis, numeroque secundi,
Exuviæ, phaleræ, gratesque, manubia, & idus,
Antiæ, & inducia, simul insidiæque, minæque,
Excubiæ, nonæ, nugæ, tricæque, calendæ.

Quisquiliæ,

Quiſquiliæ, therma, cunæ, diræ, exequiæque,
Feriæ & inferiæ; ſic primitiæque, plagæque
Retia ſignantes, & valuæ, divitiæque;
Nuptiæ item & lactes: addantur Thebæ & Athenæ:
Quod genus inveniæs & nomina plura locorum.

Rarius hæc primo, plurali neutra leguntur, 3. Neut. carentia ſingulari
Mœnia, cum teſquis, præcordia, luſtra ferarum,
Arma, mapalia; ſic bellaria, munia, caſtra;
Funus juſta petit, petit & ſponſalia virgo,
Roſtra diſertus amat; puerique crepundia geſtant;
Infantèſque colunt cunabula; conſulit exta
Augur & abſolvens ſuperis effata recantat.
Feſta Deûm poterunt, ceu Bacchanalia, jungi.
Quod ſi plura leges, licet hæc quoque claſſe reponas.

Redundantia.

Hæc quaſi luxuriant, varios imitantia caſus: 1. Redundantia.
Nam genus & vocem variant, tonitrus tonitrúque.
Sic clypeus clypeum, baculus baculum, atque bacillum,
Senſus & hoc ſenſum, tignus tignumque, tapetum
Atque tapete tapes, punctus punctumque; ſinapi,
Quod genus immutans fertur ſcelerata ſinapis;
Sinus & hoc ſinum vas lactis, mendaque mendum,
Viſcus & hoc viſcum, ſic cornu & flexile cornum,
At Lucanus ait, Cornus tibi cura ſiniſtri:
Eventus ſimul eventum. Sed quid moror iſtis;
Talia doctorum tibi lectio mille miniſtrat.

Sed tibi præterea quædam ſunt Græca notanda, 2. Nominativa. ex Accuſativis Græcis in a.
Quæ quarto caſu fœtum peperêre Latinum:
Nam panther panthera creat, craterque crater;
Caſſida caſſis habet, ſed & æther æthera fundit:
Hinc cratera venit, venit æthera; ſic caput ipſum
Caſſida magna tegit, nec vult panthera domari.

Vertitur his rectus, ſenſus manet, & genus unum: 3. Rectum variatum.
Gibbus & hic gibber, cucumis cucumer, ſtipis & ſtips;

Sic

Sic cinis atque ciner, vomis vomer, scobis & scobs,
Pulvis item pulver, pubes puber: quibus addes
Potius odor. *Quæ pariunt or & os, honor, & labor, arbor, * adorque;*
His & apes & apis, plebs plebis: sunt quoque multa
Accepta à Græcis, geminam referentia formam;
Ut delphin delphinus, & hic elephas elephantus,
Sic congrus congrus, Meleagrus sic Meleager,
Teucrus item Teucer: Dabis huc & cætera cuncta,
Quæ tibi par ratio dederint & lectio casta.

4. Declinationem variantia. *Hæc simul & quartì flexûs sunt atque secundi:*
Laurus enim lauri facit, & laurus genitivo,
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus;
Sic colus, atque penus, cornus quando arbor habetur,
Sic lacus atque domus; licèt hæc nec ubique recurrant:
His quoque plura leges, quæ priscis jure relinquas.

5. Adjectiva luxuriantia. *Et quæ luxuriant sunt adjectiva notanda*
Multa, sed inprimis quot & hæc tibi nomina fundunt,
Arma, jugum, nervus, somnus, clivusque, animusque,
Et quot limus habet, quot fræum, & cera, bacillum:
A quibus us simul is formes; ut, inermus inermis:
Rarior est hilarus, vox est hilaris bene nota.

COMPARATIO NOMINUM.

Nominum comparatio. COmparantur nomina, quorum significatio augeri minuive potest.

Gradus comparationis sunt tres.

Positivus gradus. Positivus qui rem sine excessu significat: ut, Albus, niger, probus, improbus.

Compar. tivus. Comparativus, qui significationem sui positivi per adverbium magis auget: ut Albior, probior, id est, Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à primo positivi casu in *i*, addita syllaba *or*: ut, ab Amici, pudici, fit amicior, pudicior.

Superlativus. Superlativus, qui supra positivum cum adverbio Valdè vel Maximè significat Docti-

Docliſſimus, } id eſt, valdè { Doctus.
Juſtiſſimus, } vel maximè { Juſtus.

Fit autem regulariter à primo poſitivi caſu in *i*, adjectis *ſ* & *ſimus*: ut, à Candidi, prudenti, fit Candidiſſimus, prudentiſſimus.

Quæ verò poſitiva in *r* deſinunt, adjecto *rimus* ſuperlativum formant: ut, Pulcher, pulcherrimus; Niger, nigerrimus. In Rimus.

Excipiuntur, Dextimus à Dexter, Maturimus ſive Maturiſſimus ab antiquo Matur.

Sexiſta in *lis*, ſuperlativum formant mutando *lis* in *limus*: nempe, Facilis, facillimus: Docilis docillimus: Agilis, agillimus: Gracilis, gracillimus: Humilis, humillimus: Similis, ſimillimus. In Lis.

Quæ derivantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur: Maledicus, maledicentior, maledicentiſſimus, à Dico: Magniloquus, magniloquentior, magniloquentiſſimus, à loquor. Derivata dico loquor, &c.

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidentiloquus, uſurpat mendaciloquius, & confidentiloquius.

Benevolus, } volo
Benevolentior } volo
Benevolentiſſimus } volo
{ Magnificus, } facio.
{ Magnificentior, } facio.
{ Magnificentiſſimus } facio.

Quoties vocalis præcedit *us* finale, comparatio fit per adverbia Magis & Maximè: ut, Idoneus, magis idoneus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maximè arduus. Comparatio non minus latè patens

COMPARATIO INUSITATIOR.

Interim acre judicium adhibendum eſt, ut quæ in legendis authoribus rarò occurrunt, rarò itidem uſurpentur.

Cujuſmodi ſunt quæ ſequuntur.

Aſſiduior, ſtrennior, egregiiſſimus, mirificiſſimus, pientiſſimus vel piiſſimus, ipſiſſimus.

Perpetuiſſimus, } { Exigniſſimus, apud *Ovidium*.
Tuiſſimus, } { Multiſſimus, apud *Ciceronem*.

COMPA-

COMPARATIO ANOMALA

Bonus, melior, optimus. Malus, pejor, peſſimus. Magnus, major, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, deterrimus, ab antiquo deter. Nequam, nequior, nequiſſimus. Citrà, citerior, citimus. Intrà, interior, intimus. Infra, inferior, infimus. Extrà, exterior, extimus vel extremus. Suprà, ſuperior, ſupremus vel ſummus. Pòſt, poſterior, poſtremus. Ultrà, ulterior, ultimus. Prope, propior, proximus, à quo proximior, apud *Ovidium*. Prides, prior, primus. Diu, diutior, diutiſſimus. Sæpe, ſæpius, ſæpiſſime.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Comparativus tantùm.

Inclytus, Inclytiſſimus. — Meritus, Meritiſſimus
Opimus, Opimior. — Siniſter, Siniſterior.
Ocyor, Ocyſſimus. } ab *ocyus*.
Novus, Noviſſimus. — Juvenis, Junior.
Adoleſcens, Adoleſcentior. — Senex, Senior,
Potior, Potiſſimus — Maximus natu.
Longinquus, Longinquior. — Ante, Anterior.
Penè, Peniſſimus — Nuper, Nuperrimus.

Comparativus abuſivus.

Interdum autem à ſubſtantivis fit comparatio, ſed abuſivè: ut, { Neronior, Cinædior, Pœnior, } à { Nerone. Cinædo. Pœno.

Com-

Comparationum Typus.

SINGULARITER.

	Positivus.	*Compar.*	*Super.*
	Docius, Tener. Dulcis. Facilis Prudens.		
Nom.	*us er is / a is x ns / um e*	*ior, / ior, / ius,*	*mus / ma / mum*
Gen.	*i / æ is / i*	*ioris*	*mi / mæ / mi*
Dat.	*o / æ i / o*	*iori*	*mo / mæ / mo*
Accus.	*um em em em / am em em em / um e x us*	*iorem / iorem / ius*	*mum / mam / mum*
Voc.	*e, er is / a is / um e* x ns	*ior / ior / ius*	*me / ma / mum*
Ablat.	*o / â / o* i e i	*iore / iori*	*mo / mâ / mo*

Com-

Comparationum Typus.

PLURALITER.

	POSITIVUS.		COMPA.	SUPER.
	Docti, Teneri.	Dulces. Felices. prudentes		
Nom.	i	es	ieres	mi
	a	es	ieres	ma
	a	ia	iora	ma
Gen.	orum / arum / orum	ium	ierum	morum / marum / morum
Dat.	is ibus		ieribus	mis
Accu.	os	es	ieres	mos
	as	es	ieres	mas
	a	ia	iora	ma
Voc.	i	es	ieres	mi
	a	es	ieres	ma
	a	ia	iora	ma
Ablat.	is	ibus	ieribus	mis

Pr

PRonomen eſt pars orationis, quâ in demonſtranda aut repetenda re aliqua utimur.

Pronomina ſunt quindecim; Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is, meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras.

Quibus addi poſſunt & ſua compoſita: ut, Egomet, tute, idem, & ſimilia: ut etiam, Qui, quæ, quod.

DE ACCIDENTIBUS PRONOMINI.

Accidunt Pronomini Species, Numerus, Caſus, Genus, Declinatio, Perſona, Figura. Accidentia pronomini.

Species Pronominum eſt duplex; Primitiva & Derivativa. Pronominum ſpecies.

Ad Primitivam ſpectant iſta; Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is. Primitiva.

Ex Primitivis alia ſunt Demonſtrativa, alia Relativa.

Demonſtrativa dicuntur eadem, quæ & Primitiva, nimirum, Ego tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is. Demonſtrativa.

Relativa autem ſunt, Ille, ipſe, iſte, hic, is, idem, qui. Relativa.

Derivativa ſunt, Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras. Derivativa.

Derivativorum alia ſunt Poſſeſſiva, alia Gentilia.

Poſſeſſiva ſunt, Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter. Poſſeſſiva.

Gentilia ex eo dicuntur, quòd gentem aut nationem, vel partes & ſectas ſignificent: ut, noſtras, veſtras, & Cujas nomen. Gentilia.

DE NUMERO.

Numerus pronominum duplex eſt; Singularis, ut, Ego; Pluralis, ut, Nos. Numerus in Pronomin.

DE CASU.

Caſus autem ſunt ſex, quemadmodum in nomine; vocativo carent omnia pronomina, præter hæc quatuor, Tu, meus, noſter, noſtras. *Martialis* tamen pronomini ipſe vocativum tribuere videtur, quum ait, Caſus in Pronom.

A te Martis revocetur amor, ſummique Tonantis,
A te Juno petat ceſtòn, & ipſa Venus.

DE

DE GENERE:

Genera pronominum. Genera sunt in pronominibus, perinde ut in adjectivis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur, ut Ego, tu, sui: alia per tria genera variantur, ut, Meus, mea, meum.

DE DECLINATIONE.

Pronominum declinatio prima. Declinationes pronominum sunt quatuor.

Genitivus autem primæ declinationis exit in i: ut, Ego, tu: genitivo Mei, tui, & sui, quod recto caret in utroque numero.

Secunda. Genitivus secundæ definit in *ius* vel *jus*: cujus formæ sunt ille, ipse, iste: genitivo Illius, ipsius, istius: Hic, is, qui: genitivo Hujus, ejus, cujus.

Tertia. Genitivus tertiæ declinationis exit in *i*, *æ*, *i*, quemadmodum nominum adjectivorum, quæ per tres terminationes variantur: cujus sortis sunt,

Nominativo	Genitivo
Meus, mea, meum,	Mei, meæ, mei.
Tuus, tua, tuum,	Tui, tuæ, tui.
Suus, sua, suum,	Sui, suæ, sui.
Noster, nostra, nostrũ	Nostri, nostræ, nostri
Vester, vestra, vestrũ,	Vestri, vestræ, vestri

Quarta. Genitivus quartæ habet *âtis*: ex quo ordine, sunt,

Nostras,	Nostrâtis.
Vestras, Genitivo	Vestrâtis.
Cujas,	Cujâtis.

Cæteri obliqui in utroque numero ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

De PERSONA.

Personæ pronominum. Personæ pronom. sunt tres, Prima, secunda, Tertia, ut Ego. Tu. Ille.

De FIGURA,

Figura. Figura est duplex: Simplex ut Ego; Composita, ut Egomet.

Pronomin. compositio. Pronomina inter se componuntur: ut, Egoipse, tuipse, suiipsius, meiipsius.

Nem

Nom.	Iſtic, iſtæc, iſtoc, *vel* iſtuc.	Accuſ.	iſtunc, iſtanc, iſtoc, *vel* iſtuc.	Ablat.	iſtoc, iſtac, iſtoc.

Pluraliter Nominativo & Accuſativo Iſtæc. Eodem modo declinatur & illic, illæc, illoc. Inter

Componuntur etiam cum nominibus: ut, cujuſmodi, hujuſmodi, illiuſmodi, iſtiuſmodi. 2. Cum nominibus.

Componuntur & cum præpoſitionibus: ut, Mecum, tecum, ſecum, nobiſcum, vobiſcum, quicum, quibuſcum. 3 Cum præpoſitionibus

Componuntur etiam & cum adverbiis: ut, 4. Cum adverbiis

Eccum, eccam, Eccos, eccas,	ab *Ecce* & *is*	Ellum, ellam, Ellos, ellas.	ab *Ecce* & *ille*. Ut & Idem quoque, ab *is* & *demum*.

Cum conjunctione quoque componuntur: ut, Sing. Nominativo Hiccine, hæccine, hoccine, Accuſativo, hunccine, hanccine, hoccine, Ablativo hoccine, haccine, hoccine. Pluraliter. Hæccine, neutrum. 5. Cum conjunctione.

Componuntur denique cum ſyllabicis adjectionibus: ut, *Met*, *te*, *ce*, *pte*. Cum Syllabis adjectis

Met adjicitur primæ & ſecundæ perſonæ: ut, Egomet, meimet, mihimet, memet, noſmet, &c. Sic Sibimet quoque, ac ſemet dicimus. Met.

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur eſſe verbum à tumeo, ſed tuimet, tibimet, temet, noſmet, &c.

Te adjicitur iſtis, Tu, ut, tute; te, ut, tete. Te. Ce.

Ce adjicitur obliquis horum pronominum, Hic, ille, iſte, quoties in *s* deſinunt; ut: Hujuſce, hiſce, illiuſce, iſtiuſce, hoſce, illoſce, iſtoſce.

Pte apponitur iſtis ablativis.	Meâ,	Meapte:
	Tuâ,	Tuapte:
	Suâ,	Suapte:
	Noſtrâ,	Noſtrapte:
	Veſtrâ,	Veſtrapte.

Interdum etiam maſculinis & neutris adjici ſolet: ut Meopte Marte, tuopte labore, ſuopte jumento, noſtropte damno, &c.

Quis & Qui ad hunc modum componuntur.

quis. Quis in compoſitione hiſce particulis poſtponitur.

En,	Ecquis,	Et hæc tam in fœminino	
Ne,	Nequis,	ſingulari, quam in neu-	
Alius, ut	Aliquis,	tro plurali, *quæ* habent,	
Num,	Numquis,	non *quæ*: ut, Siqua muli-	
Si,	Siquis,	er, Nequa flagitia, &c.	

Ecquis. Præter Ecquis, quod utrumque in fœminino habere reperitur, Ecquæ & Ecqua.

His autem particulis præponitur Quis in compoſitione,

Nam,	Quiſnam,	Et hæc ubique (præ-	
Piam,	Quiſpiam,	terquam in ablativo	
Putas, ut	Quiſputas,	ſingulari) *quæ* habent,	
Quam,	Quiſquam,	non *quæ*: ut, Quænam	
Que,	Quiſque,	doctrina? Negotia quæ-	

piam, Optima quæque.

quis Quis etiam cum ſeipſo componitur, ut Quiſquis, quod & in hunc modum variatur;

Nominativo Quiſquis, quicquid, Accuſativo Quicquid, Ablativo Quoquo, quaqua, quoquo.

qui. Qui in compoſitione præponitur his particulis.

Dam,	Quidam,	Et hæc ubique (præ-	
Vis,	Quivis,	terquam in ablativo	
Libet, ut	Quilibet,	ſingulari) *quæ* reti-	
Cunq;	Quicunq;	nent, non *quæ*: ut	

Quædam puella, Quæcunque ſacinora.

¶ DE VERBO.

VErbum eſt pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, eſſe aliquid, agereve, aut pati ſignificat: ut, Sum, exiſto: moveo, moveor: tango, -tangor.

Verbum

Verbum dividitur imprimis in perſonale, ut Doceo, & impersonale, ut Oportet.

Perſonale eſt, quod certis perſonis diſtinguitur: ut Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt. Verbum Perſonale.

Contrà, Impersonale dicitur, quod diverſarum perſonarum vocibus non diſtinguitur nec variatur: ut Pœnitet, tædet, miſeret, oportet. Verbum Imperſonale.

DE ACCIDENTIBUS VERBO.

Verbo quidem accidunt iſta; Genus, modus, tempus, figura, ſpecies, perſona, numerus, conjugatio.

DE GENERE.

Quinque ſunt verborum genera, { Activum, Passivum, Neutrum, } { Deponens, Commune.

ACTIVUM.

Activum eſt, quod agere ſignificat, & in *o* finitum, paſſivum in *or* formare poteſt: ut Doceo, doceor, Lego, legor. Activum

PASSIVUM.

Paſſivum eſt, quod pati ſignificat, & in *or* finitum, activi formam, *r* dempto, reſumere poteſt: ut, Amor amo; Afficior, afficio. Paſſivum

NEUTRUM.

Neutrum eſt, quod in *o* vel in *m* finitum, nec activam, nec paſſivam formam integrè induere poteſt: ut Curro, Ambulo, Jaceo, Sum. Neutrum

Neutrorum tria ſunt genera.

Nam aliud Subſtantivum dicitur; ut, Sum, es, eſt, ſumus, &c. Aliud Abſolutum; ſic dictum quod ipſum per ſe ſenſum abſolvat. Neutrum ſubſtantivum. Neutrum abſolutum.

Atque hoc rurſum duplex eſt: Nam alterum actionem completam in ipſo verbo ſignificat, nec in aliud tranſeuntem; ut Ambio, dormio, pluit, ningit; alterum verò paſſionem in ipſo completam indicat; ut palleo, rubeo, albeſco, nigreſco.

Tertium genus Neutr. Eſt præterea & aliud, cujus actio in rem cognatæ ſignificationis tranſit, ac tertiam perſonam paſſivæ vocis uſurpat: ut,

Bibo vinum, Curro ſtadium, Vivo vitam, } Vinum bibitur Stadium curritur. Vita vivitur.

Sunt deniq; , quæ ſimplicia quidem neutra ſunt, compoſita verò agendi vim concipiunt: ut, Eo, adeo, mingo commingo.

DEPONENS.

Depon. Deponens, quod in *or* finitum, vel activi ſignificationem habet: ut Loquor verbum: vel neutrius, ut Philoſophor.

COMMUNE.

Commu. Commune, quod in *or* finitum, tam activam quàm paſſivam ſignificationem obtinet: ut Veneror, criminor, conſolor, ſtipulor, ſpeculor, oſculor, adulor, fruſtror, dignor, teſtor, interpretor, amplector, meditor, experior, mentior, multáque id genus alia, quæ paſſim apud veteres reperias.

DE MODO.

Modi verborum ſex enumerantur.

Indicativus. Indicativus, qui ſimpliciter aliquid fieri, aut non fieri definit. ut *Probitas laudatur & alget.* Hic modus aliquando per interrogationem uſurpatur: ut, *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem: ut, *An in æſtu venit aliud ex alio malum?*

Imperativus. Imperativus, quo inter imperandum utimur. Hic modus futurum non habet, ſed præſens duplex: ut apud Propertium; *Aut ſi es dura, nega; ſines non dura, veniri.* Virg. *Tityre dum redeo (brevis eſt via) paſce capellas;*
Et potum paſtas age Tityre, & inter agendum
Occurſare capro (cornu ferit ille) caveto.

Præteritum autem à Subjunctivo mutuatur.
Cic. *Sed amabò te, nihil incommodo valetudinis tuæ feceris.*
Martial. *Dic quotus es, quanti cupias cœnare? nec ullum*
Addideris verbum, cœna parata tibi eſt. Quin

Quin & illa paſſiva, Præceptum ſit, dictum ſit, determinatum ſit, præteriti Imperativi eſſe fatetur Priſcianus.

Hic modus etiam permiſſivus dicitur, quòd interdum per hunc permiſſio ſignificetur: ut,

Si ſine pace tua, atque invito Numine Troes
Italiam petiêre, luat peccata, nec illos Juveris auxilio.

Denique aliquando etiam ſuppoſitivus, aut hortativus appellatur: ut Virgilius;

——*eamus, & in media arma ruamus.*

Optativus, quo optamus fieri rem aliquam; nec refert factáne ſit, an fiat, an ſit facienda: ut, *Utinam bonis literis ſuus detur honos.* Optativus.

Modus Optativus, Potentialis, & Subjunctivus, quinque ſeparata eiſdem vocibus tempora habere videntur; ut eſt author Linacrus. Præterea notandum eſt, præſens hujus modi aſſumere quandoq; ſignificationem futuri: ut, *Utinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis, quo poſſe, velle, aut debere fieri aliquid ſignificamus: ut, *Expectes eadem à ſummo, minimoq; poeta*; pro *potes expectare. Non expectes, ut ſtatim gratias agat, qui ſanatur invitus*; pro *non debes expectare. Quis enim rem tam veterem pro certo affirmet?* pro *vult affirmare.* Potentialis.

Græci hunc modum nunc per Indicativum, nunc per Optativum & particulam ἄν exprimunt. Græcorum optandi modus.

Subjunctivus, qui niſi alteri ſubjiciatur orationi, vel alteram ſibi ſubjectam orationem habeat, per ſe ſententiam non abſolvit: ut, Subjunctivus.

Si fueris fœlix, multos numerabis amicos:
Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris

Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (ſicut dictum eſt) conveniunt: diſcernuntur verò ſignificatu, & ſignis. Optativus enim ſemper adhæret adverbio cuipiam optandi: ut, *Utinam veniat aliquando tempus.* Potentialis verò neq; ullum adverbium adjunctum habet, nec conjunctionem. Subjunctivus autem Nota.

sem semper aliquam conjunctionem annexam habet ut, *Si venero, ut taceas; Cùm cœnavero.*

Infinitivus. Infinitivus, qui agere quidem aut pati significat, at citra certam numeri & personæ differentiam: ut, *Malim probus esse, quàm haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora sunt quinque.

Præsens. Præsens, quo actio nunc geri significatur; ut, *Scribo.*

Imperfectum. Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuisse significatur, non tamen absolutam tunc temporis fuisse actionem: ut,

Virgil. *Hic templum Junoni ingens Sidonia Dido*
Condebat: Erat enim adhuc in opere.

Perfect. Perfectum, quo præterita absolutáque significatur actio. Hoc in passivis, deponentibus, & communibus duplex est, & ob id duplici circuitione explicatum: Alterum, quo proximè præteritum exprimitur: ut, *Pransus sum*: Alterum, quo alterius præteritum indicatur, ut, *Pransus fui.* Non enim, si modò *pransus sis, pransus fui* commodè aptéve dixeris.

Plusquamperfect. Plusquamperfectum, quo actio jamdiu præterita significatur.

Futurum. Futurum, quo res in futuro gerenda significatur.

Hic promissivus modus à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid promittere, aut velle facere: ut,

Ovid. *Ibimus ô Nymphæ, monstrataque saxa petemus.*

Hujus aliud genus est, quod Exactum vocant, ut, *Videro, abiero.*

Ter. *Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.*

Quod quidem exactum futurum etiam in subjunctivo modo reperitur: ut

Plin. *Ero securior dum legam, statimq; timebo cùm legero.*

DE FIGURA.

Figura est duplex: Simplex, ut Facio; Composita, ut Calefacio.

Verbs

Verba compoſita quorum ſimplicia exoleverunt, ſunt, Defendo, offendo, aſpicio, conſpicio, adipiſcor, experior, comperior, expedio, impedio, delco, imbuo, compello, appello, incendo, accendo, ingruo, congruo, infligo, inſtigo, impleo, compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur à Græcis nata: ut, Impleo, à πλέω, ῶ. Percello à κέλλω.

DE SPECIE.

Species eſt duplex.

Primitiva, quæ eſt prima verbi poſitio: ut Ferveo Primit.

Derivativa, quæ à Primitiva deducitur, ut ferveſco. Derivati.

Derivativorum genera ſunt quinque.

Inchoativa, à Grammaticis appellata (quæ *Valla* meditativa potiùs, & augmentativa appellat,) in *ſco* definunt: ut, Labaſco, caleſco, ingemeſco, edormiſco. Inchoati.

Hæc autem inchoationem ſignificant, ut Luceſcit. ideſt, *Incipit lucere, aut certè gliſcere & intendi*: ut apud Virgil. *Expleri mentem nequit, ardeſcitque tuendo*: hoc eſt, *magis magiſque ardet*. Ex his pleraque pro thematibus primariis uſurpantur: ut, *Timeſco, hiſco, conticeſco*, id eſt, *Timeo, hio, taceo*.

Frequentativa definunt in *to*, *ſo*, *xo*, aut *tor*: ut viſito, affecto, ſcriptito, pulſo, viſo, quaſſo, nexo, texo vexo, fector, ſcitor, ſciſcitor. Significant autem vel aſſiduitatem quandam; vel conatum: ut, Dictito, id' eſt, *frequenter dico*; viſo, id eſt, *eo ad videndum*. Frequentativa.

Huc pertinent & illa, vellico, fodico, albico, & ſimilia id genus, quæ à Grammaticis etiam Apparativa appellari ſolent. Apparativa.

Deſiderativa finiunt in *urio*: ut Lecturio, parturio, eſurio, cœnaturio. Hæc ad ſignificationem ſuorum Primitivorum ſtudium, atque appetentiam quandam adjiciunt: ut Lecturio, id eſt, *Legere cupio*; Cœnaturio, id eſt, *Cupio cœnare*. Deſiderativa.

Diminutiva, in *lo*, vel *sso*, exeunt: ut Sorbillo, cantillo, pitisso, id est, *parùm ac medicè sorbeo, canto, bibo.*

Imitativa sunt, quæ imitationem significant: ut Patrisso, Atticisso, Platonisso. At Latini hâc formâ non adeo delectati sunt: unde pro Græcisso, Græcor usi sunt: ut Cornicor, à cornice; Vulpinor, à vulpe; Bacchor, à Baccho.

DE PERSONA.

Tres sant verbi personæ: Prima, ut Lego; Secunda, ut Legis; Tertia, ut Legit.

DE NUMERO.

Numeri sunt duo; Singularis, ut Lego; pluralis, ut Legimus.

DE CONJUGATIONE.

Quandoquidem de conjugandorum verborum ratione in rudimentis Anglicis traditum est, quæ pueri tanquam ungues suos exactissimè callere debent: proximum fuerit, ut hæ Gulielmi Lilii de præteritis & supinis regulæ (lucidissimæ quidem illæ, compendiosissimæque, nec sanè minùs utiles) pari aviditate imbibantur.

G. LIL. De SIMPLICIUM Verborum primæ Conjugationis communi Præterito.

As avi. Hi permeter versus una syllaba constat, sed collidenda cum prima voce sequentis versus id quod parum commune est.

AS in præsenti perfectum format in avi;
Ut, no nas navi, vocito vocitas vocitavi.
Deme lavo lavi, juvo juvi, nexóque nexui;
Et seco quod secui, neco quod necui, mico verbum
Quod micui, plico quod plicui, frico quod fricui
Sic domo quod domui, tono quod tonui, sono verbum (dat
Quod sonui, crepo quod crepui, veto quod vetui dat.
Atque cubo cubui: tarè hæc formantur in avi,
Do das ritè dedi, sto stas formare steti vult.

Secun-

Secundæ Conjugationis commune Præteritum.

ES in præsenti perfectum format ui dans
Vt nigreo, nigres, nigrui : jubeo excipe jussi, Es ui
Sorbeo, sorbui habet, sorpsi quoque, mulceo mulsi;
Luceo, vult luxi, sedeo sedi, videoque
Vult vidi; sed prandeo prandi, strideo stridi,
Suadeo suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.
Quatuor his infrà geminatur syllaba prima :
Pendeo namque pependi, mordeo vultque momordi,
Spondeo habere spopondi, tondeo vultque totondi.
L vel R ante geo si stet, geo vertitur in fi; Geo.
Vrgeo ut ursi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi:
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.
Dat fleo fles flevi, leo les levi, indéque natum
Deleo delevi, pleo ples plevi, neo nevi :
Maneo mansi formatur : torqueo torsi,
Hæreo vult hæsi. Veo fit vi; ut ferveo fervi, Veo
Niveo, & indè satum poscit conniveo nivi
Et nixi : cieo civi, vieo, vievi.

Tertia Conjugatio.

TErtia præteritum formabit ut hìc manifestum.
Bo fit bi, ut lambo lambi : scribo excipe scripsi, Bo.
Et nubo nupsi; antiquum cumbo cubui dat.
Co fit ci, ut vinco vici : vult parco peperci Co.
Et pavi, dico dixi, duco quoque duxi.
Do fit di, ut mando mandi : sed scindo scidi dat, Do.
Findo fidi, fundo fudi, tundo tutudique;
Pendo pependi, tendo tetendi, pedo pepedi :
Iunge cado cecidi, pro verbero cæde cecîdi.
Cedo pro discedere, sive locum dare, cessi: Cedo
Vado, rado, lædo, ludo, divido, trudo,
Claudo, plaudo, rodo, ex do semper faciunt si

Go;

Go. Go ſit xi, ut jungo junxi: ſed r ante go vult ſi;
Vt ſpargo ſparſi: lego legi, & ago facit egi;
Dat tango tetigi, pungo punxi pupugique:
Dat frango fregi, : cum ſignat pango paciſci,
Vult pepigi; pro jungo, pegi, pro cano, panxi.

Ho, Ho ſit xi; trabo ceu traxi docet, & veho vexi.

Lo. Lo ſit ui, colo ceu colui: pſallo excipe cum p,
Et ſallo ſine p; nam ſalli format utrumque:
Dat vello velli, vulſi quoque, fallo fefelli,
Cello pro frango, ceculi, pello pepulique.

Mo. Mo ſit ui, vomo ſeu vomui: ſed emo facit emi,
Como petit compſi, promo prompſi: adjice demo
Quod format dempſi, ſumo ſumpſi, premo preſſi.

No. No ſit vi, ſino ceu ſivi: temno excipe tempſi;
Dat ſterno ſtravi, ſperno ſprevi: lino levi,
Interdum lini & livi; cerno quoque crevi:
Gigno, pono, cano, genui, poſui, cecini dant.

Po. Po ſit pſi, ut ſcalpo ſcalpſi; rumpo excipe rupi;
Et ſtrepo quod format ſtrepui, crepo quod crepui dat.

quo. Quo ſit qui, ut linquo liqui: coquo demito coxi.

Ro. Ro ſit vi, ſero ceu pro planto & ſemino, ſevi,
Quod ſervi melius dat mutans ſignificatum:
Vult verto verri & verſi, uro uſſi, gero geſſi,
Quæro quæſivi, tero trivi, curro cucurri.

So. So, velut arceſſo, acceſſo, inceſſo, atque laceſſo,
Formabit ſivi: Sed tolle capeſſo capeſſi,
Quodque capeſſivi facit, atque faceſſo faceſſi,
Sic viſo viſi: ſed pinſo pinſui habebit.

Sco. Sco ſit vi, ut paſco pavi: vul poſco popoſci,
Vult didici diſco, quexi formare quiniſco.

To. To ſit ti, ut verto verti: ſed ſiſto notetur
Pro facio ſtare activum, nam jure ſtiti dat
Dat mitto miſi, petii peto ſive petivi.
Sterto ſtertui habet, meto meſſui: ab ecto ſit exi,
Vt flecto flexi: pecto dat pexui, habetque
Fexi; etiam necto dat nexui, habet quoque nexi.

Vo

Vo fit vi, ut volvo volvi : vivo excipi vixi. Vo.
Nexo ut nexui habet, sic texo texui habebit. Xo
Fit cio ci : ut facio feci, jacio quoque jeci; Cio.
Antiquum lacio lexi, specio quoque spexi.
Fit dio di, ut fodio fodi. Gio, seu fugio gi. Dio. Gio.
Fit pio pi, ut capio cepi : cupio excipe pivi, Pio.
Et rapio rapui, sapio sapui atque sapivi.
Fit rio ri, ut pario peperi. Tio sti geminans. Rio.
Ut quatio quassi, quod vix reperitur in usu. Tio.
Denique uo fit ui, ut statuo statui : pluo pluvi Uo.
Format, sive plui; struo sed struxi, fluo fluxi.

Quarta Conjugatio.

QVarta dat is ivi, ut monstrat scio scis tibi scivi: Is, ivi.
Excipias venio dans veni, cambio campsi, excipe venio, & cambio.
Raucio rausi, fartio farsi, sartio sarsi,
Sepio sepsi, sentio senci, fulcio fulsi,
Haurio item hausi, sancio sanxi, vincio vinxi, * Pes proceleumaticus.
Pro salto salio salui, & amicio * amicui dat;
Parcius utemur cambivi, haurivi, amicivi,
Sepivi, sanxivi, sarcivi, atque salivi.

De Compositorum Verborum Præteritis.

PRæteritum dat idem simplex & compositivum,
Vt docui edocui monstrat. Sed syllaba semper,
Quam simplex geminat, compósito non geminatur :
Præterquam tribus his, præcurro, excurro, repungo;
Atque à do, disco, sto, posco, rite creatis.
A plico compositum cum sub, vel nomine, ut ista. Plico.
Supplico, multiplico, gaudent formare plicavi :
Applico, complico, replico, & explico, ui vel in avi.
Quamvis vult oleo simplex olui, tamen inde
Quodvis compositum melius formabit olevi: Oleo.
Simplicis at formam redolet sequitur, suboleique. Pungo.
Composita á pungo formabunt omnia punxi.

Vult

Vult unum pupugi, interdùmque repungo repunxi.

Do. *Natum à do, quando eſt inflexio tertia, ut addo,*
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo, vel obdo,
Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi: at unum
Sto. *Abſcondo abſcondi. Natum à ſto ſtas* ſtiti *habebit.*

Mutantia primam vocalem in *E*.

VErba hæc ſimplicia præſentis, præteritique,
Si componantur, vocalem primam in e *mutant:*
Damno, lacto, ſacro, fallo, arceo, tracto, fatiſcor,
Pario. *Partio, carpo, patro, ſcando, ſpargo: parióque,*
Cujus nata peri *duo comperit & reperit dant:*
Cætera ſed perui; *velut hæc, aperire, operire.*
Paſco. *A paſco pavi: tantùm compoſita notentur*
Hæc duo, compeſco, diſpeſco, peſcui *habere:*
Cætera, ut epaſco, ſervabunt ſimplicis uſum.

Mutantia primam vocalem in *I*.

* Poſtha. beo ſimplicis formam ſervat. HÆc, * *habeo, lateo, ſalio, ſtatuo, cado, lædo,*
Pango dans pegi, cano, quæro, cædo cecîdi.
Tango, egeo, teneo, taceo, ſapio, rapióque,
Si componantur, vocalem primam in i *mutant:*
Cano. *Ut rapio rapui, eripio eripui: à cano natum,*
Præteritum per ui, *ceu concino concinui dat.*
A placeo ſic diſpliceo; ſed ſimplicis uſum
Placeo. *Hæc duo, complaceo cum perplaceo, bene ſervant.*
Compoſita à pango retinent a quatuor iſta,
Pango. *Depango, oppango, circumpango atque repango.*
A maneo manſi, minui *dant quatuor iſta,*
Maneo. *Præmineo, emineo, cum promineo, immineoque:*
Simplicis at verbi ſervabunt cætera formam.
Compoſita à ſcalpo, calco, ſalto, a per u *mutant:*
Scalpo. calco, ſalto. *Id tibi demonſtant exculpo, inculco, reſulto.*
Compoſita à claudo, quatio, lavo, rejiciunt a:
Claudo. quatio, *Id docet à claudo, occludo, excludo: à quatióque,*
Percutio, excutio: à lavo, proluo, diluo, nata.

Mutantia

Mutantia primam vocalem in I, præterquam in præterito.

HÆc ſi componas, Ago, emo, ſedeo, rego, frango, Et capio, jacio, lacio, ſpecio, premo, ſemper Coemo,
Vocalem primam præſentis in i *ſibi mutant,*
Præteriti nunquam, ceu, frango refringo refregi :
A capio incipio incepi. Sed pauca notentur :
Namque ſuum ſimplex perago ſequitur, ſatagóque.
Atque ab ago dego dat degi, cogo coegi : Ago.
A rego ſic pergo perrexi, vult quoque ſurgo Rego.
Surrexi, mediâ præſentis Syllabâ ademptâ.
Nil variat facio, niſi præpoſito præeunte : Facio,
Id docet olfacio, cum calfacio, inficióque.
*A lego nata, re, * ſe, per, præ, ſub, trans præeunte,* Lego
Præſentis ſervant vocalem, in i *cætera mutant :*
De quibus hæc, intelligo, diligo, negligo, tantùm
Præteritum lexi *faciunt ; reliqua omnia* legi.

De ſimplicium verborum ſupinis.

NUnc ex præterito diſcas formare Supinum.
Bi *ſibi* tum *format, ſic namque bibi bibitum fit.* Bi. Ci.
Ci *fit* ctum ; *ut vici victum, teſtatur & ici*
Dans ictum ; feci factum, jeci quoque jactum.
Di *fit* ſum, *ut vidi viſum : quædam geminant* ſ ; Di.
Ut pandi paſſum, ſedi ſeſſum : adde ſcidi quod
Dat ſciſſum, atque fidi fiſſum, fodi quoque foſſum.
Hìc etiam advertas, quòd ſyllaba prima ſupinis
Quam vult præteritum geminari, non geminatur :
Idque totondi dans tonſum docet, atque cecîdi
Quod cæſum, & cecidi quod dat caſum, atque tetendi
Quod tenſum & tentum, tutudi tunſum, atque pepèdi
Quod format peditum ; adde dedi quod jure datum vult.
Gi *fit* ctum, *ut legi lectum : pegi pepigique* Gi.
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum, pupugi punctum, fugi fugitum dat.

Ll. Li fit ſum; vt ſalli, ſi ens præſale condio ſalſum:
Dat populi pulſum, oculi eulſum, atque fefelli
Falſum; dat velli vulſum, tuli habet quoque latum.

Mi, ni, pi, qui. Mi, ni, pi, qui, tum, fiunt; velut hîc manifeſtum.
Emi emptum, veni ventum, cecini à cano cantum,
A capio cepi dans captum, à cæpio cæptum,
A rumpo rupi ruptum, liqui quoque lictum.

Rl. Ri fit ſum, vt verri verſum: peperi excipe partum.

Si. Si fit ſum, vt viſi viſum: tamen ſ geminato
Miſi formabit miſſum: fulſi excipe fultum,
Hauſi hauſtum, ſarſi ſartum, farſi quoque fartum,
Vſſi uſtum, geſſi geſtum, torſi duo, tortum
Et torſum, indulſi indultum indulſumq́ requirit.

Pſi. Pſi fit ptum, vt ſcripſi ſcriptum: campſi excipe campſum.

Ti. Ti fit tum; à ſto namq́ ſteti, à ſiſtòque ſtiti fit

Yi. Præterito commune ſtatum, verti excipe verſum.
Vi fit tum, vt flavi flatum: pavi excipe paſtum;
Dat lavi lotum, interdum lautum atque lavatum;
Potavi potum, interdum facit & potatum:
Sed favi fautum, cavi cautum; à ſero ſevi
Formes rite ſatum; livi linique litum dat;
Solvi à ſolvo ſolutum, volvi à volvo volutum,
Vult ſingultivi ſingultum, veneo venis
Venivi venum, ſepelivi ritè ſepultum.

ui. Quod dat ui dat itum, vt domui domitum: excipe quodvis
Verbum in uo, quia ſemper ui formabit in utum;
Exui vt exutum: ruo deme rui, ruitum dans.
Vult ſecui ſectum, necui nectum, fricuique
Frictum, miſcui item miſtum, * ac amicui dat amictum:
Torrui habet toſtum, docui doctum, tenuique
Tentum, conſuli conſultum, alui altum alitumque;
Sic ſalui ſaltum, colui occului quoque cultum:
Pinſui habet piſtum rapui raptum; ſervique
A ſero vult ſertum, ſic texui habet quoque textum:
Hæc ſed ui mutant in ſum: nam cenſeo cenſum,
Cellui habet celſum: meto meſſui habet quoque meſſum

* Pes proceleusmaticus.

Quædam mutant ui in ſum

Nexui

Nexui item nexum, ſic pexui habet quoque pexum :
Dat patui paſſum, caruit caſſum carituraque.
Xi ſit tum, *ut vinxi vinctum, quinque abjiciunt n :* Xi.
Nam finxi fictum, minxi mictum, inque ſupino
Dat pinxi pictum, ſtrinxi, rinxi quoque rictum.
Xum, *flexi, plexi, ſixi dant ; & fluo fluxum.*

De Compoſitorum Verborum Supinis.

COmpoſitum ut ſimplex formatur quodque ſupinum, Tundo.
Quamvis non eadem ſtet ſemper ſyllaba utrique.
Compoſita à tunſum, demptâ n tuſum ; à ruitum ſit, Ruo.
I mediâ demptâ, rutum ; & à ſaltum quoque ſultum. Salio.
A ſero, quando ſatum format, compoſta ſitum dant. Sero.
Hæc, captum, factum, jactum, raptum, a per e mutant ;
Et cantum, partum, ſparſum, carptum, quoque fartum.
Verbum edo compoſitum, non eſum, ſed facit eſum : Edo.
Vnum duntaxat comedo formabit utrumque.
A noſco tantum duo cognitum & agnitum habentur ;
Cætera dant notum : nullo eſt jam noſcitum in uſu.

De Præteritis Verborum in *Or.*

VErba in or *admittunt ex poſteriore ſupino*
Præteritum, verſo u *per* us, *&* ſum *conſociato*
Vel ſui *: ut à lectu, lectus ſum vel fui. At horum*
Nunc eſt deponens, nunc eſt commune notandum :
Nam labor lapſus, patior dat paſſus, & ejus : Patior.
Nata ; ut compatior compaſſus, perpetiorque
Formans perpeſſus, fateor quod faſſus, & indè Fateor.
Nata ; ut, confiteor confeſſus, diffiteorque
Formans diffeſſus : gradior dat greſſus, & indè Gradior.
Nata ; ut digredior digreſſus. Jungo fatiſcor
Feſſus ſum, menſus ſum metior, utor & uſus :
Pro texo orditus, pro incepto dat ordior orſus,
Nitor niſus vel nixus ſum, ulciſcor & ultus :
Iraſcor ſimul iratus, reor atque ratus ſum,
Obliviſcor vult oblitus ſum : fruor optat

fructus

Fructus vel fruitus, misereri junge misertus.
Tuor & Tueor. *Vult tuor & tueor non tutus sed tuitus sum,*
Quamvis & tutum & tuitum sit utrique supinum:
A loquor adde locutus, & à sequor adde secutus;
Experior facit expertus: formare paciscor
piscor. *Gaudet pactus sum, nanciscor nactus: apiscor,*
Quod vetus est verbum, eptus sum: unde adipiscor adeptus.
Junge queror questus, proficiscor junge profectus;
Expergiscor sum experrectus: & hæc quoque, commini-
niscor commentus, nascor natus, moriorque
Mortuus, atque orior quod præteritum facit ortus.

De verbis geminum præteritum habentibus, *viz.* Activæ & Passivæ vocis.

PRæteritum activæ & passivæ vocis habent hæc;
Cœno cœnavi & cœnatus sum tibi format,
Juro juravi & juratus, potoque potavi *
* Versus hypermeter. *Et potus, titubo titubavi vel titubatus:*
Sic careo carui & cassus sum, prandeo prandi
Et pransus, pateo patui & passus, placeoque
Dat placui & placitus, suesco sueui atque suetus;
Veneo pro vendor, venivi venditus & sum,
Nubo nupsi nuptáque sum, mereor meritus sum
Vel merui: adde libet libuit libitum; & licet addit
Quod licuit licitum, tædet quod tæduit & dat
Pertæsum: adde pudet faciens puduit puditumque;
Atque piget, tibi quod format piguit pigitumque.

De Neutro-passivorum præteritis.

NEutro passivum sic præteritum tibi format,
Gaudeo gavisus sum, fido fisus, & audeo *
* Versus hypermeter. *Ausus sum, fio factus, soleo solitus sum,*
Mæreo sum mæstus: sed Phœcæ nomen habetur.

De verbis præteritum mutuantibus.

Flavesco Rubesco Lucesco. *QUædam præteritum verba accipiunt aliunde:*
Inceptivum in sco, stans pro primario, adoptat

Præter

Præteritum ejusdem verbi: vult ergò tepesco
A tepeo tepui, fervesco à ferveo fervi;
A video cerno vult vidi; à concutio vult
Præteritum quatio concussi; à percutióque
Percussi ferio; à mingo vult meio minxi;
A sedeo sido vult sedi, à suffero tollo
Sustuli; & à fuo sum fui, & à tulo ritè fero tuli; Verbis hyperusitatis.
A sto sisto steti, tantùm pro stare, furóque
Insanivi, à verbo ejusdem significati:
Sic poscunt, vescor, medeor, liquor, reminiscor,
Præteritum à pascor, medicor, liqueso, recordor.

De Verbis Præterito carentibus:

PRæteritum fugiunt, vergo, ambigo, gliscо, fatiscо, Silvesco. Frutisco. Sterlitesco Discо. Desiderativa ut Micturio scripturio Esurio Cachinnio
Polleo, nideo: Ad hæc, inceptiva, ut pueraſco:
Et passiva, quibus caruerè activa supinis;
Vt metuor, timeor: Meditativa omnia, præter
Parturio, esurio, quæ præteritum duo servant.

Verba Supinum rarò admittentia.

HÆc rarò aut nunquam retinebunt verba supinum,
Lambo, mico micui, rudo, scabo, parco peperci,
Dispesco, posco, disco, compesco, quinisco,
Dego, ango, fugo, lingo, ningo, satagóque,
Psallo, volo, nolo, malo, tremo, stridеo, strido,
Flæveo, liveo, avet, paveo, conniveo, fervet:
A nuo compositum, ut renuo, à cado, ut incido; præt
Occido, quod facit occasum, recidóque recasum:
Respuo, linquo, luo, metuo, cluo, frigeo, calvo,
Et sterto, timeo. Sic luceo, & arceo, cujus
Composita ercitum *habent: Sic à gruo, ut ingruo, naturus*
Et quæcunque in ui formantur neutra secundâ:
Exceptis oleo, doleo, placeo, taceóque,
Pareo, item & careo, noceo, patuo, lateóque,
Et valeo, caleo: gaudent hæc namque supino.

De Verbis Defectivis.

Sed nunc, ut totum percurras ordine verbum,
Istis pauca dabis mutilata & anomala verba:
Quæ quia clauda quidem remanent, nec versibus apta,
Qui rectis pedibus plenisque incedere gaudent,
Hisce sequens dabitur, quem cernis, sermo solutus.

Aio. Præsens Indicativi, Aio, ais, ait, *Plural.* aiunt.
Præteritum imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. *Plu.* Aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperativus, Ai.
Præsens Optativi, Potentialis, & Subjunctivi, Aiat. *Plural.* Aiamus, aiant. Præsens particip. Aiens.

Ausim. Præsens Optativi, & Subjunctivi, Ausim, Ausis, ausit. *Plural.* Ausint.

Salve. Indicat. Salvebis. Imper. Salve, salveto. *Plural.* Salvete, salvetote. Infinit. Salvere.

Ave. Imperat. Ave, aveto. *Plu.* Avete, avetote. Infin. Avere.

Cedo. Imperat. Cedo; *Plural.* Cedite: id est, *Dic*, vel *porrige*; *Dicite*, vel *porrigite*.

Faxo. Futurum, Faxo vel faxim, faxis, faxit, pro *faciam* vel *fecero*. *Plural.* Faxint.

Forem. Imperfectum Optat. Potent. & Subjunct. Forem, fores, foret; pro *essem*, *esses*, *esset*. *Plur.* Forent.
Infinitivus, Fore, id est, *Futurum esse*.

Quæso. Præsens Indicat. Quæso. *Plural.* Quæsumus.

Inquam. Inquit, sola vox est, *dicit*, seu *dixit* significans. *Plural.* Inquiunt, id est, *Dicunt*.
Præsens Indicativi, Inquio vel inquam, inquis inquit. *Plural.* Inquimus, inquiunt.
Præterperfectum, Inquisti, inquit.
Futurum, Inquies, inquiet.
Imperat. Inque apud *Terent.* Inquito apud *Plautum*.
Præsens Optativi, Potentialis, & Subjunctivi, Inquiat. Particip. Inquiens.

Valete. Indicat. Valebis. Imper. Vale, valeto. *Plural.* valete, valetote. Infinit. Valere.

Hæc

Hæc quatuor sequentia, Odi, cœpi, memini, novi, omnes voces præteriti perfecti & plusquam perfecti omnium modorum integras habent; ut & futuri quoque, quoties à præterito indicativi formatur: in reliquis magna ex parte deficiunt, nisi quòd Memini in Imperativo *Sin.* Memento. *Plur.* Mementote habet. Odi, novi & cœpi carent Imperativo. Odi, cœpi, memini, novi

Notabunt præterea pueri, Dor, furo, for, der, fer à fer, simplicia non reperiri:

Præterea, { Dic, Duc, Fer, Fac, } pro { Dice, Duce, Fere, Face, } Voces esse per Apocopen ejectas & decurtatas.

Denique notabunt, Eo & queo, habere Imperfectum Iham, quiham: in futuro, Ibo, quibo.

¶ De verbis Impersonalibus.

ET de Personalibus quidem hactenus dictum esto; deinceps verò de Impersonalibus dicendum, quæ nominativum certæ personæ non recipiunt, sed mutatur nominativus personæ in obliquos: ut quod Anglicè personaliter dicimus, *I must read Virgil*, Latine impersonaliter effertur, *Oportet me legere Virgilium.*

Impersonalia igitur appellantur, non quòd persona careant, (habent enim, ut videmus, vocem tertiæ personæ tam activam quàm passivam, quamplurima) sed quia nullius personæ aut numeri certam significationem, nisi ex adjuncto nominis vel pronominis casu obliquo, sortiantur: Nam *Oportet me*, primæ personæ esse videtur, numerique singularis: *Oportet nos*, primæ personæ pluralis: *Oportet te*, secundæ personæ singularis: *Oportet vos*, secundæ pluralis; atque itidem de reliquis. Impersonalia nullius certæ significationis.

Sunt igitur Impersonalia duplicia: Activæ vocis & passivæ vocis.

Impersonalia activæ vocis sunt hæc & his similia

Impersonalia vocis activæ.

Est,	Accidit,		
Interest,	Contingit,	Vacat,	Juvat,
Refert,	Evenit,	Præstat,	Cōstat,
Placet,	Expedit,	Restat,	Cōducit
Libet,	Liquet,	Decet,	Miseret
Pœnitet,	Licet,	Oportet,	Piget,
Tædet,	Solet,	Potest,	Pudet.

Denique nullum ferè verbum est tam personale, ut non idem impersonalis formam possit induere; nec è diverso. Horum tamen quædam personaliter usurpantur, ut, *Virtus placet probis. Pecunia omnia potest: Ars juvat egentes.*

Quædam verò semper manent impersonalia: ut, Pudet, pœnitet, oportet. Tametsi legere est apud Terentium; *Quæ adsolent, quæq;, oportent signa ad salutem esse, huic omnia adesse video.*

Conjungantur autem in tertia persona singulari per omnes modos. A *Liquet*, non extat præteritum.

Conjungantur in tertia persona.

Tædet, pertæsum est format.
Miseret & miserescit, misertum est.

Inveniuntur etiam in usu,	Placitum est,	Præterit. à	Placet.
	Libitum est,		Libet.
	Puditum est,		Pudet.
	Licitum est,		Licet.
	Pigitum est,		Piget.

Impersonalia passivæ vocis fiunt ab omnibus verbis activis & neutris: ut, Curritur, turbatur.
Impersonalia Supinis, & vocibus Gerundij carent.

DE GERUNDIIS.

GErundia porrò voces participiales vocari possunt, quòd similia participijs sunt: sicut proverbialia dicimus, quæ sunt similia proverbijs.

Proinde quia parum videbamus convenire inter Grammaticos, utrùm ad verba, an ad participia propriùs

prius pertineant, hîc in confinio utriusque partis relinquimus, ut utri velint, sese regno addicant.

Porrò à nomine casum, à verbo agendi vel patiendi vel neutrius significationem accipiunt.

Et quia temporum nec discrimen discretis vocibus recipiunt, neque numeros aut personas admittunt, ideo nec justa verba esse possunt, nec participia.

Gerundij terminationes sunt tres. { *Di*, Genitivi casus / *Do*, Dativi & Ablativi. / *Dum*, Nominativi & Accusat. } Terminationes Gerundii.

Gerundia autem activè majore ex parte significare, nulli dubium est, licèt interdum etiam passivè significent. Cujus rei exempla erunt ista: *Athenas quoque missus erudiendi causâ*: id est, *ut erudiretur*. *Vitque videndo Fœmina*: id est, *dum videtur*. *Satis ad cognoscendum illustria*: id est, *ut cognoscantur*. *Ars ad discendum facilis*: id est, *ut discatur*.

DE SVPINIS.

SUpina quoq; meritò participialia verba dicuntur, omniáque cum gerundij vocibus cõmunia habent, Exeunt autem, prius in *um*, posterius in *u*: ut, *Visum*, *visu*. Significãt autem, prius quidem ferè activè (sicut in rudimentis dictum est) posterius verò passivè. Supina.

¶ DE PARTICIPIO.

PArticipium est pars orationis inflexa casu; quæ à Nomine, genera, casus & declinationem, à Verbo, tempora & significationes; ab utroq; numerum & figuram accipit. Participium.

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidunt Participio septem, { Casus, Genus, Declinatio, Tempus, } { Significatio, Numerus, Figura. } Accidentia participii.

De genere autem, & casu, & declinatione, idem hîc statuendum, quod suprà in nomine est traditum.

TEMPUS.

Tempora participiorum sunt quatuor.

Præsens in *ans* vel *ens*, ut, Amans, legens.

Tempora partic. præsens.

Cæterùm iens, participium ab Eo, simplex rarius legitur in nominativo; sed euntis, eunti, euntem, eunte, in obliquis: composita verò nominativum quidem in *iens* finitum habent, genitivum autem in *euntis*, ut, Abiens, abeuntis; Rediens, redeuntis: præter unum, Ambiens, ambientis.

Hanc formam sequuntur & horum gerundia; ut Abeundi, abeundo, abeundum: præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præt. sum.

Præteritum verò in { Tus, Sus, Xus, } ut { Doctus. Visus. Nexus. }

Futurum

Futurum autem duplex: Alterum quidem in *rus* activæ ut plurimùm significationis, aut neutralis, ut, Lecturus, cursurus: Alterum verò in *dus*, passivæ significationis semper, ut Legendus.

SIGNIFICATIO.

Significatio activa

Activè significant ea participia, quæ ab activis cadunt: ut, Docens, docturus, verberans, verberaturus.

A neutris cadentia neutraliter significant: ut, Currens, cursurus; Dolens, dolituras.

participia in dus.

A quibusdam neutris reperiuntur etiam participia in *dus*: ut, Dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus.

Significatio passiva

Passivè significant, quæ à passivis descendunt: ut, Lectus, legendus; Auditus, audiendus.

Fiunt & participia passiva ab hujusmodi neutris, quorum terræ personæ passivè usurpantur: ut, *Arcetur terra, hinc arcta & arcenda terra.*

Participia

Participia formata à deponentibus, imitantur significationem ſuorum verborum: ut, Loquens, loquutus, loquuturus, à loquor. Participia à deponentibus.

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet participium futuri in *dus*: ut,

Sequendus, } Utendus, } Obliviſcendus,
Loquendus, } Patiendus, } & alia id genus.

Habent & deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc activè, nunc paſſivè ſignificant: ut, Virgil. *Nunc oblita mihi tot carmina.*
Terent. *Meditata ſunt mihi omnia mea incommoda.*
Virgil. —— *mentitáque tela Agnoſcunt.*

Communium deinque verborum participia ipſorum ſignificationem induunt: ut, Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus.

Ab impersonalibus nulla extant participia, præter pœnitens, decens, libens, pertæſus, pœnitendus, pudendus. Impersonalium participia

Hæc participia, præter analogiam, à verbis ſuis deducuntur, Pariturus, naſciturus, ſonaturus, arguiturus, luiturus, eruiturus, noſciturus, moriturus, oriturus, oſurus, futurus. Participia anomala deducta à verbis præter analogiam.

Similia participijs ſunt iſta, Tunicatus, togatus, perſonatus, larvatus, & innumera hujus ſortis vocabula quæ à nominibus, non à verbis deducuntur. Participia derivata à nominibus.

NUMERUS.

Eſt & numerus in participijs, ut in nomine: Singularis, ut legens; Pluralis, ut Legentes. Numerus

DE FIGURA.

Figura eſt duplex: Simplex, ut Spirans; Compoſita, ut Reſpirans. Figura participiorum.

Participia aliquando degenerant in nomina participialia; Vel cùm alium caſum quàm ſuum verbum regunt: ut. Participia ſiunt nomina.

Abundans lactis, } Patiens inediæ,
Alicui appetens, } Fugitans litium.

Vel cùm componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: ut, Infans, indoctus, innocens, inceptus.

Vel cùm comparantur: ut, { Amans. Amantior, Amantissimus. } { Doctus, Doctior, Doctissimus.

Vel cùm tempus significare desinunt: ut, *Expectem qui me nunquam visurus abiit?* hoc est, *Qui eo animo discessit, ut me amplius non videret.* *Nullam mentionem fecit cometarum, nil prætermissurus, si quid explorati haberet:* id est, *ità affectus, ut non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque: id est, *dignus est, vel debet amari. Vita laudata:* id est, *laudabilis.*

Ejicienda est hæc mollities animi: id est, *debet ejici.*

Participia præsentis temporis non rarò fiunt substantiva nomina. Modò in masculino genere; ut, Oriens, occidens, profluens, confluens: Modò in fœminino: ut, Consonans, continens. Modò in neutro: ut contingens, accidens, antecedens, consequens: Modò in communi genere, pro verbalibus in *tor* vel *trix*: ut, Appetens, diligens, sitiens, indulgens. Animans, modò fœminium, modò neutrum reperitur.

Participia præsentis temporis fiunt nomina.

¶ DE ADVERBIO.

Adverb.

ADverbium est pars orationis non flexa; quæ adjecta verbo sensum ejus perficit atque explanat.

Explanat etiam interdum & nomen: ut, *Homo egregiè impudens. Nè parùm sis leno, nimiũ philosophus.* Aliquoties & Adverbiũ: ut, *Parùm honestè se gerit.*

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Accidentia Adverbio.

Adverbio accidunt, Significatio, Comparatio, Species, Figura.

Adverbio.

Significationis varietas ex verborum circumstantiis colligenda est.

In

In loco ſignificant, Hic, illic, iſtic, intus, foris, uſquam, nuſquam, ubi, ubique, ubicunque, ubilibet, utrobique, ubivis, ubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, ſicubi, inibi, ibidem, inferiùs, ſuperiùs. Loci.

Ad locum reſpiciunt, Huc, illùc, iſtùc, intro, aliò, quò, aliquò, nequò, quoquò ſiquò, eò, eodèm, quolibet, quovis, quocunquè, foras, horſum, aliorſum dextrorſum, ſiniſtrorſum, ſurſum, deorſum, utroquè, neutrò, quoquoverſum. Ad locum ſignifi. cantia.

A loco denotant, Hinc, illinc, iſtinc, intus, foris, indè, undè, aliundè, alicunde, ſicunde, necunde, indidem, undelibet, undevis, undecunque, ſuperne, infernè, cœlitus, funditus. A loco ſignifi. cantia.

Deniq; per locum, innuunt, Hàc, illàc, iſtàc, quacunquè, eà, eadèm, aliâ, aliquâ, ſiqua, nequâ, quaquâ. Per locum ſignifi. cantia.

Adverbia temporis ſunt, Dum, quum, quando, aliquando, quamdiu, dudum, quamdudum, jamdudum, quampridem, jampridem, uſque, quouſque, toties, quoties, aliquoties, heri, hodie, cras, pridie, poſtridie, perendie, manè, veſperi, nudiuſtertius, nudiuſquartus, nudiuſquintus, nudiuſſextus, &c. Diu, noctù, interdiu, nunc, jam, nuper, aliàs, olim, item, pridem, tantiſper, pauliſper, parumper, ſæpe, rarò, ſubinde, identidem, plerumque, quotidie, quotannis, numquam, unquam adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in-diès, in-horàs, ut primùm, quum-primùm, ſimulac, ſimulatque. Temporis adverbia.

Uſque temporis & loci adverbium eſt: ut, *Uſque ſub obſcurum noctis.* *Ab Æthiopia eſt uſque hæc.* Eſt & ubi pro ſemper, aut continuè ponitur: ut *Uſque metu micuêre ſinus.* Vſque.

Adverbia numeri: ut, Semel, bis, ter, quater, quinquies, ſexies, ſepties, vigeſies vel vicies, trigeſies, vel tricies, quadragies, quinquagies, ſexagies, ſeptuagies, octogies, centies, millies, infinities. Numeri.

Ordinis ſunt, Indè, deinde, hinc, dehinc, deinceps, noviſſimò, imprimis, poſtremò, primùm, jamprimum, denique, demũ, tandẽ, ad-ſummùm. Ordinis.

Adver-

Interro. gandi. Adverbia interrogandi ſunt, Cur, quamobrem, quare, quomodo, ecquid, quin *pro* cur non, nam, quid-ita, quò, unde, quantùm?

Vocandi. Vocandi ſunt, Heus, ô, eho, et ſiqua ſunt ſimilia.

Negandi. Negandi: ut, Haud, non, minimè, nequaquam, ne *pro* non, & ſimilia.

Affirma. di. Affirmandi: ut, Etiam, ſic, quidni, ſanè, prorſus, nempe, nimirum, certè, profectò, adeò, planè, ſcilicet.

Jurandi. Jurandi: ut, Hercle, mehercle, medius-fidius, Di-us-fidius. Pol, ædepol, Caſtòr, ecaſtor.

Hortandi Hortandi ut, Age, ſodes, ſultis, amabò, agedum, ehodum, cia, agitè.

Prohibendi. Prohibendi: ut, Ne, non.

Optandi. Optandi: ut, Utinam, ſi, ô ſi, ô.

Excludendi. Excludendi: ut, Modò, dummodo, tantummodo, ſolummodo, tantùm, ſolum, duntaxat, demum.

Congregandi. Congregandi: ut, Simul, unà, pariter, populatim, univerſim, conjunctim, &c.

Segregandi. Segregandi: ut, Seorſim, gregatim, egregiè, nominatim, viritim, oppidatim, vicatim, privatim, ſpeciatim, bifariam, trifariam, omnifariam, plurifariam, oſtiatim.

Diverſitatis. Diverſitatis: ut, Aliter, ſecus.

Eligendi. Eligendi: ut, Potiùs, potiſſimùm, imò, ſatiùs.

Intendendi. Intendendi: ut, Valde, nimis, nimium, immodicè, impendiò, impensè, prorſus, penitus, funditus, radicitus, omnino.

Remittendi. Remittendi: ut, Vix, ægrè paulatim, ſenſim, pedetentim.

Concedentis. Concedentis: ut, Licèt, eſtò, demùs, ſit-ita, ſit-ſane.

Negatæ ſolitudinis. Negatæ ſolitudinis: ut, Non ſolùm, non tantùm, non modò, nedum.

Qualitatis. Qualitatis: ut, Doctè, pulchrè, fortiter, graviter.

Quantitatis. Quantitatis: ut, Parùm, minimè, maximè, ſummum, ad-ſummum, & ſimilia.

Comparandi. Comparandi: ut, Tam, quàm, magis, minùs, maximè, minimè, æquè.

E

Rei non peractæ: ut, Ferme, fere, prope, propè- Rei non perdum, tantùm, tantùm non, modò non. actæ.

Demonstrandi: ut, En, ecce, sic, ut cùm dicimus, Demonstrandi. *scribito.*

Explanandi, ut, Id est, hoc est, quasi dicas, putà, Explanandi. puta, utpote.

Dubitandi: ut, Forsan, forsitan, fortassis, fortassè. Dubitandi.

Eventus: ut, Fortè, casù, forte-fortunà. Eventus.

Similitudinis: ut, Sic, sicut, sicuti, ità, item, itidem, tanquàm, quasi, ceu, uti, velut, veluti. Similitudinis.

COMPARATIO.

Adverbia à nominibus adjectivis nata, & comparantur, & regunt casus comparativi & superlativi: ut, Docte, doctiùs illo, doctissimè omnium: similiter bene, melius, optimè. Malè, pejùs, pessimè: etiam Sæpe, sæpius, sæpissime: Nuper, nuperrimè, & similia. Comparatio.

SPECIES.

Species est duplex, Principalis, quæ ex se originem habet: ut *Heri, cras.* Species adverbiorum.

Derivativa est eorum, quæ nata sunt aliunde: ut *Furiùm, à furor; Strictim, à stringo; Humaniter, ab humanus.*

Aliquando neutra adjectiva induunt formam adverbiorum, ad Græcorum imitationem: ut, Recens, pro recenter: Torvùm, pro torvè. Nomina fiunt ad verb.

FIGURA.

Figura est duplex: simplex, ut Prudenter, Composita, ut Imprudenter.

¶ DE CONJUNCTIONE.

Conjunctio est pars orationis, quæ sententiarum clausulas aptè connectit.

ACCIDENTIA CONJUNCTIONI

Conjunctioni accidunt, Figura, Potestas, & Ordo. Accidentia Conjunctionis.

FIGURA.

FIGVRA.

Figura eſt duplex: Simplex, ut nam: Compoſita ut namque.

POTESTAS.

Poteſtas. Poteſtas, id eſt, ſignificatio, eſt varia: Aliæ enim conjunctionibus Copulativæ ſunt: ut Et, ac, atque, quoque, etiam, item, itidem, cùm, et tum.

Tum. Tum item geminatum: ut, *Vir tum probus, tum ditus.* Huc ſpectant & his contrariæ: ut, Nec, neu, neve.

Suſpenſ. Hæ quatuor ſequentes, Et, que, nec, neque, geminantur, Suſpenſivæ etiam vocantur, quòd ſemper expectari faciant: ut, *Et fugit, & Nec ſapit iſta, nec ſentit.*

Diſiunct. Aliæ Disjunctivæ: ut, Aut, vel, ve, ſeu, ſive.

At iſtæ, cùm geminantur, Suſpenſivæ etiam cantur: ut, *Vel ſcribit, vel dictat.*

Diſcretive Aliæ Diſcretivæ: ut, Sed, ſed enim, at, aſt, quidem, autem, quoque, ſcilicet, cæterùm, verò, verò, quòd ſi, verum, porro, quin.

Rationa. ſeu Illati. Aliæ Rationales, ſeu Illativæ: ut, Ergò, ideo, tur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, , quoc proinde, propterea, ob-eam-rèm, ea-rè: Cicer. *rè ſtatim ad te Ariſtocritum miſi.*

Cauſales. Aliæ Cauſales, id eſt, quæ rationem præcede erationis inferunt: ut, Nam, namque, enim, etc quod, quia, quippe, utpote, ſiquidem, quando, qua quidem, propterea, quòd, quoniam, quatenus, et *pro* ut Virgil. *Audieras & fama fuit: pro* nam, *vel* quia quòd *pro* quia, ut Cicer. *Non quò quicquam deſit, quia valde cupis.*

Ovid. *Crede mihi bene qui latuit, bene vixit, & Fortunam debet quiſq; manere ſuam, pro* nam *vel*

Perfectiv. Aliæ Perfectivæ ſeu Abſolutivæ: ut, Uti, *pro* ut.

Ne & ut, pro *ne non*: Terent. *Sed patris vim ut queas*
...re.
...e, pro *ut non*: Cicero. *Opera datur, judicia ne fiant.*
Aliæ Continuativæ: ut, Si, ſin, ni, niſi. Continuat.
Aliæ Dubitativæ: ut, Ne, an, anne, num, nunquid, Dubitat.
...ùm, neene.
Aliæ Adverſativæ: ut, Etſi, quanquam, quamvis, Adverſat.
...et, tametſi: & aliæ id genus.
Aliæ Redditivæ earundem: ut, Tamen, attamen, Redditiv.
...d tamen, veruntamen.
Aliæ Diminutivæ: ut, ſaltem, at, certè, vel: ut Cic. Diminut.
...vel latum digitum diſceſſeris.
Aliæ Electivæ: ut, Quàm, ac, atque, ut, quando Electiv.
...ro Quàm accipiuntur.
Expletivæ: ut, Quidem, equidem, nimirum, au- Expletiv.
...em, ſcilicet, quoque, nam, profectò, verò, enim, ve-
...ò, ſed enim, enim pro *certè*.
...irgil. *Nam quis tè, juvenum confidentiſſime, noſtrum*
Juſſit adire domos? Ter. *At enim non ſinam.*
Sunt dictiones, quæ nunc adverbia, nunc conjun-
...iones, nunc præpoſitiones eſſe inveniuntur: ut
...um, quoties caſui jungitur, præpoſitio eſt.
In genere, Conjunctiones adeò tenui diſcrimine Cum.
...b adverbijs diſcernuntur, ut quàm ſæpiſſime con-
...undantur: ut, Quando, proinde, et ſimilia.

ORDO.

Ordo conjunctionum eſt triplex, nempe. Ordo con-
junct.
Præpoſitivus: earum ſcilicet, quæ in ſententia- Præpoſit.
...um exordio ponuntur.
Subjunctivus: earum ſcilicet, quæ ſecundum in Subjunct.
...clauſula, vel tertium, vel ad ſummum quartum lo-
...cum occupant.
Communis. Commun.
Ex conjunctionibus hæ inprimis præponi ſolent, Præpoſit.
Nam, quare, at, aſt, atque, &, aut, vel, nec, neque, ſi,
quin, quatenus, fin, ſeu, ſive, ni, niſi.

Sub-

Subjunctivæ verò sunt, Quidem, quoque, autem, verò, enim.

Subiunct. væ quæ.

Enclitil. que.

Et tres Encliticæ: ut, Que, ne, ve: sic dictæ, quia accentum in præcedentem syllabam inclinent: Horat. *Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis; Indoctusque pilæ, discive, trochive quiescit.*

Sunt & aliæ quoque voces aliquot Encliticæ: ut Dum, sis, nam, &c.

Communes denique dicuntur, quæ indifferenter et præponi et postponi possunt, quales sunt reliquæ fere omnes, præter prædictas: ut, Equidem, ergo igitur, saltem, tamen, quamquàm, &c.

Commu. nes.

DE PRÆPOSITIONE.

Præpositio est pars orationis indeclinabilis, quæ aliis orationis partibus, vel in Compositione vel in Appositione præponitur.

Appositione; ut, *Christus sedet ad dextram Patris.*

Compositione: ut, *Adactum juramentum adhibendum admonuit.*

Præpositiones postponi suis casibus inveniuntur: ut,

Præposi. tiones postposi. tæ suis casibus.

Cum.	ut	Quibuscum.
Tenus.		Pube tenus.
Versus.		Angliam versus.
Usque.		Ad occidentem usque.

ACCIDENTIA PRÆPOSITIONI.

Præpositioni accidit casuum regimen, sive constructio.

Cæterùm in iisdem casibus mira est significationis varietas, quæ non tam regulis, quam assiduo legendi atque scribendi usu discenda est. Exempli causa

Secundum, Aliud significat cùm dico, *Secundum aurem vulnus accepit*, id est, *juxta aurem*, Aliud verò *Secundum Deum parentes amandi sunt*, id est, *proximè Deum*: Aliud in hac oratione, *Secundum quietem sibi felix visus sum*, id est, *in quiete*, vel *inter quietem*.

Secun. dum.

Præ

Præpositiones accusativum regentes.

Ex præpositionibus istæ accusat. casui adjunguntur.

Ad. *Ad Calendas Græcas.*

Apud. Virg. *At bene apud memores veteris stat gratia facti.*

Ante. Horat. — *dicique beatus*
Ante obitum nemo, supremáque funera debet.

Adversus. *Ne Hercules quidem adversus duos.*

Cis. *Cis Tamesim sita est Ætonia.*

Citra. Hor. *Est modus in rebus, sunt certi denique fines,*
Ultra. *Quos ultra citráque nequit consistere rectum.*

Intra. Ovid. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra*
Fortunam debet quisque manere suam.

Extra. Plin. Ma. *Extra omnem ingenii aleam positus Cicero.*

Circum, locale est: ut *Circum montem.*

Circa. *Circa forum. Circa viginti annos.*

Circiter, tempus & numerum significat, ut
Circiter horam decimam.
Cæsar, *Circiter duo millia desiderati sunt.*

Contra. *Ne contra stimulum calces.*

Erga. *Princeps erga populum clemens.*

Inter. Hor. *Multa cadunt inter calicem supremaque labra.*

Infra. Terent. *Quem ego infra omnes, infimum esse puto.*

Supra. Salust. *Dux hostium cum exercitu supra caput est.*

Juxta. Ter. *Cum lucubrando juxta ancillas lanam faceres.*

Ob. *Fœda mors ob oculos versabatur.*

Per. Hor. *Impiger extremos curris mercator ad Indos,*
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Prope. *Prope urbem. Prope mortem.*

Præter. Terent. *Ita fugias, ne præter easam.*

Propter. *Aliquid mali propter vicinum malum.*

Post. Hor. *O cives, cives, quærenda pecunia primum est,*
Virtus post nummos.

Penes. Ovid. *Me penes est unum vasti custodia mundi.*

Trans. Hor. *Cœlum non animum mutant, qui trans mare*
currunt

Præpo-

Præpositiones Ablativum regentes.

A. Terent. *A me nulla tibi orta est injuria.*

Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimus, *Ab alio expectes alteri quod feceris.*

Abs. Terent. *Abs quovis homine beneficium accipere, cùm opus est, gaudeas.*

Absque. Terent. *Absque eo esset. Absque pecunia miserè vivitur.*

Cum. Mimus. *Damnum appellandū est, cum mala fama lucrum*

Clam. *Clam patre.* Et Plautus. *Clam patrem.*

Coram. *Coram Senatu res acta est.*

De. *Sophistæ tixantur de lana caprina.*

E. *Qui falsum testimonium dixisse convictus erat, è saxo Tarpeio dejiciebatur.*

Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.*

Pro. Mimus, *Comes facundus in via pro vehiculo est.*

Præ. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*

Sine. idem, *Sine Cerere & Baccho friget Venus.*

Tenus. Virg. —— *capuloque tenus ferrum impulit ira.*

Præpositiones utrique casui servientes.

Hæ quatuor utrumque casum exigunt sed diversâ fere significatione.

In. Terent. *In tempore veni, quòd omnium rerum est primum:* sine motu.

Ovidius. *Inq. domos superas scandere cura fuit:* motum quodammodo innuit.

Sub. Vir. *Sub lucē exportant calathis:* i. *paulò ante lucem*

Idem, —*vasto vidisse sub antro.*

Super. Virg. *Super ripas Tiberis. Fronde super viridi.*

Subter. *Subter terram.* Virg. *Densa subter testudine casæ*

Præpositiones quæquam extra compositionem reperiuntur.

Sunt & Præpositiones, quæ nunquam extra compositionem inveniuntur: nimirum,

Am, Di, Dis, } ut { Ambio: Diduco: Distraho } { Re, Se, Con, } ut { Recipio Sepono Cõdono

Co

Con verò, quoties cum dictione à vocali intipiente componitur, amittit *n*: ut, Coagmento, coemo, coinquino, cooperio.

DE INTERJECTIONE.

INterjectio est pars orationis, quæ sub inconditâ voce subitò prorumpentem animi affectum demonstrat.

Tot autem sunt interjectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis, ut, Evax, vah, Plaut. *Evax, jurgio tandem uxorem abegi.*

Dolentis, ut, Heu, hoi, hei, ô, ah. Terent. *I intrò, hoi, hei,* Virg. *O dolor atque decus magnum!*

Timentis, ut, Hei, atat. Terent. *Hei, vereor ne quid Andria apportet mali.*

Admirantis ut, Papæ, Ter. *Papæ, nova figura oris.*

Vitantis: ut, Apage, Apagésis. Terent. *Apagésis egon' formidolosus?*

Laudantis: ut, Euge. Mar. *Citò, uequiret, euge beate.*

Vocantis: ut, Eho, oh, io. Terent. *Oh, qui vocaris?*

Deridentis: ut, Hui. Ter. *Hui, tu mihi illam laudas?*

Ex improviso aliquid deprehendentis: ut, Atat, Ter. *Atat, data hercle mihi sunt verba.*

Exclamantis: ut, Oh, proh. *Proh nefas.* Seneca. *Oh paupertas felix!*

Imprecantis: ut, Malùm, væ malùm. Ter. *Quid hoc (malùm) infelicitatis est?*

Ridentis: ut, Ha, ha, hè. Terent. *Ha ha he, defessa jam misera sum te ridendo.*

Silentium injungentis: ut, Au. Terent. *Au, ne comparandus hic quidem ad illum est.*

Illud hîc observandum est, nomina quoque & verba quandoque interjectionis loco poni: ut apud Virgil. *Navibus (infandum) amissis.* Cicer. *Sed amabo te cura.* Imò quævis orationis pars, affectum animi inconditum significans, interjectionis vice fungitur

Alia partes hanc interjectionis.

Atque hæc quidem de octo orationis partiũ Etymologia, quamlibet crassâ (quod aiunt) Minervâ tradita sunt pueris, tantisper dum ordinariis in ludo operis ac pensis sub ferulâ defunguntur, abundè sufficere arbitramur. Quod si cui tamen allubescit quicquam his aliùs exactiusque pervestigare, hunc ad Grammaticorum evolvenda perscrutandáque opera relegandum censemus. Quorum cùm magnus sit numerus, & quidem egregiè doctorum, nullum tamen novimus, qui vel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiámque, Linacro nostro comparari posse videatur, nedum præponi.

DE CONSTRUCTIONE octo partium orationis.

ATque de octo quidem orationis partibus earúmque formis, quatenus ad Etymologiam attinet, hactenus dictum esto: deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quæ constructio dicitur, agemus.

Constructio quid sit.

Est igitur Syntaxis debita partium orationis inter se compositio connexióque, juxta rectam Grammatices rationem.

Ea verò est, quâ veterum probatissimi, tum in scribendo, tum in loquendo, sunt usi.

Concordantiæ Grammaticæ.

Cæterùm, priusquam de partium orationis structurâ singulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantiis sunt paucis edisserenda.

¶ CONCORDANTIA Nominativi & Verbi.

Concordantia prima.

VErbum personale cohæret cum nominativo numero & personâ: ut,

Nunquam sera [b] est ad bonos mores [a] via.
[a] Fortuna nunquam perpetuò [b] est bona.

Nomi-

Nominativus primæ vel ſecundæ perſonæ rariſſimè exprimitur, niſi cauſâ diſcretionis; ut, a *Vos* b *damnâſtis*; quaſi dicat, *præterea nemo*: aut emphaſis gratiâ; ut Ter. a *Tu* b *es patronus*, a *tu pater*, *ſi* b *deſeris* a *tu*, *perimus*; quaſi dicat, *præcipuè*, *& præ aliis tu patronus es*. Ovid. a *Tu dominus*, a *tu vir*, a *tu mihi frater* b *eris*.

In verbis, quorum ſignificatio ad homines tantùm pertinet, tertiæ perſonæ nominativus ſæpe ſubauditur; ut, Eſt, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant, & in ſimilibus; ut

Terentius. b *Fertur atrocia flagitia deſignâſſe.*

Ovid. *Teque* b *ferunt iræ pœnituiſſe tuæ.*

Verbum infinitum nominativus verbi.

Non ſemper vox caſualis eſt verbo nominativus, ſed aliquando verbum infinitum; ut Plaut. a *Mentiri non* b *eſt meum*: Aliquando oratio; ut

Ovid. *Adde quod* a *ingenuas didiciſſe fideliter artes*
b *Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.*

Aliquando adverbium cum genitivo; ut, a *Partim virorum* b *ceciderunt in bello.* a *Partim ſignorum* b *ſunt combuſta.*

EXCEPTIO PRIMA.

Accuſativus ante verbum infinit.

Verba infiniti modi pro nominativo accuſativum ante ſe ſtatuunt; ut, a *Te* b *rediiſſe incolumem gaudeo.* a *Te fabulam* b *agere volo.*

Reſolvi poteſt hic modus per *quòd* & *ut*, ad hunc modum; a *Quòd tu* b *rediiſti incolumis, gaudeo.* a *Ut tu fabulam* b *agas, volo.*

Verbum inter duos nominativos diverſorum numerorum poſitum, cum alterutro convenire poteſt; ut Terent. *Amantium iræ, amoris* a *redintegratio* b *eſt.*

Ovid.—*quid enim niſi* a *vota* b *ſuperſunt?*

Idem; *Pectora percuſſit, pectus quoque* a *robora* b *fiunt.*

Virgilius.—*nihil hîc niſi* a *carmina* b *deſunt.*

Excepti. 2.

Impersonalia præcedentem nominativum non habent; ut, *Tedet me vitæ. Pertæſum eſt conjugii*: de quibus ſuo loco.

Nomen multitudinis ſingulare quandoq; verbo plurali jungitur: ut, [a] *Pars* [b] *abiêre.* [a] *Uterque* [b] *deludantur dolis.*

¶ CONCORDANTIA
Subſtantivi & Adjectivi.

Secunda concordantia.

ADjectivum cum ſubſtantivo genere, numero & caſu conſentit: ut, Juven. [b] *Rara* [a] *avis in terris,* [b] *nigroque ſimillima* [a] *cygno.*

Ad eundem modum participia & pronomina ſubſtantivis adnectuntur: ut,

Ovidius. *Donec eris felix multos numerabis amicos,*
Nullus ad [b] *amiſſas ibit amicus* [a] *opes.*

Seneca. *Non* [b] *hoc primum* [a] *pectora* [a] *vulnus* [b] *mea ſenſerunt; graviora tuli.*

Nota.

Aliquando oratio ſupplet locum ſubſtantivi: ut, [b] *Audito* [a] *regem Doroberniam proficiſci.*

¶ CONCORDANTIA
Relativi & Antecedentis.

Tertia concordantia

RElativum cum antecedente concordat genere, numero, et perſonâ: ut, —— [a] *vir bonus eſt quis?* [b] *Qui conſulta patrum,* [b] *qui leges juráque ſervat.*

Nota.

Nec unica vox ſolùm, ſed interdum etiam oratio ponitur pro antecedente: ut, Terent. [a] *In tempore ad eum veni,* [b] *quod omnium rerum eſt primum.*

Relativum inter duo antecedentia diverſorum generum collocatum, nunc cum priore convenit: ut, Valerius Maximus. *Senatus aſſiduam ſtationem eo* [a] *loci peragebat,* [b] *qui hodie Senaculum appellatur.*

Non procul ab eo [a] *flumine,* [b] *quod Saliam vocant.*

Cicer. *Propiùs à terra Jovis* [a] *ſtella fertur* [b] *quæ Phaeton dicitur.*

Nunc cum poſteriore: ut, *Homines tuentur illum globum,* [b] *quæ* [a] *terra dicitur.*

Eſt locus in carcere, [b] *quod* [a] *Tullianum appellatur.*

In coitu Lunæ, [b] *quod* [a] *interlunium vocant.*

Aliquando relativum, aliquando & nomen adjectivum reſpondet primitivo, quod in poſſeſſivo ſubintelligitur: ut Terentius. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas* a *meas*, b *qui filium haberem tali ingenio præditum.* Ovid. —— a *noſtros vidiſti* b *flentis ocellos.*

Quoties nullus nominativus interſeritur inter relativum & verbum, relativum erit verbo nominativus: ut, Boet. *Felix*, a *qui* b *potuit boni Fontem viſere lucidum.* Caſus relativi.

At ſi nominativus relativo & verbo interponatur, relativum regetur à verbo, aut ab alia dictione, quæ cum verbo in oratione locatur: ut Ovid. *Gratia ab officio*, b *quod mora* a *tardat, abeſt.* virg. b *Cujus* a *numen adoro.* b *Quorum* a *optimum ego habeo.* b *Cui* a *ſimilem non vidi.* b *Quo* a *dignum te judicavi.* b *Quo* a *melius nemo ſcribit.* b *Quem* a *videndo obſtupuit. Lego Virgilium, præ* b *quo cæteri* a *poetæ ſordent.*

Subſtantivorum conſtructio.

QUum duo ſubſtantiva diverſæ ſignificationis ſic concurrunt, ut poſterius à priore poſſideri quodammodo videatur, tum poſterius in genitivo ponitur: ut Iuv. *Creſcit* a *amor* b *nummi quantum ipſa pecunia creſcit. Rex* a *pater* b *patriæ.* a *Arma* b *Achillis.* a *Cultor* b *agri.* Genitivus ſubſtantivi.

Proinde hic genitivus ſæpiſſime in adjectivum poſſeſſivum mutatur: ut, b *Patris* a *domus*, b *Paterna* a *domus.* b *Heri* a *filius*, b *Herilis* a *filius.* Eſt etiam ubi in dativum vertitur: ut Luc. de Cat. b *Urbi* a *pater eſt*, b *urbique* a *maritus.* a *Herus* b *tibi*, b *mihi* a *pater.* Variatio ſubſtantivi in adjectivum poſſeſſ.

EXCEPTIO.

Excipiuntur quæ in eodem caſu per appoſitionem connectuntur: ut Ovid. *Effodiuntur* a *opes* b *irritamenta malorum.* Virg. *Ignavum* a *fucos* b *pecus à præſepibus arcent.* Appoſitio

Adjectivum in neutro genere abſolutè, hoc eſt, abſq; ſubſtantivo poſitum, aliquando genitivum poſtulat: ut, a *Paululum* b *pecuniæ.* a *Hoc* b *noctis.* Catul. *Non videmus* a *id* b *manticæ, quod in tergo eſt.*

Juvenal. a *Quantum quisque suâ* b *nummorum servat in arcâ,* a *Tantum habet &* b *fidei.*

Ponitur interdum genitivus tantùm, nempe priore substantivo per Eclipsim subaudito; ut in hujusmodi locutionibus;

Terentius. *Ubi ad* b *Dianæ veneris, ito ad dextram. Ventum erat ad* b *Vestæ:* Utrobique subauditur a *templum.* Virg. b *Hectoris Andromache:* subauditur a *uxor.* Idem; *Deiphobe* b *Glauci:* subauditur a *filia.* Terent. b *Hujus videę Byrrhiam:* subaudi a *servum.*

LAUS ET VITUPERIUM.

Laus & vituperium rei variis modis effertur, at frequentiùs in ablativo, vel genitivo; ut, a *Vir* b *nullâ fide.* Ovid. b *Ingenui vultûs* a *puer, ingenuique pudoris.*

OPUS ET USUS.

Opus & usus ablativum exigunt; ut Cicero. b *Authoritate tuâ nobis* a *opus est.* Gellius. *Pecuniam* b *quâ sibi nihil esset* a *usus, ab iis quibus sciret usui esse non accepit.*

Opus adjectivè.

Opus autem adjectivè pro necessarius quandoque poni videtur, variéque construitur; ut

Cicero. *Dux* b *nobis & author* a *opus est.*

Idem; *Dicis nummos* b *mihi* a *opus esse ad apparatum triumphi*

Terentius. *Alia* b *quæ* a *opus sunt para.*

Cicero. *Sulpitii operam intelligo ex tuis literis,* b *tibi multùm* a *opus non fuisse.*

Adjectivorum Constructio.

GENITIVUS.

Adjectiva verum construendi.

ADjectiva, quæ desiderium, notitiam, memoriam, atque iis contraria significant, genitivum adsciscunt; ut

Plinius. *Est natura hominum* b *novitatis* a *avida.*

Virg. *Mens* b *futuri* a *præscia.* Idem; a *Memor esto brevis* b *ævi.*

Ter. a *Imperitos* b *rerum, eductos liberè, in fraudem illicis.*

Silius. *Non sum* b *animi* a *dubius, sed* a *devius* b *æqui.*

Cicero. *Græcarum* b *literarum* a *rudis.*

Adjectiva

Adjectiva verbalia in *ax* etiam in genitivum ferun-
tur; ut, [a] *Audax* [b] *ingenii*. Ovid *Tempus* [a] *edax* [b] *rerum*. Sen. *Virtus eſt* [b] *vitiorum* [a] *fugax*. Hor. [b] *Utilium* [a] *ſagax*. Idem; [b] *Propoſiti* [a] *tenax*. Virg *Tam* [b] *ſitti pravique* [a] *tenax, quam nuncia veri*. Plaut. [b] *Pecuniarum* [a] *petax, &c.* Verbalia in ax.

Ingens præterea adjectivorum turba nullis certis regulis obſtricta, caſum patrium poſtulat. Quorum farraginem ſatis quidem amplam congeſſerunt Linacrus & Deſpauterius. Tu verò crebrâ lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina partitiva, aut partitivè poſita, interrogativa quædam, & certa numeralia, genitivo, à quo & genus mutuantur, gaudent; ut Cicero. *Quanquam te, Marce fili, annum jam audientem Cratippum, idq; Athenis, abundare oportet præceptis inſtitutiſq; philoſophia, propter ſummam & doctoris authoritatem & urbis;* [b] *quorum* [a] *alter te ſcientiâ augere poteſt, altera exemplis.*

[a] *Utrum* [b] *horum mavis accipe.*

Ovid. [a] *Quiſquis fuit ille* [b] *Deorum.*

Terent. *An* [a] *quiſquam* [b] *hominum eſt aquè miſer, ut ego?*

Virgilius—[b] *divûm promittere* [a] *nemo Auderet:*

[a] *Tres* [b] *fratrum.* [a] *Quatuor* [b] *judicum.* [b] *Sapientum* [a] *octavus quis fuerit, nondum conſtat.*

[a] *Primus* [b] *regum Romanorum fuit Romulus.*

In alio tamen ſenſu ablativum exigunt cum præpoſitione; ut, [a] *Primus* [b] *ab Hercule.* [a] *Tertius* [b] *ab Æneâ.*

In alio verò ſenſu dativum; ut Virg.—[b] *Nulli pietate* [a] *ſecundus.*

Uſurpantur autem & cum his præpoſitionibus E, de, ex, inter, ante; ut Ovid. *Eſt deus* [b] *è vobis* [a] *alter.* Idem; [a] *Solus* [b] *de ſuperis.* Virg. [a] *Primus* [b] *inter omnes.* Idem; [a] *Primus ibi* [b] *ante omnes, magnâ comitante caterva*

Laocoon ardens ſummâ decurrit ab arce.

Interrogativum et ejus redditivum ejuſdem caſus & temporis erunt; ut, [a] *Quarum rerum nulla eſt ſatietas?* [b] *Divitiarum. Quid rerum nunc* [a] *geritur in Angliâ?* [b] *Conſulitur de religione.* Interrogativa.

Fallit hæc regula, quoties interrogatio fit per Cujus, ja, jum: ut a *Cujum pecus?* b *Laniorum.* Aut per dictione m variæ Syntaxeos: ut, a *Furtine accusas, an homicidii?* b *Utroque.*

Comparativa, &c. Fallit denique cùm per possessiva, Meus, tuus, suus, &c. respondendum est: ut, a *Cujus est hic codex?* b *Meus.* Comparativa & superlativa, accepta partitivè, genitivum, unde & genus sortiuntur, exigunt.

Comparativum autem ad duo, superlativum ad plura refertur: ut, b *Manuum* a *fortior est dextra.* b *Digitorum medius est* a *longissimus*: Accipiuntur autem partitivè, cùm per E, ex, aut inter exponuntur: ut, *Virg.* b *Poetarum* a *doctissimus*: id est, b *ex poetis*, vel *inter poetas.*

Comparativa cùm exponuntur per *quàm*, ablativum adsciscunt: ut Horat. a *Vilius argentum est* b *auro*, b *virtutibus aurum*, id est, *quàm aurum, quàm virtutes.* Adsciscunt & alterum ablativum, qui mensuram excessus significat; ut,

Cicer. b *Quanto* a *doctior es*, b *tanto te geras* a *submissius.*

Compar. superlativum, &c. Tanto, quanto, multo, longè, ætate, natu, utrique gradu apponuntur; ut Catul. b *Tanto tu* a *pessimus, omnium poeta*, b *Quanto tu* a *optimus omnium patronus.*

Eras. *Nocturnæ lucubrationes* b *longè* a *periculosissimæ habentur. Longè* b *cæteris* a *peritior es, sed non* b *multo* a *melior tamen.* Juven. *Omne animi vitium* b *tanto* a *conspectius in se crimen habet*, b *quanto* a *major, qui peccat habetur.*

a *Major &* a *maximus* b *ætate.* a *Major &* a *maximus* b *natu.*

DATIVUS.

Commodum, incommodum. Adjectiva quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, submissio, aut relatio ad aliquid significatur, in dativum transeunt; ut Virgilius, *Sis* a *bonus O* a *felixq;* b *tuis.*

Martial. *Turba* a *gravis* b *paci placidæq;* a *inimica* b *quieti. Est* a *finitimus* b *oratori poeta.* Ovid. *Qui color albus erat, nunc est* a *contrarius* b *albo.*

Martial. a *Jucundus* b *amicis*, b *Omnibus* a *supplex.*

Hora-

Horat. *Si facis ut* b *patriæ ſit* a *ideneus,* a *utilis* b *agro.*

Huc referuntur nomina ex Con præpoſitione compoſita : ut Contubernalis, commilito, conſervus, cognatus, &c. Compoſita cum Con.

Quædam ex his quæ ſimilitudinem ſignificant, etiam genitivo gaudent : ut Similitudo.

Lucanus. *Quem metuis,* a *par* b *hujus erat.*

Terentius. *Patres æquum eſſe cenſent, nos jamjam à pueris illico naſci ſenes, neque illarum* a *affines eſſe* b *rerum, quas fert adoleſcentia.*

Idem. b *Domini* a *ſimilis es.* Auſon. *Mens* a *conſcia* b *recti.*

Virgilius. *Præterea regina* b *tui* a *fidiſſima dextræ*
Occidit ipſa ſuâ.

Communis, alienus, immunis, variis caſibus ſerviunt : ut Cicero. a *Commune* b *animantium omnium eſt conjunctionis appetitus, procreandi cauſâ. Mors* b *omnibus* a *communis. Hoc* b *mihi tecum* a *commune eſt.* Commu. nis, alie. nus, immunis, variis caſibus ſerv.

Saluſt. *Non* a *aliena* b *conſilii.* Sen. a *Alienus* b *ambitioni.*

Cicero. *Non* a *alienus* b *à Scævolæ ſtudiis.*

Ovid. *Vobis* a *immunibus hujus Eſſe* b *mali dabitur.*

Plinius. *Caprificus* b *omnibus* a *immunis eſt.*

a *Immunes* b *ab illis malis fumus.*

Natus, commodus, incommodus, utilis, inutilis, vehemens, aptus, interdum etiam accuſativo cum præpoſitione adjunguntur : ut Cic. a *Natus* b *ad gloriam.*

Verbalia in *bilis* accepta paſſivè, ut et participia, ſeu potiùs participialia in *dus*, dativo adjecto gaudent : ut Mar. *O* b *mihi poſt nullos Juli* a *memorande ſodales.* Statius. — *nulli* a *penetrabilis* b *aſtro Lucus erat.* dus.

ACCUSATIVUS.

Magnitudinis menſura ſubjicitur adjectivis in accuſativo : ut, *Gnomon ſeptem* b *pedes* a *longus, umbram non ampliùs quatuor* b *pedes* a *longam reddit.* Magnitud. mea.

Interdum et in ablativo : ut

Columella. *Fons* a *latus* b *pedibus tribus,* a *altus* b *triginta.*

Inter-

Interdum etiam & genitivo; ut Columel. *In morem horti areas,* a *latas* b *pedum denum,* a *longas* b *pedum quinquagenûm facito.*

ABLATIVUS.

Copia et inopia

Adjectiva, quæ ad copiam egeſtatémve pertinent, interdum ablativo, interdum & genitivo gaudent; ut Plaut. *Amor &* b *melle & felle eſt* a *fœcundiſſimus.* Horat. a *Dives* b *agris,* a *dives poſitis in fœnore* b *nummis* Virgilius. *At feſſæ multa referunt ſe nocte minores, Crura* b *thymo* a *plena.*

Idem; *Quæ regio in terris noſtri non* a *plena* b *laboris?*

Idem; a *Dives* b *opum,* a *dives pictai* b *veſtis, & auri.*

Perſius. *O curvæ in terras animæ, &* b *cœleſtium* a *inanes!* a *Expers* b *fraudis.* b *Gratiâ* a *beatus.*

Diverſitas.

Nomina diverſitatis ablativum ſibi cum præpoſitione ſubjiciunt; ut Virg. a *Alter* b *ab illo.* a *Aliud* b *ab hoc.* a *Diverſus* b *ab iſto.*

Nonnunquam etiam dativum; ut, b *Huic* a *diverſum.*

Cauſa.

Adjectiva regunt ablativum ſignificantem cauſam; ut, a *Pallidus* b *irâ.* a *Incurvus* b *ſenectute.* a *Livida* b *armis brachia.* a *Trepidus* b *morte futurâ.*

Modus etc.

Forma vel modus rei adjicitur nominibus in ablativo; ut, *Facies miris* b *modis* a *pallida.* b *Nomine* a *Grammaticus,* b *re* a *barbarus.*

Cicero. *Sum tibi* b *natura* a *parens,* a *præceptor* b *conſiliis.*

Virgilius a *Trojanus* b *origine Cæſar.* b *Spe* a *dives,* b *re* a *pauper.* a *Syrus* b *natione.*

Dignus &c.

Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, extorris, auferendi caſum adjectum volunt; ut,

Terent. a *Dignus es* b *odio Qui filium haberem tali* b *ingenio* a *præditum* Virg. *Atque* b *oculis* a *capti fodere cubilia talpæ.* Idem; b *Sorte tuâ* a *contentus abi.*

Horum nonnulla genitivum interdum vendicant ut Ovid. *Militia eſt* b *operis altera* a *digna tui.*

Virgilius. *Deſcendam magnorum haud quaquam* a *indignus* b *avorum.*

PRO-

¶ Pronominum Conſtructio.

MEi, tui, ſui, noſtri, veſtri, genitivi primitivorum ponuntur cùm paſſio ſignificatur: ut, Primitiva.

Languet a *deſiderio* b *tui.*

Ovid. a *Párſq; tui latitat corpore clauſa meo.* a *Imago* b *noſtri.* Derivativa.

Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, adjiciuntur cum actio vel poſſeſſio rei denotatur: ut; *Favet* a *deſiderio* b *tuo.* a *Imago* b *noſtra*, id eſt, *quam nos poſſidemus.*

Noſtrûm & veſtrum genitivi ſequuntur diſtributiva, partitiva, comparativa, et ſuperlativa; ut, a *Unuſquiſque* b *veſtrum.* a *Nemo* b *noſtrum. Ne* a *cui* b *veſtrum ſit mirum.* a *Major* b *veſtrûm.* a *Maximus natu* b *noſtrûm.*

Hæc poſſeſſiva, Meus, tuus, ſuus, noſter, et veſter, hos genitivos poſt ſe recipiunt, Ipſius, ſolius, unius duorum, trium, &c. Omnium, plurium, paucorum, cujuſque; et genitivos participiorum, quæ ad genitivum primitivi in poſſeſſivo incluſum referuntur: ut, Poſſeſſiva.

Ex a *tuo* b *ipſius animo conjecturam feceris.*

Cic. *Dico* a *mea* b *unius opera Rempublicam eſſe liberatam*

Idem; a *Meum* b *ſolius peccatum corrigi non poteſt.*

Eraſ. a *Noſter* b *duorum eventus oſtendat, utra gens ſit melior.*

In a *ſua* b *cujuſq; laude præſtantior.* a *Noſtra* b *omniũ memoria.*

Brut. ad Cic. a *Veſtris* b *paucorum reſpondet laudibus.*

Hor. *ſcripta cum* a *mea nemo legat, vulgo recitare* b *timentis.*

Sui et Suus reciproca ſunt, hoc eſt, ſemper reflectuntur ad id quod præceſſit in eadem oratione; ut; a *Petrus nimium admiratur* b *ſe. Parcit erroribus* b *ſuis.* Sui et ſuus reciproca.

Aut annexa per copulam: ut; *Magnopere* a *Petrus rogat, nè* b *ſe deſeras.*

Ipſe ex pronominibus ſolum trium perſonarum ſignificationem repræſentat: ut; Ipſe.

a *Ipſe* b *vidi*, a *Ipſe* b *vidit*, a *Ipſe* b *dixit.*

Et nominibus pariter ac pronominibus adjungitur; ut, a *Ipſe* b *ego*, a *Ipſe* b *ille*, a *Ipſe* b *Hercules.*

Idem, etiam omnibus perſonis jungi poteſt; ut, Idem.

Ego a *idem* b *adſum.* Terent.

Terent. a *Idem has nuptias* b *perge facere.*
Virgil. a *Idem* b *jungat vulpes, & mulgeat hircos.*

Demonſtrativa hic, ille, iſte.

Hæc demonſtrativa, Hic, ille, iſte, ſic diſtinguuntur Hic mihi proximum demonſtrat; Iſte, eum qui apud te eſt; Ille, eum qui ab utroque remotus eſt, indicat.

Ille et iſte.

Ille, tum uſurpatur, cùm ob eminentiam rem quampiam demonſtramus: ut, *Alexander ille magnus.* Iſte verò ponitur, quando cum contemptu rei alicujus mentionem facimus: ut Terent. *Iſtum æmulum quod poteris ab ea pellito.*

Hic et ille

Hic et ille, cùm ad duo antepoſita referuntur, Hic, ad poſterius et propius; Ille, ad prius et remotius propiè ac uſitatiſſimè referri debet: ut Col. a *Agricolæ contrarium eſt* aa *paſtoris propoſitum:* b *ille quam maximè ſubacto & puro ſolo gaudet,* bb *hic novali graminoſoque:* b *ille fructum è terra ſperat,* bb *hic è pecore.* Eſt tamen, ubi è diverſo pronomen *Hic* ad remotius ſuppoſitum referri invenias, et *ille* ad proximius.

VERBORUM CONSTRUCTIO

Nominativus poſt verbum.

Nominat. utrinque.

VErba ſubſtantiva, ut Sum, forem, fio, exiſto, verba vocandi paſſiva, ut Nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor; et iis ſimilia, ut Scribor, ſalutor, habeor, exiſtimor: item verba geſtus, ut Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, utrinque nominativum expetunt: ut, b *Deus* a *eſt* b *ſummum bonum.* b *Perpuſilli* a *vocantur* b *nani.* b *Fides religionis noſtræ* b *fundamentum* a *habetur. Malus* b *paſtor* a *dormit* b *ſupinus.* Lactantius. b *Homo* a *incedit* b *erectus in cœlum.*

Infiniti verbi conſtructio.

Denique omnia ferè verba poſt ſe nominativum habent adjectivi nominis, quod cum ſuppoſiti verbi caſu, genere, et numero concordat: ut,
b *Rex* a *mandavit* b *primus extirpari hæreſin.*
b *Pii* a *orant* b *taciti.* b *Boni* a *diſcunt* b *ſeduli.*
Infinitum quoque utrinque eoſdem caſus habet, pr

Cæſ

cipuè cùm verba optandi, eiſq; ſimilia accedunt: ut b *Hypocrita cupit* a *videri* b *juſtus. Hypocrita cupit ſe* a *videri* b *juſtũ. Malo* b *dives* a *eſſe quã haberi. Malo* b *me* b *divitẽ* a *eſſe quàm haberi.* Claud. *Vivitur exiguo melius natura* b *beatis* b *Omnibus* a *eſſe dedit, ſi quis cognoverit uti.*

Martial. b *Nobis non licet* a *eſſe tam* b *diſertis,* vel *diſertos.*

Terentius. *Expedit bonas* a *eſſe* b *vobis.*

Ovidius. *Quo* b *mihi commiſſo non licet* a *eſſe* b *piam.*

Quamvis in his poſtremis exemplis ſubaudiatur accuſativi ante verba infinita. b *Nos* a *eſſe* b *diſertos.* b *Vos* a *eſſe* b *bonos.* b *Me* a *eſſe* b *piam.*

Genitivus poſt verbum.

SUm genitivum poſtulat, quoties ſignificat poſſeſſionem, aut ad aliquid pertinere: ut Virgilius.— *pecus* a *eſt* b *Melibœi.* Sum ſignif. poſſ. gen.

Cicero. b *Adoleſcentis* a *eſt majores natu revereri.*

Virg. b *Regum* a *eſt Parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos.*

Excipiuntur hi nominativi, Meum, tuum, ſuum, noſtrum, veſtrum, humanum, belluinum, et ſimilia: ut *Non* a *eſt* b *meum contra authoritatem Senatûs dicere.* Terent. *Eia haud* b *veſtrum* a *eſt iracundos eſſe.* b *Humanum* a *eſt iraſci.*

At hic ſubintelligi videtur officium, quod aliquando etiam exprimitur: ut Terent. *Tuum* a *eſt* b *officium has bene ut adſimiles nuptias.*

Verba æſtimandi genitivo gaudent: ut, b *Plurimi paſſim* a *fit pecunia. Pudor* b *parvi* a *penditur.* b *Nihili,* vel b *pro nihilo* a *habentur literæ.* Æſtimandi di verbum gen.

Horat. b *Pluris opes nunc* a *ſunt, quam priſci temporis annis.*

Æſtimo, vel genitivum, vel ablativum adſciſcit: ut Valerius Max. *Non* b *hujus te* a *æſtimo.* b *Magno ubique virtus* a *æſtimanda eſt.*

Flocci, nauci, nihili, pili, aſſis, hujus, teruncii, his verbis, æſtimo, pendo, facio, peculiariter adjiciuntur, ut, *Ego illum* b *flocci* a *pendo. Nec* b *hujus* a *facio, qui me* b *pili æſtimat.*

Singu-

Singularia ſunt iſta; b *Æqui boni* a *conſulo.* b *Æqui boni* a *facio*, id eſt, *in bonam accipio partem.*

Accuſandi verba, etc. Verba accuſandi, damnandi, monendi, abſolvendi, et conſimilia genitivum poſtulant, qui crimen ſignificet; ut

Plau. *Qui alterũ* a *incuſat* b *probri, ipſum ſe intueri oportet.*
Cicero. *Etiam* b *ſceleris* a *condemnat generum ſuum.*
Ovid. *Parce tuum vatem* b *ſceleris* a *damnare Cupido.*
a *Admoneto illum priſtinæ* b *fortunæ.* b *Furti* a *abſolutus eſt.*

Vertitur hic genitivus aliquando in ablativum, vel cum præpoſitione, vel ſine præpoſitione; ut Cic. *Si in me iniquus es judex,* a *condemnabo eodem ego te* b *crimine.* Gellius. *Uxorem* b *de pudicitiâ graviter* a *accuſavit.* Cic. *Putavi eâ* b *de re* a *admonendum eſſe te.*

Uterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, et ſuperlativus gradus, non niſi in ablativo id genus verbis ſubduntur; ut, a *Accuſas furti, an ſtupri, an* b *utroq;? ſive* b *de utroq;?* b *Ambobus*, vel b *de ambobus?* b *Neutro*, vel b *de neutro?* b *De plurimis ſimul* a *accuſaris.*

Satago etc. Satago, miſereor, miſereſco, genitivum admittunt: ut Terent. *Is* b *rerum ſuarum* a *ſatagit.*
Virgil. —*oro* a *miſerere* b *laborum*
Tantorum, a *miſerere* b *animi non digna ferentis.*
Statius. *Et* b *generis* a *miſereſce tui.*

Miſereor, etc. At miſereor et miſereſco, rariùs cum dativo leguntur: ut Sen. *Huic ſuccurro,* b *huic* a *miſereor.*
Boetius. *Dilige jure bonos, & a miſereſce* b *malis.*

Reminiſc. por etc. Reminiſcor, obliviſcor, memini, genitivum aut accuſativum deſiderant: ut, *Data* b *fidei* a *reminiſcitur. Proprium eſt ſtultitiæ aliorum vitia cernere,* a *obliviſci* b *ſuorum.* Ter. *Faciã ut* b *meiq; ac hujus* b *diei, ac* b *loci ſemper* a *memineris.* Plaut. b *Omnia quæ curant ſenes* a *meminerunt.* a *Memini* b *de hac re,* b *de armis,* b *de te,* id eſt, *mentionẽ feci.*

Potor gen. aut ablat. Potior, aut genitivo, aut ablativo jungitur; ut, Plaut. *Romani* b *ſignorum & armorum* a *potiti ſunt.*
Virg. *Egreſſi optata Troes* a *potiuntur* b *arena.*

Dativi

Dativus poſt verbum.

OMnia verba acquiſitivè poſita adſciſcunt dativum ejus rei, cui aliquid quocunq; modo acquiritur; ut Plaut. b *Mihi iſtic nec* a *ſeritur, nec* a *metitur.* Virg. *Neſcio quis teneros oculus* b *mihi* a *faſcinat agnos.* Verba acquiſitiva dativum regunt.

Huic regulæ appendent varii generis verba.

Inprimis, verba ſignificantia commodum aut incommodum regunt dativum; ut Virg. *Illa ſeges demum* b *votis* a *reſpondet avari Agricolæ.* *Non potes* b *mihi* a *commodare, nec* a *incommodare.* Idem. —— *validis* a *incumbite* b *remis.* *Suam eruditionem* b *tibi acceptam* a *fert.* Commodum et incommodum.

Ex his quædam efferuntur etiam cum accuſativo, ut Cicero. b *Unum* a *ſtudetis omnes, unum ſentitis.* Plaut. *Si ea memorem, quæ* b *ad ventris victum* a *conducunt, mora eſt.* Cicero. b *In hæc ſtudia* a *incumbite. Naturáne plus* b *ad eloquentiam* a *conferat, an doctrina.* b *Feſſum quies plurimùm* a *juvat.* Excipiuntur.

Verba comparandi regunt dativum; ut Virg.— *ſic* b *parvis* a *componere magna ſolebam.* b *Fratri ſe & opibus & dignatione* a *adæquavit.* Verba comparandi.

Interdum additur ablativus cum præpoſitione; ut, a *Comparo Virgilium* b *cum Homero.*

Aliquando accuſativus cum præpoſitione Ad; ut, *Si* b *ad eum* a *comparatur, nihil eſt.*

Verba dandi & reddendi regunt dativum; ut, *Fortuna* b *multis nimium* a *dedit,* b *nulli ſatis. Ingratus eſt, qui gratiam bene* b *merenti non* a *reponit.* Verba dandi.

Hæc variam habent conſtructionem; a *Dono* b *tibi hoc munus*; a *dono* b *te hoc munere.* Cicero. *Huic* b *rei aliquid temporis* a *impertiat.* Terent. *Plurimâ ſalute* b *Parmenonem ſummum ſuum* a *fu-*

impertit Gnatho. a *Aſperſit mihi* b *labem:* a *Aſperſit me* b *labe.*
a *Inſtravit* b *equo penulam:* a *Inſtravit equum* b *penulâ.*
Ovid. *Ut piget infido* a *conſuluiſſe* b *viro,* id eſt, *dediſſe conſilium,* vel etiàm *proſpexiſſe.*
Lucan. b *Rectorémque ratis de cunctis* a *conſulit aſtris,* id eſt, *petit conſilium.* a *Conſule* b *ſaluti tuæ,* id eſt, *proſpice.*
Ter. *Peſſime iſtuc* b *in te atque in illum* a *conſulis,* i. *ſtatuis.* a *Metuo,* a *timeo,* a *formido* b *tibi,* vel b *de te,* i. *ſum ſolicitus pro te.* a *Metuo,* a *timeo,* a *formido* b *te,* vel b *a te :* ſcilicet *nè mihi noceas.*

Verba promittendi.

Verba promittendi ac ſolvendi regunt dativum: ut, Cicero. *Hæc* b *tibi* a *promitto, ac recipio ſanctiſſimè eſſe obſervaturum.*
Cicero. *Æs alienum* b *mihi* a *numeravit.*

Verba imperandi.

Verba imperandi et nuntiandi dativum requirunt: ut Horat. a *Imperat aut ſervit collecta pecunia* b *cuique.*
Idem, *Quid de quoque viro,* & b *cui* a *dicas, ſæpè caveto.*
Dicimus, a *Tempero,* a *moderor* b *tibi* et b *te.* a *Refero* b *tibi,* et b *ad te.* Item, a *Refero ad Senatũ,* id eſt, *propono.* a *Scribo,* a *mitto* b *tibi* et b *ad te.* a *Do* b *tibi literas,* ut ad aliquem feras. a *Do* b *ad te literas,* id eſt, *mitto ut legas.*

Verba fidendi.

Verba fidendi dativum regunt: ut Horat.
—*vacuis* a *committere* b *venis Nil niſi lene decet.*
b *Mulieri nè* a *credas, né mortuæ quidem.*

Verba obſequendi.

Verba obſequendi et repugnandi dativum regunt: ut, *Semper* a *obtemperat pius filius* b *patri. Quæ homines arant, navigant, ædificant,* b *virtuti omnia* a *parent. Ipſum hunc orabo,* b *huic* a *ſupplicabo.*
Perſius.—*venienti* a *occurrite* b *morbo.*
Ignavis b *precibus Fortuna* a *repugnat.*
At ex his quædam cum aliis caſibus copulantur ut, b *Ad amorem nihil potuit* a *accedere. Hoc* a *acceſſit mali* b *malis. Illud* a *conſtat omnibus,* ſeu, b *inter omnes.*
Teren.—*Hæc* b *fratri mecum non* a *conveniunt.*
Iuven. *Sævis inter ſe* a *convenit* b *urſis.* a *Auſculto* b *tibi.* Id eſt, *obedio.* a *Auſculto* b *te,* id eſt, *audio. Adamas* a *diſſidi*
b *m*

magneti, ſeu b *cum magnete*. a *Certat* b *cum illo*, & Græcanicè b *illi*. Catul. *Noli* a *pugnare* b *duobus*, id eſt, *contra duos*. Virg. *Tu dic* b *mecum quo pignore* a *certes*.

Verba minandi & iraſcendi regunt dativum: ut, b *Vtrique mortem* a *minatus eſt*. Terent. b *Adoleſcenti nihil eſt quod* a *ſuccenſeat*. Verba minandi.

Sum cum cõpoſitis, præter Poſſum, exigit dativum: ut, *Rex pius* a *eſt* b *reipub. ornamento*. b *Mihi nec* a *obeſt, nec* a *prodeſt*. Hor. *Multa* b *petentibus* a *deſunt multa*. Sum.

Dativum poſtulant verba compoſita *cum his præpoſitionibus.*

Præ. Cicer. *Ego meis* b *majoribus virtute* a *præluxi*: Sed Præeo, prævinco, præcedo, præcurro, prævertor, prævertor, accuſativo junguntur. Verba compoſ.

Ad. *Albo* b *gallo ne manum* a *admoliaris*.

Con. a *Conducit hoc tuæ* b *laudi*. a *Convixit* b *nobis*.

Sub. Terent a *Subolet jamb uxori, quod ego machinor*.

Ante. Cic. *Iniquiſſimã pacem juſtiſsimo* b *bello* a *antefero*.

Poſt. a *Poſthabeo* a *poſtpono* b *famæ pecuniam*.

Virg. a *Poſtpoſui tamen illorum mea ſeria* b *ludo*.

Terent. dixit. * *Qui ſuum commodum poſthabuit præ meo commodo*.

Ob. Ter. *Quum* b *nemini* a *obtrudi poteſt, itur ad me*.

In. a *Impendet* b *omnibus periculum*.

Inter. Cicer. *Ille huic* b *negotio non* a *interfuit modò, ſed etiam præfuit*.

Pauca ex his mutant dativum aliquoties in alium caſum: ut Quint. a *Præſtat ingenio alius* b *alium*. b *Multos virorum* a *anteit ſapientia*. Terent. b *In amore hæc* a *inſunt vitia*. Plin. a *Interdico tibi* b *aqua & igni*. Varia conſtru. alio.

Eſt pro habeo dativum exigit; ut

Perſi. *Velle ſuum* b *cuique* a *eſt, nec voto vivitur uno*. Virg. a *Eſt* b *mihi namque domi pater, eſt injuſta noverca*. Eſt pro habeo.

Huic confine eſt ſuppetit: ut

Horat: *Pauper enim non eſt,* b *cui rerum* a *ſuppetit uſus*. Suppetit.

Gegin. dativ. Sum, cum multis aliis, geminum adsciscit dativum: ut, b *Exitio* a *est avidis mare* b *nautis.*

Speras b *tibi* b *laudi* a *fore, quod* b *mihi* b *vitio* a *vertis? Nemo* b *sibi mimos* a *accipere debet* b *favori.*

Dativus festivitatis. Est ubi hic dativus, *tibi*, aut *sibi*, aut etiam *mihi*, nullâ necessitatis, at festivitatis potiùs causâ additur: ut *Ego* b *tibi hoc effectum* a *dabo.* Ter. a *Expedi* b *mihi hoc negotium. Suo* b *sibi hunc* a *jugulo gladio.*

ACCUSATIVUS POST VERBUM.

Verba transitiva VErba transitiva cujuscunq; generis, sive activi, sive communis, sive deponentis, exigunt accusativum: ut Hor. b *Percontatorem* a *fugito, nam garrulus idem est.* Idem; *Nec* a *retinent patulæ* b *commissa fideliter aures.* Virg. *Inprimis* a *venerare* b *deos. Aper* b *agros* a *depopulatur.*

Quinetiam verba, quamlibet alioquin intransitiva atq; absoluta, accusativum admittunt cognatæ significationis: ut Cic. *Tertiam* b *ætatem hominum* a *vivebat Nestor.* Virg. --- *longam incomitata videtur* a *Irebviam.* Plaut. *Duram* a *servitib servitutem.*

Hunc accusativum mutant authores non rarò in ablativum: ut Plaut. *Diu videor* b *vitâ* a *vivere.* a *Ite rectâ* b *viâ* Sueton. b *Morte* a *obiit repentina.*

Accusat. fig. Sunt quæ figuratè accusativum habent: ut Virgil. --- *Nec vox* b *hominem* a *sonat, ô* b *Dea certè!* Iuven. *Qui* b *Curios* a *simulant, &* b *Bacchanalia* a *vivunt?* Horat. b *Pastillos Rufillus* a *olet, Gorgonius* b *hircum.*

DUO ACCUSATIVI.

Verba rogandi, etc. Verba rogandi, docendi, vestiendi, duplicem regũt accusativum: ut, *Tu modò* a *posce* b *Deum* b *veniam.* a *dedecebo te istos* b *mores. Ridiculum est te* b *me* a *admonere* b *istud* Teren. a *Induit* b *se* b *calceos, quos prius exuerat.*

Excepto 1. Rogandi verba interdum mutant alterum accusativum in ablativum: ut Virg. b *Ipsum* a *obtestemur,* b *veniámq;* a *oremus* bb *ab ipso.* Terent. b *Suspicionem istam* bb *ex illis* a *quære.* Vestiendi

Veſtiendi verba interdum mutant alterum accuſativum in ablativum, vel dativum: ut, a *Indue te* b a. bb *tunica, vel* bb *tibi* b*tunicam.* Excepti

ABLATIVUS POST VERBUM.

Quodvis verbum admittit ablativum ſignificãtem inſtrumentum, aut cauſam, aut modum actionis.

INSTRUMENTUM.

ut, *Dæmona non* b*armis, ſed morte* a *ſubegit Ieſus.*
Horat. *Naturam* a *expellas* b *furca licèt, uſquè recurret.*
Virg *Hi* b *jaculis, illi certant* a *defendere* b *ſaxis.*

CAUSA.

ut Ter. a *Gaudeo (ita me dij ament) gnati* b *cauſa.*
Vehementer b *ira* a *exanduit.*
Horat. *Invidus alterius* b *rebus* a *macreſcit opimis.*

MODUS ACTIONIS.

ut, *Mirâ* b *celeritate rem* a *peregit.*
Iuven. *Jnvigilate viri, tacito nam tempora* b *greſſu*
a *Diffugiunt, nulloque* b *ſono* a *convertitur annus.*
Ovid. *Dum vires annique ſinunt, tolerate laborem;*
Jam a *veniet tacito curva ſenecta* b *pede.*

Ablativo cauſæ & modi actionis aliquando additur præpoſitio: ut a *Baccharis* b *præ ebrietate.* Excepti
Summa b *cum humanitate* a *tractavit hominem.*

Quibuſlibet verbis ſubjicitur nomen pretii in ablativo caſu: ut, b *Teruncio, ſeu vitioſa nuce non* a *emerim.* Nomen pretii.
Livius. *Multo* b*ſanguine ac vulneribus ea victoria* a *ſtetit.*

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo, adjiciuntur ſæpe ſine ſubſtantivis: ut;
Terent. a *Redime te captum quàm queas* b *minimo.* b *Vili* a *venit triticum.*
Senec. a *Conſtat* b *parvo fames,* b *magno faſtidium.*

Excipiuntur hi genitivi ſine ſubſtãtivis poſiti, Tanti quanti, pluris, minoris, tantidem, quãvis, quantilibet. Excepti

quãticunq; ut Cic.b *Tanti* a*eris alii*t,b*quanti tibi*a *fueris. Non*a*vendo*b*pluris, quàm alii, fortaſſe etiam*b*minoris.* Ovid. *Vix Priamus* b *tanti, totaque Troja*a *fuit.*

Sin addãtur ſubſtantiva, in ablativo efferũtur: ut Aul. Gel. b *Tanta mercede* a *docuit,* b *quanta hactenus nemo.* b *Minore pretio* a *vendidi, quam emi.*

Valeo. Valeo etiam interdum cum accuſativo junctum reperitur: ut Varr. *Denarii dicti, quod* b *decem æris* a *valebant: quinarii, quòd* b *quinos.*

Verba abundandi. Verba abundandi, implendi, onerandi, &c his diverſa ablativo gaudent: ut

Terent. b *Amore*a *abundas Antipho.*

*Malo virum*b *pecunia, quàm pecuniam* b *viro*a *indigentem*

Saluſt. *Sylla omnes ſuos* b *divitiis*a *explevit.*

Terent. *Hoc te*b *crimine* a *expedi.*

Cic. *Homines nequiſſimi quibus te* a *onerant*b *mendaciis?*

Virg. *Ego hoc te* b *faſce*a *levabo.*

Saluſt. *Aliquem familiarem ſuo* b *ſermone*a *participavit.*

Exceptio Ex quibus quædam nonnunquam etiam in genitivum feruntur: ut Virgil.

Quàm dives nivei pecoris, quàm b *lactis* a *abundans?*

Terent *Quaſi tu huius* a *indigeas* b *patris.*

Quid eſt, quod in hac cauſa b *defenſionis*a *egeat?*

Virg. a *Implentur veteris* b *Bacchi pinguiſque ferinæ.*

Idem; *Poſtquam dextra fuit* b *cædis* a *ſaturata.*

Terent. *Omnes mihi labores leves fuêre, præterquam* b *tui*a *tarendum quòd erat.*

Paternum ſervum ſui a *participavit* b *conſilii.*

Fungor, &c. Fungor, fruor, utor, & ſimilia ablativo jungũtur; ut Cic. *Qui adipiſci veram gloriam volunt, juſtitia* a *fungantur* b *officiis. Optimum eſt aliena* a *frui* b *inſania. In re mala* b *animo ſi bono* a*utare, juvat.*

Virgil. *Aſpice venturo* a *lætentur ut omnia* b *ſeclo.*

Cæſar. *Qui ſua* b *victoria tam inſolenter* a *gloriarentur*

Hor. *diruit, ædificat,* a*mutat quadrata* b *rotundis.* a *Veſcor* q *carnibus.* Virg. *haud equidem tali me* a *dignor* b *honore.*

Terent.

Terent. *Vt* b *malis* a *gaudeat alienis.*
Plaut. *Exemplorum* b *multitudine* a *ſuperſedendum eſt.*
Macrob. *Regni eum* b *ſocietate* a *numeravit.*
Plaut. a *Communicabo te ſemper* b *menſa mea.*

Proſequor. Afficio.

a Proſequor te b amore, b laude, b honore, &c. i. *amo, laudo, honoro.* a Afficio te b gaudio, b ſupplicio, b dolore, &c. id eſt, *exhilaro, punio, contriſto.*

Mereor.

Mereor, cum adverbiis benè, malè, meliùs, pejùs, optimè, peſſimè, ablativo adhæret cum præpoſitione De: ut, b *De me nunquam bene* a *meritus eſt.*
Eraſmus b *de lingua Latina optimè* a *meritus eſt.*
Catilina peſſimè b *de republica* a *meruit.*

Verba accipiendi, &c.

Quædam accipiendi, diſtandi, & auferendi verba ablativum cum præpoſitione optāt: ut, *Iſtuc* b *ex multis iampridem* a *audiveram.* Luc. b *A trepido vix* a *abſtinet ira magiſtro.* a *Naſci* b *a principibus fortuitum eſt.*
Procul a *abeſt* b *ab urbe Imperator.*

Excepio

Vertitur hic ablativus aliquando in dativum: ut Horat. *Vivere ſi rectè neſcis,* a *diſcede* b *peritis.*
Ovid. *Eſt virtus placitis* a *abſtinuiſſe* b *bonis.*
Virg. *Heu fuge, nate Dea, teque his, ait,* a *eripe* b *flammis.*

Verba comparationis

Verbis, quæ vim comparationis obtinēt, adjicitur ablativus ſignificās mēſurā exceſſus: ut, *Deforme exiſtimabat, quos* b *dignitate* a *præſtaret, ab iis* b *virtutib.* a *ſuperari*

Ablat. Abſolut.

Quibuſlibet verbis additur ablativus abſolutè ſumptus: ut, *Imperante* b *Auguſto,* a *natus eſt Chriſtus: Imperante* b *Tiberio,* a *crucifixus.* Iuven. *Credo pudicitiam,* b *Saturno rege,* a *moratam in terris.*
Nil a *deſperandum,* b *Chriſto duce, & auſpice Chriſto.*
Iam Maria, b *audito Chriſtum veniſſe,* a *cucurrit.*

Synecdoche

Verbis quibuſdam additur auferēdi caſus per Synecdochen, & poeticè accuſativus: ut, a *Ægrotat* b *animo magis quàm corpore.* a *Candet* b *dentes.* a *Rubet* b *capillos.*

Excepio

Quædam tamen efferuntur in gignendi caſu: ut, *Abſurdè facis, qui* a *angas te* b *animi.*
Exanimatus a *pendet* b *animi.* a *Deſipiebam* b *mentis.*

Plaut. a *Diſcrucior* b *animi, quia ab domo abeundum eſt mihi.*

Diverſi caſus. Eidem verbo diverſi caſus diverſæ rationis apponi poſſunt: ut,

1 *Dedit* 3 *mihi* 2 *veſtē* 4 *pignori,* 6 *tepreſente* 5 *propriâ manu.*

Paſſivis additur ablativus agentis, ſed antecedente præpoſitione, & interdum dativus: ut

Horat. a *Laudatur* b *ab his,* a *culpatur* b *ab illis.*

Cicero. *Honeſta bonis* b *viris, non occulta* a *petuntur.*

Quorum participia frequentius dativis gaudēt: ut, Virg. *Nulla tuarum* a *audita* b *mihi, nec viſa ſororum.*

Horat. *Oblituſque meorum,* a *obliviſcendus &* b *illis.*

Cæteri caſus manent in paſſivis, qui fuerunt activorum: ut. a *Accuſaris à me* b *furti.* a *Habeberis* b *ludibrio.* a *Dedoceberis à me iſtos* b *mores.* a *Privaberis* b *magiſtratu*

neutro-paſſ. conſtructio. Vapulo, væneo, liceo, exulo, fio, neutro-paſſiva, paſſivam conſtructionem habent: ut, b *A præceptore* a *vapulabis: Malo* b *à cive* a *ſpoliari, quàm* b *ab hoſte* a *vænire Quid* a *fiet* b *ab illo? Virtus parvo pretio* a *licet* b *omnibus. Cur* b *à conviviis* a *exulat philoſophia*

Infinitorum conſtructio. Quibuſdam tum verbis tum adjectivis, familiariter ſubjiciuntur verba infinita: ut

Virgil. — a *Iuvat uſque* b *morari, Et conferre gradum.*

Ovid. b *Dicere quæ* a *puduit,* b *ſcribere* a *juſſit amor.*

Martial. a *Vis* b *fieri dives Pontice? Nil cupias.*

Virg. *Et erat tum* a *dignus* b *amari.* Horat. a *Audax omnia* b *perpeti Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Ellipſis. Ponuntur interdum figurate, & abſolutè verba infinita: ut, *Hæccine* b *fieri flagitia?* ſubauditur, a *decet,* a *oportet,* a *par eſt,* a *æquum eſt,* aut aliquid ſimile.

Virg. *Criminibus* b *terrere novis, hinc* b *ſpargere voces*
In vulgum ambiguas, & b *quærere conſcius arma.*

id eſt, *terrebat, ſpargebat, quærebat.*

¶ DE GERUNDIIS.

Gerundia GErundia ſive Gerundivæ voces, & ſupina, regunt caſus ſuorum verborum: ut

Cicero

Cicer. *Efferor ſtudio* a *videndi* b *parentes?*
Ovid. a *Utendum eſt* b *ætate, cito pede præterit ætas.*
Virg.---a *Scitatum* b*oracula Phœbi Mittimus.*

Gerundia in *di* pendent à quibuſdam tum ſubſtantivis, tum adjectivis: ut Virgil. Di.
Et quæ tanta fuit Romam tibi a *cauſa* b *videndi?*
Idem: *Cecropias innatus apes* a *amor urget* b *habendi.*
Idem; *Æneas celſa in puppi jam* a *certus* b *eundi.*

Poeticè infinitivus modus loco Gerundii ponitur. Nota.
ut Virg. a *ſtudium quibus arva* b *tueri.* a *Peritus* b *medicari.*

Interdum non invenuſtè adjicitur Gerundii vocibus etiam genitivus pluralis: ut, *Quum* b *illorum* a *videndi gratiâ me in forum contuliſſem.* Terent. *Date* a *creſcendi copiam* b *novarum. Conceſſa eſt* a *diripiendi* b *pomorum, atque obſoniorum licentia.*

Gerundia in *do* pendent ab his præpoſitionibus, Do.
A, ab, abs, de, è, ex, cum, in, pro,: ut
Cicero. *Ignavi* a *à* b *diſcendo cito deterrentur.*
Amor & amicitia, utrumque a *ab* b *amando dictum eſt.*
Cicer. a *Ex* b *defendendo, quàm* a *ex* b *accuſando, uberior gloria comparatur. Conſultatur* a *de* b *tranſeundo in Galliam.*
Quint. *Rectè ſcribendi ratio* a *cum* b *loquendo conjuncta eſt.*
Plaut. a *Pro* b *vapulando ab hoſte mercedem petam.*

Ponuntur & abſque præpoſitione: ut
Virgil. --- *alitur vitium, creſcitq;* b *tegendo.*
b *ſcribendo diſces ſcribere.*

Gerundia in *dum* pendent ab his præpoſitionibus, Dum.
Inter, ante, ad ob, propter,: ut, a *Inter* b *cœnandum hilares eſte.* Virg. --- a *Ante* b *domandum Ingentes tollent animos.* Cic. *Locus* a *ad* b *agendum ampliſſimus.*
Idem? a *Ob* b *abſolvendum munus nè acceperis.*
Veni a *propter te* b *redimendum.*

Cùm ſignificatur neceſſitas ponuntur citra præpoſitionem, addito verbo Eſt: ut
Iuven. b *Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano.*
b *Vigilandum eſt ei qui cupit vincere.*

Gerundia in nomina vertuntur

Vertuntur gerundij voces in nomina adjectiva; ut Virg. *Tantus amor florum, & b generandi gloria a mellis. Ad b accusandos a homines duci præmio, proximum latrocinio est. Cur adeò delectaris a criminibus b inferendis?*

¶ DE SVPINIS.

Prius sup.

PRius supinū activè significat, & sequitur verbum, aut participium, significans motum ad locum: ut. Ovid. b *Spectatum a veniunt, veniunt spectentur ut ipsæ: Milites sunt a missi b speculatum arcem.*

nota.

Illa verò, *Do venum, do filiam nuptum*, latentem habent motum.

Exceptio

At hoc supinum in neutro-passivis, & cum infinito *iri*, passivè significat: ut Plaut.

Coctum ego non b vapulatum, dudum a conductus sum. Ter. *Postquam a audierat non b datum ivi uxorem filio.* Poeticè dicunt: a *Eo b visere.* a *Vado b videre.*

Nota.

Ponitur & absolutè cum verbo Est: ut

Terent. b *Actum est, ilicet, periisti.*

Ovid. — b *Itum est in viscera terræ.* b *Cessatum est satis.*

Posterius supinum.

Posterius supinum passivè significat, & sequitur nomina adjectiva: ut, *Sum extra nexam, sed non est a facile b purgatu. Quod b factu a fœdum est, idem est & b dictu a turpe. Qui pecunia non movetur hunc a dignum b spectatu arbitramur.*

In istis verò, a *Surgit b cubitu,* a *Redit b venatu:* cubitu & venatu nomina potiùs cēsenda videntur, quā supina.

¶ De Tempore & Loco.

TEMPUS.

Pars temporis.

QVæ significant partem temporis, in ablativo frequentiùs usurpantur, in accusativo rarò: ut, *Nemo mortalium omnibus b horis a sapit. b Nocte a latent mendæ. b Id tempus a creatus est Consul:*

Quanquam hic eclipsis videtur esse præpositionis *per* vel *sub.*

Duratio temporis

Quæ autem durationem temporis & continuationem

ſionem denotant, in accuſativo, interdum & in ablativo efferuntur: ut Virgil.

Hic iam ter centum totos [a] *regnabitur* [b] *annos.*
Idem; [b] *Noctes atque dies* [a] *patet atri ianua Ditis.*
Idem; *Hic tamen hac mecum poteris* [a] *requieſcere* [b] *nocte*
Suet. [a] *Imperavit* [b] *triennio, & decem menſibus, octoq́ diebus.*

Dicimus etiã [a] *In paucis* [b] *diebus.* [a] *De* [b] *die.* [a] *De* [b] *nocte.*
Promitto [a] *in* [b] *diem. Commodo* [a] *in* [b] *menſem.* [b] *Annos* [a] *ad quinquaginta natus.* [a] *Per tres* [b] *annos ſtudui.*
Puer [b] *id ætatis. Non plus* [b] *triduum*, aut [b] *triduo:*
[b] *Tertio*, vel [a] *ad* [b] *tertium calendas, vel calendarum.*

Spatium Loci.

Spatium loci in accuſativo effertur, interdum & in ablativo: ut Virg. Spatium loci.

Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)
Tres [a] *pateat cœli ſpatium, non amplius* [b] *ulnas.*
Iam mille [b] *paſſus* [a] *proceſſeram.* [a] *Abeſt biduj*, ſubintelligitur [b] *ſpatium* vel [b] *ſpatio*; [b] *itinere*, vel [b] *iter.*
[a] *Abeſt ab urbe quingentis* [b] *millibus paſſuum.*

Appellativa Locorum, &c.

Nomina appellativa, & nomina majorum locorum adduntur ferè cũ præpoſitione verbis ſignificantibus motum aut actionem *in loco, ad locum, à loco*, aut *per locum:* ut, [b] *In foro* [a] *verſatur.* [a] *Meruit ſub rege* [b] *in Gallia.* Virgil. [b] *ad templum non æqua Palladis ibant* [a] *Iliades.* Saluſt. [a] *Legantur* [b] *in Hiſpaniam maiores natu nobiles.* [b] *E Sicilia* [a] *diſcedens, Rhodũ veni. per mare* [a] *ibis* [b] *ad Indos* Appellativorum nomina.

Omne verbum admittit genitivum proprii nominis loci, in quo fit actio; modò primæ vel ſecundæ declinationis, & ſingularis numeri ſit: ut Vrbium et oppidorum nomina.

Iuven. *Quid* [b] *Romæ* [a] *faciam? mentiri neſcio:*
Terent. *Samia mihi mater fuit, ea* [a] *habitabat* [b] *Rhodi.*

Hi genitivi, Humi, domi, militiæ, belli, pro priorũ ſequun. Humi poſſi

ſequuntur formã: ut Ter. b *Domi* b *belliq; ſimul* a *vixi-mus.* Cic. *Parvi ſunt foris arma, niſi* a *eſt conſilium* b *domi.*

Domi. Domi, non alios ſecum patitur genitivos, quàm Meæ, tuæ, ſuæ, noſtræ, veſtræ, alienæ: ut, *Veſcor* a *domi* b *meæ, non* b *alienæ.*

Veràm ſi proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri aut tertiæ declinationis fuerit, in dativo, aut ablativo ponitur: ut, *Colchus an Aſſyrius,* b *Thebis* a *nutritus, an* b *Argis?* Suet. *Lentulum Getulicus* b *Tyburi* a *genitum ſcribit.* Livius. a *Neglectum* b *Anxuri præſidium.* Cicero. *Cum una ſola legione* a *fuit* b *Carthagini.* Horat. b *Romæ Tybur* a *amo ventoſus,* b *Tybure Romam.* Cic. *Quum tu* b *Narbone menſas hoſpitum* a *convomeres.* Idem. *Commendo tibi domum ejus, quæ* a *eſt* b *Sycione.*

Nota. Sic utimur Ruri vel Rure, in ablativo: ut b *Ruri fere ſe* a *continet.* Perſ--- b *Rure paterno* a *Eſt tibi far modicum.*

Ad Locum.

Ad locum. Verbis ſignificantibus motum ad locum apponitur proprium loci in accuſativo: ut, a *Conceſſi* b *Cantabrigiam ad capiendum ingenii cultum.*
a *Eo* b *Londinum ad merces emendas.*

Ad hunc modum utimur rus & domus: ut, *Ego* b *rus* a *ibo.* Virg. a *Ite* b *domum ſaturæ, venit Heſperus, ite capellæ.*

A Loco per Locum.

Verbis ſignificantibus motum à loco, aut per locum, adjicitur proprium loci in ablativo: ut, *Niſi ante* b *Roma* a *profectus eſſes, nunc eam relinqueres.* b *Eboraco* (ſive b *per Eboracum*) a *ſum profecturus iter.*

Ad eundem modum uſurpantur domus & rus: ut, *Nuper* a *exiit* b *domo.* Ter. *Timeo ne pater* b *rure* a *redierit.*

¶ Impersonalium Conſtructio.

GENITIVUS.

HÆc tria impersonalia, Intereſt, refert, & eſt quibuſlibet genitivus annectuntur, præter hæc

blativos fœmininos, Meâ, tuâ, suâ, noſtrâ, veſtrâ
cujâ: ut, [a] *Intereſt* [b] *magiſtratus tueri bonos, animadvertere in malos.* [a] *Refert multùm Chriſtianæ* [b] *reipub. Epiſcopos doctos & pios eſſe.* [b] *Prudentis* [a] *eſt multa diſſimulare.* [b] *Tuâ refert teipſum nôſſe.* Cic. *Ea cædes crimini potiſſimùm datur ei,* [b] *cujâ* [a] *interfuit, non ei, cujâ nihil interfuit.*

Adjiciuntur & illi genitivi, Tanti, quanti, magni, parvi, quanticunque, tantidem: ut, [b] *magni* [a] *refert quicum vixeris.* [b] *Tanti* [a] *refert honeſta agere. Veſtrâ* [b] *parvi* [a] *intereſt.* Et, [a] *Intereſt ad laudem meam.*

DATIVUS.

In dativum feruntur hæc impersonalia, Accidit, certum eſt, contingit, conſtat, confert, competit, conducit, convenit, placet, diſplicet, dolet, expedit, evenit, liquet, libet, licet, nocet, obeſt, prodeſt, præſtat, patet, ſtat, reſtat, benefit, malefit, ſatisfit, ſuperſt, ſufficit, vacat pro otium eſt: ut, [a] *Convenit* [b] *mihi tecum.* Saluſt: *Emori per virtutem* [b] *mihi* [a] *præſtat, quàm per dedecus vivere.*

Ovid. *Non* [a] *vacat exiguis rebus adeſſe* [b] *Jovi.*

Ter. [a] *Dolet dictum imprudenti* [b] *adoleſcenti & libero.*

Si noverca [a] *malefit* [b] *privignis. A Deo* [b] *nobis* [a] *benefit.*

Virg. [a] *Stat* [b] *mihi caſus renovare omnes,* id eſt, *ſtatutũ eſt.*

ACCUSATIVUS.

Hæc impersonalia accuſandi caſum exigunt juvat, decet cum compoſitis, delectat, oportet: ut, *Me* [a] *juvat ire per altum.* [b] *Vxorem ædes curare* [a] *decet. Dedecet* [b] *viros muliebriter vivere.* Cato; [b] *Patrem-familias vendacem, non emacem eſſe* [a] *oportet.*

His verò, Attinet, pertinet, ſpectat, propriè additur præpoſitio Ad: ut, *Méne vis dicere, quod* [b] *ad te attinet;* [a] *Spectat* [b] *ad omnes bene vivere.* Accuſativ. cum præp.

Quint. [a] *Pertinet* [b] *in utramque partem.*

His impersonalibus ſubjicitur accuſativus cum genitivo Accuſativ. cum genitivo.

cœnitet, tædet, miſeret, miſereſcit, pudet, piget: ut Cic.

Cic. *Si ad centesimum vixisset annum.* bb *senectutis*b *eum*
suæ non a *pœniteret.*a *Tædet* b *animam meam* bb *vitæ me* a
bb *Aliorum*b *te* a*miseret*; bb *tui nec*a*miseret, nec pudet.*
bb *Fratris*b *me quidem* a *piget, pudetq;.*

Impersonalia fiunt personalia. Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in personalia: ut Virgil.

Non omnes a *arbusta*b *juvant, humilesq; myricæ,*

Ovid. *Namque* b *decent animos mollia* a *regna tuos.*

Senec. *Agricolam* a *arbor ad frugem producta* b *delectat.*

a *Nemo miserorum*b *commiserescit.*

Te non b *pudet* a *istud? Non te* a *hæc* b *pudent?*

Cœpit. Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest, impersonalibus juncta, impersonalium formâ induit: ut Quint. *Vbi primum* a *cœperat non* b *convenire, quæstio oriebatur.* Idem; b *Tædere* a *solet avaros impendii.* a *Desinit illum studii* b*tædere. Sacerdotem insciticæ* b *pudere* a *debet* Quin. b *Pervenire ad summum, nisi ex principiis, non* a *potest.*

Verbum impersonale passivæ vocis, similem cum personalibus passivis casum obtinet: ut

Cæsar. b *Ab hostibus constanter* a *pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur: ut Virgil. —*strato* a *discumbitur* b *ostro.*

Verbum impersonale passivæ vocis, pro singulis personis utriusq; numeri indifferenter accipi potest: ut, ab Statur: id est, *sto, stas, stat, stamus, statis, stant:* videlicet ex vi adjuncti obliqui: ut, a *Statur* b *à me*, id est *sto*: a *Statur* b *ab illis*, id est, *stant:*

PARTICIPII CONSTRVCTIO

PArticipia regunt casus verborum à quibus derivantur: ut Virgil. —*Duplices* a *tendens ad sydera* b *palmas, Talia voce refert.*

Idem; *Vbera* b *lacte domum referent* a *distenta capella.*

a *Diligendus* b *ab omnibus.*

Quamvis in his usitatior est dativus: ut

Terent *Restat Chremes, qui* b *mihi* a *exorandus est.*

GEN

GENITIVUS.

Participiorum voces, cùm fiunt nomina, genitivum postulant: ut Saluſt. b *Alieni*a *appetens*, b *ſui* a *profuſus*. b *Cupientiſſimus* b *tui*. a *Inexpertus* b *belli*. a *Indoctus* b *pilæ*. Genitivus

ACCVSATIVUS.

Exoſus, peroſus, pertæſus, activè ſignificant, & in accuſativum feruntur: ut, *Immundam*b *ſegnitiem*a *peroſus* Aſtronomus a *peroſus ad unum* b *mulieres*. Sueton. a *Pertæſus* b *ignaviam ſuam*. Accuſativus

Exoſus & peroſus etiam cum dandi caſu leguntur, videlicet paſſivè ſignificantia: ut, *Germani* b *Romanis* a *peroſi ſunt*. a *Exoſus* b *Deo & ſanctis*. Dativus

ABLATIVUS.

Natus, prognatus, ſatus, cretus, creatus, ortus, editus, in ablativum feruntur: ut Ter. *Bona bonis*a *prognata* b *parentibus*. Virgil.— a *ſate* b *ſanguine divûm*. Idem;— *Quo*b *ſanguine* a *cretus*? Ovid. *Venus* a *orta* b *mari mare preſtat eunti* b *Terrâ* a *editus*. Ablativus

ADVERBII CONSTRVCTIO.

NOMINATIVUS.

EN & ecce, demonſtrandi adverbia, nominativo frequentius junguntur, accuſativo rariùs: ut Virgil. a *En* b *Priamus, ſunt hic etiam ſua præmia laudi*. Cic. a *Ecce tibi* b *ſtatus noſter*. Virg. a *En quatuor* b *aras*. a *Ecce duo tibi Daphni, duoq.* b *altaria Phœbo*.

En & ecce exprobrantis, cum accuſativo nectuntur: ut, a *En* b *animum & mentem*: Iuven. a *En* b *habitum* Terent. a *Ecce autem* b *alterum*.

GENITIVUS.

Quædam adverbia loci, temporis, & quantitatis, genitivum poſt ſe recipiunt.

Loci:

Loci: ut ubi, ubinam, nusquā, eò, longè, quò, ubivis, huccine: ut, a *Ubi gentium?* a *Quo terrarum abiit?* a *Nusquam* b *loci invenitur.* a *Eò* b *impudentiæ ventum est.*

* Geni. festivitatis. * Ter. *Ah* a *minime* b *gentium, non faciam.* Hìc genitivus *gentium* festivitatis causâ additur.

Tempo. ris. Temporis: ut, Nunc, tunc, tum, interea, pridie, postridie: ut, *Nihil* a *tunc* b *temporis amplius quàm flere poteram.* a *Pridie eius* b *diei pugnam inierunt.* a *Pridie* b *calendarum*, seu b *calendas.*

Quanti. tatis. Quantitatis: ut Parùm, satis, abundè, &c. ut a *Satis* b *eloquentiæ*, b *sapientiæ* a *parùm.* a *Abunde* b *fabularum audivimus.*

Instar Instar, æquiparationem, mensuram, aut similitudinem significat: ut, Virg a *Instar* b *montis equum diuinâ Palladis arte Ædificant: Mittitur Philippus solus*, in *quo* a *instar omnium* b *auxiliorum erat.*

Ovid. *Sed scelus hoc* b *meriti pondus & a instar habet.*

Nota. Hìc apponitur interdum præpositio Ad: ut, *Vallis* a *ad instar* b *castrorum clauditur.*

Populus Rom. è parva origine a *ad tantæ* b *magnitudinis* aa *instar emicuit.*

DATIVUS.

Quædam dativum admittunt nominum unde deducta sunt: ut, *Venit* a *obviàm* b *illi.* Nam *obvius illi* dicitur. *Canit* a *similiter* b *huic. Et*, b *Sibi* a *inutiliter vivit.* a *Propinquius* b *tibi sedet, quàm mihi.*

Dat. ad. verbial. Sunt et hi dativi adverbiales; Tempori, luci, vesperi: ut, b *Tempori* a *venit quod omnium rerum est primum.* b *Luci* a *occidit hominem. Vidi ad vos* a *afferri* b *vesperi.*

ACCUSATIVUS.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositionis unde sunt profecta: ut.

Castra a *propius* b *urbem moventur.*

Salust. a *Proximè* b *Hispaniam sunt Mauri.*

Cedò, flagitantis exhiberi, accusativum regit: ut Terent. a *Cedò quemvis* b *arbitrum.*

ABLA.

ABLATIVUS:

Adverbia diverſitatis, Aliter, ſecùs; & illa duo, antè, poſt, cum ablativo non rarò inveniuntur: ut *multo a aliter. b Paulo a ſecus. b Multo a antè. * Longè ſecus.* Virg. --- *longo a pòſt b tempore venit. b Paulo a poſt.* Niſi & ipſa adverbia potiùs cenſenda ſunt. Adverb. diverſitatis.

Adverbia comparativi & ſuperlativi gradus, admittunt caſus comparativis & ſuperlativis aſſuetos ſubſervire, ſicut antè præceptum eſt: ut, Adverb. Compar. et ſuperlat. grad.

Acceſſit a propiùs b illo. a Optimè b omnium dixit:
Cic. Legimus. *a propiùs b ad deos, & a Propius b à terris:*
Plùs nominativo, genitivo, accuſativo, & ablativo junctum reperitur: ut Liv. *Paulò a plùs trecenta b vehicula ſunt amiſſa.* Plus.
Idem. *b Hominum eo die cæſa a plùs duo millia.*
a Plùs quàm quinquaginta b hominum ceciderunt:
Abierat acies paulò a plus quingentos b paſſus.
Terent. *Dies triginta, aut a plus b eo, in nave fui.*

Quibus verborum modis, quæ congruant *Adverbia.*

Vbi, poſtquam, & cùm, temporis adverbia, interdum indicativis, interdum vero ſubjunctivis verbis apponuntur: ut Virgil. *Hæc a ubi dicta b dedit.* Ubi, poſtquam, cum.
Terent. *a Ubi nos b laverimus, ſi voles, lavato:*
Virgil. *a Cùm b faciam vitula pro frugibus, ipſe venito:*
Idem; *a Cùm b canerem reges & prælia, Cynthius aurem*
Vellit. Hìc prius adverbium, poſterius conjunctio eſſe videtur. Notes.

Donec pro Quamdiu, indicativo gaudet: ut Ovid. Donec.
a Donec b eram ſoſpes.
Idem. *a Donec b eris felix multos numerabis amicos.*

Pro Quouſque, nunc indicativum nunc ſubjunctivum exigit: ut Virg.
Cogere a donec oves ſtabulis, numerumque referre b Juſſit
Colum. *a Donec ea aqua quam adjeceris decocta b ſit*

Dum

Dum. Dum, de re præsenti non perfecta, aut pro Quamdiu, tatendi modum poscit: ut
Terent. a *Dum* b *apparatur virgo in conclavi.*
Idem; *Ego te meum dici tantisper volo,* a *dum quod te dignum est* b *facis.*
Dum pro dummodo, aliàs potentiali, aliàs subjunctivo nectitur: ut a *Dumbprosim tibi.*
a *Dum ne ab hoc me falli* b *comperiam.*
Dum pro donec subjunctivo tantum: ut;
Virgil. *Tertia*a *dum Latio regnantem* b *viderit æstas.*

Quoad. Quoad pro quamdiu, vel indicativis vel subjunctivis; pro donec, subjunctivis solis adhibetur: ut, a *Quoad* b *expectas contubernalem?* Cic a *Quoad* b *possem & liceret, ab ejus latere nunquam discederem.*
Omnia integra servabo, a *quoad exercitus huc* b *mittatur*

Simulac. Simulac, simulatque, indicativo & subjunctivo adhærent: ut, a *Simulac belli patiens* b *erat.*
Virgil. —— a *Simulatque* b *adoleverit ætas.*

Quemadmodum, etc. Quemadmodum, ut, uteunque, ficut, utrumq; modum admittunt: ut Eraſ. a *Vt* b *salutabis, ita & resalutaberis.* Horat. a *Vt sementem* b *feceris, ità & metes.*
Vt pro postquam indicativo jungitur, ut, a *Vt* b *ventum est in urbem.*

Quaſi, etc. Quaſi, ceu tanquam, perinde-acſi, haud-ſecus-acſi quem proprium habent verbum, ſubjunctivo apponuntur: ut, a *Tanquam* b *feceris ipse aliquid.*
Terent. a *Quaſi non* b *norimus nos inter nos.*
Alias copulāt confimiles caſus: ut, *Novi* b *hominem* a *tanquam* b *te. Arridet* b *mihi,* a *quaſi* b *amico.*

Ne. Nè prohibendi, vel imperativis, vel ſubjunctivis præponitur: ut Virgil. a *Ne* b *ſævi magna sacerdos.*
Terent. *Hic nebulo magnus est,* a *ne*b *metuas.*

Adverb. præpoſitionum, loquendi dant. Nè pro non, cæteris modis inſervit.
Adverbia, accedente caſu, trāſeunt in præpoſitiones; ut Iuven. *Cantabit vacuus* a *coram* b *latrone viator*

¶ DE CONIVNCTIONUM

Conſtructione.

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, cum his quatuor, quàm, niſi, præterquam, an, ſimiles omnino caſus nectunt: ut, *Socrates docuit* b *Xenophontem & b Platonem. Vtinam b calidus eſſes aut b frigidus. b Albus an b ater homo ſit, neſcio. Eſt b minor natu quam b tu. b Nemini placet niſi* (vel *præterquam*) b *ſibi.* Conjunct. copulat. ſimiles caſus.

Excepto ſi caſualis dictionis ratio aliqua privata repugnet, vel aliud poſcat: ut, Excepti.

a *Emi libru̅ b centuſſi & b pluris. a Vixi b Romæ & b Veiis.* Hor. *in Metii a deſcendat judicis aures, Et b patris & noſtras.*

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, aliquoties ſimiles modos & tempora conglutinant: *ut rello b ſtat corpore, b deſpicitque terras.*

Aliquoties autem ſimiles modos, ſed diverſa tempora; ut, Ter. *Niſi me b lactaſſes amantem, & vana ſpe b produceres. Tibi gratias b egi, & te aliquando collaudare b poſſum.*

Etſi, tametſi, etiamſi, quanquam, in principio orationis indicativos modos, in medio ſubjunctivos ſæpius poſtulant. Quamvis & licet, ſubjunctivos frequentiùs: ut, a *Etſi nihil novi b afferebatur.* a *Quanquam animus meminiſſe b horret.* Virgil. a *Quamvis Elyſios b miretur Græcia campos.* Ovid. *Ipſe a licet b venias Muſis comitatus Homero, Nil tamen attuleris, ibis Homere foras.* Etſi, tametſi.

Ni, niſi ſi, ſiquidem, quòd, quia, quam, poſtquam, poſteaquam, ubi pro Poſtquam, nunquam, priuſquam & indicativis & ſubjunctivis adhærent: ut, a *Quod b redieris incolumis, gaudeo. Caſtigo te, non a quod odio b habeam, ſed a quod b amem. Aliud honeſtum judicas, a quam Philoſophi b ſtatuunt.* Plin. *Gravius accuſas, a quam b patitur tua conſuetudo.* Ni, niſi.

Si, utrique modo jungitur: at Si pro Quamvis, ſubjunctivo tantùm: ut, Ter. *Redeam? non ſi me obſecret,*

Si quis tantum indicativo: ut, a *Si quis* b *adest.*

Quand lo ſic. Quandò, quandoquidem, quoniam, indicativo junguntur: ut.

Virg. *Dicite (a quandoquidem in molli b conſedimus herba)*
a *Quoniam mihi non* b *credis, ipſe facito periculum.*

qv hyr Quippe, cùm proprium habet verbum, gaudet indicativo: ut, *Danda eſt huic venia, a quippe* b *agrotat.* Si addideris Qui utrunque admittit modum: ut, *Non eſt huic danda venia, a quippe qui jam bis* b *pejeravit* ſive b *pejeraverit.*

qui Qui cum habet vim cauſalem, ſubjunctivum poſtulat: ut, *Stultus es, a qui huic* b *credas.*

Cum pro quamvis, pro quandoquidem vel quoniam, ſubjunctivis ſemper adhæret: ut

Cicero. *Nos a cùm præcipi nihil poſſe* b *dicamus, tamen aliis de rebus diſſerere ſolemus.*

Virg. *a Cùm* b *ſis officijs Gradive virilibus aptus.*

Cùm & tum. Cum & tum, item tum geminatum, ſimiles modos copulāt. Eſt autem in Cùm, quiddam minus, atque ideo in priore clauſulæ parte ſtatuitur: in Tum quiddam maius, ac proinde in poſteriore clauſulæ parte collocatur: ut, b *Amplectitur* a *cum eruditos omnes,* a *tum inprimis Marcellum.* b *Odit* a *tum literas,* a *tum virtutem.*

Nẽne; num. Ne, an, num, interrogandi particulæ, indicativum amant: ut Virg. b *Superat* a *ne & veſcitur aurâ Ætherea?*

At cùm accipiuntur dubitativè aut indefinitè, ſubjunctivum poſtulant: ut *Viſe* a *num* b *redierit.*

Nihil refert b *feceris* a *ne,* a *an* b *perſuaſeris.*

Ut, Ut, cauſalis ſeu perfectiva conjunctio, & ut pro ne non, poſt verba timoris, nunc potentiali, nunc ſubjunctivo jungitur: ut Terentius.

Filium perduxêre illuc ſecum, a *ut unà* b *eſſet meum.*

Idem. *Te oro Dave,* a *ut* b *redeat jam in viam.*

Idem. *Metuo* a *ut* b *ſubſtet hoſpes,* id eſt, *ne non ſubſtet.*

Ut, concedentis, ſeu poſitum pro quanquam, & ut pro utpote, ſubjunctivo ſervit: ut,

Vt

Ut omnia b *contingant quæ volo, levari non poſſum.*
Non eſt tibi fidendum, a *ut qui toties* b *fefelleris.* a *Ut qui ſolus relictus* b *fueris.*

Ut, pro Poſtquam, pro Quemadmodum, vel Sicut, et interrogativum, indicativis nectitur: ut Cicer.
a *Ut ab urbe* b *diſceſſi, nullum intermiſi diem, quin ſcriberē.*
Terent. *Tu tamen has nuptias perge facere,* a *ut* b *facis.*
Idem. *Credo* a *ut* b *eſt dementia.*
Virg. a *Ut* b *valet?* a *Ut* b *meminit noſtri?*

Quanquam de hoc in adverbii quoque conſtructione paulò ſuprà eſt dictum.

¶ PRÆPOSITIONVM.

Conſtructio.

PRæpoſitio ſubaudita, interdum facit, ut addatur ablativus: ut, *Habeo te* a b *loco parentis*, id eſt, a *in* b *loco. Apparuit illi humanâ* a b *ſpecie*, i. a *ſub humana* b *ſpecie. Diſceſſit* a b *magiſtratu*, id eſt, a *à* b *magiſtratu.*

Præpoſitio in compoſitione eundem nonnunquam caſum regit quem extra compoſitionem regebat: ut Virg. *Nec poſſe* b *Italia Teucrorum* a *avertere regem.*
a *Prætereo* b *te inſalutatum.*
Idem. —a *emoti procumbunt* b *cardine poſtes.*
Idem. a *Detrudunt naves* b *ſcopulo.*

Verba compoſita cum A, ab, ad, con, de, è, ex, in, nonnunquam repetunt eaſdem præpoſitiones cum ſuo caſu extra compoſitionem, idque eleganter: ut, a *Abſtinuerunt* b *à viris.* Terent. *Amicos* a *advocabo* b *ad hanc rem. Cum* b *legibus* a *conferemus.* Verba compoſita cum A, ab, &c.
Cic. a *Detrahere* b *de tua fama nunquam cogitavi. Cum* b *ex inſidiis* a *evaſeris.* Terent. *Poſtquam* a *exceſſit* b *ex ephebis.* b *In Rempublicam cogitatione curáque* a *incumbe.*

In, pro Erga, contra, et ad, accuſativum habet: ut Virg. *Accipit* a *in* b *Teucros animum mentemque benignam.* In cum accuſativo.
Idem. *Quid meus Æneas* a *in* b *te committere tantum,*
Quid Troes potuere? Idem

Idem. *Quo te Mœri pedes? an, quò via ducit,* [a] *in* [b] *urbem?*

Idem cum accuſativo jungitur, quoties diviſio, mutatio, aut Incrementum rei cum tempore ſignificatur; ut Virg. *Eſtq; locus* [b] *parteis ubi ſe via findit* [a] *in ambas.* Ovid. *Verſa eſt* [a] *in* [b] *cineres ſoſpite Troja viro.*

——— *amor mihi creſcit* [a] *in* [b] *horas.*

In ablativo. In, cum ſignificatur actus in loco, ablativum poſtulat: ut Ovid. *Scilicet ut fulvum ſpectatur* [a] *in* [b] *ignibus aurũ.*

Sub cum accuſativo. Sub pro Ad, per, & ante, accuſativo innititur: ut [a] *Sub* [b] *umbram properemus.* Liv. *Legati ferè* [a] *ſub id* [b] *tempus ad res repetendas miſſi*; id eſt, [a] *per id* [b] *tempus.* Virg.——— [a] *ſub* [b] *noctem cura recurſat*, id eſt, *Paulò* [a] *ante* [b] *noctem*, vel *inſtante nocte.* Aliàs ablativum admittit: ut, *Quicquid* [a] *ſub* [b] *terra eſt, in apricum proferet ætas.*

Sub cum ablativo. Virg.——[a] *ſub* [b] *nocte ſilenti*; id eſt, [a] *in* [b] *nocte ſilenti.*

Sup. cum accuſat. Super pro Ultra, accuſativo jungitur: ut Virg.

——— [a] *Super* [b] *Garamantas & Indos Proferet imperium.*

Super cum ablativo. Super pro De & in, ablativo: ut Tacit. *Multus* [a] *ſuper ea* [b] *re, variuſque rumor.* Virg. [b] *Fronde* [a] *ſuper viridi.*

Subter. Subter, uno ſignificatu utrique caſui apud authores jungitur: ut Liv. *Pugnatum eſt ſuper* [a] *ſubterq;* [b] *terram.* Virg.——*omnes Ferre libet* [a] *ſubter* [b] *denſa teſtudine caſus.*

Tenus. Tenus gaudet ablativo & ſingulari & plurali: ut [b] *Pube* [a] *tenus.* [b] *Pectoribus* [a] *tenus.* At genitivo tantum plurali: ut, [b] *Crurum* [a] *tenus.*

Præpoſitiones migrant in adverbia. Præpoſitiones, cùm caſum amittunt, migrant in adverbia: ut Virg.——*longo* [a] *poſt tempore venit.* Idem. [a] *Ponè ſubit conjux, ferimur per opaca locorum.* Idem.——[a] *coram quem quæritis adſum Trojus Æneas.*

¶ INTERJECTIONVM *Conſtructio.*

INterjectiones non rarò abſolutè, & ſine caſu ponuntur: ut Virgilius,

Spem gregis ([a] *ah!) ſilice in nuda connixæ reliquit.*

Terent. *Quæ (*[a] *malum) dementia?*

O exclamantis, nominativo, accusativo, & vocativo jungitur: ut, [a] *O festus* [b] *dies hominis!*.
Virg. [a] *O fortunatos nimium bona si sua norint,* [b] *Agricolas!*
Idem. [a] *O formose* [b] *puer, nimium ne crede colori.*

Heu & Prô, nunc nominativo, nunc accusativo adhærent: ut, [a] *Heu* [b] *pietas!* Virg. [a] *Heu prisca* [b] *fides!*
Idem. [a] *Heu* [b] *stirpem invisam.*
Terent. [a] *Pro* [b] *Jupiter! tu homo adiges me ad insaniam.*
Idem. [a] *Prô deûm atque hominum* [b] *fidem!*
[a] *Proh sancte* [b] *Jupiter!* apud Plaut.

Hei & væ, dativo apponuntur: ut
Ovid. [a] *Hei* [b] *mihi quod nullis amor est medicabilis herbis.*
Terent. [a] *Væ misero* [b] *mihi, quanta de spe decidi!*

¶ DE FIGURIS.

FIgura est novatâ arte aliqua dicendi forma. Figura quid sit
Cujus duo tantum genera. Dictionis scilicet & constructionis, hoc loco trademus.

FIGURÆ DICTIONIS.

Figuræ dictionis sunt sex: { Prothesis, Aphæresis, } { Epenthesis, Syncope, } { Paragoge, Apocope. }

Prothesis, est appositio literæ vel syllabæ ad principium dictionis: ut, *Gnatus* pro *natus*. *Tetuli* pro *tuli*. Prothesis Aphæresis sic.

Aphæresis, est ablatio literæ vel syllabæ à principio dictionis: ut *Ruit* pro *eruit*. *Temnere* pro *contemnere*.

Epenthesis, est interpositio literæ vel syllabæ in medio dictionis: ut, *Relliquias*, *relligio*, additâ *l*; *Indueratorem*, pro *Imperatorem*. Epenthesis.

Syncope, est ablatio literæ vel syllabæ è medio dictionis: ut, *Abiit*, *petiit*, *dixti*, *repostum*, &c. Syncope

Paragoge, est appositio literæ vel syllabæ ad finem dictionis: ut, *Dicier* pro *dici*. Paragoge

Apocope, est ablatio literæ vel syllabæ à fine dictionis: ut, *Peculi*, pro *peculii*. *Dixtin'* pro *dixtine*. *Ingeni*, pro *ingenii*. Apocope

FIGURÆ CONSTRUCTIONIS.

Figuræ conſtructionis ſunt octo. Appoſitio, Evocatio, Syllepſis, Prolepſis, Zeugma, Syntheſis, Antiptoſis, Synecdoche.

¶ APPOSITIO.

Appoſitio quid ſit.

APpoſitio, eſt duorum ſubſtantivorum ejuſdem caſus, quorum altero declaratur alterum, continuata ſive immediata conjunctio: ut [a] *Flumen* [b] *Rhenus* Poteſt autem Appoſitio plurium ſubſtantivorum eſſe: ut [a] *Mareus* [b] *Tullius* [bb] *Cicero.*

Interdum apud authores in diverſis caſibus ponuntur ſubſtantiva, perinde quaſi ad diverſa pertinerent, ut, [a] *Urbs* [b] *Patavii*, apud Virgilium: [a] *Urbs* [b] *Antiochiæ* apud Ciceronem.

In appoſitione, ſubſtantiva non ſemper ejuſdem generis aut numeri inveniuntur. Nam quoties alterum ſubſtantivorum caret numero ſingulari, aut eſt nomen collectivum, diverſorum numerorum eſſe poſſunt: ut [a] *Urbs* [b] *Athenæ.*

Ovid. *In me* [b] *turba ruunt luxurioſa* [a] *proci.*

Virg. *Ignavum* [a] *fucos* [b] *pecus a præſepibus arcent.*

Triplici nomine fit Appoſitio.

Reſtringendæ generalitatis gratiâ: ut [a] *Urbs* [b] *Roma.* [a] *Animal* [b] *equus.*

Tollendæ æquivocationis cauſâ: ut [a] *Taurus* [b] *mons Aſiæ.* [a] *Lupus* [b] *piſcis.*

Et ad proprietatem attribuendam: ut [a] *Eraſmus* [b] *vir exactiſſimo judicio.* [a] *Nereus* [b] *adoleſcens inſigni formâ.* [a] *Timotheus* [b] *homo incredibili fortuna.*

¶ EVOCATIO.

Evocatio quid ſit.

CUm prima vel ſecunda perſona immediatè ad ſe evocat tertiam, ambæ ſunt primæ vel ſecundæ perſonæ: ut, [a] *Ego* [b] *pauper laboro*, [a] *Tu* [b] *dives ludis.*

Eſt ergò Evocatio, immediata tertiæ perſonæ ad primam vel ſecundam reductio.

Obſervandum verò eſt, Verbum ſemper convenire cum perſona evocante: ut, [a] *ego pauper* [b] *labero*; [a] *Tu dives* [b] *ludis*. Nam in Evocatione quatuor ſunt notanda: Perſona evocans, quæ ſemper eſt prima vel ſecundæ; Evocata, quæ ſemper eſt tertiæ; Verbum, quod ſemper eſt primæ vel ſecundæ perſonæ; & Abſentia conjunctionis. In evocatione perſonæ evocans et evocata aliquando ſunt diverſorum numerorum, utpote, vel cum perſona evocata caret numero ſingulari: ut, [a] *Ego tuæ* [b] *delicia iſthùc veniam*. Aut cum eſt nomen collectivum: ut, *Magna* [a] *pars ſtudioſorum amœnitates* [b] *quærimus*: hìc ſubauditur *nos*. Aut denique cùm eſt nomen diſtributivum: ut, *In magnis* [b] *laſſi rebus* [a] *uterque* [b] *ſumus*: ſubintelligitur *nos*. Notanda quatuor.

Duplex autem eſt evocatio: Explicita, ubi tam perſona evocans quàm evocata exprimitur; & Implicita, ubi perſona evocans ſubintelligitur: ut [a] *Sumpius* [b] *Æneas*: ſubintelligitur *Ego*. [a] *Populus* [b] *ſuperamur ab uno*: ſubauditur *nos*. Evocatio duplex.

¶ SYLLEPSIS.

SYllepſis, ſeu conceptio, eſt comprehenſio indignioris ſub digniore; à σὺν con, et λάβω ſumo. Syllepſis quid ſit.

Duplex autem eſt conceptio: Perſonarum ſcilicet, quoties perſona concipitur cum perſona; & Generum, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur: Cujus declarandæ rei gratiâ, hæc quæ ſequuntur obſervabis.

Copulatum per conjunctionem Et, nec, neque, & Cum pro Et acceptum, eſt pluralis numeri; ac proinde verbum aut adjectivum aut relativum exigit plurale. Quod quidem verbum aut adjectivum aut relativum, genere & perſonâ cum digniore ſuppoſito ac ſubſtantivo quadrabit: ut, *Quid* [a] *tu & ſoror* [b] *facitis*. Nota.

[a] *Ego & mater,* [b] *miseri* [b] *perimus.*
[a] *Tu & uxor* [b] *qui* [b] *adfuistis, testes estote.*

Conceptio Personarum.

Dignior persona. Dignior autem est persona prima quàm secunda aut tertia, & dignior secunda quàm tertia: ut, [a] *Ego & pater* [b] *sumus in tuto.* [a] *Tu atq; frater* [b] *estis in periculo. Neque* [a] *ego neque tu* [b] *sapimus.*
Virgil: —[b] *divellimur inde Iphitus & Pelias* [a] *mecum.*
Idem. [a] *Rhemus cum fratre Quirino Iura* [b] *dabant.*

Sum. *Cum* tamen singulare verbum magis amat: ut.
Tu quid ego & [a] *populus mecum* [b] *desideret, audi.*

Conceptio Generum.

Dignius genus. Dignius etiam est masculinum genus quàm femininum aut neutrum: & dignius femininum quàm neutrum: ut, [a] *Rex & Regina* [b] *beati.* [a] *Chalybs & aurum sunt in fornace* [b] *probati. Hinc per vim* [a] *leges & plebiscita* [b] *cessabant.*

At cùm substantiva res inanimatas significant, adjectivum aut relativum usitatiùs in neutro genere ponitur: ut Virg. —*cùm Daphnidis* [a] *arcum*
Fregisti & [a] *calamos,* [b] *quæ tu perverse Menalca,*
Et cùm vidisti puero [b] [b] *donata dolebas.*
Salust. [a] *Ira & cupido* [a] *agritudo* [b] *permista sunt.* Idem *Huic* [a] *bella civilia,* [a] *cædes &* [a] *discordia civilis* [b] *grata fuerunt.*
[a] *Virga tua, &* [a] *baculus tuus,* [b] *ipsa me consolata sunt.*

Conceptio duplex. Porrò conceptio, aliàs Directa est, nempe cùm concipiens, id est, dignius, & conceptum, id est, indignius copulantur per Et, vel atque, vel que: aliàs Indirecta cum copulantur per Cum: ut, [a] *Ego cum fratre* [b] *sumus candidi;* ubi utraq; Conceptio est indirecta.

Sylepsis explicata. Est etiam quædam Conceptio generum implicita; nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicatur, sed de mare atque fœmina perinde loquimur ac de solo mare: ut si dicam [a] *Vter que est* [b] *formosus*, loquens de sponso & sponsa.

Sic

sic Ovid. b *Impliciti laqueis nudus* a *vterq; jacet*: loquens de Marte & Venere, retì implicitis à Vulcano.

¶ PROLEPSIS.

PRolepsis seu præsumptio, est pronuntiatio quædam rerum summaria. Fit autem quum congregatio sive totum cum verbo vel adjectivo aptè cohæret; deinde partes totius ad idem verbum vel adjectivum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordant: ut, a *Dua aquila* b *volaverunt*; a b *hæc ab oriente*, a b *illa ab occidente*. Hic congregatio sive totum, *Dua aquila*, cum verbo *volaverunt*, per omnia concordat: cum quo partes, *hæc & illa*, ad idem verbum relatæ, in numero non concordant. Congregatio sive totum, est dictio pluralis numeri, ut *Dua aquila*: aut plurali æquivalens; ut, *Corydon & Thyrsis*. Prolepsis. Nota.

Nam copulatum æquivalet plurali: ut Virg.

b *Compulerant greges* a *Corydon & Thyrsis in unum*;
a b *Thyrsis oves*, a b *Corydon distentas lacte capellas*.

Aut congregatio est nomen collectivum: ut

a *Populus* b *vivit*, a b *alii in penuria* a b *alii in deliciis*.

Sulpitius & Aldus quinque dicunt in Prolepsi esse necessaria. Congregationem, ut in priore exemplo, *dua aquila*: Verbum, ut *volaverunt*, partes, ut *hæc illa*: Partium determinationem, ut *ab oriente & occidente*; & ordinē, videlicet quòd totū præcedat, partes sequantur. Quinque in prolepsi necessaria.

Duplex autem est Prolepsis. Explicita, ubi omnia exprimuntur, quæ in Prolepsi esse oportet: ut a *Equi* b *concurrunt*: a b *hic à dextra*, a *ille à sinistra Hippodromi*. & Implicita, in qua aliquid tacetur: ut Ovid. Prolepsis duplex.

a b *Alter in alterius* a *jactantes lumina vultus*,
b *Quærebant taciti noster ubi esset amor*:

Deest altera partium cum determinatione, videlicet, *&* a b *alter in alterius*. *Et* a b *Alter alterius onera* b *portate*. Ubi deest a *vos*: & altera pars cum determinatione, videlicet, *Et* a b *alter alterius*.

Terent. a *Curemus æquam uterq; partem*: hic totum a nos sub-

subintelligitur, & partes, *alter & alter*, includuntur in distributivo *uterque*.

Diomedes Prolepsim dicit esse, quoties id quod posterius gestum est, ante describimus: ut Virgil. a *Laviniaque venit Littora*. Lavinium enim nondum erat, quum Æneas veniret in Italiam. Dicitur vero prolepsis à πρὸ quod est ante, & λάβω sumo.

¶ ZEUGMA.

Zeugma quid sit.

Zeugma est unius verbi vel adjectivi, vicinioris respondentis, ad diversa supposita reductio; ad unum quidem expresse, ad alterum vero per suppletionem: ut Cic. *Nihil te nocturnum* a *præsidium palatii, nihil urbis* a *vigiliæ, nihil* a *timor populi, nihil* a *concursus bonorum omnium, nihil hic munitissimus habendi Senatûs* a *locus, nihil horum* a *ora vultusq;* b *moverunt*. Hic *moverunt*, expresse reducitur ad *ora vultusq;*, at ad cætera per suppletionem: Subintelligendum est enim, *præsidium movit, vigiliæ moverunt, timor populi movit, bonorum cõcursus movit, habendi Senatûs locus movit*. Attamen quando est comparatio vel similitudo, verbum vel adjectivum convenit cum remotiore: ut, a *Ego melius quam tu* b *scribo*. a *Ego sicut fœnum* b *arui. Hoc* a *ille ita prudenter atque ego* b *fecisset*. Item per *nisi*: ut Ter. *Talem filium* a *nulla nisi tu* b *pareret*.

Licèt Poetæ interdum aliter loqui soleant: ut Ovid. *Quid nisi secreta* b *laserunt Phyllida* a *sylvæ?*

De quibus in concordantia verbi & nominativi suprà est dictum: ut Cic. *Quare, ut arbitror, prius hic nos; quam istic* a *tu nos* b *videbis*.

Zeugma triplex.

Tribus modis fit Zeugma.

In persona: ut, *Ego, & a Tu* b *studes*.

In genere: ut, *Maritus & a uxor est* b *Irata*.

In numero: ut, *— hîc illius arma, Hîc* a *currus* b *fuit*.

Ponitur aliquando verbum vel adjectivum in principio, & tum vocatur Protozeugma: ut, b *Dormio* a *ego & tu*. Quandoq; in medio, vocaturq; Mesozeugma: ut,

a *Ego*

Ego b *dormio & tu*. Quandoque in fine, & vocatur ὑποζεῦγμα: ut, *Ego & a tu* b *dormio*.

Requirantur autem in Zeugmate quatuor: Duo substantiva; ut *Rex & Regina*: Conjunctio, quæ vel copulativa vel disjunctiva, vel etiam expletiva esse potest; ut *Et, vel*, &c. Verbum vel adjectivum; ut *Irata est*: et quòd verbum vel adjectivum viciniori supposito respondeat. Fit etiam quoddam Zeugmatis genus per adverbia: ut b *Cubas* a *ubi ego*. b *Cœnas* a *quando tu*. Quatuor Zeugmatis requisita.

Quando Verbum ad duo supposita reducitur, et cum utroq; convenit, est Zeugma, ut dicunt Locutionis, non Constructionis: ut a *Joannes* b *fuit piscator & a Petrus*.

Dicitur autem Zeugma quasi copulatum, à Græco Verbo ζευγνύω vel ζεύγνυμι, quod est copulo.

¶ SYNTHESIS.

SYnthesis, est oratio congrua sensu, non voce: ut Virg. a *Pars in frusta* b *secant*. a *Gens* b *armati*. Synthesis quid sit.

Fit autem Synthesis, nunc in genere tantum, idque aut sexus discernendi causâ: ut a *Anser* b *fœta*, a *Elephantus* b *gravida*: aut supplementi gratia; ut, a *Prænestè sub* b *ipsa*: subauditur *urbe*. a *Centauro in* b *magna*: subintelligitur *navi*.

Nunc in numero tantum: ut, a *Turba* b *ruunt*. b *Aperite* a *aliquis ostium*.

Nunc verò in genere et numero simul: ut a *Pars* b *mersit tenuêre ratem*.

Virg. *Hæc* a *manus ob patrium pugnando vulnera* b *passæ*.

Dicitur autem Synthesis, à σύν, quod est non, et θέσις positio; quia est compositio, id est, constructio facta gratiâ significationis.

ANTIPTOSIS.

ANtiptôsis, ab ἀντὶ quod est pro, et πτῶσις casus, est positio casus pro casu, idq; interdum non invenuste: ut Virg. a *Urbem quam statuo*, b *vestra est* Ter. *Populo* Antiptosis quid sit.

pulo ut b *placerent quæ feciſſet* a *fabulæ.* a *Sermonem quem audiſtis, non* b *eſt meus.* a *Ejus non* b *venit in mentem*, pro *id.* Quanquam hic *venit*, impersonaliter potiùs usurpari existimandum est. *Aristotelis libri sunt omne* b *genus* a *elegantiâ referti*: pro *omnis generis.* Sic *id* b *genus, quod* b *genus, &c. Idne estis* a *authores mihi?* pro *eius.* Interdum autem fit durior Antiptosis: ut, *Salve* b *primus omnium parens patria* a *appellate*, pro *prime. Habet duas gladios,* b *quibus* a *altero te occisurum minatur, altero villicum*: pro *quarum altero.*

¶ SYNECDOCHE.

SYnecdoche est, cum id quod partis est, attribuitur toti: ut, *Æthiops* a *albus* b *dentes.* Hîc *album*, quod solis dentibus convenit, toti attribuitur Æthiopi.

Nota. Per Synecdochen omnia nomina adjectiva, aliquam proprietatem significantia; item verba passiva, & neutralia, significantia aliquam passionem, possunt regere accusativum, aut ablativum, significantem locum in quo est proprietas aut passio: ut, a *Æger* b *pedes*, vel b *pedibus.* a *Saucius* b *frontem*, vel b *fronte.* a *Doleo* b *caput*, vel b *capite.* a *Redimitus* b *tempora lauro.* a *Truncatus* b *membra bipenni. Effusas* a *laniata* b *comas*, a *contusaque* b *pectus.*

Nam illæ Græcæ phrases sunt: b *Excepto* a *quod non simul esses*, b *cætera* a *lætus.* b *Cætera* a *similes, uno differunt.*

Dicitur autem Synecdoche à συν, quod est *con*, & ἐκδοχὴ *susceptio*: videlicet, quòd totum cum sua parte capiatur.

¶ *Si cui lubet figurata constructionis elegantias pernoscere, legat* Thomam Linacrum *de* Eclipsi, Pleonasmo, *&* Enallage, *deq; aliis figuris eruditè, dilucidè, ac copiosè dissarentem.*

DE

PRosodia est, quæ rectam vocum pronuntiationem tradit; Latine *accentus* dicitur. Prosodiæ quid sit.

Dividitur autem Prosodia, in Tonum, Spiritum, & Tempus.

Tonus est lex vel nota, quâ syllaba in dictione elevatur, vel deprimitur. Tonus.

Est autem tonus triplex, { Acutus. Gravis. Circumflexus.

Tonus acutus, est virgula obliqua ascendens in dextram, sic [´] Tonus acutus.

Gravis, est virgula obliqua descendens in dextram, ad hunc modum [`] Gravis.

Circumflexus, est quiddam ex utrisque conflatum, hâc figurâ [^] Circumflexus.

Huc addatur etiam Apostrophus, qui est quædam circuli pars in summo literæ appositæ, quam sic pinges [’] Apostrophus.

Hâc notâ ultimam dictionis vocalem deesse ostenditur: ut, *Tamon' me crimine dignum dixisti?* pro *tantóne*.

Spiritus duo sunt, Asper & Lenis. Spiritus.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: ut, *Homo, honor*.

Lenis, quo citra aspirationem syllaba profertur: ut, *Amo, onus*.

TONORUM REGULA I.

MOnosyllaba dictio brevis, aut positione longa acuitur: ut, *Mél, fél, pátx, pác*. Natura longa circumflectitur: ut, *Spês, flûs, sôl, thûs, rûs*. Monosyllaba.

REGULA II.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit naturâ, posterior brevis; prior circumflectitur: ut, *Lúna: Músa*. In cæteris acuitur, ut, *Citus, látus, sólers, sátur*. dissyllaba

REGULA III.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, acuit eandem: ut, *Libertas, penates*. Sin brevem habet penul-

penultimam, acuit antepenultimam : ut, *Dóminus, pontifex.*

Excipiuntur composita à Facio : ut, *Benefacis, malefacis, calefacit, frigefacit.*

Nota. At si penultima longa fuerit naturâ, et ultima brevis, circumflectitur penultima : ut, *Românus, amâtor.*

Composita à Fis, fit, ultimam acuunt : ut, *Malefit, calefit, benefit, satisfit.*

Appendix.

Nota. Quia hodie propter hominum imperitiam, circumflexus ab acuto vix prolatione discernitur, Grammatici circumflexum cum acuto confuderunt.

REGULA IV.

Quæ anomala Perturbant. Quinque sunt quæ tonorum regulas perturbant.

1 Differentia.

Differentia. Differentia tonum transponit : ut, *Una* adverbium ultimam acuit nè videatur esse nomen. Sic *eo, aliò, aliquò, continuò, sedulò, porrò, fortè, quâ, fiquâ, aliquâ, nequâ, illò, falsò, citò, ferè, planè,* et id genus, alia : *putà* pro *ficut, ponè* pro *post, coràm, circùm, alias, palàm, ergò* conjunctio, sed *ergò* pro causa circumflectitur : ut

Virg. —— *illius ergô Venimus.* Hæc igitur omnia ficut Græca acutitona, in fine quidem sententiarum acuuntur, in consequentia verò gravantur.

Sic differentiæ causâ antepenultima suspenditur in his, *Deindè, próinde, perinde, aliquando, siquandò, néquando, hactenus, hucusque, álonge, delonge, deinceps, duntaxat, decorsum, quápropter, quinimo, enimvero, propénodum, admodum, affatim, interealoci, nihilominus, paul minus* cùm non sunt orationis diversæ, uti sunt *Pube tenus, cruruntenus* : non enim composita sunt, velut *hactenus, quatenus,* et ejus generis reliqua.

2 *Transpositio.*

Transpositio. Transpositio tonum invertit, id quod usu veni-

in

e præpositionibus, quæ postpositæ gravantur: ut, rg. *Transtra per & remos. Te penès imperium.*

3 *Attractio.*

Attractio tonum mutat, cùm post vocabulum aliquod Attractio. equitur conjunctio inclinativa: ut *Que, ne, ve.* Attrahunt enim hæ particulæ accentum syllabæ præcedenti eámque acuunt: ut, *Luminâque laurúsque Dei.* Sic *Dum, sis, nam,* parelca.

Ubi autem est manifesta compositio, non variatur tonus: ut, *Dènique, útique, ítaque, índique, hiccine* et hujusmodi.

Ubique tamen temporis sui tonum servat, et *Ubivis.* Ubique et Ubivis.

4 *Concisio.*

Concisio transfert tonum, cùm dictiones per Syncopen aut Apocopen castrantur; tunc enim tonum retinent integræ dictionis: ut *Virgili, Valéri, Mercúri:* pro *Virgilii, Valerii, Mercurii.* Concisio.

Sic quædam nomina & pronomina syncopata circumflectunt ultimam: ut *Arpinâs, Ravennâs, nostrâs, vestrâs, cujâs:* ab *Arpinatis, Ravennatis, nostratis,* &c. Sic *Donèc a donecum.* Sic *hûc, illûc, istûc, adhûc,* &c. pro *hucce, illucce,* &c. Et composita à *dic, duc, fac:* ut *benedîc, redûc, calefâc.* Nomina & pronomina, ut syncopata.

5 *Idioma.*

Idioma, hoc est linguæ proprietas, tonum variat, adeò ut, si dictiones Græcæ integræ ad nos veniant, servent tonum suum: ut *Symbòis, Periphæ* penultimam acuunt: at facta Latina, antepenultimam elevant, quia corripiunt penultimam. Idioma.

Quæ autem prorsus Latina sunt, Latinum quoque tonum servant: ut *Geórgica, Bucólica,* antepenultima acutâ, licèt apud Græcos in ultimâ tonum habeant.

Sic & *comœdia, tragœdia, sóphia, symphonia,* tonum recipiunt in antepenultimâ, licèt in suâ linguâ habeant in penultimâ.

Porro

Tonus. Porro, si ignoretur proprius peregrinæ vocis tonus, tutissimum fuerit juxta Latinum accentum illam enuntiare.

Syllabæ communes. Syllabæ communes in prosa oratione semper corripiuntur; ut Célebris, Cáthedra, Mediocris.

¶ DE CARMINUM *Ratione.*

Ex quibus. HActenus de Tonis & Spiritibus; deinceps de syllabarum tempore, & carminis ratione pauca adjiciemus.

Tempus quid. Tempus est syllabæ pronuntiandæ mensura. Syllaba brevis unius est temporis, longa verò duorum.

Syllaba brevis. Tempus breve sic notatur (◡)

Syllaba longa. Longum autem sic [–] ut, Terrā.

Pes. Ex syllabis justo ordine dispositis fiunt pedes.

Pedum constitutio. Est autem Pes duarum syllabarum pluriumve constitutio, ex certa temporum observatione.

Diversi pedum. Pedum alii dissyllabi, alii trissyllabi.

De tetrasyllabis autem non multùm attinet ad hoc nostrum institutum differere.

Dissyllabi sunt,	Spondæus,	ut,	— — *Virtus.*
	Pyrrhichius,		◡ ◡ *Deus.*
	Trochæus,		— ◡ *Panis.*
	Iambus.		◡ — *Amans.*
Trissyllabi sunt,	Molossus,	ut,	— — — *Magnates.*
	Tribrachus,		◡ ◡ ◡ *Dominus.*
	Dactylus,		— ◡ ◡ *Scribere.*
	Anapæstus,		◡ ◡ — *Pietas.*
	Bacchius,		◡ — — *Honestas.*
	Antibacchius,		— ◡ — *Audire.*
	Amphimacer,		— ◡ — *Charitas.*
	Amphibrachus,		◡ — ◡ *Venire.*

Porro, pedes justo numero atque ordine concinnati, carmen constituunt.

Carmen.

Eſt enim Carmen, oratio juſto atque legitimo pedum numero conſtricta.

Carmen componituro inprimis diſcendum eſt, pedibus ipſum ritè metiri, quam Scanſionem vocant.

Scanſio.

Eſt autem Scanſio, legitima carminis in ſingulos pedes commenſuratio.

Scanſioni accidentia.

Scanſioni accidunt, Synalœpha, Eclipſis, Synæreſis, Diæreſis, & Cæſura.

Synalœpha.

Synalœpha, eſt eliſio quædam vocalis ante alteram in diverſis dictionibus; ut,

Sera nimis vit' eſt craſtina, vivu' hodie.

Fit autem interdum in his dictionibus; ut, Dii, diis, iidem, iiſdem, deinde, deinceps, ſemianimis, ſemihomo, ſemiuſtus, deeſt, deero, deerit, & ſimilibus.

At, heu & O, nunquam intercipiuntur.

Eclipſis.

Eclipſis, eſt quoties *m*, cum ſua vocali perimitur, proximâ dictione à vocali exorsâ: ut,

Monſtr', horrend', inform', ingens, cui lumen ademptum: pro *Monſtrum, horrendum, &c.*

Synæreſis.

Synæreſis, eſt duarum ſyllabarum in unam contractio: ut Virg. *Seu lento fuerint alveria vimine texta:* pro *alvearia.*

Diæreſis.

Diæreſis, eſt ubi ex una ſyllaba diſſecta, fiunt duæ:

– ᴗᴗ– – – – ᴗᴗ–ᴗᴗ–

ut Ovid. *Debuerant fuſos evoluiſſe ſuos*, pro *evolviſſe.*

Cæſura.

Cæſura, eſt cum poſt pedem abſolutum, ſyllaba brevis in fine dictionis extenditur.

Cæſuræ ſpecies ſunt.

Triemimeris.

Triemimeris, ex pede & ſyllabâ: ut,

– ᴗᴗ– ᴗᴗ– –ᴗᴗ– –ᴗᴗ– ––

Virgil. *Pecoribus inhians, ſpiramina conſulit acta.*

Penthemimeris.

Penthemimeris, ex duobus pedibus & ſyllabâ: ut,

–ᴗᴗ– ᴗᴗ– – – ᴗ– ᴗᴗ– –

Virgil. *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*

Hepthemimeris. Hepthemimeris, ex tribus pedibus & ſyllaba: ut

– – – – – ∪∪ – – – ∪ ∪ – –

Idem. *Oſtentans artem pariter arcumq; ſonantem.*

Enneëmimeris. Enneëmimeris, conſtat ex quatuor pedibus & ſyllaba: ut Idem. *Ille latus niveum molli fultus hyacintho.*

– ∪∪ – ∪∪ – – – – – ∪∪ – –

DE GENERIBUS Carminum

CArminum genera uſitatiora, de quibus nos hoc loco potiſſimùm tractare decrevimus, ſunt Heroicum, Elegiacum, Aſclepiadæum, Sapphicum, Phaleuciacum, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Heroicum. Carmen Heroicum, quod idem Hexametrum dicitur, conſtat pedibus numero quidem ſex, genere verò duobus, dactylo & ſpondæo. Quintus locus dactylum, ſextus ſpondæum peculiariter ſibi vendicat: reliqui hunc vel illum, prout volumus.

– ∪∪ – ∪∪ – ∪∪ – – – ∪∪ – –

ut Virgil. *Tytire tu patulæ recubans ſub tegmine fagi.*

Reperitur aliquando ſpondæus etiam in quinto loco: ut Idem. *Chara Deûm ſoboles, magnũ Jovis incrementum.*

Ultima communis. Ultima cujuſq; verſus ſyllaba habetur communis.

Carmen Elegiacum.

Pentameter. Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici conſtat Penthemimeri, quarum prior duos pedes, dactylicos, ſpondaicos, vel alter utros comprehendit, cum ſyllaba longa: altera etiam duos pedes, ſed omninò dactylicos, cum ſyllaba item longa;

– – ∪∪ – ∪ ∪ – ∪ ∪ –

ut Ovidius. *Res eſt ſolliciti plena timoris amor.*

Carmen Aſclepiadæum.

Aſclepiadeum. Carmen Aſclepiadæum, conſtat ex penthemimeri hoc

hoc eſt, ſpondæo & dactylo, & ſyllaba longa, & duobus deinde dactylis; ut

– – – ∪∪ – ∪∪ – ∪∪

Horatius. *Mecœnas atavis edite regibus.*

Sapphicum

Carmen Sapphicum conſtat ex trochæo, ſpondæo, dactylo, & duobus demum trochæis; ut Sapphicum.

– ∪ – – – ∪∪ – ∪ – –

Horatius. *Jam ſatis terris nivis atq; diræ.*

In hoc tamen carminis genere, poſt tres verſus additur Adonicum, quod conſtat ex dactylo & ſpondæo; ut Adonicum adjunctum.

– ∪ – – – ∪∪ – – ∪ –

Horatius. *Integer vitæ, ſceleriſq; purus,*

– ∪ – – – ∪∪ – ∪ – –

Non eget Mauri jaculis nec arcu,

– ∪ – – – ∪∪ – ∪ – –

Nec venenatis gravida ſagittis,

Fuſce, pharetra. – ∪∪ – –

Phaleucium, ſive Hendecaſyllabum.

Carmen Phaleucium, ſive Hendecaſyllabum, conſtat ex ſpondæo, dactylo, & tribus tandem trochais; ut, Phaleucium.

– – – ∪∪ – ∪ – ∪ – ∪

Quoquò diffugias pavens Mabili,

Noſtrum non poteris latere naſum.

Iambicum Archilochium.

Legitimus verſus Iambicus è ſolis conſtat Iambis; Carmen Iambicum.

∪ – ∪ – ∪ – ∪ – ∪ –

ut, *Suis & ipſa Roma viribus ruit.*

Recipit tamen interdum in locis imparibus, pro Iambo, tribrachum, ſpondæum, dactylum, anapæſtum: atque in paribus tribrachum, ſpondæum rarius.

Hoc carmen in duo genera deducitur, Dimetrum, & Trimetrum, ſive Senarium.

Dimetrum, conſtat ex quatuor pedibus : ut,

O Carminum dulces notæ – ⏑ – ⏑ – ⏑ –

Quæ ore pulchro melleo – ⏑ – ⏑ – ⏑ –

Fundis, lyræq; ſuccinis! – ⏑ – ⏑ – ⏑ –

Trimetrum ſive Senarium.

Trimetrum, ſenis conſtat pedibus : ut,

– ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ –

Quæ nos damnant, ſunt hiſtriones maximi.

DE QUANTITATE primarum ſyllabarum.

PRimarum ſyllabarum quantitas octo modis cognoſcitur :

Poſitione, vocali ante vocalem, diphthongo, derivatione, compoſitione, præpoſitione, regula, exemplo, ſeu authoritate.

POSITIO. Regula I.

Vocalis ante duas conſonantes, aut duplicem in eadem dictione, ubique poſitura longa eſt ; ut,

Ventus, axis, patrizo.

Quod ſi conſonans priorem dictionem claudat, ſequente item à conſonante inchoante, vocalis præcedens etiam poſitione longa erit ; ut,

Major ſum quam cui poſſit fortuna nocere.

Syllabæ *jor*, *ſum*, *quàm*, & *ſit*, poſitione longæ ſunt.

At ſi prior dictio in vocalem brevem exeat, ſequente à duabus conſonantibus incipiente, interdum, ſed rarius producitur ;

– ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑ ⏑ – ⏑

ut, Virg. *Occulta ſpolia, & plures de pace triumphos.*

Vocalis brevis ante mutam, ſequente liquidâ, communis

munis redditur; ut, *Patris, volucris.* Longa verò non mutatur ut, *Aratrum, ſimulacrum.*

Vocalis ante alteram. *Regula* II.

Vocalis ante alteram in eadem dictione ubique brevis eſt; ut, Dĕus, mĕus, tĭus, pĭus.

Excipias genitivos in *ius*, ſecundam pronominis formam habentes; ut Unius, illius, &c. Ubi *i*, communis reperitur, licèt in alterius ſemper ſit brevis, in alius ſemper longa.

Excipiendi ſunt etiam genitivi & dativi quintæ declinationis, ubi *e*, inter geminum *i*, longa fit; ut, Faciēi: alioqui non; ut, Rĕi, ſpĕi, fidĕi.

Fi etiam in fio, longa eſt, niſi ſequantur *e* & *r* ſimul, ut, Fīerem, Fīeri.

Juven. *Sic fiunt octo mariti.* – – – – ⏑ ⏑ – –

Idem. *Quod fieri non poſſe putes.* – ⏑ ⏑ – – – ⏑ ⏑ –

Obe Interjectio, priorem ſyllabam ancipitem habet.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus ſubinde longa fit; ut Dicite Pĭerides. Reſpice Lāerten. Et in poſſeſſivis; ut, Aeneia nutrix. Rhodopēius Orpheus.

DIPTHONGUS. Regula III

Omnis Diphthongus apud Latinos longa eſt; ut; Aūrum, nēuter, muſæ; niſi ſequente vocali; ut, Præire, præuſtus, præamplus.

DERIVATIO. Regula IV.

Derivativa eandem cum primitivis quantitatem ſortiuntur; ut, ămator, ămicus, ămabilis, prima brevi ab ămo. Excipiuntur tamen pauca, quæ à brevibus deducta primam producunt.

Cujus generis ſunt.

Vox vōcis, à vŏco.
Lex lēgis, à lĕgo.
Rex rēgis, à rĕgo.
Sēdes & sēdiles, à sĕdeo,
Jūmentum, a jŭvo.
Fōmes & fōmentū, à fŏveo.

Jūcundus, à jŭvo.
Jūnior, à jŭvenis.
Mōbilis, à mŏveo.
Hūmanus, ab hŏmo.
Vōmer, à vŏmo.
Pēdor, à pĕde.

Sedilis ſæpius habet ĕ brevem in antepenultima.

Sunt & contrà, quæ à longis deducta, corripiuntur: qualia ſunt,

Dux dŭcis, à dūco.
Dĭcax, maledĭcus & id genus multa, à dīco.
Fĭdes, à fīo.
ărena, ab āreo.
ărista, ab āreo.
Pŏſui, à pōno.

Gĕnu, à gigno.
Frăgor, à frango.
Frăgilis, à frango.
Nŏto, as, à nōtu.
Nato, as, à nātu.
Dĭſertus à diſſero.
Sŏpor, à Sōpio.

Et alia nonnulla ex utroque genere, quæ relinquuntur ſtudioſis inter legendum obſervanda.

COMPOSITIO. Regula. V.

Compoſita ſimplicium quantitatem ſequuntur; ut, Pŏtens, impŏtens, Sōlor, conſōlor, Lĕgo, is, Perlĕgo, Lēgo, as, allēgo.

Excipiuntur tamen hæc brevia à longis enata; ut

Innŭba. Pronŭba, à nūbo.
Dejĕro, Pejĕro, à jūro.

PRÆPOSITIO. Regula VI.

Ex præpoſitionibus hæ ubique producuntur; A, de, Præ, ſe, è, niſi vocali ſequente; ut, *unda debiſcens.* *-Sudibúſve præuſtis*, apud Virgilium.

Pro quoque longa eſt, præterquam in iſtis; Prŏcella, prŏfugus, prŏtervus, prŏnepos, prŏpago pro ſtirpe, prŏfanus, prŏfiteor, prŏfundus, prŏficiſcor, prŏfari, prŏparo, prŏfugio, prŏfectò.

Procurro, profundo, propello, propulſo, propago, as, primam ſyllabam habent ancipitem.

Prŏpheta & prŏpino, Græca ſunt per *o* parvum, & proinde primam brevem habent. Di-

Di, etiam producitur, nisi in Dirimo, & Diserto. Reliquæ præpositiones, si positio sinat, corripiuntur. Cujusmodi sunt, Ad, ob, ab, sub, re, in, &c.

REGULA. VII. Canon I.

Omne præteritum dissyllabum, priorem habet longam: ut Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fidi à *findo*, bĭbi, dĕdi, scĭdi, stĕti, tŭli.

Canon II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem brevem habent: ut,

Pĕpendi,	Pĕpedi,	Pŭpugi,
Tĕtendi,	Tŭtudi,	Dĭdici,
Tŏtondi,	Fĕfelli,	Cĕcĭdi, à cado,
Mŏmordi,	Tĕtigi,	Cĕcidi, à cædo.

Quin & supinum dissyllabũ priorem quoq; producit: ut Mōtum, Lātum, Lōtum, Crētum. Excipe Quĭtum, Sĭtum, Lĭtum, Ĭtum, Rŭtum, Rătum, Dătum, Sătum.

Et cĭtum, à ceo, es; nam cĭtum, à cio, cis, quartæ, priorem habet longam.

EXEMPLUM SEU AUTHORITAS. Regula. VIII.

Quarum verò syllabarum quantitas, sub prædictas rationes non cadit; à poëtarum usu, exemplo atque authoritate petenda est certissima omnium regula. Discant ergò pueri observare ex poëtis communes primarum syllabarum quantitates, cujus sortis sunt:

Britannus, Bithynus, Cacus, Cosyra, Crathys, Pachinus, Palatium, Pelion, Creticus, Curetes, Diana, Fidene, Gradivus, Hinulus, Pyrene, Rubigo, Rutilius, Hymen, Italus, liquor, liquidus, Lycas, Orion, rudo, Sychæus, Sycanius, & similia.

DE MEDIIS SYLLABIS.

MEdiæ syllabæ partim eadem ratione qua primæ, partim etiam ex incrementis genitivi, atq; conjugationis analogiâ cognosci possũt. De incrementis genitivi nominum polysyllaba-

Terma. gen.

syllabarum, supra in generibus nominum abundè dictum arbitramur, unde petere licebit, si quid de hac re hæsitaveris. Cætera frequens lectio & optimorum Poëtarum observatio, facilè suppeditabunt.

Conjugationis analogiam ex imbibitis rudimentis pueri didicerunt, nempe A. indicem primæ conjugationis, longam esse naturâ, præterquam in do, & ejus compositis, quando hujus sunt conjugationis: ut Dămus, circumdămus, Dăbis, circumdăbis, Dăre, circumdăre.

Præterea syllabas rimus et ritis, in præterito perfecto modi subjunctivi, ubique pro brevibus habendas animadvertant, in futuro autem in oratione prosa longas esse debere; in carmine verò indifferentes repetiri; quemadmodum contendit Aldus: ut præterito, Amavĕrimus, amavĕritis: Futuro Amaverĭmus, amaverĭtis.

Est & ubi mediæ syllabæ variant apud Poëtas, ut in his quæ subjunximus: Connubium, Fœcedula, Malea, Pharsalia, Batavus, Sidonius, & in similibus.

Adjectiva in *inus* Latina, penultimam producunt: ut Clandestĭnus, mediastĭnus, parietĭnus, matutĭnus, vespertĭnus, repentĭnus.

Præter hæc sequentia:

Diutĭnus,	Serotĭnus,
Crastĭnus,	Oleagĭnus,
Pristĭnus,	Fagĭnus,
Perendĭnus,	Cedrĭnus,
Hornotĭnus,	Carbasĭnus.

Et reliqua materialia, sive à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia sunt permulta a Græcis vocibus deducta in ος: ut, Crystallĭnus, myrrhĭnus, hyacinthĭnus, adamantĭnus, &c.

Cætera fœliciùs docebit usus, & Poëtarum observatio, quàm ullæ Grammaticorum regulæ, quas sine ullo aut modo aut fine de mediarum syllabarum quantitate tradere solent.

Quare illis prætermissis, ad ultimarum syllabarum quantitates aperiendas jam accingamur.

DE

DE ULTIMIS SYLLABIS.

QUanquam ultimæ ſyllabæ ipſum literarum numerum aut æquant, aut etiam ſuperant, non tamen pigebit illas etiam ordine percurrere.

Primum, *a* finita, producuntur: ut Amā, contrā, erā. Excipias Pută, ită, quiă. A

Item nominativos, & omnes caſus in *a*, cujuſcunque fuerint generis, numeri, aut declinationis, præter vocativos in *a*, à Græcis in *as*: ut ô Æneā, ô Thomā, & ablativum primæ declinationis: ut ab hac Musā. Numeralia in ginta, *a* finalem habent communem, ſed frequentiùs longam: ut Trigintā quadragintā.

It *b*, *d*, *t*, deſinentia, brevia ſunt: ut ăb, ăd, caput. B, d, t.

In *e*, deſinentia, producuntur, ut, āc, sīc, & hīc adverbium. Sed tria in *e*, ſemper contrahuntur: ut Lăe, nĕc, donĕc. Duo ſunt communia: Fac, & pronomen hic, & neutrum hoc, modò non ſit ablativi caſus. E

E finita, brevia ſunt: ut Marĕ, penĕ, legĕ, ſcribĕ.

Excipiendæ ſunt omnes voces quintæ inflexionis in *e*: ut, Diē, fidē, una cum adverbiis inde enatis: ut, Hodiē, quotidiē, pridiē, poſtridiē, qua-rē, qua-dē-rē, ea rē: & ſiqua ſunt ſimilia. Et ſecundæ item perſonæ ſingulares imperativorum activorum ſecundæ conjugationis: ut Docē, movē, manē, cavē. E Famoſo limquia. tat nunc tertiæ declinationis pro. ducit ultimam in ablativo me.

Producuntur etiam monoſyllaba in *e*: ut, Mē, tē, sē: præter Quĕ, nĕ, vĕ, conjunctiones encliticas.

Quin & adverbia quoque in *e*, ab adjectivis deducta, *e* longum habent: ut Pulchrē, doctē, valdē pro valide. Quibus accedunt Fermē, ferē. Benĕ tamen & malĕ corripiuntur omninò.

Poſtremò, quæ à Græcis per *u* ſcribuntur, natura producuntur, cujuſcunque fuerint caſus, generis, aut numeri: ut, Lethē, Anchisē, Cerē, Tempē.

I finita, longa, ſunt: ut Domini, magiſtri, amari, doceri,

Præter mihi, tibi, sibi, ubi, ibi, quæ sunt communia.

Nisi verò & quasi corripiuntur; cujus etiam sortis sunt dativi & vocativi Græcorum, quorum genitivus singularis in *os* breve exit; ut,

Huic { Palladi, / Phillidi, / Menoidi, } Vocat. ô { Amarilli, / Alexi, / Daphni, }

L finita corripiuntur; ut Animăl, Annibăl, mĕl, pugil, săl, consŭl. Præter nil contractum à nihil, & Sōl. Et Hebræa quædam in *l*; ut Michaël, Gabriël, Raphaël, Daniël.

N finita producuntur; ut Pæān, Hymēn, quīn, Xenophōn, nōn, dæmōn.

Excipe forsăn, forsităn, ăn, tamĕn, attamĕn, verumtamĕn.

Corripitur & *In*, cum compositis; ut Exĭn, subĭn, deĭn, proĭn.

Accedunt his & voces illæ, quæ per apocopen efferuntur; ut Mĕn? Vidĕn? Audĭn? Nemŏn?

Nomina item in *en*, quorum genitivus ĭnis corripitum habet; ut, Carmĕn, crimĕn, pectĕn, tibicĕn, ĭnis.

Græca etiam in *on* per *o* parvum, cujuscunque fuerint casus; ut Nom. Iliŏn, peliŏn. Acc. Caucasŏn, pylŏn.

Quædam etiam in *in* per *i*, ut Alexĭn. In *yn* per *y*, ut Ityn.

In *an* quoque à Nominativis in *A*; ut Nomi. Iphigenia, Æginа. Accusat. Iphigeniăn, Æginăn.

Nam in *an*, à nominativis in *as*, producuntur; ut Nominat. Æneas, Marsyas. Accusat. Æneān, Marsyān.

O finita. *O* finita, communia sunt; ut Amo, virgo, porro, decendo, legendo, eundo, & aliæ gerundii voces in *do*.

Præter obliquos in *o*, qui semper producuntur; ut huic Dominō, servō. Ab hoc templō, damnō.

Et adverbia ab adjectivis derivata: ut Tantō, quantō, liquidō, falsō, primō, manifestō, &c.

Præter sedulò, mutuò, crebrò, serò, quæ sunt communia.

Cæterùm

Cæterùm modò & quomodò, ſemper corripiuntur.

Ciò quoque, ut & ambo, duo, ego, atque homo, leguntur producta.

Monoſyllaba tamen in o producuntur; ut, Dō, ſtō, & ergō pro cauſa.

Item Græca per ω cujuſcunque fuerint caſus; ut, Sapphō, Didō. Hujus Androgeō, Apollō. Hunc hō, Apollō.

A finita corripiuntur; ut, Cæsăr, torculăr, pĕr, vīr, ŭr, turtŭr.

Cor ſemel apud Ovidium productum legitur; ut,

– ∪ ∪ – ∪∪ – – – ∪∪–∪∪ – –

Molle meum levibus cor eſt violabile telis.

Producuntur etiam Făr, lār, nār, vēr, fūr, cūr; Pār, noq; cum compoſitis; ut, Compār, impār, diſpār.

Græca etiam in *er*, quæ illis in ηρ deſinunt; ut cālēr, cratēr, characTĒr, æthēr, ſotēr.

Præter patĕr & matĕr, quæ apud Latinos ultimam brevem habent.

S finita, pares cum numero vocalium habent terminationes; nempe, As, es, is, os, us.

Primò, *as* finita producuntur; ut Amās, musās, majeſtās, bonitās.

Præter Græca, quorum genitivus ſingularis in *dos* exit; ut Arcās, Pallās. Genitivo Arcadŏs. Palladŏs.

Et præter accuſativos plurales nominum creſcentium; ut Heros, Herŏos. Phillis, Phillidos. Accuſativo plurali, Heroās, Phillidās.

Es finita, longa ſunt; ut Anchisēs, ſedēs, docēs, patrēs. Excipiuntur nomina in *es*, tertiæ inflexionis, quæ penultimam genitivi creſcentis corripiunt; ut Milĕs, ſerpĕs, divĕs. Sed Ariēs, abiēs, pariēs, cerēs; & pēs, unà cum compoſitis; ut Bipēs, tripēs, quadrupēs, longa ſunt.

Es quoque à ſum, unà cum compoſitis corripitur; ut Potĕs, adĕs, prodĕs, obĕs.

Quibus penĕs adjungi poteſt unà cum neutris ac nomina-

nominativis pluralibus Græcorum; ut, Hipponan
cacoethēs, Cyclōpēs, Naiadēs.

Is finita, brevia sunt; ut, Paris, panis, tristis, hila
Excipe obliquos plurales in *is* qui producuntur,
Musis, *mensis*, *à mensa*, dominis, templis.

Item quis pro quibus, cum producentibus pen
timam genitivi crescentis; ut, Samnis, Salamis; G
nitivo, Samnītis, Salamīnis.

Adde huc quæ in *eis* diphthongum desinunt, si
Græca, sive Latina, cujuscunque fuerint numeri a
casus; ut Symoeis, pyroeis, parteis, omneis.

Et monosyllaba item omnia; ut, Vis, lis: præter
& quis nominativos, & Bis apud Ovidium.

Istis accedunt secundæ personæ singulares verbor
in *is* quorum secundæ personæ pluralēs desinunt in *it*
penultima producta, unà cùm futuris subjunctivi in *r*
ut, Audīs, velīs, dederīs. pl. Auditis, velītis, dederītis

Os finita producuntur; ut, Honōs, nepōs, domin
servōs.

Præter compŏs, impŏs, & ŏs ossis. Et Græca p
o parvum; ut, Delŏs, Chaŏs, Palladŏs, Phyllidŏ

Us finita, corripiuntur; ut, Famulŭs, regiŭs, te
pŭs, amamŭs.

Excipiuntur producentia penultimam geniti
crescentis; ut, Salūs, tellūs, Genitivo salūtis, tellūris.

Longæ sunt etiam omnes voces quartæ inflexion
in *us*, præter nominativum & vocativum singulare
ut, Hujus manūs, hæ manūs, has manūs, ô manūs.

His accedunt etiam monosyllaba; ut, Crūs, thū
mūs, sūs, &c.

Et Græca item per *ou* diphthongum, cujuscunq
fuerint casus; ut, Hic Panthūs, Melampūs. Hu
Sapphūs, Cliūs.

Atque piis cunctis venerandum nomen JESUS.

Postremò, *u* finita, producuntur omnia; ut, Man
genū, amatū, diū.

Grammatices finis.

MNIUM NOMINUM IN
egulis Generum contentorum, tum Heteroclitorum, ac Verborum Interpretatio aliqua.

Abdo, Abscondo, Occulto, to hide.

Abyssus, Immensa profunditas impenetrabilis. A depth that by sounding cannot be found.

Acarnan, gens ex qua dam te Graecia. The people of Acarnania in Greece.

Accerso, eo ad vocandum voco. To go to call.

Acer, arbor. A Maple tree.

Acies, arumen rerum secandarum, exercitus instructus, oculi pars. An edge. The array of an Army. The sight of the eye.

Acus, instrumentum sarto rum, ac mulieris ornamentum. A needle, or an instrument therewith women did set their haire.

Adeps, omnis pinguedo, sive animalis sive alterius rei. Fat.

Adipiscor, assequutus sum. To obtain.

Adolescens, juvenis adultus. A stripling from twelve to one and twenty.

Ador, frumenti genus vel oryzae. Wheat.

Advena, qui non est Civis, sed externus. A stranger.

Aequor, mare, pelagus. The sea, because nothing is more plain then it: for aequor doth generally signifie a plain in any parcell of the world. It is taken for the ayre also: as Aspice bis senos volitantes aequore cygnos.

Aes, species metalli rubro colore. Brasse, and because that in old time money was made of it, Aes sometimes doth signifie money.

Aether, totta coeli spiramque substantia ac compage. The whole substance of the sphere from the fire to the extremest circuit of heaven.

Affinis, cognatus. A kinsman by mariage.

Agnosco ei, noscere id, quod notis olim aut visum ruitrant alia quapiam ratione cognitum. To recognize, to know anew, or to come to remembrance of.

Ago, facio. To do.

Agragas, urbs Siciliae. A town in the Ile of Sicilia, called now *Gergenti*.

Agricola, qui exercitat rem rusticam. An husbandman.

Alcyon, avis marina, hyemis pullos educans. A certain sea bird that lyeth in the sands, and hatcheth in winter.

Ales, quaelibet avis, aut velox. A bird, or swift.

Alnus, genus arboris. An Alder tree.

Alo, nutrio. To nourish.

Alter, The other of the two.

Alvus, qua fordes deflouni, aut lavantur. The paunch, and meanes the belly without.

Amazones, Scythicae foeminae eo quod mammis carent. Certain women of Scythia, so named for lacking a dug.

Ambigo, circumago, circumdo. To compasse to doubt.

Amicio, vestio. To cloth.

Amnis, fluvius. A river.

Anas, avis in aquis degens. A duck or a drake.

Ango, crucio. premo, vexo. To trouble or vex.

Anguis, serpens in aqua degens. A dry or water-snake.

Animus, consilii principium. The minde.

Anna, nomen mulieris.

Annuo, assentior. To assent and agree unto.

Annus, tempus 365. dierum & 6. horarum. A yeere.

Antes, ab ante, eminentes lapides, five ultimae columnae, quibus sustinetur fabrica. The pillars, or sayling stones that sayle over the walles to bear the frames or the dry stonewall that encloseth a Vineyard or the first set or frontes of Vines.

Antidotus, medicamentum contra venena datum. A preservative against poison.

Antiae, mulieris capilli frontem glomerati, A womans forelocks.

Antistes, in aliqua re summus. A president, or chief ruler, man or woman.

Anus, vetula. An old wife.

Anxur, nomen urbis Italiae, quae nunc Tarracina dicitur. Tarentine.

Aperio, indico, retego. To open, to shew, or to declare.

Apes & apis, animal mellificum. A Bee.

Apiscor, adipiscor, nanciscor. To obtaine.

Apollo, deus quem Graecia solem appellat. The god of wisdom and Physick, and of prophecie, and the God that ruleth the Sun about.

Appendix, quod alicui adjungitur, quasi ex alio pendens. An Appendix, or an addition to increase a thing.

Applico, jungo, adverto. To apply unto, or to accrue.

Aprotosa, nomen invariabile, sed nullo defectum casu. A noun undeclined, having one termination in all cases.

Aqualis, vasis genus, quo manibus. A laver or an ewer.

Arbor vel arbos, notae significationis. A tree.

Arcas, ex Arcadia populus. The people of Arcadie.

Arceo, pello, & adverbiae non sino. To keep away.

Accerso, voco & accuso. To call, or to accuse, or to go to accuse.

Arcus, ûs, quem nubes representans onera diuturni, figurae coelestis. A signe called the Bearre, or the Waine.

Ardeo, ardor, inflammor. To be hot.

Argos, oppidi nomen. A towne of the Peninsula of Greece called Peloponnesus.

Arma, instrumenta, scuta, gladius, telum, & ea quibus pugnamus. Armour, or any kinde of weapon.

Auspex qui visibus inspicit His or he that espieth the

Bodies by the bowels of beasts. As ob. libri, id est, duodecim unciae, A pound of twelve ounces or the whole sum of any thing.

Afecta qui continue et semper aliquem sequitur. A page or lackey or continual waiter.

Alea, dolo, fallacia. By deceit, or guile.

Athamas, homen viri, a mans name which should be sacrificed for his son Phryxus.

Athenae, civitas Graeciae, inter Achaiam et Macedoniam. The City of Athens.

Athletes, pugil et luctator, A champion, or one that striveth for a game.

Atomus, corpus insecabile, A mote so small that it cannot be parted.

Aucaps, qui vel quae aves capit, A fowler, man or woman.

Audeo, ausus, To be bold

Aveo, cupio, To desire, covet.

Averno, lacus Campaniae prope Baias, quem Plutonii dicebant apud veteres, A lake in Italy, where hence they thought was descent into hell.

Augeo, majus facio, amplifico, To increase.

Auger, qui futura praesunciat, A soothsayer, man or woman.

Aurigo, qui vel quae, currum ducit, A wagoner, a carman, or a carter.

Auster, ventus flans a meridie, The south winde.

Author, qui vel quae aliquod opus facit, The worker or doer of any thing, man or woman.

Axis, diameros mundi, et dicitur lignum teres, circa quod rota currus vertitur, An axletree: and by translation, the streight line that may be imagined from the one pole to the other.

B

BAcchanalia, Dionysia i. Bacchi festa, The feast of Bacchus.

Bacchar, herba radicis odoratae, A herb that the French men call our Ladies gloves.

Bacchus, deus vini. The drunken god, the god of wine.

Baculus, bacillus, et baculum et hinc baculum, scipio. a staffe.

Balneum, lavatio publicus, vel privatus, in quo aut sanitatis aut abstergendarum sordium causa lavamur. A bath.

Barathrum, erat locus profundior Athenis putei modo vel fornix. A cave in pit by Athens. Now it is taken for hell. It is also the hole where any waters entereth, and falleth into the earth.

Barbitos, instrumentum musicum, quod pulsatur plectro vel calamo. The Lute or any like that is plaid on with a quill. It is also Barbitos, both masculine and feminine.

Bellaria, cibi secundae mensae. Iunkets.

Bes, uncise octo. Eight ounces.

Bibo, potum haurio, humorem attraho. To drink.

Bidens, instrumentum duorum dentium, vel ovis. Any instrument with two teeth: or a sheep of two teeth, in the feminine gender.

Bifrons, habens duas frontes. He or the that hath a face before and another behinde.

Bilisbumoris genus. It is what this word atra melancholy, and with flava choler: and being used alone, is the same disease that cholera is after Cor. Celsus, See Cholera.

Bombyx, vermis, et pro materia sumitur, A silke worm, or silke.

Bos, nota est significatio. An oxe, cow, or bull.

Britannia, insula quam nunc Angli et Scoti incolunt. The Isle which is inhabited of Englishmen and Scottishmen, called, Britannia major.

Britannia minor. Is Britaine in France.

Bubo, avis nomen, a bevis mugira. An owle.

Bucephalus, nomen equi Alexandri magni. Alexander the great his horse.

Byssus tenuissimi lini genus. A most fine sort of fine flax, whereof a precious kinde of linnen cloth is made. It may be taken for silk also.

C

CAcoethes, malus mos. Evil custome, or a hard to be cured.

Cadaver, corpus mortuum. carcasse.

Cado, corruo praecipito. labor. To fall, and sometime hap, to chance.

Caedo percutio, ferio, To strike, or to beat, and sometime to cut or lop, or to slay: sometime to kill, to sacrifice, and sometime to brain, caedere januam saxis, ferro.

Caelio, percutio, aut ferio. To smite or to break, and this verbum the compounds who of be in use onely. Caelio is also read without a diphthong.

Caelum, vel Coelum, extrema mundi determinatio cum sphaeris, quas ambit ad claudendum ignis. Heaven or with a difference any of the spheres. It signifieth weather also.

Calco, pedem comprimo. tread upon, and by a translation unto the minde, to deceive and set naught by.

Calendae, dies primus cujusque mensis. The first day of every moneth.

Caleo, ferveo, calidus sum. To be hot or to glow.

callis, via perdurata, id est via trita A path-way.

Calvo, decipio, frustror. deceive, to beguile to mock.

Calx, postremus, et pro ea parte vis rei sine positur, vel pro materia qua calcitrantur A heele, or the end of a race or line.

Cambio, commuto. To change, and of, the old writers it is taken for to fight.

Camillus, puer quam aequales habuit in vita lapide ficulnus. A chaneli.

Cancelli, ligna inter se ad ficis intervallis in transversum instar retis invicem connexa. A lattice or the lists of a game place, or of a tiltyard.

Canis animal latrabile, et piscis ma, inus. et signum coeli. A dog or a dogfish: a star or sign in the firmament called

Cano, to sing. To solite poetically to play upon instruments: sometime it is to praise, to prophesie.

Capedo, capio, five ad capiendum. To take or to go or take and sometime, recipio me to go. Nunc pergam herse imperium exequi, et me domum capessam.

Capio, To take, to delight to deceive, to chuse, to abide, and suffer: as capio dolores. To hold or contain, to invade and catch. Navem capimus. To inflame with love. And it is likly of such signification as the ablative is that cometh with it.

Capistrum, capitis vinculum, habitum ne animalia sufugiant. An halter.

Capital, quod olim sacerdotes gestabant in capite. An ornament that the Nuns were wont to braste upon their heads.

Capra, animal a carpendis virgultis dictum. A Goat.

Car, aliquis ex Caria. A man of Caria.

Cardo, quo janua movetur. An hook or hinge.

Careo, est rem desideratam non habere. To lack or be without, and specialy such a thing as once we had.

Carex, herba acuta durissima. Sedge.

Caro, quod anima careat, non solum de animalibus, sed etiam depiticibus et fructibus. The meat of any thing, but most commonly flesh.

Carpo, decerpo. To crop, to bite off, or to gather. It is also to leafe or to chuse out, and sometime to taunt and rebuke. Carpere viam. To begin to journey. Carpere vitales auras. Carpere lanam, to rose wooll. Carpere linum, to hatchel flax. Carpere cibum, to eat.

Cassis, reticulum masc. pro galea fœm. est cassis dis, et hoc cassidis. A net or an helmet, in the feminine gender.

Castra, locus in quo milites tentoria fixerunt. The camp, the pavillion, or an army.

Cato, nomen viri. A certain Romans name.

Caves, diligentiam adhibeas, provideo, consulo, prospicio ne aliquid præter spem eveniat. To beware or to be wary and heedful. Cavere is also to put in assurance, and so save harmless by caution or sureties.

Caulis, in herbis dicitur ipsum robur, five ripes A stalk.

Cedo. To give place, to depart and go away.

Cedrus, arbor inodora et procera. A Cedar tree.

Cello, See Coello.

Censeo, existimo, puto, arbitror. To deem, to judge, to suppose, to think, to tell one's minde. Some take it for to be angry. Censeri is also to be in boobs of Subsidies, and to be taxed or valued.

Centum. An hundred.

Centusis, centum librarum An hundred pound.

Cera, illud quod melle ex favis expresso remanet. Wax.

Cerno, video. To see. And by translation to perceive and understand. Sometime to decree and appoint. To sift tenge and bolt, to sever and part. to fight, to go unto'as, Cernere hæreditatem.

Cetus, piscis maxim. A whale.

Cholera, est ventriculi immodica perturbatio supra et infra per vomitum facta. The chollick. It is also cholet, the hot and dry humour.

Cicer genus leguminis. A certain Italian pease.

Cieo, turbo commoveo. To trouble, shake and stir, and some time for Cio, it is to call.

Cinis, vel ciner, pulvis, ashes.

Ciris, est avis quam alio nomine alaudam dicimus. A lark.

Claudo, obstruo, obsero. To shut or close. To make fast, to stop or to stay, not to suffer to passe: as, Ecce maris magna claudit nos obice ponto.

Clivus, locus mollior arduus et pro colle ponitur. A bank, a rising, also a little hill.

Clunis, natium tumor. The buttock.

Cluo, splendeo. To shine, to glister, sometime to fight.

Clypeus et clypeum, scutum

Coacervo, congero. To heap together.

Cœlestis, quod in cœlo est. Heavenly, that is to say as much as of the world it is above the element of fire which is called æther, or quicksum ætherium. It is also taken for divine: as in hoc cœlo qui dicitur esse.

Cæno, cenam sumo. To sup or to take supper.

Cœpio pro incipio, antiquum est. To begin.

Cognosco, notes eo qui prius incognitus erat. To know that which we knew not before: sometime diligently and attentively to consider or consider and to search by an enquiry, and to sit in judgement.

Colis, monticu. An hillock.

Colo, adoro, veneror. To honour, or worship with respect to exercise, to make much of, to inhabit, to love. When colere is to tend a life: sometime to plow or till the ground. Sometime to deck or trim.

Colus, instrumentum quod penso continet. A distaff or pindle.

Comes, comitans aut sequens. A companion by the way, either man or woman.

Commisceo, misceo, congero. To imagine, to feign, to invent and devise, to allay, to bring a man to the belief of that that is not.

Como, comam compesco. To kemb, to dresse the hair with a comb, or to deck and adorn.

Compago, compactio et compunctio. A joynt.

Compedes, vinculi genus. A pair of fetters, or gyves.

Conditor, qui aliquid facit. A maker or builder.

Congrus, congri genus piscis. A Conger.

Conjux, maritus vel uxor. A husband or wife.

Consilio. To aske counsell, with an accusative: to give counsel, or provide for, with a dative: to take in good worth, with an accusative. Sometime it is to sit in counsel, and to deliberate, but used plurally, as Consulunt Senatores

Cogno-

Cubare, idem quod supra. To lie. To drede nest, to play the cocke, to prepare and go a bout war, Bellum conquere. To wax and mouldie: as Caseus mucescit. To corrode, to bring out moisture: como a natural fo mente or juice.

Cum peculiorum liuer viscera & eius feces, & arteriarum, ac animalis cuiusq; quæ anima regitur, quod sonè quidam & do ctissimi. The heart and some time it is used for the minde.

Cumbi, vna ex vimbinibus factum A basket.

Cornus, vel cornum, aut cornu quodlibet cuiuslibet animalium. A horn. By translation the running of Riuers is called Cornua. It signifieth also the wing of an army and the end of a thing.

Cornus, arbor ramos habens duriim & rigidissimos cornibus similes, ex quibus cista solidissima fiebant, primo candidum, postea fuscissimum. A certain tree vnknowen among vs.

Costus, rediz magni odoris. A herbe growing in Arabia, Iury and Syria, having a very fra grant sauour, the which antiquity honoured their gods, as they did frankincense.

Cotondile, cucurbita virtez, quo fæmora vermuntur. The hip.

Crater, vel cratera, vas ampium cui vinum aut oleum imponimus. A goblet or standing place.

Crepo, crepui. To crack some time to complain, lament, and sorrow: as, Quis post vina gravem pauperiem crepat.

Crepundia, prima manuscula quæ pueris dantur. All manner of things that are given children in their infancy, as corals, handling bands, daggers, timbrels, and such like.

Creta, Cretensis, Amne of Candy Creta, Insula ab. The Isle called Candy.

Crinis, capillus. Haire.

Crus, pars a genibus usque ad talos eorum pedes. A leg.

Crystallus, glacies ex gelu vehementer concreta. Crystall.

Cubo, jacco. To lie, and sometime to be sick in bed.

Cucumis, A Cucumer, the which is called also in Latine Cucumer.

Culex, vermiculus notus. A gnat.

Cumbo, the same that Cubo is.

Cunabula, cunæ. A cradle.

Cunæ, cunabula idem.

Cupio, opto, desideso. To covet, to desire, to lust for: and sometimes with a dainty to savour.

Cupressus, arboris nomen. A Cypres tree.

Curculio, animal parvum frumentum corrodens. A Weevel.

Cures, oppidi nomen. A towns name.

Curro, celeriter eo, gradum celeritate excipio, interea celeritatem quasi voco. To run, and sometimes to flow, that is, to run as rivers do.

Cuspis acutior pars hastæ. The point of a speare, pike, or partizan, or any other like.

Custos, qui vel quæ rem aliquam tuetur & curat. A keeper man or woman.

Cyprus, insula dives. Cyprus the Isle.

D

Dama animal timidum. A Buck or a Doe.

Damno, damno affligo, vel condemno. To damage or to condemne.

Dedo, in perpetuum do, vel omnis fundo, five in manus & arbitrium. To yeeld.

Defrutum, a deferendo vinum decoctum ad mediam partem. Wine sodden to halfe.

Dego, ago to live.

Deleo, expungo, proprie literas aut regulas. To put out and to cancell.

Delicium, oblectamentum quod nobis voluptati est. The thing wherein we take pleasure.

Delphin, vel delphinus, vel delphis piscis maris, & signum cœleste. A dolphin.

Demo, auferò. To pull away and to exempt.

Dens, rotum est per similitudinem: capitur pro omni, quo aliquid teri potest. A tooth.

Depango, defigo. To fasten downe, and to plant.

Desidia, ignavia vitium. Slothfulnesse.

Dico, loquor, nomino. To speak, or to tell.

Dies, tempus, vigint quatuor horarum. A day.

Difficeor, inficias eo, nego. To denie.

Digredior, discedo. To go from.

Diligo, amo. To love.

Diluo, aqua vel quovis humore aliquid purgo. To purge with washing.

Dindymus, jugum montis Phrygiæ (dae matri) deum dicatum. The top of Ida the hil of Troy.

Diphthongus, unus duarum vocalium sonus. A double sound a diphthong.

Dipteron, navem flexum duobus lacertibus, quibus remigant. A noun declined with two cases whatsoever.

Diræ, imprecationes, execrationes, & infelicium furiæ. Curses banning, and the furies of hell.

Disco, capio doctrinam. To learn.

Dispesco, sepano, dirimo. To sever.

Displiceo. To displease.

Dittionis, imperii, dominii. Of my right and title. We tend not scrupulously to refuse Ditio the nominative.

Divido, partior. To divide.

Divitiæ, opes amplæ fortunæ. Riches.

Do, dono. To give.

Doceo, aliquem vel cognitionem alterì trado. To teach and sometime to shew, and to declare, to warn and to ascertain.

Dodrans, unciæ novem. Nine ounces.

Doleo tristis sum. To be sorrowfull.

Domo, mansuetum facio. To tame.

Domus, ædificium ad habitandum factum. An house.

Duco, notum est. To lead, to marry, to account.

Dulcedo, suavitas. Sweetnesse.

Dux, qui vel quæ ducit aliquem. A guide, man or woman.

A

E

Equus. Whether any.

Edo, comedo. To eat.

Edoceo, exerceo et quafi extrudo To set out and evulgate, and sometime to exhibit and shew.

Edere spectatula. Edera animam. is to dye. The significations of it in all other phrases may be reduced to the first signification.

Edoceo, diligenter docco. Thoroughly or perfectly to teach.

Edita, sunt ultimæ precationes augurum post finem auspicium extra urbem dictæ. The prayers that Southsayers said, after notice taken of birds flying before they enter the city.

Egeo, careo, To need.

Elephas, elephantus, animal bestia notum. An Elephant.

Elis, civitas Arcadiæ A City in Arcadia ore Country in Peloponnesus.

Emineo, præ aliis appareo, vel excello. To appear before others, and to passe them.

Emo, comparo, mercor. To buy.

Ensis, gladius, A sword.

Epulo. To recrup, to consume with feasting, and to leave nothing.

Epulum, quasi epipulum ex celebre convivium. A banquet or feast.

Eques homo equo insidens. An horseman, or he or she that rideth.

Eremus, locus desertus. A desert or wilderness.

Eripio, extra rapio. To pull out.

Esurio, fames patior. To hunger.

Eventus, eventum quod casu fit vel sorsans nobis evenit. Happ. or that which commeth to passe.

Excludo, extra claudo. To shut out.

Excubiæ, vigiliæ diurnæ & nocturnæ. Watchings and wardings.

Exculpo. pure & scalpo vel scalpendo confolo. To carve or grave, to cut out, to scratch out; as Oculum exculpere. To wrest or wring out: as Verum extorquere.

Excurro, extra curro, vel procurro To run out, or to course before, to a mount to a great deal, to make an outroad, or excursion.

Excuso, extra culpam tollo To excuse.

Excutio, ejicio, emitto. To smite out.

Exequiæ funebre officium The ceremonies of the burial.

Exlex, sine lege vivens. A lawles man or woman.

Expergiscor, evigilo. To awake.

Experior tento vel tempto. To prove or to be proved.

Explico, extendo, et declaro To stretch out and to declare.

Exta, proprie cor, jecur, et pulmo dicuntur. The entrailes.

Exterris, exul. A banished man or woman.

Exul, qui vel quæ exulat. A banished man or woman.

Exuo, exolvo, exuendo. To put off, to unclothe.

Exuviæ, ab exuendo. The things that we put off.

F

Facies. A face.

Facio, aliquid ago. To make.

Faceso, facio, vel eo ad faciendum. To make, or to go to make.

Fallo, decipio. To deceive.

Fames, edendi cupiditas. Hunger.

Far, Once a general word for any kinde of graine or corne, Triticeum far hordeaceum, siligineum, &c. but now it signifieth one certain kinde called Ader, which is bread-corn

Farcio, farsum, implco, pingo, tacio fagino. To stuff, to fill to satiate and to make fat.

Fas, pium, religiosum, & dignum fortis. Lawful, right godly, and worth the doing.

Fascis, ligneorum aut alicujus rei congeries. A faggot.

Fasti, libri in quibus tot festi dies res populi Romani scripta continebantur, & causæ festivitatum explicabantur, A

Festus, festa, festum. Holy, belonging to the feasts of holy days: for the whole year, festi dies, were days wherein the Judges might give sentence, without offence of the law: with these three solemn words of the Law, Do, dico, addico. Nefasti dies, were their contrary days.

Fateor, assevo, concedo. To grant and to assent unto.

Fatisco, deficio, aut dehisco. Abundantly to gape.

Fatiscor, fessus sum. To be weary, to faint, and to be weake.

Faveo, rebus alicui opto. To favour.

Fel, pro materia sanguinis. The Gall.

Feriæ, dies festi canonum & operis. Holy dayes, or times of pastime used.

Ferio, percutio. To strike.

Fero. To bear, or to suffer to lead or tell, to give, to cause to advance, to bring forth, to have, to take away, to confer. To ask advise: as Patres consulite ad populum.

Fervo, valde calco. To be hot Fervi et æstuo. To wax hot.

Ficus arbor vel morbus A Fig-tree, or a certain bile in the fundament.

Fides, constantia in omnibus rebus. Faith and Truth.

Fido, fidus, am et fretus habeo. To have trust.

Figo, to fasten, to plant, to smite with arrow, or such like

Filix herba sine caule, sine flore sine semine. Ferne, whereof there be two kinds, as in Herbaries you shall see.

Filum, linea subtilis quæ ex lino leave trahendo ducitur. A thread.

Fimus, lætamen et excrementa animalium, quibus agri fecundant. Dung. It is also Limum in the neuter gender.

Findo, dividco, dilindo. To cleave.

Finge, formo. To feign.

Finis, extremitas res alicujus in unaquaque re. An end.

Fio, efficior. To be made.

Fluvco, fluxi fum. To be

Pulsito, huitare, volvo, ducto, agito. To turn, to move, and to guide, to follow.

Plo, lachrymo. To weep.

Plo, flo. To blow.

Plor, flatus qui ex arboribus vel herbis exsilitur. A flower.

Fluo, decurro, propede as liquamus. To flow.

Fodio, certum crus. To dig.

Fodis, instrumentum quo arenam aut aquæ continue venas. A pair of bellowes.

Foen, fenebre. A well.

Foeceps, instrumentum quo aliquid. A pair of tongs.

Foeles, instrumentum fictorum, quo aliquid scindituri. A pair of sciers.

Foes, formata, rafia. Hay.

Forum, a ferendo, quia licet ea venalia illuc ferantur. The Judicial place, and there it is called Forum judiciale: or the market place, and is called Forum venale.

Fragro, suavis odoratus. To breath.

Frendeo, vel frendeum, instrumentum quo equum lubitor utitur. A bridle.

Frico, scalpo. To rub.

Frigus, frigidus sum. To be cold.

Frugi, indeclinabile omnigenerii, utilis, accommodus, frugalis. Good, profitable, and thrifty.

Frugifer, ius quod extorsus fructus in alimentum vertimus. Of corn or pulse. Some make the nominative here of Fruges, and some Frux: the former is best to be misliked.

Fruor, defectivum ex fructum capio, et vior, to take pleasure or fruit and profit of, and to be fed

Fuga, fugiendi actus. Flying or running away.

Fugio, vito, currendo relinquo. To fly from, to avoid.

Fulcio, fulsivi, munio. To underprop and uphore.

Fundo, fusi, fusio vel liquida quæque. To melt or to pour.

Funis, funis. A rope.

Fur, qui vel quæ alterius fidei rapit. A thief or pickthief.

Furfur, purgamentum frumenti. Bran, or skurf.

Furo, insanio. To be mad.

Fustis, baculus. A club.

G

GAbii, Veiscorum urbs. A town in Italy fifteen miles from Rome.

Gallia, Europæ pars, sita intra Pirenæos montes, inter Hispaniam, Germaniamque, et duo maria Oceanum Britannicum & mare nostrum. France.

Garamas, libiæ incola. A certain inhabitant of Affrick.

Gargarus, unus ex collibus montis Idæ. A very high top of the hill Ida. There is also a town of that name at the foot of the same hill.

Gaudeo, lætor. To rejoyce.

Gelu, propria glacies. Frost, or ice.

Genu, curvatura, qua crus et femur conjunguntur. A knee.

Gero, porto. To beare.

Gibbus, et gibber, solidus et dorso tumor. A lub or bunch

Gigas, viz altissimus statura. A Giant.

Gigno, genero. To beget.

Glogiber, herba in Arabia nascens. Ginger.

Glis, animal muri simile. A dormouse.

Glisco, crebo, augeor, lavesco. To increase and grow, to wax strong, to wax fat, and much to differ, and flee to cover.

Gluten, glutinum aut colla. Glue.

Gorgon, nomen mulieris. A certain terrible woman.

Gradior, ior, lucido, progredior. To go.

Græcia. The Country of Greece, a greater piece of Europe which is now under the Turk.

Graiugena, Græcus. A Grecian born.

Grando, gutta aquæ in aere congelata, Hail.

Grates, gratiæ relatæ pro accepto beneficio: Thanks.

Grex, pecudum multitudo. A flock.

Grossus, fœtus abortivus. Quæ non natus erit. A rath ripe fig

Grus, uis genus. gruis dis, cupere. To cry like a Crane

Grus, uis nutz. A Crane.

Gryps, animal pennatum, animal ex parte leoni simile. A Griffon.

Gummi, liquor gummosus, ex arboribus refluens. Gum.

Gurgulio, pars guttura a pectoribus ad pulmonem: vel animal. The wizand, or a Weasil

H

HAbeo, possideo, teneo. To have.

Haereo, arcte alicui rei inhæreo. To cleave unto.

Heares, qui succedit in hæreditatem alterius. An heire.

Hariolor, pitiis qui sola aqua alitur. An herring.

Haurio, extraho humorem, et educo ex profundo aliquo loco. To draw.

Heros, vir illustris et nobilis. A nobleman, a man of great excellency in worthy facts, and therein more like a god than a man.

Hesperus, fosforus stella. The evening star.

Heteroclitum, nomen cujus quam declinationem casuum posciat, fixum. A word declined otherwise than the true rules of the declensions do require.

Hilaris, vel hilarus, jucundus, lætus. Merry.

Hippomanes virus ab equæ collectum vel caruncula in fronti pulli equini, hominem ad insaniam rediguat. Poyson to procure love withall, or a little piece of flesh growing in the colts forehead, when it is first foaled.

Hirundo, avis notissima. A Swallow.

Histrix, animal ex hericiorum genere. A Porcupine.

Homo, notat significationis. A man or a woman.

Honor, vel honos, est reverentia quam alicui exhibemus in virtutis testimonium. Honour, worship.

Horridus ab horrore, quod eam horden quam frumento assimilem ek mordacior. Barly.

Hesperus, qui vel quæ admodum splendet, aut scripsit

rapitas pro peregino. An host or an hoſteſſe, or a gueſt, man or woman.

Hoſtis, inimicus vel peregrinus. An enemie.

Humor, fertilis, abundans, et magnus pecoris et hominis, plentifull, or a dug, or the udder of my beaſt.

Humus, terra humefacta. The ground.

Hydrops, aqua intercus. The dropſie.

Hyems, brumæ. Winter.

I

IAceo, decumbo, To lie.

Iacio, emitto, ac vi impello. To caſt, to hurle, to lay, as jacere fundamentum: or by tranſlation it is to make a beginning. Iacio is ſometime to ſpread abroad by rumor, and ſometime to object againſt ſome with an accuſative, with this Preposition In.

Ispis, lapis preciosus. A green precious ſtone, whereof there be divers kinds and degrees of divers colours.

Ico, ferio percutio. To ſtrike to ſmite vos, Icere colaphum Icere fœdus, is to ſtrike up a bargain.

Icon, imago. An image.

Ida, mons altiſſimus Troici ſoli. A hill in the Country of Troy.

Idus, dies qui dividunt menſem. In March, May June and October it is the fifteenth day, in the reſt the thirteenth.

Jecur, hepar. The Liver.

Ignis, unum ex quatuor elementis. Fire.

Ilex, qui ſine lege vivit. A lawleſſe body, man or woman.

Imber, aquæ quarumlibet ex nubibus effuſum. A ſhower.

Imbrex, canalis, vel regula curva et obcorta, per quam imber deffluit. A gutter-tyle.

Immineo, inſto. To hang over.

Impetus, violentiæ, invaſiones. Of violence and boiſterouſneſſe.

Incito, accuſo, impero. To accuſe, to revile, to provoke, to invade, and enter into.

Incido, ferio, feco. To cut, to ſmite.

Incido in aliquid, vel ſuper aliquid casu. To fall into by hap, to run into or to lucidi in erroreſm. And ſometime to happen, or to chance.

Incipio inchoo. To begin, to take in hand, to enterpriſe.

Inculco, eadem ſæpius iterum do ingero. Often to repeat.

Indo, impono. To put in.

Indoles, facilis ſignificatio ſolo rum probitatis. Towardneſs, or likely diſpoſition.

Induciæ, pax in paucos dies. A truce.

Indulgeo, obſequor. To ſet much by, and to give to.

Inermus, vel inermis, qui armatus non eſt. Unarmed.

Infans, homo per ætatem nondum ſciens fari. A babe.

Inferiæ, ſacrificia quæ inferis ſolvuntur. Sacrifice done to ſpirits in hell. Hereof Inferias facere, is, Manes ſacrificiis placare, that is to celebrate obites and obſequies.

Inficias, negotionem, ſe vel debere quod actor poſcit, vel commiſſa quod accuſator objicit. A denial, and it followeth onely the verbe Eo.

Inficio, intingo, varia, ſeu maculo. To dye or to infect.

Ingruo, invado, impetu facio. To give an onſet, and to invade.

Injuſtu, abſque auctoritate & temere, ſine juſſione. without bidding.

Inſidiæ, doloſa expectatio ad hominem aggrediendum, fallacia. A lying in wait for, or a deceite.

Inſtar, ſignificat vel ſimilitudinem, vel æquiparationem ex menſuram. Like or as big or the image.

Intelligo, capio. To underſtand

Interpres, qui autores declarat, aut aliquid ex lingua in lingvam transfert. An interpreter man or woman, or a tranſlator.

Invidia, mœror ex alieno proſperitate. Envy, ſorrow for another mans welfare, or elſe the evill will and deſpight of a man.

Iocus, eſt quidem lepor et feſtivitas in verbis. A merry ſcoff.

Irafcor, ira ſtimulor. To be angry.

Iſmarus, mons Thraciæ apud quem Ulyſſes ex vinea et oliveta. A hill in Thracia ſo named.

Iter, itio, actus eundi. A journey.

Iubar ſol, vel ipſius ſplendor. The ſun-beam.

Iubeo, impero. To command.

Iudex, qui vel quæ judicat. A Judge, he or ſhe.

Iugeris agri tantum quantum ab uno puri aut jugo boum uno die aratri poteſt. Plinius. We call it an acre. The authours do vary in the meaſure of it: for the commodity of the nominative and other caſes, we may uſe Jugerum.

Jugum vertex, five cacumen montis. The top of an hill. It is alſo a yoke, or a yoke of oxen, that is a couple. By metaphor it is a ſervitude or a bondage. Alſo a weavers beame or a pair of gallows, ſuch as for ignominie the Romanes went under. Tribus jugis hoſtis jugum fit, hum i fixis duabus ſuperque eas tranſverſa una deligata.

Jungo, copulo, & quaſi in unum ago. To joyne.

Juno, dea Jovis uxor. The goddeſſe Jupiters wife.

Juro, juramentum facio. To ſweare.

Jus, quod naturæ, aut civitas ſui gens jubet, et licitum eorum quæ coquuntur. The law and right: and the broth of any thing ſodden.

Juſſu, imperio, juſſione. By commandment.

Juſta, idem quod exequiæ. Juſtitium, juris dicendi ferias miſsio. No Terme.

Juvenis, qui adoleſcentiam exceſſit ætatem. One come to mans age.

Juventus, ætas juvenilis. Mans ſtate.

Juvo, auxilium do. To help.

L

LAbes, hiatus, mendi, dedecus. A great chap. Upon a diſhonour or reproach.

Nominum & Verborum interpretatio.

Labor, vel labos, opem, dolor, miseria. Labor and travaile, pains sometimes it is misery, perill, danger

Lac, humor maternus, quo alimentis nutrimur. Milk.

Lacesso, vexo, incito, provoco. To trouble, to provoke.

Lacio, in fraudem duco. To allure, or to entice.

Lactes, gracilliores intestina. The small guts.

Lacio, lac emitto, vel per blanditias decipio. To give milk, or to deceive.

Lacus, locus profundus cum aquis perpetuis ibidem natis, qui efficit vivos. A lake, a weare or meyre.

Lædo, verbo fictore aliquem offendo. To hurt.

Lælaps, nomen cujusdam e canibus Actæonis. One of Actæons dogs called Lælaps for speedy hurlinstiesse, For Lælaps signifieth a whirlwinde, a tempest and a storme.

Lambo, lingua lingo. To lick

Lampas, ionis aut solis splendor. A fire, or brightnesse of the sun or a lamp.

Lanista, qui domi gladiatores docet, et populo vendit. A maister of defence.

Laquear, pars superior cubiculi parum convexa. A vaulted roof of a parlour.

Larix, herba quædam et succus qui et culmo laserpitii exprimitur. The herb out of which cometh the luice that the Apothecaries do call Acacia, and Bolzoe, or Bolzoin: the common people call it Benjamin.

Lasco, alv'condor, non compareo. To lurke, or to be hidden.

Lavo, aqua pungo. To wash.

Laurus, genus arboris. A Bay tree.

Lebes, vas æneum. A caldron or a pan.

Lecythus, ampulla olearia. A box for oyle and ointment. It is taken also for eloquence in writing.

Lego, rectum est. To read.

Lemures, larvæ nocturnæ, et terrificationes imaginum. Hobgoblins, or night spirits.

Leo, animal ferox. A Lyon

Leo, imprimo, formo. To imprint, to forme. Abusivum.

Lethum, mors, interitus. Death.

Liberi, pignora. Children. One son or one daughter may be called Liberi: and so may Nephewes and their posterity.

Libet, placet. It pleaseth.

Libs, ventus Africus. The south-west-winde, by west.

Licet, fas est. It is lawfull.

Lichen, herba, vel gravissimum morbi genus. Liverwort: Apothecaries call it Hepatica. It is also the kinde of Lepry called a sauce Reame in Latine Impetigo.

Lien, splen. The milt. Dicitur et lienis in nominativo.

Ligus, incola Liguriæ. An Italian of the Country of Liguria.

Limax, testudo et cochlea exsertilis. The shelled snaile, and the dew snaile.

Limus, vestis genus ab umbilico ad pedes seu lutum aut cœnum mollius. A kinde of garment, or else slime or mud.

Lingo, lambo, id est, aliquid lingua molliter tango. To lick

Lino, aliquid alicui rei superinduco. To daub.

Linquo, committo, pecco. To leave, to trespasse.

Linter, navicula cavata arbore facta. A cock boat.

Liquefio, liquesco. To be molten.

Liquor, liquo. Idem.

Lividus, lividus sum, id est, sordidus, to be wan or filthy.

Lixa, coquus in exercitu, vel qui sequitur quæstus gratia. The scullion that waiteth on an Army.

Locri, urbs in Brutiis. A towne in Italy.

Locus, proprie illud quod alicui continet. A place.

Logos, sermo, ratio, verbum, speech, reason, a word.

Loquor, verba qualiacunque profero. To speak.

Lucco, luce emitto. To be light

Ludo, ludum exerceo, jocor. To play, or to sport.

Lues, cum in urbe aut in agro febris, aliudve morbi genus, homines aut pecora aut utrosque corrumpit. A common disease or mortes.

Lugeo. To bewail, to lament a thing, or else absolutely to mourn, and sometime to be a mourner in apparrel.

Luo, solvo, pœnas do. To redeeme, to cleare, to pay fine.

Lustra, habitacula ferarum. Pennes of Wilde beasts, or brothell houses, and petty tipling houses of bawdry.

Lynx, animal maculosum, acutissime videns. One sais all this beast an Ounce.

M

MAEnalus, mons quidam Arcadiæ. A hill of the name in Arcadia.

Magnes, lapis ferrum attrahens. A stone that draweth iron unto it. It is called also Heraclius lapis, or Sideritis.

Maiores, avi, abavi, proavi, tavi, tritavi, et quicunque ante hos infinitum. Our auncestours.

Malo, magis velim. To wish rather.

Mando, comedo, vel commisceo. To eat or to commit.

Maneo, fixo, et expecto. To tarry, or to tarry for.

Manes, dii inferi inter Nomina læva. Spirits or devils

Manubiæ, quæ manu capiuntur ab hostibus. Spoiles taken in war.

Manus, membrum notum. A hand.

Mapalia, agrestes casæ. Shepheards coats or small cottages.

Mare, pelagus. The sea.

Margo, cujusque rei extremitas. The Brink or skirt of any thing, or the bank of a river, or Sea.

Marmor, lapidis genus. Marble.

Mars, Deus belli. The name of the God of war.

Martyr, testis. A witnesse man or woman.

Mas, vir. A man.

Massicus, mons Campaniæ optimi vini ferax. An hill

that part of Italy that is called Campania, fruitful of pleasant wines.

Mater, nora est significatio. A Mother.

Medeor, do medelam. To cure

Medleor, medeor, remedium affero Idem.

Melo, mingo. To pisse.

Mel, liquamen dulce. Honey.

Meleager, vel Meleagrus, Oenei AEtoliae regis filius. A mans name.

Menda, et mendum, error, erratum. A fault.

Menses, mulierum profluvium. Womens flowers.

Menfis, tempus Lunae curriculo confectum. A moneth.

Mereor, aliquid facio, quam obrem dignus sum, qui obtineam praemium, vel poenam patiar. To deserve.

Meridies, dies medius. Noon or the noon stead.

Merior, pondero, mensuro considero. To measure.

Mero, seco amputo herbam, vel segetem. To mow.

Metuo, timeo. To fear.

Metuor, timeor. To be feared.

Meus mine.

Mico, fulgeo cum motu, vel tremore. Often with certain intermissions to shine, and likewise to be moved, to put forth fingers to him with whom we play, WIL put forth which is called Micare digitis.

Miles, qui vel quae militiam exercet. A warrior, a souldier.

Minae, metus incussiones per verba aut signa. Threatning.

Mingo, urinam facio. To pisse

Minores, posteri, etiam posterinepotes futuri. Our successors.

Miscro, To mingle, to serve drink, sometime to trouble.

Misereor, misericordia afficior. To take pity on.

Mitto, ad aliquem do. To send

Moenia, muri urbis. The wals of a town, and figuratively the town it self.

Moereo, tristor, dolore afficior. To be heavy, sad, in a dump, or mourning.

Monoprotos, semen non flexum, sed certa omni casu praeterquam uno et eo obliquo. A noun having one termination, and that in one oblique case.

Mons, terrae tumor altissimus An hill.

Mordeo, dentibus laedo. To bite.

Morior, e vita discedo. To die.

Mos, vitae institutum consuetudine firmatum. A custome.

Mulceo, lenio. To asswage

Mulgeo, fac e mammis expremo. To milk.

Mulier, quae non est virgo. A woman.

Mulsum, potus ex vino et melle. A certain wine confect with honey.

Multiplico, adaugeo. To multiply, to increase.

Munia, onera legi debita, et officia quae publice praestantur. A duty or office.

Mus, exiguum animal. A Mouse.

N

NAncisci, or, acquiro. To get and to obtain.

Nascor, orior in mundum venio. To be born.

Natalis, conditio sanguinis et familiae. The degree of blood and gentry as, generosi natales, natales obscuri. It is also taken for years. Sex mihi natales ierant: There were passed six years. It is also used for the origine or first spring of things.

Natalis. dies alicui natalis. A birthday.

Natrix, serpens aquaticus. A water serpent, that with poison infecteth the water.

Natu, aetate, partu. By age, or by birth.

Neco, quacunque re occido. To kill.

Necto, ligo, conjungo. To knit.

Nefrens, porculus per aetatem fabam frangere nondum potens. A young pig.

Negligo, contemno, non curo. Not to passe on, to contemne.

Nigreo, niger fio. To become black.

Nemo, ne homo. No body no man or woman.

Nen, filum nentum. To spin.

Nervus, membra humana firmamentum. A sinew.

Nester, neptor of both.

Nexo, ligo vel pecto. To bind

Nidor, splendeo. To shine.

Nihil, res cujusvis privatio. Nothing.

Nihilum, vel cujusvis privatio. Nil. Vide nihil.

Nitor, conor, ago sedulo, et goe about, to endevour.

Nitreo est oculorum et aliorum membrorum alia aliquid conari. To give a token with the eyes, To wink,

No, nato. To swim.

Noceo, malum infero, to hurt, to harme.

Noctu, nocte. By night.

Nolo, nenio, non volo. To will

Nonae quasi novae, propter initium observationis. Erant autem in Martio, Maio, Iunio, et octobri, sex illi dies qui calendas sequebantur, in reliquis quatuor. The nones of a moneth

Nosco, rem certam habeo. To know.

Noster, Ours.

Nostras. Of our Country, sect or faction.

Notus, ventus meridionalis, quem nos Austrum appellamus. The south winde.

Nubes, vapor humidus sublime egressus. A cloud.

Nubo, vito trador. To be married to a man, for it is in the womans part onely.

Nugae, cum nihil agimus. Trifles,

Nullus, none.

Nundinum, dies & conventus fagus rerum mercatui. A Faire.

Nuo. A verb not much in use: the compounds thereof be commonly received and it signifieth to nod.

Nuptiae, legitima conjunctio maris et foeminae in vitae societatem. Mariage

Nurus, filii uxor. A daughter in law.

Nyctericeras, cornua nocturnus. A night tyrem.

O

OBdo, oppono sive oppono To set against.

very round like a bowle.

Orditur, incipio. To begin, or to commence.

Ordine, id est ordo, to weave.

Orimis, regio Ottomitalis. The East.

Orior, ueror, surgo, incipio. To spring, to rise, to begin.

Orontes, nomen viri et fluvii. A mans name, or a certain River in Syria, now called Tasaro.

Os, oris, osculum. Illud intra quod sunt dentes et lingua. A mouth.

Os, ossis, solidamentum corporis datum. A bone.

Ostrea, conchæ species. An Oyster.

Ovum. An egge.

P

PAciscor, pactum facio, convenio. To make a bargain, to fall to an accord, sometime to promise.

Paleo, pareo albeo. To be pale.

Pampinus, viti ramus. A vine branch.

Pando, aperio, patefacio. To open.

Pango pacisor, cano, jungo, plango, figo. To bargain, to sing, to joyne, to nail to fasten

Panis, quo panicimur. Bread.

Panther, et Panchera, animal quoddam Pardo simile. A certain beast.

Papaver, genus herbæ soporiferum. Poppie.

Papyrus, charta qua utimur in literis scribendis. A certain sort of rush growing in the marish of Egypt, somewhat high whereof they made a kinde of paper, and called it Papyrus whereof our paper now is called likewise.

Paradisus locus amœnissimus. A place of pleasure.

Parco, abstineo ab ultione. To spare.

Parens, pater aut mater, avus aut avia. A father or mother a grandfather or grandmother.

Parco obedio. To obey. To bring forth.

Pario, proles produco.

Parnassus, mons in Phocide duos vertices habens. An hill in Phocis a country in Greece.

Partio, divido, & quasi pars facio. To part or to divide.

Parturio, cupio aut cœpio parere. To be upward labor.

Pasco, nutrio. To feed, or to nourish.

Pascor, nutrior, alor. To be fed

Passer, eris salacissima. A sparrow.

Patco, apertus sum. To be open.

Patior, sustineo, tolero. To suffer or to abide.

Patro, aliquid malè committo. To commit some evill.

Patricles, patruorum filii. Brothers children.

Paveo, timeo. To feare.

Pecten, instrumentum textorum et dentatum. A comb, as a weavers stay.

Pecto, ornio capillos. To comb the haire.

Pecus, cudis, oris, omne animal quod sub hominis imperio pabulo terræ pascitur. All Cattel.

Pedes, qui pedibus incedit. A footman.

Pedo, ventris crepitum facio. To fart.

Pelagus, mare. The sea.

Pellex mulier, impudica. A harlot.

Pello, ejicio, removeo. To drive or to put away.

Penates, dii domestici, quod penitus nati sunt. Houshold gods

Pendeo, suspensus sum. To be hanged.

Pendo, suspendo, vel pondero, æstimo. To hang, to weigh, to prize.

Penis, cauda. A tail, and at the last it was taken for a mans yard.

Penus vel penum, omne escæ. Penum poculentum, quo homines vescuntur. All manner of victuals

Perago perficio. To finish and to perfect business

Percutio, fero, To smite.

Perdix, icis fœm. A Partridge.

Perdo amitto. To lose

Perduellis, hostis. An enemy in the war

Pergamus civitas Insulæ A-

lius: In diuine Troiamorum. The City of the Troians, otherwise called Ilium, or, Ilion.

Pergo, in re proceedo theo. To go forward.

Perlego, totum lego. Wholly and thoroughly to read.

Permissu, permissione cuiusquo advertatur. By sufferance, with leave and licence.

Perpetior, multum cum labore ac dolore patior. Throughly to beare or suffer.

Perplaceo, valde placeo. To please very much, or throughly to please.

Persis, orientalis regio. The country of Persia.

Pes, imus pars corporis qua gradimur. A foot.

Peto, oro, obsecro, rogo. To aske.

Phalerae, ornamenta equorum. Horse trappings.

Pharus, turris altissimus in Portu quae iacet navigantibus. A watch tower.

Phaselus, navicula velox & ablonga. A brigandine.

Philocis, nomen mulieris. A womans name.

Phoenix, avis in oriente, a Phoenicea pennarum colore dicta, toto orbe celeberrima, in Arabia nascens, aquilae magnitudine. Phoenix the bird.

Phryx, vir Phrygius. A Trojan.

Pietas, pius cultus. Godlinesse.

Piget, dolet, seu molestum est. It irketh.

Pingo formam alicujus rei ductis lineis repraesento. To paint.

Pinso, tundo panem confectio. To smite with the beak, to beat in a morter, as once they did their grain, and thereof to bake.

Pinus, arbor est pleni generis nuces ferentis omnium maximas, quas Latini pinas vocant. A Pine tree.

Piper, herba. Pepper.

Piscis, animal quod continue sub aquis degit. A fish.

Pix, resina ex arboribus fluens. Pitch.

Placeo, gratus sum. To please

Plagae, retia lineis ad capiendas feras. Hunting nets, or nets to take birds.

Plaudo, manibus percussis gaudium laetitiam indico. To clap hands for joy.

Plebs, vel plebis, idem quod vulgus. The common people.

Plecto, supplicio afficio, punio ferio. To punish, to beat.

Pleo, plenum facio. To fill.

Plico, contrabo, & rugas facio. To fold or to plait.

Pluo, aquam emitto. To rain.

Plus, vox incrementi. More.

Polleo, possum, valeo. To be able, to be of power, and sometime it is taken for to passe, or to be better, or more profitable.

Pono, colloco, constituo. To set or to put.

Pons, asser, vel quodvis aliud per quod supra aquas transitus fit. A bridge.

Pontus, mare. The sea.

Porticus, ampla domus, propter repentinos imbres deambulationis gratia aedificata. A gallery, or ambulatory.

Posco peto, to ask, to require.

Postis, latus portae sive januae. A post.

Poto, bibo. To drink.

Praecordia, quae extra septum sunt ab inferiore visceram parte. The Midriffe.

Praecurro, antecurro, sive citius eo. To run before.

Praelego, praelego, ut solent praeceptores suis discipulis. To read before, to interpreter, or a reader, and sometime to cut, or to sail by.

Praemineo, praecello. To excell others.

Praeneste, nomen urbis. A town in Italy:

Praes, sponsor qui se obligat, id est, fidejussor in lite aut aliis. A surety.

Praefes, qui vel quae praeficitur. He or she that superintendeth.

Praeful, qui vel quae praeest idem.

Prandeo, prandium sumo vel ante prandium cibum sumo. To dine.

Precis precationis, obsecratio. Of prayer.

Premo. To presse.

Pretium, quod pro re quapiam solvitur aut in re quapiam ponitur. Price, reward, or hire.

To derive, to bring from one fountaine, or head to another.

Definitus, primus finitus ab agro percepti, qui [illegible] sustinet. First bounds of a mans ground, as the buildings of any other things.

Primatus, qui vel quae primum locum obtinet. The Prince or Principall.

Problema, propositio argumentationem aliquam postulans. A demand.

Prodo, manifesto. To betray, to manifest.

Proficiscor, eo alio. To go forth.

Proluo, multum lyr aliquid compositum lavo. To all to wash.

Prominere, pendere. To hang out to sight.

Promo, profero, eloquor. To set abroach, or to utter.

Prompcu, paratus, sine mora. With readinesse, or speed.

Psallo, cano ad musicum instrumento. To sing or to play on an instrument.

Pubes, vel pubes, propria hominis quae manifeste declarat quiero anno sexto habitu [illegible] cimo circa genitalia nasci solet. Ripenesse of age.

Pudet, pudore afficio. It shameth.

Purraseo, exutus infantia puritiam induo. To wax a child.

Pugil, qui vel quae pugnandi artem novit. A Champion man or woman.

Pulvis & pulver. Dust. Nocum est.

Pumex, lapis cavernosus. A pumice stone.

Punctus est, punctum, minima individuaque linea pars. A prick, or spotte, a little centre.

Pungo, stimulo, impetum ad aculeum infigo. To prick or sting.

Pus, sanies & quicunque humoris putredinem vertens. Matter or core.

Python, serpens e paludibus ortus. A serpent.

Q

Quæro, hæredipeta, lucrifacio. To seeke for, to search, [illegible]. To seeke.

Quæso. An obte[illegible]

Quæso, [illegible]. To com[illegible] or intreate.

Qui. The relative.

Quies, vacatio a labore, aut officio a quo[illegible]. Rest in opposition to the body, Tranquillitas animi the minde.

Quilibet. Every one, or whosoever you will.

Quinquatrus, caput hedlino, mense. To bang the head.

Quisquiliæ, purgamenta, et arboribus surculi, folia, aut florum decidit. Things of no worth, things not worthy regard, or chippings.

Quot, How many.

R

Rabula, homo futilis. A brawler, or a [illegible]matterer in law.

Radio, cutim vel quavis re aliena deseco. To shave.

Ramex, vapura et diffentio animorum. Burr[illegible]elle.

Rapio, per vim traho, asideto. To snatch away.

Rastrum, instrumentum dentatum, quo utimur in fœnificio ad rastrandum fœnum A rake.

Raucio, raucus sum. To be hoarse.

Recido, retro sive iterum in eadem cado, to fall backward, or to fall into the same again.

Recordor, mihi in mentem revoco. To call to minde again.

Reddo, acceptum vel ablatum restituo. to render, or to restore.

Redoleo, odorem alicujus rei refero, vel multum oleo. To bear the savour of a thing, or to savour strongly; and by metaphor, to resemble and to taste of.

Refringo, iterum frango. To break open.

Rego, guberno. To rule or govern.

Relego multos lego. To read [illegible]

Rem[illegible]
[illegible]ntialiscor recordor, meminisse to remember.

Ren, viscus quoddam. The kidney.

Renuo refuto, rejicio. To refuse.

Reor, arbitror, puto. To suppose.

Repango, dissolvo, rejungo. To unloose, To dissoyn.

Reperio, invenio. To finde.

Repetundarum, alienarum pecuniarum, de quibus præses provinciæ a provincialibus accusatur, si quas vi aut dolo expilavit. Of bribery and pillage, or of extortion.

Replico, dissolvo. To unfold.

Repungo, iterum stimulo, vicem ledo. To prick again.

Res, omnia sive corporalia, sive incorporalia comprehendit. A thing.

Rescio, rursum, percipio. To know again.

Respuo, repudio, sperno, to refuse.

Restis, funis vel lorum. A rope or a with.

Resulto, refilio, revertor. in contrarium salio. To rebound.

Rete, instrumentum quo pisces capiuntur. A net.

Rex, nota est significatio. A King.

Rideo, cachinno. To laugh.

Ringo, os torqueo ut canes. To make an evil favored face like a snarling dog, and to vex.

Robur, species quercus durissimæ, an oake.

Rodo, mordeo, comedo. To gnaw.

Roma, urbs Italiæ quondam a pulchritudine condita, olim gentium domina, cum floreret, quarta et postrema monarchia Rome.

Ros, humor qui sereno tempore coelo fluit. A dew.

Rostra, templum seu forum judiciale ante curiam Hostiliam, in quo erat pulpitum ex quo concionari solebant. The place where matters are declaimed.

Rudens, funis nauticus. A [illegible]

Rudo, gravitet sono ut asus, to cry like an Asse.

Rumpo, frango. To break.

Ruo, cado. To fall.

Rus, locus extra urbem, ubi agri sunt et villæ. The country.

S

Sacer, quod venerabile. Holy.

Sacerdos, deo dicatus, ad sacrificia faciendo. A priest or a Nun.

Sacro, deo dedico, sacrum facio. To dedicate.

Sal, quo utimur in cibis condiendis. Salt.

Salio, salto. To leap, or to leape as brute beasts do, when the male coveteth the female.

Sallo, sale condio ac conspergo. To salt, to powder, or to season with salt.

Salto To leap, or to daunce.

Salum, mare, a sapore salis. The Sea.

Salus, incolumitas. Health.

Samnis, nomen gentis. A Samnite.

Sancio, firmo, et propri effuso sanguine per hostiarum immolationem. To make sure and to establish

Sanguis, cruor qui ex vulnere spargitur. Blood.

Sapphirus, preciosus lapis. A Saphire.

Sapientia, rerum divinarum atque humanarum scientia. wisdom.

Sapio, saporem habeo. To have a taste.

Sarcio, purgo, reficio, integrum facio. To patch and amend.

Sardonyx. A certain precious stone.

Sarago, satis ago, laboro, sollicitus sum. To do, to endeavour.

Satrapas, princeps. A Prince.

Scabo, frico. To scratch or to rub.

Scalpo, sculpo, et fodio unguibus ac manibus. To claw or to scratch.

Scando, in altum tendo, To climb.

Scindo, seco, findo To cut or to divide.

Scio

Scio. To know.

Scobis, et scobs, est id quod ab aliqua materia decidit perferram, tetebram, aut limam. Dust.

Scriba, qui literas, vel gesta, vel tabellas, et similia scribit alterius nomine. A scribe or Notary.

Scribo literas formõ. To write.

Scrobs, fossa aut puteus. A ditch or pit.

Scurra, qui risum ab auditoribus captat, non habita ratione verecundiae aut dignitatis A scoffer, a jester, or a parasite.

Secerno, abjungo separo. To divide or separate.

Seco, divido. To cut.

Sedeo, quiesco. To sit.

Seges, frumentum in spicis. Corn yet standing.

Seligo, retorsum colligo. To gather a part.

Semis, id est, semias, sex unciae, dimidium assis. Half a pound, or the half of any whole summe.

Senecta vel senectus, senium. aetas. Old age.

Senex, senio confectus. An old man.

Senio, quod sex puncta continet. The six point.

Senium, idem quod senecta.

Sensus, et sensum, organum sentiendi, et quod mente concipitur. Any of the five wits called the senses; or that which the minde conceiveth, called the meaning.

Sentio, aliquo sensu percipio pro intelligo ponitur. To perceive by some sense, or to understand.

Sentis, spina. A thorn.

Sepelio, defunctum, terra condo. To bury.

Sepio, obstruo, circundo, munio. To compasse, to hedge.

Seps, serpens parvus. A little serpent, after whose stroke the members do rot.

Sequor, abeuntem subsequor. To follow.

Sermo, loquela. Speech.

Ser, populus Asiae. One of a certain people in Asia called Seres.

Sero, semino, planto. To sow or plant or to graft; and sometimes by translation, also we say, Serere bella, serere certamina, id est, movere lites et pugnas.

Serpens, anguis. A dragon, serpent or a snake.

Sibilus, est quidam stridor oris per angustam spiritus emissionem, inter dentes fere. An hissing.

Sido, descendo ad sedendum. To pitch or to lye down.

Siler, arbor quam vulgo salicem vocant. An Osier, with this difference, Montanum, it signifieth a simple that the Apothecaries do use, in Latine called Seseli Massiliense.

Silex, lapis durissimus unde ignis excutitur. A flint stone.

Sinapis, et sinapi, herba est semen ferens tanta acrimonia ut lachrymas cient comedenti. Senny Mustard.

Sindon, velum subtilissimum. Fine linnen cloth, lawn.

Singultio, graviter tussio et singultum emitto. To sob.

Sino, permitto. To suffer.

Sinus, et sinum, genus vasis fusosi. A bowle, or a dish to drink wine or milk in.

Siren, monstrum maris. A Mearemaid.

Siser, herba cujus radix praecipue est in usu. A parsnip.

Sisto, stare facio. To stand before.

Sitis, Desiderium potionis. Thirst.

Sobolis, successio. An Offspring.

Socrus, uxoris, vel mariti mater. A mother in law.

Sodales, ejusdem sortis socius a fellow.

A Sol, qui Phoebus dicitur. the Sunne.

Soleo, suetus sum. To be wont.

Solium, sella regia, in qua reges jus dicentes sedebant. A throne or chaire of state.

Solvo, quod ligatum erat dissolvo ac exodo. To loose.

somnus, sopor, quies. Sleep.

Sono, sonum facio. To sound.

Sorbeo, degluto quicquam molle. To sip.

Sordes, sordes est. A filthy

Spargo, late proicio ut possim facile, to sprinkle, or sprinkle.

Species, species, ornamentum, nus visu. A forme, figure, kinde of a thing, or an appearance.

Specio, video. To see.

Spernus, spelunca unde spumare limus. A den or cave of prey.

Spernō, despicio, contemno. To despise.

Spinus, agrestium arbor. A sloe tree.

Spleo, lies, visus The milt.

Spondeo, spondi promitto. To promise, and to make troth.

Sponsalia, promissio sive pulatio futurarum Betrothing, with taken.

Sponsus, naturae et proprii. Of nature and disposition.

Sterno, pono, collaco. To place, to set up; to decree and appoint; time to dedicate, and to sore.

Sterno, prosicio in terram. To throw down or to spread.

Stertio, dormio, somnum dormiendo, capio To sleep till we snort.

Stipis, et stips, pecunia genus, quod per capita colligere solent. A money gathered by the poll, for the use of the or for the poor: and therefore it signifieth a reward or

Stirps, origo, progenies, soboles A stock, a tribe, a and sometime it is the body of a tree, Idem quod truncus.

Sto, erectus sum vel maneo. To stand.

Strepo, sonum facio. To make a noise.

stridō, strepitum edo. To make a noise, a whistling, or a crashing.

Stridor, facio stridorem, sonum violentum. To make a great noise or to gnash with teeth. It is applied also to wheels, &c. [illegible] looks to purpose?

...fum of holiness. A procession ...ry in Lacedæ, wherein is an ...nouncer to go down to him.

Tagus, flavius Lofitanius ha...bens aureas arenas. A cruelle river in Portugal.

Talio, vindicta, bellimentum, ...vengement, or like thy like.

Talpa, animal captum oculis ...mni fenile. A Mole or Want.

Tango, percutio. To touch.

Tantundem, eadem tantum. As much.

Tapes, vel tapetum, vel tapes, id est, pani depicti tegimen, mire pictum variis coloribus. A carpet, or a cloth of arras.

Tartarus, demissior Inferni locus. Hell.

Taygetus, mons in Laconida Baccho sacer, sub quo Sparta & Amyclæ. An hill in Lacedæmonia, where Sparta and Amyclæ the cities do stand.

Teges, villa Aragulum, matta, scirpea. A mat.

Temno, sperno. To despise.

Tempe, pulcherrimus ager in Thessalia quem Peneus alluit. A very fair field in Thessalie, most pleasant to behold, and therefore appellatively it may be used for a place of delight, as Paradise and Elysium are. There is also Tempe in Sarotia, called Temestis Tempe: another in Sicily, named the difference Helorix the first is called Thessala Tempe.

Tendo, expando. To stretch or bend.

Teneo, apprehendo. To hold.

Tepeo, in medio inter calidum & frigidum sum. To be warme.

Tepefio, tepidas fio. To wax hot.

Ternio, numerus ternarius. The number of three.

Tero, commimo, consumo, tundo. To weare by diminishing.

Tesqua, loca edita, aspera.

Testis, qui vel quæ testimonium profert. A witnesse, man or woman.

Teucrus, Teucer, nomen proprium Trojanor. regis. A name of a certain King of Troy.

Texo, texui texo ac pexo. To weave.

Thebæ, nomen quarundam urbium. The name of a city in Egypt, and of another in Boetia: you shall find also in Authors Thebes and Thebæ.

Thermæ, loca aquas habentia, aut naturæ sponte calentes, aut fornace cælestibus fundendi lavandive usibus fervens. Hot bathes.

Thorax, pectus & pectoris musculorum. The breast and breast-plate.

Thrax, vir Thracius. A Thracian.

Thus, incensum Illarum quo Deum veneramur, aliquando ipsa arbor. Frankincense, and the tree.

Tigum, tigurn, trabs qua variis dispositis domus extruitur. A rafter.

Tigris, animal velocissimum & truculentum. A Tigre.

Timeo, metuo. To fear.

Timeor, metuor. To be feared.

Titubo, lingua vel pedibus vacillo. To stumble or hammer.

Tollo, elevo, sublevo. To lift up, to bring up, as children are by nursing, or else to slay, or take away.

Tondeo, tondes vel tondis, sive forcipe. To clip or shear.

Tonitrus, et tonitru, nubis ictus seu potius disruptæ sonus. Thunder.

Tono, valde sono, ac facio tonitrum. To thunder.

Torpeo, languidus sum et remissus. To be sluggish and weak.

Torqueo. To wrest, wrest, to winde or turn about, to govern, to spin, to vex and trouble to whirle, &c.

Torquis, circulus aureus colique ornamentum. A chain to adorn the neck.

Torrens, fluvius per pluviam collectus. A lake without spring, begun by rain.

Torreo, uro, aso. To roast.

Torris, lignum ardens vel adustum. A fire-brand.

Tot. So many, or how many.

Traho, trabo, vel furtum trahe. To pull and draw up, or to

Trado, in potestatem alterius transfero. To deliver unto another.

Traho, vi ad me rapio ac duco. To draw.

Transilego, legendo transfero ac perlego. To read over.

Tremo, commoveor, agitor. To tremble.

Tres. Three.

Tribus, progenies. A kindred.

Tricae, capilli pedibus pullorum gallinaceorum involuti. Hairs or feathers wrapped about the feet of chickens, or pigeons; also vain trifles.

Tripetoe, nomen quod tribus quibusque casibus inflectitur. A noune declined with three cases.

Tros, nomen viri. A Trojan.

Trudo, manibus pedibusve impello. To thrust.

Tu. Thou.

Tuber, dictum a tumendo, et priore longa, terrae callus. A swelling in any thing, a mushrom, or that wherof the push is.

Tueor, defendo. To defend.

Tuor, video. To see.

Tundo, detundo, pulso. To beat or to knock.

Tussis, vehemens spiritus eruptio, ex qua meatum suum obstruunt excutere conantes. The cough.

Tybris, fluvius Italiae. Tyber.

Tybur, oppidum Italiae.

V

VAdo, eo. To go.

Valeo, podum, validus ac sanus sum. To be in good health, or to be able.

Valvae, sunt fores geminas habentes partes in se commites. A two leaved door.

Vannus. A van to winnow corn with.

Vas, vadis, vadimonium. A surety in a matter of debt.

Vas, vasis, instrumentum ad aliquod capiendum idoneum. A vessell.

Vates, poeta, & qui futura praedicit. A Propher, or a Prophetesse.

Uber. The adjective signifieth plentifull, plenteous, and signifieth the abundance of such a thing, or a thing, or an order, and sometime it is used for plenteousness: as, Uberitas agri: so, Fertilitas agri.

Vectis, instrumentum quo claudimus ostium. A door bar.

Veho, vexi, plaustro, equo, aut pede porto. To carry.

Vello, velli, vulsi, vulsum. To pull, or to pluck up.

Vendo, venundo, alieno. To sell.

Veneo, vendo. To be sold.

Venio, ad aliquem accedo. To come.

Venter, quia pectore ad pubem terminatur. A belly.

Venus, dea amoris & venustatis. The goddesse of love and beauty.

Ver, anni pars temperantior. The Spring time.

Verber, instrumentum longum verberandi. Any thing that we beat withall, as a rod, whip, wand, or other. It signifieth also the stripe.

Vereor it, hoc non videtur defiere ullo casu, Vide Verber.

Vergo, tendo, declino. To bend, or grow endline somewhat.

Vermis, a vermendo quia serpendo repit. A worm.

Verna, ex ancilla domi natus servus. A bond man born of a bond woman at home. It is used adjectively for that that is domesticall, or not strange: as, Vinum verna.

Verres, porcus non castratus. An hog.

Verro, purgo, everro. To sweep.

Verto, muto, volvo. To turn or to change.

Vertex, tas inter aures, cui adempti sunt testiculi. A Weather.

Vescor, utor cibo, depasco. To eat.

Vesper, idem quod Hesperus. It is called also Vesperugo, and it taken for the evening tide.

Veto, prohibeo. To forbid.

Vicem, vicissitudinem. As interchange when turnes be.

Video, oculis intueor. To see.

A watcher, man or woman.

Vindico, ago. To claime.

Vinco, supero. To overcome.

Vindex, qui vel quae vindicat. An avenger, man or woman.

Vir, homo adultus. A man.

Virgilius, Poeta. A poet.

Virgo, quae non est passa virum. A virgin.

Virtus, ars bene volendi. Vertue, or great power.

Virus, venenum, & grande dolor. Poison, or Smart.

Vis, virium, utilitas, facultas, natura, violentia, strength, power, nature, or labour.

Visum, vel visus, ad videndum accipiunt. Sight.

Viso, eo ad videndum. To go to see.

Vitrum, herba quae ex arena fit. Glasse.

Vivus, vivens. Alive.

Vlulices, vigiles. A watch.

Vmbra, ab umbrando, quia umbram ex se facit. A shadow, or a ghost.

Vocito, frequenter voco. To call often.

Volo, as. To fly, or go apace: as, Navis volat. Fame volat. Volo vis, ire velle, or to be willing.

Volvo, verto. To roule.

Vomis, est vomer, quem habet, quod terram vomat. The ploughshare.

Vomo, per os ejicio. To vomit or to parbreak.

Urgeo, premo, compello. To thrust.

Uro, ardore aut frigore enecando aliave re laedo. To burn, and by translation to hurt or to grieve.

Utor, usum habeo. To use.

Vulgus, multitudo ignobilis. The base and common people.

Vulpes, animal. A fox.

Vxor, a Vir. A wife.

Finis interpretationis Nominum & Verborum Grammatices Regiae.

Magister discipulos ad studium literarum cohortans.

VOs ad se, pueri, Primis invitat ab annis
Atque suâ Christus voce venire jubet;
Præmiáque ostendit vobis Venientibus ampla;
Sic vos ô pueri, curat amatque Deus.
Vos igitur læti properate, occurrite Christo,
Prima sit hæc Christum noscere cura Deum.
Sed tamen ut Dominum possis cognoscere Christum,
Ingenuas artes discito, parve puer.
Hoc illi gratum officium est, hoc gaudet honore;
Infantum fieri notior ore cupit.
Quare nobiscum studium ad commune venite,
Ad Christum monstrat nam schola nostra viam.

Puer ante lectionem.

ÆTerno soboles amata Patri,
Quem vox æthere missa mandat unum
Audirique, colique, Christe qui nos,
Ad te voce jubes venire blandâ,
Affirmans pueros Deo placere;
Da sanctum mihi Spiritum, Magistro
Vt monstrante, viam ingredi, Redemptor,
Ad te quâ liceat venire, possim;
Da cum moribus artibusque honestis.
Sacri dogmata puriora verbi
Addiscam; sapientiáque & annis
Vt crescens, tibi plurimos, & ipse
Olim adducere, quæ facit beatos,
Doctrinámque alios docere possim.
Hæc est summa mei, caputque voti;
Quod ratum iubeas ut esse, per te
Ipsum Christe rogo, tuúmque nomen,
Æterno soboles amata Patri.

Puer

Ante cibum.

CAuditor & rector magni Pater optime mundi,
Huc ades, & domui assiliare tuæ.
Nate Deo, nostræ reparator Christe salutis,
Ut cibus, ut positus sic bene potus alat.
Et tu sancte comes, dux solatorque piorum
Spiritus, huic mensæ mitis adesse velis.
Corpora sic rectè pascentur nostra, nihilque
Languida sic poterit lædere membra malî.

Post Cibum.

COrpora qui solito satiasti nostra cibatu,
Qui satias toto quicquid in orbe manet;
Pasce tuo, Genitor, mortalia pectora verbo,
Nostraque cœlesti nectare corda riga:
Quo pariter membris, pariter quoque mente refecti
Usque tua liceat nos, bonitate frui;
Tandem etiam placido vectos super æthera curru,
Inter fœlices astra tenere choros.

Oratio Matutina.

CHriste, Dei æterni soboles æterna parentis,
Ex illibata virgine natus homo;
Morte tuâ qui devicta de morte triumphas,
Et peccata tuo sanguine nostra lavas;
Ah vitam largire piis sine fine beatam,
Qui te cunque fide non dubitante colunt:
O da peccati tangat mea pectora sensus,
Delicti ut pigeat, pœniteátq; mei.
Utque petens veniam credam tibi vera professo,
Et studium de te pendeat omne meum:
Te solum venerer, tibi discam fidere soli,
Vnicum & agnoscam te Dominum atque Deum:
Nève tuo à cultu vesanâ mente recedam,
Réque prior mihi sit nomine nulla tuo.
Nec me quicquam in vita aut in nece separet abs te,
Sed semper famulus sim, manéamque tuus.
Amen

UMI